

www.erc.org.mk

ГОДИШЕН ИЗВЕШТАЈ

2023

20

РЕГУЛАТОРНАТА КОМИСИЈА ЗА ЕНЕРГЕТИКА,
ВОДНИ УСЛУГИ И УСЛУГИ ЗА УПРАВУВАЊЕ СО
КОМУНАЛЕН ОТПАД НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Следете не на:

2023 година

Регулаторна комисија за енергетика, водни услуги и
услуги за управување со комунален отпад на
Република Северна Македонија (PKE)

Годишен извештај

Годишниот извештај за работењето на PKE во 2023 година, во согласност со член 36 од Законот за енергетика* („Службен весник на Република Македонија“ бр. 96/2018 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 96/2019 и 236/22), е доставен до Собранието на Република Северна Македонија на 29 април 2024 година.

Правила за користење

Податоците презентирани во Годишниот извештај на РКЕ во 2023 година се добиени преку информатичкиот систем mm-central за следење на функционирањето на пазарите на енергија, како и од други извештаи кои се доставуваат до Регулаторната комисија за енергетика, водни услуги и услуги за управување со комунален отпад на Република Северна Македонија.

Презентираните податоци во овој Извештај можат слободно да се користат од која било заинтересирана страна со целосно наведување на изворот: *Годишен извештај за работењето на Регулаторната комисија за енергетика, водни услуги и услуги за управување со комунален отпад на Република Северна Македонија во 2023 година.*

© РКЕ 2024

СОДРЖИНА

РЕЗИМЕ	14
I. ИНСТИТУЦИОНАЛЕН РАЗВОЈ	20
1.1 ОРГАНИЗАЦИСКА ПОСТАВЕНОСТ	20
1.2 ОРГАНОГРАМ НА РЕГУЛАТОРНАТА КОМИСИЈА ЗА ЕНЕРГЕТИКА	22
1.3 ЧОВЕЧКИ РЕСУРСИ	23
1.4 ИТ-РЕСУРСИ	24
1.5 СИСТЕМ ЗА УПРАВУВАЊЕ СО КВАЛИТЕТ	26
II. ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА	29
2.1 БИЛАНС НА ПОТРЕБИТЕ И ОБЕЗБЕДУВАЊЕТО НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА	30
2.2 ПРОИЗВОДСТВО НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА	31
2.3 ПОТРОШУВАЧКА НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА	35
2.4 УВОЗ НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА	36
2.5 ОБНОВЛИВИ ИЗВОРИ НА ЕНЕРГИЈА	37
2.5.1 ПРОИЗВОДСТВО НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА ОД ОБНОВЛИВИ ИЗВОРИ НА ЕНЕРГИЈА	37
2.5.2 ПОТРОШУВАЧИ - ПРОИЗВОДИТЕЛИ НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА	40
2.5.3 СКЛАДИРАЊЕ НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА	41
2.5.4 ВИРТУЕЛЕН ПРОИЗВОДИТЕЛ	41
2.5.5 МЕРКИ ЗА ПОДДРШКА НА ОБНОВЛИВИ ИЗВОРИ НА ЕНЕРГИЈА	42
2.5.5.1 ПОВЛАСТЕНА ТАРИФА	42
2.6 МРЕЖНИ УСЛУГИ	48
2.6.1 ПРЕНОС НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА	49
2.6.2 ДИСТРИБУЦИЈА НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА	49
2.6.3 ЕЛЕКТРОПРЕНОСЕН СИСТЕМ	49
2.6.3.1 ПЛАН ЗА ОДРЖУВАЊЕ НА ЕЛЕКТРОПРЕНОСНАТА МРЕЖА	51
2.6.3.2 ПЛАН ЗА РАЗВОЈ И ИНВЕСТИЦИИ	51
2.6.3.3 ЗАГУБИ ВО ЕЛЕКТРОПРЕНОСНИОТ СИСТЕМ	52
2.6.4 ЕЛЕКТРОДИСТРИБУТИВЕН СИСТЕМ	54
2.6.4.1 ПЛАН ЗА РАЗВОЈ И ИНВЕСТИЦИИ	56
2.6.4.2 ЗАГУБИ ВО ЕЛЕКТРОДИСТРИБУТИВНИОТ СИСТЕМ	58
2.6.4.3 ПРОМЕНА НА КАТЕГОРИЈА НА ПРИКЛУЧОЦИ	60
2.6.5 КВАЛИТЕТ ВО СНАБДУВАЊЕТО СО ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА	60
2.6.6 НАДОМЕСТОЦИ ЗА МРЕЖНИ УСЛУГИ	66
2.7 ПАЗАР НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА	69
2.7.1 ОПЕРАТОР НА ПАЗАР НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА	70
2.7.2 ДОДЕЛУВАЊЕ НА ПРЕКУГРАНИЧНИ ПРЕНОСНИ КАПАЦИТЕТИ	70
2.7.3 ПАЗАР НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА НА ГОЛЕМО	72
2.7.3.1 ПАЗАР НА БИЛАТЕРАЛНИ ДОГОВОРИ	73
2.7.3.2 ДОМАШНИ ПРОИЗВОДИТЕЛИ	73

2.7.3.3	ТРГОВЦИ И СНАБДУВАЧИ	74
2.7.3.4	ПАЗАР НА БАЛАНСНА ЕНЕРГИЈА	78
2.7.3.5	ОРГАНИЗИРАН ПАЗАР НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА	83
2.7.4	СТРУКТУРА НА ПОТРОШУВАЧКА НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА	83
2.7.5	ПАЗАР НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА НА МАЛО	86
2.7.5.1	СЛОБОДЕН ПАЗАР	86
	ПРОМЕНА НА СНАБДУВАЧ	86
	СНАБДУВАЊЕ НА КРАЈНИ КОРИСНИЦИ	88
	СНАБДУВАЊЕ НА ПОТРОШУВАЧИ	90
2.7.5.2	РЕГУЛИРАН ПАЗАР	93
	СТРУКТУРА НА ЦЕНАТА НА ЕЛЕКТРИЧНАТА ЕНЕРГИЈА	96

III. ПРИРОДЕН ГАС 101

3.1	МРЕЖНИ УСЛУГИ	103
3.1.1	ПРЕНОСЕН СИСТЕМ НА ПРИРОДЕН ГАС	103
3.1.1.1	СЕРТИФИКАЦИЈА НА ОПЕРАТОРОТ НА СИСТЕМОТ ЗА ПРЕНОС НА ПРИРОДЕН ГАС	107
3.1.1.2	РАЗВОЈНИ И ИНВЕСТИЦИСКИ ПЛАНОВИ	108
3.1.1.3	ТАРИФА ЗА ПРЕНОС НА ПРИРОДЕН ГАС	109
3.1.2	СИСТЕМИ ЗА ДИСТРИБУЦИЈА НА ПРИРОДЕН ГАС	110
3.1.2.1	РАЗВОЈНИ ПЛАНОВИ НА СИСТЕМИТЕ ЗА ДИСТРИБУЦИЈА НА ПРИРОДЕН ГАС	113
3.1.2.2	ТАРИФИ ЗА ДИСТРИБУЦИЈА НА ПРИРОДЕН ГАС	114
3.2	ПАЗАР НА ПРИРОДЕН ГАС НА ГОЛЕМО	115
3.2.1	ПРОСЕЧНИ ЦЕНИ НА ПАЗАРОТ НА ГОЛЕМО	118
3.3	ПАЗАР НА ПРИРОДЕН ГАС НА МАЛО	120
3.3.1	ПРОСЕЧНИ ЦЕНИ НА ПАЗАРОТ НА МАЛО	122

IV. ТОПЛИНСКА ЕНЕРГИЈА 125

4.1	ПРОИЗВОДСТВО НА ТОПЛИНСКА ЕНЕРГИЈА	128
4.2	ДИСТРИБУЦИЈА НА ТОПЛИНСКА ЕНЕРГИЈА	131
4.3	СНАБДУВАЊЕ СО ТОПЛИНСКА ЕНЕРГИЈА	133
4.3.1	ЦЕНИ НА ТОПЛИНСКА ЕНЕРГИЈА	136
4.4	РАЗВОЈНИ И ИНВЕСТИЦИСКИ ПЛАНОВИ ВО СИСТЕМИТЕ ЗА ТОПЛИНСКА ЕНЕРГИЈА	139
4.4.1	ДРУШТВО ЗА ПРОИЗВОДСТВО НА ТОПЛИНСКА ЕНЕРГИЈА ЕСМ ПРОИЗВОДСТВО НА ТОПЛИНА ДООЕЛ СКОПЈЕ	139
4.4.2	ДРУШТВО ЗА ДИСТРИБУЦИЈА НА ТОПЛИНСКА ЕНЕРГИЈА ЕСМ ДИСТРИБУЦИЈА НА ТОПЛИНА ДООЕЛ СКОПЈЕ	140
4.4.3	АД ЕСМ СКОПЈЕ, ПОДРУЖНИЦА ЕНЕРГЕТИКА	140

V. НАФТЕНИ ДЕРИВАТИ 143

5.1	ОПШТИ ПОДАТОЦИ ЗА НАФТЕНИОТ СЕКТОР	144
5.1.1	ПРЕРАБОТКА НА СУРОВА НАФТА И ПРОИЗВОДСТВО НА НАФТЕНИ ПРОДУКТИ	144
5.1.2	ТРАНСПОРТ НА СУРОВА НАФТА НИЗ НАФТОВОД	145

5.1.3	ПРОИЗВОДСТВО НА БИОГОРИВА	145
5.1.4	МАЛОПРОДАЖНА МРЕЖА	146
5.1.5	СКЛАДИШНИ КАПАЦИТЕТИ	146
5.2	СОСТОЈБА НА ПАЗАРОТ НА НАФТА И НАФТЕНИ ДЕРИВАТИ	146
5.2.1	ПАЗАРНИ УЧЕСНИЦИ	146
5.2.2	ПРОИЗВОДСТВО, НАБАВКА И ПРОДАЖБА НА НАФТЕНИ ДЕРИВАТИ	149
5.3	ОДОБРУВАЊЕ НА ЦЕНИ НА ОДДЕЛНИ НАФТЕНИ ДЕРИВАТИ	159
VI.	ПАЗАРНА КОНЦЕНТРАЦИЈА	174
VII.	ВОДНИ УСЛУГИ	177
7.1	ОПШТИ ПОДАТОЦИ ЗА ВОДНИОТ СЕКТОР	178
7.2	СНАБДУВАЊЕ СО СУРОВА ВОДА НАМЕНЕТА ЗА ВОДОСНАБДУВАЊЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО	179
7.2.1	ОПШТИ ПОДАТОЦИ	179
7.2.2	ТАРИФИ ЗА СНАБДУВАЊЕ СО СУРОВА ВОДА	179
7.2.3	ТАРИФИ ЗА СНАБДУВАЊЕ СО ВОДА ЗА ПИЕЊЕ ИЛИ ВОДОСНАБДУВАЊЕ НА ПОДРАЧЈА СО НАД 10.000 ЕКВИВАЛЕНТ ЖИТЕЛИ	180
7.2.4	ТАРИФИ ЗА СНАБДУВАЊЕ СО ВОДА ЗА ПИЕЊЕ ИЛИ ВОДОСНАБДУВАЊЕ НА ПОДРАЧЈА СО ПОД 10.000 ЕКВИВАЛЕНТ ЖИТЕЛИ	182
7.3	СОБИРАЊЕ И ОДВЕДУВАЊЕ НА УРБАНИ ОТПАДНИ ВОДИ	184
7.3.1	ОПШТИ ПОДАТОЦИ	184
7.3.2	ТАРИФИ ЗА СОБИРАЊЕ И ОДВЕДУВАЊЕ НА УРБАНИ ОТПАДНИ ВОДИ ВО ПОДРАЧЈА СО НАД 10.000 ЕКВИВАЛЕНТ ЖИТЕЛИ	184
7.3.3	ТАРИФИ ЗА СОБИРАЊЕ И ОДВЕДУВАЊЕ НА УРБАНИ ОТПАДНИ ВОДИ ВО ПОДРАЧЈА СО ПОД 10.000 ЕКВИВАЛЕНТ ЖИТЕЛИ	186
7.4	ПРОЧИСТУВАЊЕ НА ОТПАДНИ ВОДИ	188
7.4.1	ОПШТИ ПОДАТОЦИ	188
7.4.2	ТАРИФИ ЗА ПРОЧИСТУВАЊЕ НА ОТПАДНИ ВОДИ ВО ПОДРАЧЈА НАД 10.000 ЕКВИВАЛЕНТ ЖИТЕЛИ	188
7.4.3	ТАРИФИ ЗА ПРОЧИСТУВАЊЕ НА ОТПАДНИ ВОДИ ВО ПОДРАЧЈА СО ПОД 10.000 ЕКВИВАЛЕНТ ЖИТЕЛИ	189
7.5	ГЛАВНИ ИНДИКАТОРИ ЗА УСПЕШНОСТ И ЦЕЛИ КОИ ТРЕБА ДА ГИ ИСПОЛНИ ДАВАТЕЛОТ НА ВОДНАТА УСЛУГА	191
7.5.1	ПОКРИЕНОСТ СО ВОДНАТА УСЛУГА	191
7.5.1.1	ПОКРИЕНОСТ СО ВОДНАТА УСЛУГА ЗА ВОДОСНАБДУВАЊЕ	191
7.5.1.2	ПОКРИЕНОСТ СО ВОДНАТА УСЛУГА ЗА СОБИРАЊЕ И ОДВЕДУВАЊЕ НА УРБАНИ ОТПАДНИ ВОДИ	192
7.5.1.3	ПОКРИЕНОСТ СО ВОДНАТА УСЛУГА ЗА ПРОЧИСТУВАЊЕ НА ОТПАДНИ ВОДИ	193
7.5.2	НЕПРИХОДУВАНА ВОДА (%)	194
7.5.2.1	НЕПРИХОДУВАНА ВОДА ПО РЕГИОНИ	195
	ВАРДАРСКИ РЕГИОН	195
	ИСТОЧЕН РЕГИОН	196
	ЈУГОЗАПАДЕН РЕГИОН	196
	ЈУГОИСТОЧЕН РЕГИОН	197
	ПЕЛАГОНИСКИ РЕГИОН	197

ПОЛОШКИ РЕГИОН	198
СЕВЕРОИСТОЧЕН РЕГИОН	198
СКОПСКИ РЕГИОН	199
7.5.3 ПОТРОШУВАЧКА НА ВОДА (м ³ /ДОМАЌИНСТВО/МЕСЕЦ)	199
7.5.3.1 ПОТРОШУВАЧКА НА ВОДА ПО РЕГИОНИ	200
ВАРДАРСКИ РЕГИОН	200
ИСТОЧЕН РЕГИОН	201
ЈУГОЗАПАДЕН РЕГИОН	201
ЈУГОИСТОЧЕН РЕГИОН	202
ПЕЛАГОНИСКИ РЕГИОН	203
ПОЛОШКИ РЕГИОН	203
СЕВЕРОИСТОЧЕН РЕГИОН	204
СКОПСКИ РЕГИОН	204
7.5.4 ЕФИКАСНОСТ НА НАПЛАТАТА (%)	205
7.5.4.1 ЕФИКАСНОСТ НА НАПЛАТАТА ЗА ВОДОСНАБДУВАЊЕ	205
7.5.4.2 ЕФИКАСНОСТ НА НАПЛАТАТА ЗА СОБИРАЊЕ И ОДВЕДУВАЊЕ НА УРБАНИ ОТПАДНИ ВОДИ	205
7.5.4.3 ЕФИКАСНОСТ НА НАПЛАТАТА ЗА ПРОЧИСТУВАЊЕ НА ОТПАДНИ ВОДИ	206
7.5.5 БРОЈ НА ВРАБОТЕНИ (БРОЈ/1000 ПРИКЛУЧОЦИ)	207
7.5.5.1 БРОЈ НА ВРАБОТЕНИ ЗА ВОДОСНАБДУВАЊЕ	207
7.5.5.2 БРОЈ НА ВРАБОТЕНИ ЗА ОДВЕДУВАЊЕ НА ОТПАДНИ ВОДИ	208
7.5.5.3 БРОЈ НА ВРАБОТЕНИ ЗА ПРОЧИСТУВАЊЕ НА ОТПАДНИ ВОДИ	209
7.5.6 ПОКРИВАЊЕ НА ТРОШОЦИТЕ %	210
7.5.6.1 ПОКРИВАЊЕ НА ТРОШОЦИТЕ ЗА ВОДОСНАБДУВАЊЕ	210
7.5.6.2 ПОКРИВАЊЕ НА ТРОШОЦИТЕ ЗА СОБИРАЊЕ И ОДВЕДУВАЊЕ НА УРБАНИ ОТПАДНИ ВОДИ	211
7.5.6.3 ПОКРИВАЊЕ НА ТРОШОЦИТЕ ЗА ПРОЧИСТУВАЊЕ НА ОТПАДНИ ВОДИ	212
VIII. ПРАВНИ РАБОТИ	215
8.1 ПРАВНИ АКТИ	215
8.1.1 ОПШТИ АКТИ	217
8.1.2 АКТИ ОД ОБЛАСТА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА	217
8.1.3 АКТИ ОД ОБЛАСТА ПРИРОДЕН ГАС	219
8.1.4 АКТИ ОД ОБЛАСТА ТОПЛИНСКА ЕНЕРГИЈА	220
8.1.5 АКТИ ОД ОБЛАСТА НАФТЕНИ ДЕРИВАТИ	220
8.2 ЛИЦЕНЦИ	221
8.2.1 ЛИЦЕНЦИ ОД ОБЛАСТА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА	221
8.2.2 ЛИЦЕНЦИ ОД ОБЛАСТА ПРИРОДЕН ГАС	222
8.2.3 ЛИЦЕНЦИ ОД ОБЛАСТА ТОПЛИНСКА ЕНЕРГИЈА	223
8.2.4 ЛИЦЕНЦИ ОД ОБЛАСТА НАФТЕНИ ДЕРИВАТИ	223
8.3 ЗАШТИТА НА ПОТРОШУВАЧИ	224
8.3.1 ПРИГОВОРИ ДО СНАБДУВАЧИ СО ТОПЛИНСКА ЕНЕРГИЈА	225
8.3.2 ПРИГОВОРИ ДО СНАБДУВАЧИ СО ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА	227
8.3.3 ПРИКЛУЧУВАЊА И ИСКЛУЧУВАЊА ОД ЕЛЕКТРОДИСТРИБУТИВНИОТ СИСТЕМ	228
8.3.4 ПРИГОВОРИ И СПОРОВИ	230
8.3.5 ПРЕТСТАВКИ	231
8.3.6 ПОТСЕТНИК ЗА ПОТРОШУВАЧИ	232

8.4 СУДСКИ ПОСТАПКИ	233
8.4.1 УПРАВНИ СПОРОВИ	233
8.4.2 ДРУГИ СУДСКИ ПОСТАПКИ	233
8.5 ИНФОРМАЦИИ ОД ЈАВЕН КАРАКТЕР	234
8.6 СПРОВЕДУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ЗАШТИТА НА УКАЖУВАЧИ	234
8.7 НАДЗОР НАД НОСИТЕЛИ НА ЛИЦЕНЦИ	235
8.8 ТРАНСПАРЕНТНОСТ И ИНТЕГРИТЕТ НА ПАЗАРИТЕ НА ЕНЕРГИЈА НА ГОЛЕМО	236
<u>IX. МЕЃУНАРОДНИ АКТИВНОСТИ</u>	<u>239</u>
9.1 ОДБОР НА РЕГУЛАТОРИ НА ЕНЕРГЕТСКАТА ЗАЕДНИЦА (ECRB)	239
9.2 РЕГИОНАЛНА АСОЦИЈАЦИЈА НА ЕНЕРГЕТСКИТЕ РЕГУЛАТОРИ (ERRA)	242
9.3 ЕВРОПСКИ РЕГУЛАТОРИ ЗА ВОДА (WAREG)	244
9.4 АГЕНЦИЈА ЗА СОРАБОТКА НА ЕНЕРГЕТСКИТЕ РЕГУЛАТОРИ (ACER)	246
9.5 СОВЕТ НА ЕВРОПСКИТЕ РЕГУЛАТОРИ ЗА ЕНЕРГЕТИКА (CEER)	246
9.6 АСОЦИЈАЦИЈА НА МЕДИТЕРАНСКИ РЕГУЛАТОРИ ЗА ЕНЕРГЕТИКА (MEDREG)	246
9.7 ЕВРОПСКИ ИНТЕГРАЦИИ	247
9.8 БАЛКАНСКИ СОВЕТОДАВЕН ФОРУМ (BAF)	247
9.9 ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА ПРОЕКТИ И УЧЕСТВО НА ДРУГИ НАСТАНИ	248
<u>X. ФИНАНСИСКО РАБОТЕЊЕ</u>	<u>252</u>
10.1 ФИНАНСИСКИ РЕЗУЛТАТИ ОД РАБОТЕЊЕТО	252
10.1.1 ПРИХОДИ	253
10.1.2 РАСХОДИ	254
<u>XI. АКТИВНОСТИ ВО 2024 ГОДИНА</u>	<u>258</u>
<u>XII. ПРИЛОЗИ</u>	<u>262</u>
Прилог 12.1 Производство на електрична енергија од домашни производители од 2013 до 2023 година	262
Прилог 12.2 Повластени тарифи утврдени во Уредбата за мерките за поддршка на производството на електрична енергија од обновливи извори на енергија и пропишаната вкупна инсталирана моќност на електроцентралите за кои се доделуваат повластени тарифи со Одлуката за вкупната инсталирана моќност на повластените производители на електрична енергија	263
Прилог 12.3 Исплатени средства за произведената електрична енергија од повластени производители во 2023 година (денари без ДДВ)	264
Прилог 12.4 Висина на тарифи за пресметковни елементи за дистрибуција на електрична енергија на Електродистрибуција	269
Прилог 12.5 Висина на тарифи за пресметковни елементи за дистрибуција на електрична енергија на АД ЕСМ Скопје	271

Прилог 12.6 ВИСИНА НА ТАРИФИ ЗА ПРЕСМЕТКОВНИ ЕЛЕМЕНТИ ЗА ПРЕНОС НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА	272
Прилог 12.7 БИЛАНС НА ПРИХОДИ И РАСХОДИ НА РКЕ ВО 2023 ГОДИНА	273
Прилог 12.8 БИЛАНС НА СОСТОЈБА НА РКЕ ЗА 2023 ГОДИНА	274

ПРЕДГОВОР

Почитувани,

По 32 години независна Република, конечно можеме да соопштиме дека сме на праг до енергетски независна држава. Во 2023 година само 2,75% електрична енергија е обезбедена од увоз, што значи дека 97,25% од потребите се обезбедени од домашно производство. Овие се конечни податоци по сублимираната енергетска 2023 година, кои можете да ги најдете во деталниот годишен извештај кој е пред Вас. Увозот што денеска е на историски најниско ниво главно е резултат на „Елдорадото“ од инвестиции во обновливи извори на енергија во Република Северна Македонија, при што инсталираниот капацитет на фотонапонски електроцентрали во 2023 година е зголемен за 251% во споредба со

2022 година.

Со овие резултати, покажавме уште еднаш дека од кризата знаеме да излеземе посилни и помудри. Граѓаните на оваа држава историски докажале дека кога околностите се тешки, тогаш поттикнати од инстинктот за опстанок се случува креативен пик што резултира со економски, а во случајов енергетски прогрес – што е клучен за трасирање на идниот економски раст и развој. Велат дека бројките најдобро се разбираат кога се во контекст, па затоа ако се земе во предвид дека од осамостојувањето, секоја година три децении по ред земјава увезува околу 30% електрична енергија, овој успех има сеопфатно влијание, како кон енергетска транзиција, така и кон финансиските текови преку намалувањето на дефицитот.

Она што сакам да го споделам во овој предговор е дека во 2023 година Европската комисија во редовниот годишен извештај за земјите кандидатки за членство во ЕУ, ја оценува Регулаторната комисија за енергетика, водни услуги и услуги за управување со комунален отпад на Република Северна Македонија (PKE) како функционална и независна.

Со интегритетот и професионалноста на вработените уште еднаш се потврди дека истите се неприкосновени столбови на институцијата и дека со вистински луѓе на вистинско место резултатите се неизбежни. Кредибилитетот на институцијата е признат и потврден во домашни и меѓународни рамки.

Извештајот започнавме да го подготвуваме со оптимизам дека податоците ќе се гледаат преку наратив дека состојбата се стабилизира кај сите енергенси по пандемијата, енергетската криза, војната меѓу Русија и Украина, но непосредно пред последното читање, се случуваат веќе нови геостратешки поместувања на Блискиот исток што ќе се

рефлектираат врз ценовните движења на нафтените деривати. Едно е сигурно, дека светот ја одмерува силата преку енергетската поставеност на земјите, затоа градењето на интерконекциите што ќе обезбедат можност за избор, конкурентна цена, како и зголемување на домашното производство е единствениот сценарио на кое можеме да се потпреме, без разлика дали зборуваме за електрична, топлинска енергија или пак набавка на природен гас.

Во овој дел вредно е да се спомене дека минатата година донесовме одлука за издавање на лиценца за вршење на енергетска дејност регулирано производство на топлинска енергија на АД ЕСМ производство на топлина, со рок на важност од 10 години, со што АД ЕСМ практично го презеде во целост работењето со топлинска енергија и се обезбедија услови за непречено одвивање на грејната сезона.

Минатата година ќе остане запаметена и по тоа што се регистрира раст на извоз на нафтените деривати при што кај бензините има забележителен раст на извезените количества за 139,53% во однос на 2022 година, кај млазното гориво извозот е зголемен за 38,41% и кај дизел горивата извозот има раст од 2,31% - ова е потврда дека во земјава има горива со најниска цена.

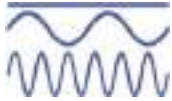
2023 година ја одбележа и тоа што поради инвестицискиот енергетски бум во обновливи извори се отвори простор да се врати дневната евтина тарифа.

Предизвикот што ни останува во годината пред нас е максимално инсистирање за целосно имплементирање на Правилата за сајбер-безбедност во секторот за електрична енергија кај сите енергетски компании. Новите војни, се водат преку критичната инфраструктура – затоа неопходен е сериозен одбранбен механизам во енергетскиот сегмент.

Но пред тоа, продолжуваме да ја водиме војната со загубата на вода која и минатата година изнесува 62,29%. Крајно време е да ни се дозволи во целост да ја преземеме надлежноста за регулирање на цена на вода, затоа што не е така далеку кога наместо вода од чешма, ќе купуваме флаширана вода. Неодговорноста во управувањето со водните ресурси и носење на популистички одлуки не доведе да од извор до чаша се губат две третини питка вода.

Со почит,

Марко Бислимоски

Регулаторната комисија за енергетика, водни услуги и услуги за управување со комунален отпад на Република Северна Македонија (во понатамошниот текст: Регулаторна комисија за енергетика) е самостојно, непрофитно, регулаторно тело кое го регулира и контролира начинот на вршење на енергетските дејности од областите: електрична енергија, природен гас, топлинска енергија, сурова нафта, нафтени деривати и горива за транспорт, а исто така ги утврдува тарифите за водните услуги и услугите за управување со комунален отпад.

Институцијата е независна во своето работење и одлучување во рамките на надлежностите и има својство на правно лице кое е одвоено и функционално независно во поглед на организацијата и одлучувањето од органите на државната и локалната власт и вршителите на енергетски дејности.

Регулаторната комисија за енергетика, најмалку еднаш годишно, за својата работа го известува Собранието, како и Владата на Република Северна Македонија, министерството надлежно за вршење на работите од областа на енергетиката и Секретаријатот на Енергетската заедница.

Надлежностите на Регулаторната комисија за енергетика се уредени со Законот за енергетика* („Службен весник на Република Македонија“ бр. 96/18 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 96/19 и 236/22), Законот за утврдување на цени на водните услуги („Службен весник на Република Македонија“ бр. 7/16), Законот за управување со отпадот („Службен весник на Република Северна Македонија бр. 216/21), другите подзаконски акти, како и Статутот и Деловникот за нејзината работа. Актите на Регулаторната комисија за енергетика се објавуваат во „Службен весник на Република Северна Македонија“ и на веб-страницата на Регулаторната комисија за енергетика <https://www.erc.org.mk/default.aspx>.

ЧЛЕНОВИ НА РКЕ

м-р Марко Бислимоски, претседател
м-р Lirim Sulejmani, заменик-претседател
м-р Андријана Нелкова-Чучук, член
м-р Андреј Тасев, член
м-р Александар Чеботарев, член
Faton Ambari, член
м-р Merita Dema, член

април, 2024 година

РЕЗИМЕ

Регулаторната комисија за енергетика е независна во своето работење и одлучување, а својата надлежност во регулирањето на енергетските дејности, цените на водните услуги и цената на услуга за управување со комунален отпад ја остварува во рамките утврдени со Законот за енергетика, Законот за утврдување на цени на водните услуги, Законот за управување со отпадот и прописите донесени врз основа на овие закони и во согласност со начелата на објективност, транспарентност и недискриминација, со примена на најдобрите меѓународни искуства и практики.

Заради зголемување на надлежностите и усогласување со измените на Законот за енергетика* и Законот за управување со отпадот, Регулаторната комисија за енергетика на 30 јануари 2023 година донесе Одлука за изменување и дополнување на Статутот на Регулаторната комисија за енергетика и водни услуги на Република Северна Македонија, по што на 19 септември 2023 година Собранието на Република Северна Македонија донесе Одлука за давање на согласност на статутарната одлука за изменување и дополнување на Статутот на Регулаторната комисија за енергетика и водни услуги на Република Северна Македонија. Со тоа, во 2023 година се промени називот на институцијата и истиот гласи: „Регулаторната комисија за енергетика, водни услуги и услуги за управување со комунален отпад на Република Северна Македонија“.

Во 2023 година Регулаторната комисија за енергетика продолжи со исполнување на својата клучна мисија да овозможи сигурно и континуирано снабдување со енергија и енергенци за сите потрошувачи на домашните пазари.

Регулаторна комисија за енергетика во текот на 2023 година спроведе тековна администрација и унапредување на својот информатички систем, оптимизација на оперативните бази на податоци, администрација и одржување на базите на податоци, на оперативните системи и на хардверскиот систем, како и развој на нови модули и одржување на апликативните софтвери, во соработка со софтверските компании ангажирани за негово одржување. Во 2023 година беше спроведена и редовна внатрешна контрола на системот за управување со квалитет, како и редовна годишна проверка од екстерни ревизори од сертификациското тело ИНТЕРЦЕРТ ДООЕЛ на сите процедури од Системот за управување со квалитет и на нивната реализација во согласност со стандардот, при што се констатира дека Регулаторна комисија за енергетика ги исполнува сите критериуми за продолжување на сертификацијата во согласност со стандардот ISO 9001:2015. Исто така, во 2023 година Регулаторната комисија за енергетика започна со воведување и имплементација на ISO 27001 стандард - Систем за управување со безбедност на информации. Регулаторна комисија за енергетика во јуни 2023 година ги донесе и објави Правилата за сајбер-безбедност во секторот за електрична енергија и започна со нивната примена.

Пазарот на електрична енергија во текот на 2023 година се стабилизираше по кризната состојба во снабдувањето со енергија којашто силно го погоди енергетскиот сектор на Република Северна Македонија. Се забележа огромен интерес за инвестирање во обновливи извори на енергија што доведе инсталираната моќност на електроцентралите од обновливи извори на енергија да учествува во вкупниот инсталиран капацитет со 50%, додека во вкупното производство учествува со 33%. Исто така, за прв пат домашното производство на електрична енергија учествува со 97,25% од бруто потрошувачката на електрична енергија, додека само 2,75% се обезбедени од увоз. Најзабележителен е порастот во производството на електрична енергија од фотонапонските електроцентрали од 287% во 2023 година споредено со 2022 година, односно истото изнесува 298 GWh. Во 2023 година се изградени 531 нови

електроцентрали со инсталирана моќност од 365 MW, односно производствениот капацитет е зголемен за 40%. Доминираат 527 новоизградени фотонапонски електроцентрали со инсталирана моќност од 362 MW.

Во мај 2023 година за првпат во Република Северна Македонија започна да функционира македонската берза на електрична енергија за временскиот период ден-однапред управувана од страна на оператор на организираниот пазар на електрична енергија, MEMO ДООЕЛ Скопје. Првиот ден за аукции беше организиран на 10 мај 2023 година, додека прв ден на испорака беше 11 мај 2023 година. Согласно информациите од македонската берза, заклучно 2023 година имало 28 регистрирани компании за учество на пазарот ден-однапред. Во текот на 2023 година се зголеми и бројот на активни снабдувачи со електрична енергија, којшто изнесуваше 21. Ова значи дека се зголемува конкуренцијата на пазарот на електрична енергија на мало и потрошувачите добиваат подобри понуди од страна на снабдувачите/трговците. Во 2023 година, помалку од половината од вкупната потрошувачка, односно 48,2% од потребите се обезбедени од отворениот пазар на електрична енергија. Околу 27% од правните субјекти се снабдуваа со електрична енергија на слободниот пазар, додека останатите, како и домаќинствата, се снабдуваа преку универзалниот снабдувач со електрична енергија ЕВН ХОМЕ ДОО Скопје. Значајно е да се наведе дека Регулаторната комисија за енергетика нема повеќе законска надлежност да ги утврдува продажните цени за електрична енергија, односно е утврдено универзалниот снабдувач со електрична енергија ги формира продажните цени за електрична енергија, додека Регулаторната комисија за енергетика ја следи примената на Тарифниот систем. Имајќи ја во предвид оваа законска одредба во текот на 2023 година Регулаторната комисија за енергетика ја усогласи соодветната подзаконска регулатива и во декември 2023 година за прв пат крајната цена за потрошувачите кои се снабдуваат од универзалниот снабдувач беше определена од страна на универзалниот снабдувач ЕВН ХОМЕ ДОО Скопје.

Во текот на 2023 година со системот за пренос на природен гас управуван од Акционерско друштво за вршење на енергетска дејност пренос на природен гас НОМАГАС Скопје во државна сопственост беа пренесени 3.906.428.974 kWh природен гас, што претставува зголемување на потрошувачката од минатата година. Причина за раст во пренесените количества на природен гас е, пред сè, кризната 2022 година кога имаше голем пораст на цените на природниот гас на меѓународните пазари и големата ценовна неизвесност и нестабилност. Една од значајните активности во 2023 година која започна да ја спроведува Регулаторната комисија за енергетика, е постапката за сертификацијата на Операторот на системот за пренос на природен гас на Република Северна Македонија, Акционерско друштво за вршење на енергетска дејност пренос на природен гас НОМАГАС Скопје во државна сопственост, Shoqëria Aksionare për ushtrimin e veprimtarisë energjetike përçimi i gazit natyror NOMAGAS Shkup në pronësi shtetërore, Joint Stock Company for performing energy activity natural gas transmission NOMAGAS Skopje in State Ownership. Успешноста на целиот процес се очекува да заврши во вториот квартал од 2024 година, кога Операторот на системот за пренос на природен гас на Република Северна Македонија, Акционерско друштво за вршење на енергетска дејност пренос на природен гас НОМАГАС Скопје, ќе биде сертифициран.

Значајни активности кои се случија на пазарот на топлинска енергија во 2023 година, се промената на одделни учесници на пазарот со топлинска енергија и променетата структура на учество во пазарот со топлинска енергија кај истите. Со донесените Одлуки за менување на лиценците за вршење на енергетска дејност дистрибуција на топлинска енергија на ЕСМ ДИСТРИБУЦИЈА НА ТОПЛИНА ДООЕЛ Скопје и на АД ЕСМ Скопје, Подружница Енергетика, се овозможи зголемување, односно

намалување на капацитетот на дистрибутивната мрежа кај двете друштва, а за да истото се спроведе Регулаторната комисија за енергетика ја имаше во предвид донесената Одлука за изменување на одлуката за давање на трајно користење на недвижна ствар на Акционерското друштво за производство на електрична енергија ЕЛЕКТРАНИ НА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА, во државна сопственост на Владата на Република Северна Македонија („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.257/22). Со влегување во сила на овие одлуки, дистрибутивната мрежа во населбата Автокоманда повторно станува составен дел на дистрибутивната мрежа со која сега оперира ЕСМ ДИСТРИБУЦИЈА НА ТОПЛИНА ДООЕЛ Скопје, како и во периодот пред 31 декември 2012 година. Имајќи во предвид дека врз основа на важноста на Договорот за закуп на основни средства за вршење на регулирана дејност производство на топлинска енергија склучен меѓу ЕСМ Продажба ДООЕЛ Скопје и Адора Инженеринг ДООЕЛ Скопје, лиценцата за вршење на енергетската дејност регулирано производство на топлинска енергија на ЕСМ ПРОДАЖБА ДООЕЛ Скопје беше со датум на важење до 30 април 2023 година, Регулаторната комисија за енергетика на 5 јуни 2023 година издаде лиценца за вршење на енергетска дејност регулирано производство на топлинска енергија на ЕСМ ПРОИЗВОДСТВО НА ТОПЛИНА ДООЕЛ – Скопје. На 31 јули 2023 година, Регулаторната комисија за енергетика донесе Одлуки со кои се изврши продолжување на постојните тарифни ставови до носење на нова одлука. Во октомври 2023 година, Регулаторната комисија за енергетика донесе нов Правилник за утврдување на цени за топлинска енергија и системски услуги, во кои меѓу другите промени, значајно е тоа што се воведо за прв пат Методологија, со која егзактно се дефинира начинот на определување на цена на топлинска енергија набавена од производители на топлинска енергија, што е и согласно барањата од Законот за енергетика. Во октомври 2023 година, Регулаторната комисија за енергетика изврши корекција на цената за топлинската енергија со која цената за домаќинствата во просек се зголеми за 4,51%.

Извештајната 2023 година ќе биде запаметена по многуте предизвици со кои светот се соочи на секој чекор, особено секторот нафта кој е на крстопат помеѓу традиционалните извори на енергија и зголемениот притисок кон одржливост и еколошки стандарди. Со оглед на глобалните економски трендови, геополитичките случувања и технолошкиот напредок, секторот доживува значителни промени кои ја обликуваат неговата иднина. Цените на суровата нафта и нафтените деривати беа особено нестабилни на почетокот на годината, бидејќи вестите за повторното отворање на Кина и претстојната забрана за рускиот дизел доведоа до остри поскапувања. Производството на нафтени деривати во Русија беше еден од најголемите извори на несигурност што се идентификуваше на почетокот на 2023 година. Сепак, цените брзо се вратија, со мерките за дизелот да влезе во складиштето на АРА, а макроекономијата почна да ги поттикнува стравувањата од побарувачката на горива во светот. Во услови на намалено производството и непланирани прекини, зголемени залихи на дизел и затегната монетарна политика која не е забележана од 1980 година, цените на нафтата паднаа во текот на вториот квартал. Слабењето на глобалните пазари на нафта доведе до тоа картелот ОПЕК + да го намали производството за 2 милиони барели/дневно. Ова неочекувано намалување на производството од страна на членките на ОПЕК, особено Саудиска Арабија, делумно се надмина со зголемувањето на производството на течни горива од страна на САД и неколку други земји како Бразил, Гвајана и Норвешка. Исклучителни фактори кои имаа големо влијание на пазарот со нафта во светот во 2023 година, се војната во Украина и кризата на Блискиот исток, кој предизвикаа скок на цените на нафтата, но сепак, државните интервенции и мерките на европските земји за замена на рускиот увоз со снабдување со нафта од други правци резултираа со пониски

цени. Цените на нафтата во втората половина на 2023 година се вратија на нивоата пред руската агресија, така што цената на нафтата од типот Brent се стабилизира на околу 80 УСА долари/барел на крајот на 2023 година, што е нешто поскапо од пред војната, но и значително поевтино отколку во времето пред Парискиот договор во 2015 година. Трендот на движење на цените на суровата нафта и нафтените деривати на светските берзи, директно се рефлектираа и во носењето на одлуки за цени од страна на Регулаторната комисија за енергетика. Во текот на 2023 година, Регулаторната комисија за енергетика донесе 84 одлуки за определување на највисоките малопродажни цени на одделни нафтени деривати и горива за транспорт.

Регулаторната комисија за енергетика во 2023 година продолжи со спроведување на активностите кои се во согласност со одредбите од Законот за утврдување на цени на водните услуги. Имено, за таа цел, Регулаторната комисија за енергетика продолжи да ја следи примената на утврдените цени на водните услуги. Во исто време, во согласност со нејзините законски надлежности, беше следена и усогласеноста на примената на тарифите за водни услуги со спроведувањето на бизнис-планот на давателите на водните услуги. Извештајната година беше третата година од вториот регулиран период 2021-2023 година за давателите на водните услуги за подрачја поголеми од 10.000 еквивалентни жители. Во согласност со законските одредби, давателите на водните услуги доставија известувања за примената на тарифите за секоја категорија на потрошувач. Извештајната година исто така беше втората година од вториот регулиран период 2022-2024 година за давателите на водните услуги за подрачја помали од 10.000 еквивалентни жители. Регулаторната комисија за енергетика во текот на 2023 година, по доставените извештаи за спроведувањето на утврдените тарифи за водни услуги и спроведувањето на планот за прилагодување и бизнис-планот од сите даватели на водни услуги, ги спореди истите параметри со претходно одобрените во Решенијата за тарифи за водни услуги.

Во текот на 2023 година, Регулаторната комисија за енергетика, согласно со овластувањата утврдени во Законот за енергетика* и Законот за енергетска ефикасност* донесе шест општи акти, четири правни акти, шест акти од областа на електричната енергија, пет од областа на природниот гас, два од областа на топлинската енергија и два од областа на нафтените деривати, и одобри 19 правни акти на вршители на енергетска дејност, од кои 14 акти се од областа на електричната енергија и пет од областа на природниот гас. Во текот на 2023 година, Регулаторната комисија за енергетика издаде 504 лиценци за вршење на енергетски дејности, од кои 483 се за вршење на енергетска дејност од областа на електричната енергија, 19 од областа на природниот гас, една од областа на топлинската енергија и една од областа на нафтените деривати. Од вкупно 380 постапки за одлучување по приговори поведени пред Регулаторната комисија за енергетика во 2023 година, 114 беа усвоени, 185 одбиени, отфрлени или запрени, а за 81 приговори постапката продолжи во 2023 година. Од вкупно 278 постапки за постапување по претставки пред Регулаторната комисија за енергетика, по 236 беше постапено, а за 42 претставки постапката продолжи во 2024 година. До Регулаторната комисија за енергетика во текот на 2023 година беа доставени 14 барања за слободен пристап до информации од јавен карактер, од кои 4 беа барања за информација со која Регулаторната комисија за енергетика не располага и истите беа препратени до имателите на информациите.

Регулаторната комисија за енергетика имаше успешна година на меѓународен план, преку активно учество во работата на постојните меѓународни асоцијации и нивните работни тела од областа на енергетика и водните услуги. Во 2023 година, Регулаторната комисија за енергетика, активно работеше на исполнување на обврските

во рамки на Договорот за основање на енергетската заедницата, преку усогласување на регулаторната рамка, учество во работни групи и размена на искуствата и најдобри практики. Претседателот на Регулаторната комисија за енергетика Марко Бислимоски претседаваше со Одборот на регулатори на Енергетската заедница (Energy Community Regulatory Board – ECRB), и по завршувањето на вториот мандат продолжи со извршување на оваа должност и ќе ја врши оваа должност се до изборот на нов претседавач. Регулаторната комисија за енергетика во 2023 година активно учествуваше во активностите на Регионалната асоцијација на енергетските регулатори (Energy Regulators Regional Association - ERRA), како дел од Претседателството на ERRA, во работните групи, како и на стручни обуки и конференции од областа на енергетиката. Асоцијацијата на европските регулатори за вода (European Water Regulators – WAREG) во која Регулаторната комисија за енергетика е полноправен член, во текот на 2023 година одржа голем број на активности со активно учество на претставници на комисијата. Воедно, Регулаторната комисија за енергетика беше и домаќин на состанок во Скопје во рамки на Програмата за размена на знаења (KEP) на WAREG. Во јули 2023 година Регулаторната комисија за енергетика стана полноправен член на Асоцијацијата на медитеранските регулатори за енергетика (Mediterranean Energy Regulators - MEDREG). Регулаторната комисија за енергетика, како основач на Балканско училиште за енергетика (Balkan Energy School - BES), учествуваше во работата како во делот за воспоставување на оваа организација, така и во делот на работни состаноци поврзани со теми од областа на енергетиката.

Финансиските средства потрошени за работење на Регулаторната комисија за енергетика, во согласност со надлежностите од Законот за енергетика* и Законот за утврдување на цени на водните услуги, во 2023 година изнесуваат 88.330.151 денари и се за 14,43% помали од планираните. Ова намалување е поради зголемената ефикасност во работењето, како и објективното и рационално управување со расположливите средства.

Во текот на 2023 година именувани се Претседател и тројца членови на Регулаторната комисија за енергетика со мандат од пет години. Собранието на Република Северна Македонија на 26 јули 2023 година донесе Одлука за именување на Претседател и членови на Регулаторната комисија за енергетика, водни услуги и услуги за управување со комунален отпад на Република Северна Македонија бр. 08-3915/1, објавена во „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 160/23.

Вкупниот број на вработени на 31.12.2023 година изнесува 40 лица, од кои седуммина се членови на Регулаторната комисија за енергетика, 31 лице се во стручните и административните служби и двајца се вработени како помошно-технички персонал.

ИНСТИТУЦИОНАЛЕН РАЗВОЈ

2023 година

I. ИНСТИТУЦИОНАЛЕН РАЗВОЈ

1.1 ОРГАНИЗАЦИСКА ПОСТАВЕНОСТ

Регулаторната комисија за енергетика е составена од седум члена, од кои еден е претседател. Членовите и претседателот на Регулаторната комисија за енергетика, на предлог на Владата на Република Северна Македонија, се именувани и разрешувани од Собранието на Република Северна Македонија, соодветно со начелото на правична застапеност на припадниците на сите заедници.

Организациската поставеност и надлежностите на Регулаторната комисија за енергетика се компатибилни со регулаторните тела во земјите од соседството и регионот и соодветствуваат на барањата за целосно и компетентно исполнување на нејзините обврски, како и на степенот на развојот на енергетските пазари во Република Северна Македонија.

Стручните, административните и помошно техничките работи во Регулаторната комисија за енергетика се извршуваат во согласност со Правилникот за внатрешна организација на Регулаторната комисија за енергетика преку следните организациски единици (сектори и одделенија):

1. Сектор за електрична енергија

- 1.1 Одделение за пазар на електрична енергија и
- 1.2 Одделение за мрежна инфраструктура, обновливи извори и односи со корисници.

2. Сектор за природен гас, течни горива и топлинска енергија

- 2.1 Одделение за природен гас и течни горива и односи со корисници и
- 2.2 Одделение за пазар на топлинска енергија и односи со корисници.

3. Сектор за водни услуги и управување со отпад

- 3.1 Одделение за економски работи од областа на водните услуги и управување со отпад
- 3.2 Одделение за технички работи од областа на водните услуги и управување со отпад.

4. Правен сектор

- 4.1 Одделение за правни работи и лиценци од областа на електрична енергија и
- 4.2 Одделение за правни работи и лиценци од областа на природен гас, течни горива, топлинска енергија, водни услуги и управување со отпад.

5. Економски сектор

5.1 Одделение за економски работи од областа на електрична енергија и

5.2 Одделение за економски работи од областа на природен гас, течни горива и топлинска енергија.

6. Сектор за мониторинг, истраги и прекршоци

6.1 Одделение за мониторинг на пазарите на енергија, анализи и публикации и

6.2 Одделение за истраги и прекршоци.

7. Сектор за информатичка технологија и статистика

7.1 Одделение за ИТ-поддршка и

7.2 Одделение за развој на софтверски програми.

8. Сектор за човечки ресурси, логистика, финансиски и општи работи

8.1 Одделение за управување со човечки ресурси и општи работи

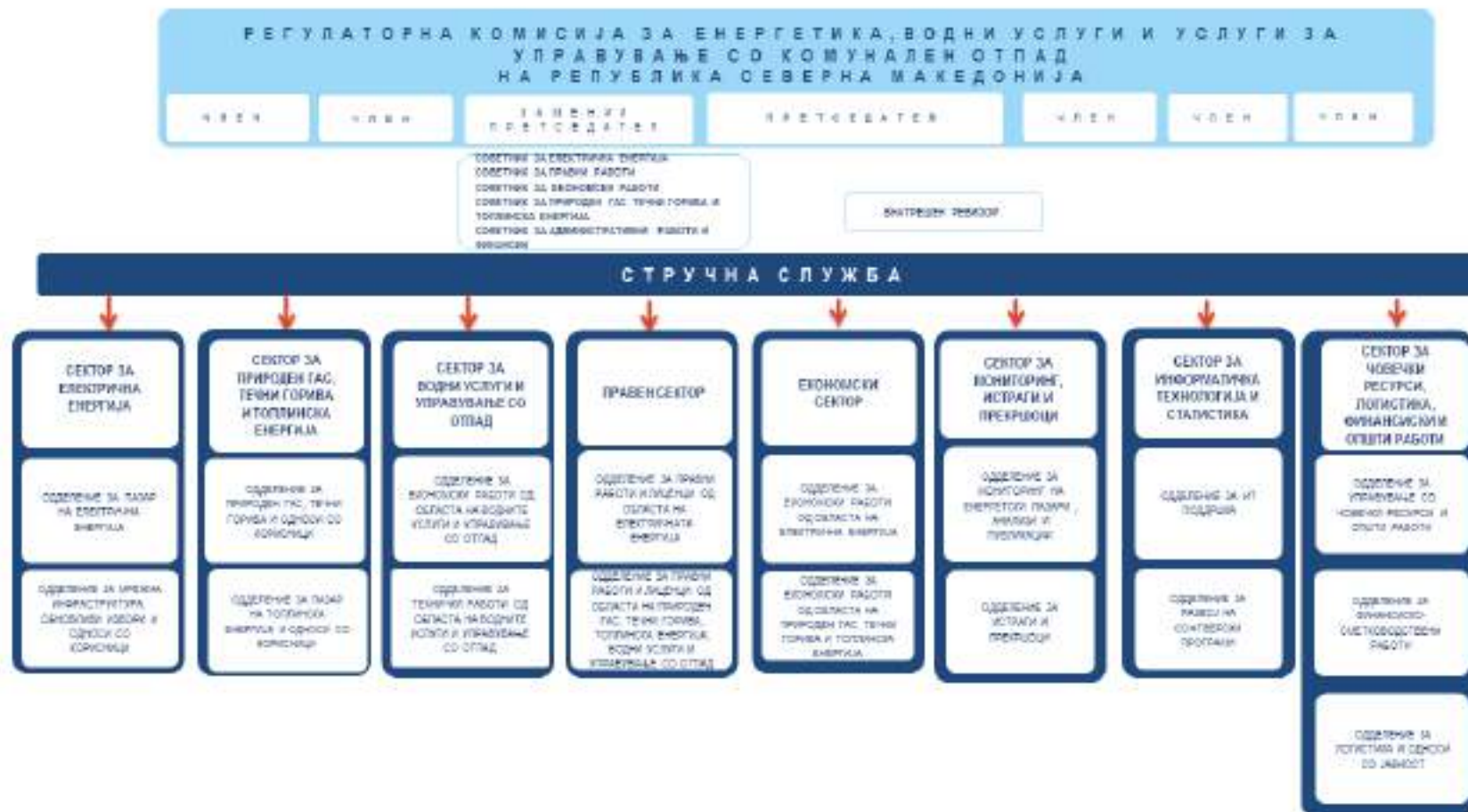
8.2 Одделение за финансиско-сметководствени работи и

8.3 Одделение за логистика и односи со јавност.

Во внатрешната организација на Регулаторната комисија за енергетика се предвидени следните работни места кои не се во состав на секторите (организациски единици), а се непосредно поврзани со работата на претседателот и членовите на Регулаторната комисија за енергетика:

1. Советник за правни работи на претседателот и членовите на Регулаторната комисија за енергетика;
2. Советник за економски работи на претседателот и членовите на Регулаторната комисија за енергетика;
3. Советник за електрична енергија на претседателот и членовите на Регулаторната комисија за енергетика;
4. Советник за природен гас, течни горива и топлинска енергија на претседателот и членовите на Регулаторната комисија за енергетика;
5. Советник за административни работи и финансии на претседателот и членовите на Регулаторната комисија за енергетика и
6. Внатрешен ревизор.

1.2 ОРГАНОГРАМ НА РЕГУЛАТОРНАТА КОМИСИЈА ЗА ЕНЕРГЕТИКА

1.3 ЧОВЕЧКИ РЕСУРСИ

Основната цел на Регулаторната комисија за енергетика при процесот на градење на успешен и квалитетен кадар беше насочена кон максимално искористување на постојниот потенцијал на вработените и надградба на квалитетот на кадрите преку постојано нивно усовршување со цел стекнување на најнови знаења од областа на енергетиката и водните ресурси.

Вкупниот број на вработени на 31.12.2023 година изнесува 40 лица, од кои седуммина се членови на Регулаторната комисија за енергетика, 31 лице се во стручните и административните служби и двајца се вработени како помошно-технички персонал. Образовната структура на членовите на комисијата и вработените во стручните и административните служби, заклучно со 31.12.2023 година, е составена од 13 инженери, 13 економисти, седум правници и пет лица со друг вид високо образование.

Во текот на 2023 година именувани се Претседател и тројца членови на Регулаторната комисија за енергетика со мандат од пет години. Собранието на Република Северна Македонија на 26 јули 2023 година донесе Одлука за именување на Претседател и членови на Регулаторната комисија за енергетика, водни услуги и услуги за управување со комунален отпад на Република Северна Македонија бр. 08-3915/1, објавена во „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 160/23.

Регулаторната комисија за енергетика, во текот на декември 2023 година, преку Агенцијата за администрација, почна постапки за вработување на три лица во стручните и административните служби, постапките за вработување се во тек.

Регулаторната комисија за енергетика, ценејќи го потенцијалот на своите човечки ресурси, им овозможи на вработените да ги развијат своите лични и организациски вештини, знаења и способности и во текот на 2023 година како резултат на тоа беа унапредени 10 вработени во институцијата.

Управувањето со човечките ресурси, како најважен ресурс, е исклучително комплексен и мултидимензионален процес. Управувањето со човечките ресурси во 2023 година постојано се менуваше и подобруваше, а со цел градење на квалитетен и успешен кадар којшто во целост ќе ги исполни надлежностите на Регулаторната комисија за енергетика предвидени со Закон за енергетика*.

Успешното и ефективното управување со човечките и организациските ресурси, како и остварувањето на стратегиските цели на управувањето со човечките ресурси, резултира со:

- поддршка во остварувањето на целите и задачите на секоја организациска единица;
- градење позитивна организациска култура и работна средина;
- градење здрави односи на работното место преку стимулирање на чувството на тимски дух и меѓу организациска соработка;
- добро обучени вработени и тимови;
- успешни индивидуални/тимски резултати и додадена вредност во работата;
- постигнување и одржување висок морал кај вработените и

- тежнеење кон подобрување на квалитативните способности, знаења и вештини (компетенции) на вработените за извршување на сегашната и идната работа и друго.

1.4 IT-РЕСУРСИ

Во 2023 година, Регулаторна комисија за енергетика спроведе тековна администрација и унапредување на својот информатички систем, оптимизација на оперативните бази на податоци, администрација и одржување на базите на податоци, на оперативните системи и на хардверскиот систем, како и развој на нови модули и одржување на апликативните софтвери, во соработка со софтверските компании ангажирани за негово одржување.

Исто така, тековно се администрира и се одржува постојната хардверска опрема, составена од серверски машини на кои работат апликативните софтвери, персоналните компјутери и преносните компјутери.

Главните активности во областа на IT во 2023 година беа следните:

- Превентивно и адаптивно одржување, како и изработка и имплементирање на нови модули на електронската веб-платформа за водни услуги (<https://voda.erc.org.mk>);
- Превентивно и адаптивно одржување на front-end веб-платформа за маркетинг мониторинг (<https://monitoring.erc.org.mk>), преку која носителите на лиценци за вршење енергетски дејности ги доставуваат податоците за функционирањето на пазарите на енергија. Исто така имаше и континуирана надградба на back-end софтверот mm-central за анализа на доставените податоци;
- Превентивно одржување на функционалната веб-алатка за споредба на цени на електрична енергија (<https://www.switch.mk>). Во рамки на заедничкиот проект со NARUC (Асоцијацијата на регулаторите на САД - National Association of Regulatory Utility Commissioners) и USAID, Регулаторната комисија за енергетика, прва во регионот, во ноември 2019 година, воведо функционална веб-алатка за споредба на цени на електрична енергија;
- Регулаторната комисија за енергетика продолжи да учествува во заедничкиот проект (Ефективна регулација на сајбер-безбедност) со NARUC и USAID, во чии рамки се подготвија правилата за сајбер безбедност во секторот за електрична енергија во Република Северна Македонија, Листа на препораки за енергетските компании, како суштински приоритет за заштита од новите закани и ризици во сајбер-просторот и унапредување на неговата безбедност. Регулаторна комисија за енергетика во јуни 2023 година официјално ги донесе и објави Правилата за сајбер-безбедност во секторот за електрична енергија и започна со нивната примена. Согласно одредбите од Правилата енергетските компании во секторот за електрична енергија назначија службеник за сајбер безбедност и започнаа со процесот на имплементација на имплементираат стандардот ISO 27001 - за управување со безбедноста на информациите;
- Регулаторната комисија за енергетика, заедно со Националниот центар за одговор на компјутерски инциденти-MKD-CIRT и Агенцијата за електронски

комуникации-АЕК, во 2023 година продолжија со заедничкиот проект за автоматска месечна надворешна сајбер-безбедносна проверка на веб-апликациите на Регулаторна комисија за енергетика. Проектот се реализира како „услуга во облак“ (cloud service) преку користење на Qualys Web Application Scanner алатката и BitSight алатката. Проектот вклучува корисничка сметка за Регулаторната комисија за енергетика за пристап до услугата и можност и за рачно скенирање на веб-апликациите и генерирање и преземање на извештаи поврзани со откриени сајбер-безбедносни ранливости и неусогласености на скенираните веб-апликации. Месечното детално сајбер-тестирање и пронаоѓање на пропусти во веб-апликации со алатката Qualys Web Application Scanner е од голема важност за Регулаторната комисија за енергетика;

- Регулаторната комисија за енергетика и во 2023 година продолжи активно да учествува во проектот „Зајакнување на е-влада“, финансиран од ИПА програмата (EuropeAid/140244/DH/SER/MK). Носители на проектот се Министерството за информатичко општество и администрација и Кабинетот на заменик-претседателот на Владата на Република Северна Македонија одговорен за економски прашања. Целта на проектот е збогатување на доставата на јавните услуги, како и на намалување на времето и потребните средства за граѓаните и бизнисите во интеракцијата со јавните органи. Специфичната цел на проектот е проширување на понудата на Националниот портал за е-услуги (<https://uslugi.gov.mk>) со достапни нови 135 е-услуги за граѓаните и бизнисите и подобрување на доставата и квалитетот на јавните услуги и за граѓаните и за бизнисите, како и дигитализација на одреден број на регистри. Периодот за целосна имплементација на проектот е три години. Регулаторната комисија за енергетика на Националниот портал за е-услуги ќе нуди две услуги за граѓаните и бизнис-секторот, и тоа поставување на претставки/предлози и електронско поднесување на барање за издавање на лиценца;
- Превентивно и адаптивно одржување на софтверскиот пакет за канцелариско и архивско работење: е-Деловодник, УП1, УПП и УП2;
- Надградба на софтверскиот пакет за сметководствено и финансиско работење со нов модул за автоматско генерирање на фактури;
- Регулаторната комисија за енергетика продолжи со користење и употреба на веќе воведеното cloud решение за резервна локација (DRaaS) за справување со катастрофи на информациските системи за потребите на Регулаторната комисија за енергетика за период од 36 месеци. Услугата за резервна локација или позната како DRaaS (Disaster Recovery as a Service) обезбедува современи механизми за воспоставување на деловен континуитет на Регулаторната комисија за енергетика за ИТ-инфраструктурите и апликациите во случај на природни катастрофи или трајно губење на податоците поради човечки или технички грешки;
- Регулаторната комисија за енергетика продолжи со користење и употреба на веќе воспоставениот систем (Manage Engine) за собирање на логови, анализа и генерирање на извештаи од ИТ-системите на Регулаторна комисија за енергетика, како и можност за алармирање во реално време преку

електронска порака (e-mail) или SMS. Системот ги вклучува следните четири модули:

- Управување со логови, ревизија и усогласеност на (Windows Server, SQL Server, IIS Sites, VMware vCenter Server),
- Следење, ревизија и управување со логови на Windows Active Directory Domain,
- Управување со логови, ревизија и усогласеност на Office 365 и
- Управување со логови, ревизија и усогласеност на Windows File Server.

1.5 СИСТЕМ ЗА УПРАВУВАЊЕ СО КВАЛИТЕТ

Регулаторната комисија за енергетика, почнувајќи од 2014 година, своето работење го има усогласено со стандардот за управување на квалитет ISO 9001:2008, односно еквивалентниот стандард во Република Северна Македонија МКС EN ISO 9001:2009.

Во 2019 година Регулаторната комисија за енергетика се стекна со новиот сертификат ISO 9001:2015, а беше реиздаден во 2022 година. Во 2023 година беше спроведена и редовна внатрешна контрола на системот за управување со квалитет, како и редовна годишна проверка од екстерни ревизори од сертификациското тело ИНТЕРЦЕРТ ДООЕЛ на сите процедури од Системот за управување со квалитет и на нивната реализација во согласност со стандардот, при што се констатира дека Регулаторна комисија за енергетика ги исполнува сите критериуми за продолжување на сертификацијата во согласност со стандардот ISO 9001:2015.

Сертификатот е потврда за квалитетот во работењето на Регулаторната комисија за енергетика, а истовремено претставува и патоказ како континуирано да се подобруваат услугите и да се излезе во пресрет на потребите и барањата од страна на потрошувачите, носителите на лиценци за енергетски дејности и претпријатијата кои се даватели на водни услуги.

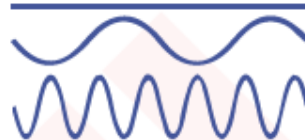
Исто така, во 2023 година Регулаторната комисија за енергетика започна со воведување и имплементација на ISO 27001 стандард - Систем за управување со безбедност на информации. Имплементацијата треба да ги опфати сите ИТ процеси поврзани со ИТ безбедноста и заштитата, апликациите, податоците и ИКТ системите, во целост, кои се поставени во податочниот центар (сервер сала) лоцирана на централната локација на Регулаторна комисија за енергетика во Скопје.

Имплементираниот систем ќе биде предмет на ревизија (сертификација) во однос на исполнување на сите барања на стандардот од независни акредитирани сертификациски куќи, специјализирани за ревизии на соодветниот стандард во 2024 година. При ревизијата ќе се проверува документацијата, односно пропишаните правила, спроведување на правилата, преку ревизија на евиденциите и директно спроведување кај вработените. Сертификацијата всушност ќе биде потврда за успешно извршената имплементација на ISO 27001 стандардот.

CERTIFICATE**СЕРТИФИКАТ**

Certification Body INTERCERT
certifies that

Сертификациското тело ИНТЕРЦЕРТ
потврдува дека

**РЕГУЛАТОРНА КОМИСИЈА ЗА ЕНЕРГЕТИКА И ВОДНИ УСЛУГИ
НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА**

has maintains a
Quality Management System
according to the standard

го применува
Системот за Менаџмент со квалитет
согласно стандардот

МКС EN ISO 9001:2015**scope:**

Regulation of issues related to the
performance of energy activities and
pricing of water services determined by
the Energy Law and the
Law on Setting Prices
of Water Services

во опсег:

Регулирање на прашања поврзани
со вршење на енергетските дејности и
утврдување на тарифи на водните услуги
определени со Законот за енергетика и
Законот за утврдување на
цени на водните услуги

at the following location:

ул. Македонија бр.25
Палата Лазар Поп Трајков
Скопје

на локација:

ул. Македонија бр.25
Палата Лазар Поп Трајков
Скопје

Issue Date: 24.12.2022
Expiry Date: 23.12.2025
Registration No: Q-036/2019_izd.2
Initial certification: 24.12.2019

Датум на издавање: 24.12.2022
Важност до: 23.12.2025
Регистарски број: Q-036/2019_изд.2
Прва сертификација: 24.12.2019

INTERCERT
Jordan Mijalkov 44/2-10
1000 Skopje, Macedonia
www.inter-cert.net

Managing Director / Управител

This certificate is valid until the Expiry Date on the condition that audits are conducted and paid for as per the Certification Agreement. Should this condition not be met, cancellation procedures will be initiated and the client will be removed from the INTERCERT register. This Certificate remains the property of INTERCERT and must be returned upon request. It must not be altered in any way. Intentional misuse of this certificate will result in cancellation without prior notification. Certificates can be checked through info@inter-cert.net / Сертификатот останува валиден до датумот на важност, под услов да се спроведат редовните надзорни проверки и да се подмират финансиските обврски кои произлегуваат од Договорот за Сертификација. Доколку не се исполнат овие услови, ќе се пристапи кон постапка за одземање на сертификатот, а организацијата ќе биде избришана од регистарот на сертифицирани организации. Овој Сертификат е сопственост на Интерцерт и организацијата има обврска да го врати на барање на Интерцерт. Секва намерна злоупотреба на овој сертификат ќе резултира со негово одземање без претходна најава. Сертификатите може да бидат проверени на info@inter-cert.net

ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

2023 година

II. ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

Пазарот на електрична енергија во текот на 2023 година се стабилизираше по кризната состојба во снабдувањето со енергија којашто силно го погоди енергетскиот сектор на Република Северна Македонија. Се забележа огромен интерес за инвестирање во обновливи извори на енергија што доведе инсталираната моќност на електроцентралите од обновливи извори на енергија да учествува во вкупниот инсталиран капацитет со 50%, додека во вкупното производство учествува со 33%. Исто така, за прв пат домашното производство на електрична енергија учествува со 97,25% од бруто потрошувачката на електрична енергија, додека само 2,75% се обезбедени од увоз. Најзабележителен е порастот во производството на електрична енергија од фотонапонските електроцентрали од 287% во 2023 година споредено со 2022 година, односно истото изнесува 298 GWh.

Во 2023 година се изградени 531 нови електроцентрали со инсталирана моќност од 367 MW, односно производствениот капацитет е зголемен за 40%. Доминираат 527 новоизградени фотонапонски електроцентрали со инсталирана моќност од 362 MW. Вкупниот број на електроцентрали од обновливи извори во 2023 година изнесува 1.147 со инсталирана моќност од 1.311 MW.

Зголеменото инвестирање во обновливите извори на енергија влијаеше и на потрошувачката на електрична енергија, односно се забележа зголемен тренд за обезбедување на потребните количини од електрична енергија од сопствени извори, а намалување на преземената електрична енергија од електродистрибутивниот систем. Ваквото намалување ги зголеми трошоците по единица дистрибуирана електрична енергија. Со цел да се превенира целокупниот трошок за одржување на дистрибутивната мрежа да биде на товар на потрошувачите кои немаат инсталирано фотонапонски панели за задоволување на дел од своите потреби за сметка на оние кои имаат, се направи измена во Тарифниот систем за дистрибуција на електрична енергија на потрошувачите приклучени на електродистрибутивниот систем на Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје и се воведо фиксен надоместок за пристап до мрежа за сите корисници приклучени на електродистрибутивниот систем. Целта на воведувањето на овој надоместок е меѓудругото, да се обезбеди правична распределба на трошоците меѓу оние кои редовно ја користат електродистрибутивната мрежа од другите кои тоа го прават повремено.

Во мај 2023 година за првпат во Република Северна Македонија започна да функционира македонската берза на електрична енергија за временскиот период ден-однапред управувана од страна на оператор на организираниот пазар на електрична енергија, МЕМО ДООЕЛ Скопје. Првиот ден за аукции беше организиран на 10 мај 2023 година, додека прв ден на испорака беше 11 мај 2023 година. Согласно информациите од македонската берза, заклучно со декември 2023 година имало 28 регистрирани компании за учество на пазарот ден-однапред. Работата на берзата на електрична енергија е според Правилата за работа на организиран пазар на електрична енергија одобрени од Регулаторната комисија за енергетика на 6 април 2023 година, како и Одлуката за износот на надоместоците за учество на организираниот пазар на електрична енергија одобрена од Регулаторната комисија за енергетика на 11 април 2023 година.

Во текот на 2023 година се зголеми и бројот на активни снабдувачи со електрична енергија, којшто изнесуваше 21. Ова значи дека се зголемува конкуренцијата на пазарот на електрична енергија на мало и потрошувачите добиваат подобри понуди од страна на снабдувачите/трговците. Ова се рефлектираше, меѓу другото, и врз цените на крајните потрошувачи коишто во 2023 година беа пониски за околу 43% во однос на 2022 година, меѓутоа не го достигнаа нивото од 2021 година.

Во 2023 година, помалку од половината од вкупната потрошувачка, односно 48,2% од потребите се обезбедени од отворениот пазар на електрична енергија. Околу 27% од правните субјекти се снабдуваа со електрична енергија на слободниот пазар, додека останатите, како и домаќинствата, се снабдуваа преку универзалниот снабдувач со електрична енергија ЕВН ХОМЕ ДОО Скопје.

Значајно е да се наведе дека Регулаторната комисија за енергетика нема повеќе законска надлежност да ги утврдува продажните цени за електрична енергија, односно е утврдено универзалниот снабдувач со електрична енергија да ги формира продажните цени за електрична енергија, додека Регулаторната комисија за енергетика ја следи примената на Тарифниот систем. Имајќи ја во предвид оваа законска одредба, во текот на 2023 година Регулаторната комисија за енергетика ја усогласи соодветната подзаконска регулатива и во декември 2023 година за прв пат крајната цена за потрошувачите кои се снабдуваат од универзалниот снабдувач беше определена од страна на универзалниот снабдувач ЕВН ХОМЕ ДОО Скопје.

2.1 БИЛАНС НА ПОТРЕБИТЕ И ОБЕЗБЕДУВАЊЕТО НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

Во Република Северна Македонија во 2023 година, во електропреносниот и електродистрибутивниот систем се влезени вкупно 9.663 GWh електрична енергија што е за 3,75% повеќе отколку во 2022 година или, изразено во апсолутна вредност, во 2023 година влезот е за 349 GWh поголем во споредба со 2022 година.

Во 2023 година вкупното домашно производство изнесува 6.553 GWh и е за 919 GWh поголемо споредено со производството во 2022 година, односно истото е за 16,31% поголемо во споредба со 2022 година и за 24% во споредба со 2021 година. Порастот на производството во 2023 година се должи на зголеменото производство на електрична енергија од електроцентралите кои користат обновливи извори на енергија, работењето на ТЕЦ Неготино, како и на зголеменото производство на електрична енергија од ТЕ-ТО АД Скопје.

Производството на електрична енергија од обновливи извори на енергија, со вклучување и на големите хидроелектрични центри, во 2023 година изнесува 2.173 GWh, и е значително зголемено за 33% од 2022 година, односно зголемувањето е за 541 GWh.

Нето-потрошувачката на електрична енергија, односно потрошувачката на електрична енергија на крајните потрошувачи во 2023 година изнесувала 5.781 GWh, што е за 352 GWh помалку споредено со 2022 година, односно намалувањето изнесува 5,74%.

Во Табела 2.1 прикажан е билансот на потребите и обезбедувањето на електрична енергија во периодот од 2021 до 2023 година (во GWh).

Табела 2.1 Биланс на потребите и обезбедувањето на електрична енергија во периодот од 2021 до 2023 година (во GWh)

GWh	2021 година	2022 година	2023 година	2023/22 (%)	2023/21 (%)
Влез во ЕЕС	9.532	9.314	9.663	3,75	1,37
Производство	5.285	5.634	6.553	16,31	23,99
Најголем производител	3.170	3.647	4.055	11,19	27,92
Останати производители	1.705	1.578	2.130	34,98	24,93
Производители со повластена тарифа	407	394	368	-6,60	-9,58
Вкупен увоз	2.940	2.209	2.925	32,41	-0,51
Бруто потрошувачка	7.906	7.105	6.738	-518	-14,77
Нето потрошувачка	6.865	6.133	5.781	-5,74	-15,78
Директни потрошувачи на пренос	924	643	559	-13,05	-39,49
Универзален снабдувач	3.688	3.754	3.489	-7,05	-5,38
Останати дистрибутивни потрошувачи	2.252	1.736	1.733	-0,22	-23,06
Загуби	1.041	972	956	-1,63	-8,12
Пренос	125	114	102	-11,06	-18,70
Дистрибуција	916	858	854	-0,37	-6,68
Нето увоз	2.621	1.471	185	-87,42	-92,94
Увозна зависност %	33,15	20,7	2,75		
Удел на слободен пазар %	53,34	47,16	48,20		

Вкупните загуби на електрична енергија во електропреносниот систем и електродистрибутивните системи во 2023 година изнесуваат 956 GWh, што претставува намалување за 15,8 GWh во однос на 2022 година, односно намалувањето изнесува 1,63%.

Бруто-потрошувачката на електрична енергија, што ја вклучува нето-потрошувачката на електрична енергија и загубите на електрична енергија за 2023 година, изнесува 6.738 GWh, што е помалку за 368 GWh од 2022 година, односно има намалување од 5,18%.

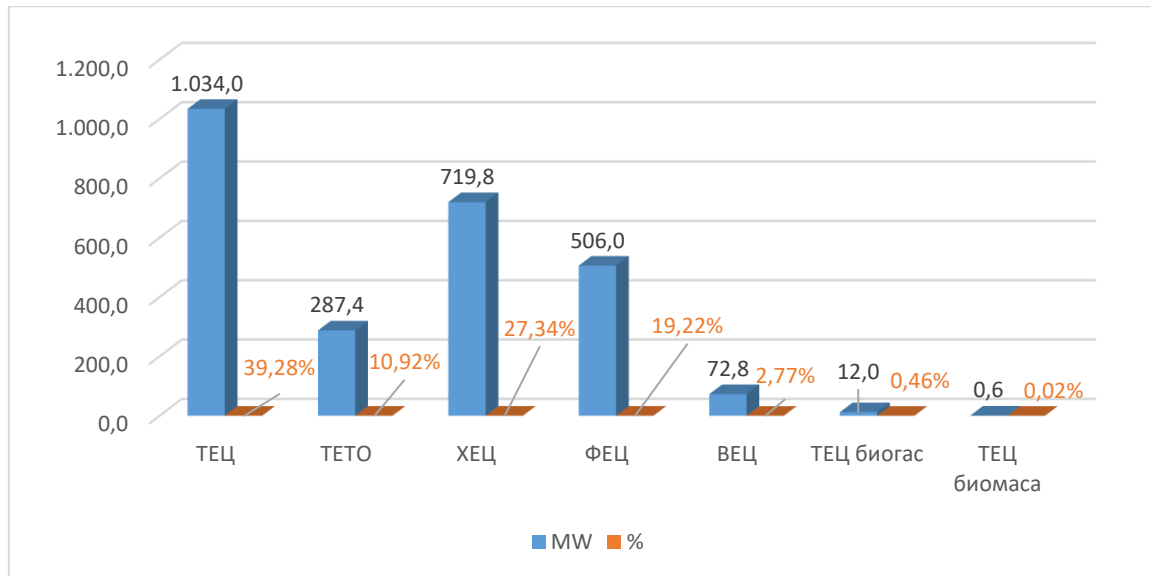
Во 2023 година 97,25% од бруто потрошувачката на електрична енергија е обезбедена од домашно производство на електрична енергија, додека само 2,75% се обезбедени од увоз.

2.2 ПРОИЗВОДСТВО НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

Производството на електрична енергија во Република Северна Македонија се одвива преку термоелектричните централи, кои како примарен извор на енергија користат: лигнит, мазут и природен гас, како и електроцентралите кои користат обновливи извори на енергија: енергијата на водата, ветерот, сончевата енергија, биомасата и биогасот.

Вкупниот инсталиран капацитет на електроцентралите во 2023 година изнесува 2.632,7 MW, што е за 367,3 MW повеќе од инсталираниот капацитет во 2022 година. На

Графиконот 2.1 прикажани се инсталираниот капацитет и уделот на поедини технологии во производството на електрична енергија во 2023 година (во MW и %).

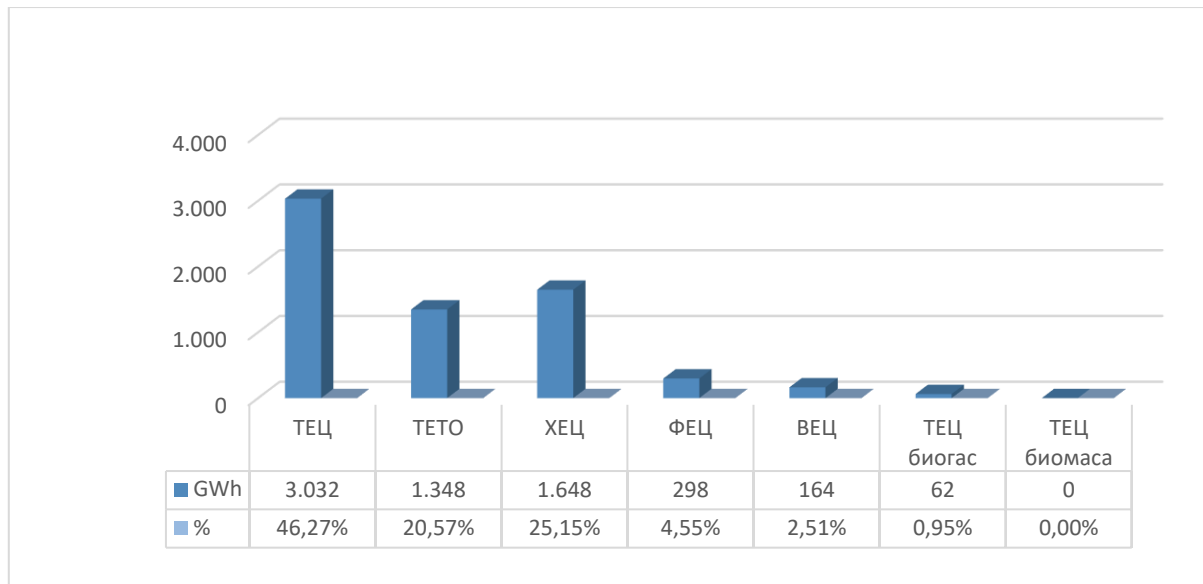
Графикон 2.1 Инсталиран капацитет и удел на технологии во производството на електрична енергија во 2023 година (во MW и %)

Во вкупниот инсталиран капацитет, термоелектроцентралите имаат најголемо учество со 39,28%, потоа следуваат хидроелектроцентралите со 27,34%, фотонапонските електроцентрали со 19,22%, комбинираните постројки за производство на електрична и топлинска енергија со 10,92% и сите преостанати со 3,24%.

Во електроенергетскиот систем во 2023 година се приклучени нови производители на електрична енергија со инсталиран капацитет од 367,3 MW. Најголем дел од новите електроцентрали во 2023 година се фотонапонски електроцентрали со вкупен инсталиран капацитет од 361,9 MW.

Производството на електрична енергија од обновливи извори на енергија е променливо на годишно ниво и пред сè зависи од хидролошките услови и производството на електрична енергија од хидроелектроцентралите. Во вкупното производство на електрична енергија за 2023 година, обновливите извори на енергија учествуваат со 33,15%, додека производството на електрична енергија од термоелектроцентралите и комбинираните постројки за производство на електрична и топлинска енергија учествува со 66,85%.

На Графиконот 2.2 прикажан е процентуалниот удел на одделни технологии во производството на електрична енергија во 2023 година.

Графикон 2.2 Удел на одделни технологии во производството на електрична енергија во 2023 година (во %)

Во производството на електрична енергија во 2023 година најголемо учество имаат термоелектроцентралите со 46,27%, потоа хидроелектроцентралите со 25,15%, комбинираниите постројки за производство на електрична и топлинска енергија со учество од 20,57%, по што следуваат и сите преостанати со учество од 8,01%.

Во 2023 година, четири компании управуваа со електроцентрали со инсталиран единечен капацитет поголем од 10 MW: АД Електрани на Северна Македонија - Скопје (во понатамошниот текст: АД ЕСМ Скопје), ТЕ-ТО АД Скопје, АД ТЕЦ Неготино и ЕВН Македонија Електрани ДООЕЛ Скопје. Најголем производител на електрична енергија во Република Северна Македонија, во 2023 година, останува да биде АД ЕСМ Скопје, во државна сопственост, со 62% учество во вкупното производство на електрична енергија.

Во Табела 2.2 прикажани се инсталираниот капацитет и производството на електрична енергија во 2023 година.

Табела 2.2 Инсталиран капацитет и производство на електрична енергија во 2023 година

Производител	Број на електрани	Инсталиран капацитет (MW)	Учество (%)	Производство (GWh)	Учество (%)
АД ЕСМ Скопје	15	1.478,61	56,17	4.054,59	61,88
ТЕЦ	4	824,00	31,30	2.685,81	40,99
ХЕЦ	8	557,40	21,17	1.216,26	18,56
ВЕЦ	1	36,80	1,40	111,60	1,70
ТЕ-ТО	2	60,41	2,29	40,92	0,62
АД ТЕЦ Неготино	1	210,00	7,98	346,24	5,28
ТЕЦ	1	210,00	7,98	346,24	5,28
ТЕ-ТО АД Скопје	1	227,00	8,62	1.307,00	19,95
ТЕ-ТО	1	227,00	8,62	1.307,00	19,95
ЕВН Електрани	16	63,56	2,41	172,21	2,63
ХЕЦ	11	58,56	2,22	165,28	2,52

Производител	Број на електрани	Инсталиран капацитет (MW)	Учество (%)	Производство (GWh)	Учество (%)
ФЕЦ	5	5,00	0,19	6,93	0,11
Други	1.122	653,44	24,82	672,55	10,26
Мали ХЕЦ	115	103,84	3,94	266,46	4,07
ФЕЦ	998	501,00	19,03	291,08	4,44
Биогас	7	12,00	0,46	62,14	0,95
ВЕЦ	1	36,00	1,37	52,87	0,81
Биомаса	1	0,60	0,02	0,00	0,00
Вкупно	1.155	2.632,61	100,00	6.552,59	100,00

Во Прилог 12.1, кој е составен дел на овој извештај, е даден приказ на производството на електрична енергија во Република Северна Македонија за периодот од 2013 година до 2023 година.

Од прегледот може да се забележи пад на вкупното домашно производство во периодот од 2013 до 2021 година, додека во 2022 година и особено во 2023 година се бележи значителен пораст на вкупното домашно производство, односно од 5.676 GWh во 2013 година до 6.553 GWh во 2023 година, односно пораст од 15,44%. Најмало производство на електрична енергија имало во 2014 година, кога истото изнесувало 4.982 GWh, како и во 2020 година кога истото изнесувало 5.128 GWh. Во 2023 година вкупното домашно производство изнесува 6.553 GWh или за 919 GWh поголемо споредено со производството во 2022 година. Порастот на производството во 2023 година се должи на зголеменото производство на електрична енергија од електроцентралите кои користат обновливи извори на енергија, како и на зголеменото производство на електрична енергија од ТЕ-ТО АД Скопје.

Во анализираниот период, производството на АД ЕСМ Скопје е најмало во 2021 година и изнесува 3.274 GWh, коешто споредено со производството во 2013 година е помало за 36%.

АД ЕСМ Скопје, почнувајќи од 2014 година, произведува електрична енергија под 5.000 GWh годишно. Во периодот 2020-2022 година просечното годишно производство е под 4.000 GWh и има намалување на производството на електрична енергија и кај хидроелектроцентралите и кај термоелектроцентралите. Во 2023 година АД ЕСМ Скопје бележи раст од 7,98% споредено со 2022 година. Производството на електрична енергија кај хидроелектроцентралите најмногу зависи од хидролошките услови и во разгледуваниот период од 2013 – 2023 година варира од максималните 1.528 GWh во 2015 година, па сè до минималните 816 GWh во 2017 година. Во 2023 година производството на електрична енергија од хидроелектроцентралите изнесува 1.216 GWh и бележи пораст од 23,46% споредено со 2022 година.

Производството на електрична енергија во термоелектроцентралите исто така бележи пад. Во 2021 година е забележан историски пад на производството на електрична енергија од термоелектроцентралите на ниво од 2.078,3 GWh, од кои термоелектроцентралите во РЕК Битола произвеле само 1.864,4 GWh електрична енергија, што претставува 44,48% намалување на производството од РЕК Битола споредено со 2013 година. Во 2023 година состојбата е подобрена, производството во РЕК Битола изнесува 2.511 GWh и бележи пораст од 6,66% споредено со 2022 година.

ТЕЦ Осломеј бележи зголемување на производството на електрична енергија во 2021 и 2022 година во однос на периодот 2013 – 2020 година, но во 2023 година истото бележи пад и изнесува 174,74 GWh. Во разгледуваниот период од 2013 – 2023 година ТЕЦ Осломеј има произведено максимални 267,44 GWh во 2022 година, додека најниско производство на електрична енергија во ТЕЦ Осломеј имало во 2016 година од само 26,8 GWh.

Причините за трендот на намалување на производството во термоелектроцентралите се многубројните дефекти и зголемениот број на прекини во работата на РЕК Битола, намалување на ископаните количества на квалитетен јаглен во РЕК Битола, приближување кон крајот на животниот век на термоелектроцентралите и несоодветните инвестиции, намалување на ефикасноста во работењето и друго. ТЕЦ Осломеј во последните години има многу мало производство на електрична енергија, пред сè поради тоа што целокупните резерви на јаглен во РЕК Осломеј се веќе искористени. Зголемувањето на производството во периодот 2021-2023 година се должи пред сè на набавка на јаглен од надворешни испорачатели.

Во декември 2021 година беше пуштена во работа ТЕЦ Неготино, којашто користи мазут како примарно гориво за производство на електрична енергија којашто продолжи да работи и во 2023 година. Пуштањето во работа на ТЕЦ Неготино беше економски оправдано затоа што цената на произведената електрична енергија од мазут од оваа електрана беше пониска од берзанските цени на електричната енергија во поголемиот дел од 2022 година и заради тоа, наместо да се увезува, дел од потребната електрична енергија се обезбеди од домашното производство од ТЕЦ Неготино. Во 2023 година ТЕЦ Неготино работеше само во периодот од јануари до април 2023 година и со тоа вкупното производство на електрична енергија изнесуваше 346,24 GWh.

Во делот на производството на електрична енергија се забележува значително зголемување на производството на електрична енергија од комбинираната термоелектрана топлана ТЕ-ТО АД Скопје во 2023 година во однос на 2022 година. Во 2023 година ТЕ-ТО АД Скопје има произведено 1.307 GWh електрична енергија што претставува зголемување од 380,19 GWh или 41% во однос на производството во 2022 година кога истото изнесувало 926,81 GWh. ТЕ-ТО АД Скопје учествува со 19,95% во вкупното домашно производство на електрична енергија во 2023 година.

Во Република Северна Македонија, во изминатиот период, постоеше значителен интерес за изградба на електроцентрали од обновливи извори на енергија, а особено на фотонапонски електроцентрали. Најзабележителен е порастот во производството на електрична енергија од фотонапонските електроцентрали од 287% во 2023 година споредено со 2022 година, односно истото изнесува 298 GWh. Споредено со 2013 година производството на електрична енергија од фотонапонски електроцентрали е значајно зголемено за 3.325,4%.

2.3 ПОТРОШУВАЧКА НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

Нето-потрошувачката на електрична енергија, во 2023 година, изнесува 5.781 GWh, од кои потрошувачката на електрична енергија на потрошувачите директно приклучени на електропреносниот систем изнесува 559 GWh, во којашто е вклучена и потрошувачката на електрична енергија на електроцентралите кога не произведувале електрична енергија. Оваа нето-потрошувачка на електрична енергија е намалена за

13,05% во однос на потрошувачката во 2022 година, којашто изнесувала 643 GWh, односно 39,49% во однос на 2021 година. Од податоците може да се заклучи дека во 2023 година има пад на потрошувачката на електрична енергија кај директните потрошувачи споредено со 2021 и 2022 година што е резултат на кризната состојба кога дел од директните потрошувачи ги затворија своите производствени капацитети.

Потрошувачката на електрична енергија на потрошувачите приклучени на електродистрибутивните мрежи изнесува 5.222 GWh, што е намалување од 4,89% или 268 GWh во однос на потрошувачката на електрична енергија во 2022 година којашто изнесувала 5.490 GWh. Кај потрошувачката во електродистрибутивните мрежи се бележи намалување кај испораката на електрична енергија на регулираниот пазар од 7,05% или 264 GWh. Потрошувачката на електрична енергија кај потрошувачите кои се приклучени на електродистрибутивните системи, а се снабдуваат од снабдувачи на отворениот пазар е намалена за 0,22% во однос на 2022 година, односно за 3,84 GWh.

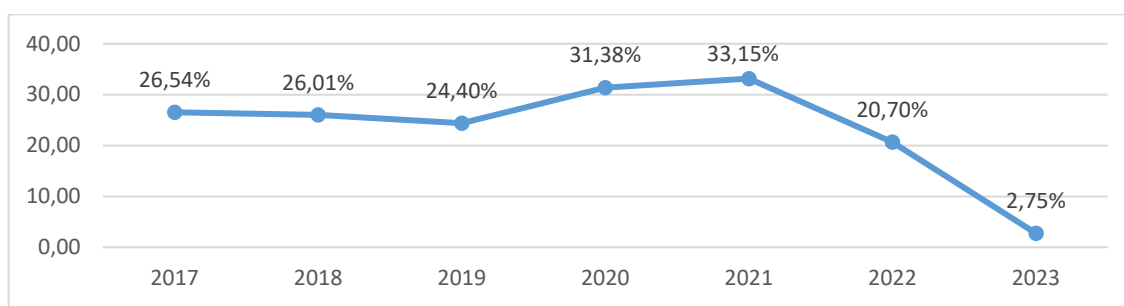
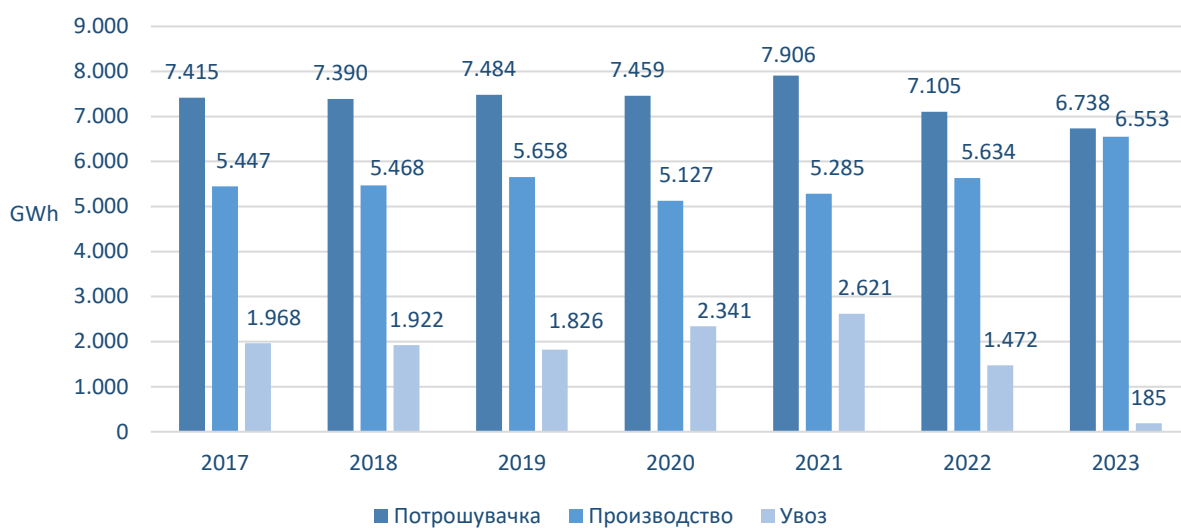
2.4 УВОЗ НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

Република Северна Македонија е увозно зависна земја во однос на потребите од електрична енергија и директно зависи од домашното производство на електрична енергија. Увозот на електрична енергија во изминатите години се движеше од 20% до 30% од вкупната бруто-потрошувачка на електрична енергија. За прв пат во 2023 година нето увозот на електрична енергија изнесува 2,75%, додека во 2022 година истиот изнесуваше 20,70%, а во 2021 година 33,15% од вкупната бруто-потрошувачка. Ваквото намалување на нето увозот на електрична енергија се должи пред сè на зголеменото производство на електрична енергија, како и на намалената потрошувачка на електрична енергија.

Вкупниот номиниран увоз на електрична енергија во 2023 година изнесува 2.925 GWh и е поголем за 32,41% во однос на увозот во 2022 година. Треба да се нагласи дека овие количества на електрична енергија не се целосно искористени за потребите на потрошувачите во Република Северна Македонија, односно дел се понатаму извезени.

Увозната зависност на Република Северна Македонија се одредува врз база на односот помеѓу домашното производство на електрична енергија и бруто-потрошувачката на електрична енергија, во која се зема предвид потрошувачката на електрична енергија на крајните потрошувачи, вклучувајќи ја и електричната енергија потребна за покривање на загубите на електрична енергија во електропреносната мрежа и во електродистрибутивните мрежи.

На Графиконот 2.3 е прикажано производството на електрична енергија наменето за потрошувачите на електрична енергија во Република Северна Македонија, потрошувачката на електрична енергија и увозната зависност.

Графикон 2.3 Потрошувачка, производство, нето-увоз на електрична енергија и удел на нето-увоз во потрошувачка на електрична енергија во периодот од 2017 до 2023 година (во GWh и %)

2.5 ОБНОВЛИВИ ИЗВОРИ НА ЕНЕРГИЈА

Обновливите извори на енергија, односно производството на електрична енергија од обновливи извори е уредено во Законот за енергетика*. Во текот на 2023 година се изготви нов предлог Закон за енергетика и предлог Закон за обновливи извори на енергија. За прв пат обновливите извори на енергија ќе бидат издвоени со посебен закон, што е случај во многу земји во регионот. Со овој нов предлог закон ќе се транспонира Директивата 2018/2001 за промоција на користењето на обновливите извори на енергија која е дел од пакетот на ЕУ за чиста енергија.

2.5.1 ПРОИЗВОДСТВО НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА ОД ОБНОВЛИВИ ИЗВОРИ НА ЕНЕРГИЈА

Производители на електрична енергија од обновливи извори на енергија во Република Северна Македонија се: големи хидроелектроцентрали со инсталирана моќност над 10 MW, мали хидроелектроцентрали чија инсталирана моќност е помала од 10 MW, ветерни електроцентрали, фотонапонски електроцентрали, термоелектроцентрали на биогаз и термоелектроцентрали на биомаса.

Трендот на интензивно инвестирање во обновливи извори на енергија што започна со енергетската криза во 2022 година, продолжи и во 2023 година. Ако во 2022 година се изградија 272 нови електроцентрали кои користат обновливи извори на енергија со инсталирана моќност од 151 MW, во 2023 година се изградени скоро двојно повеќе, односно изградени се и пуштени во употреба 531 нови електроцентрали со инсталирана моќност од 365 MW, односно производствениот капацитет се зголеми за 40%. Во новоизградените електроцентрали доминираат 527 фотонапонски електроцентрали со вкупна инсталирана моќност од 362 MW, една мала хидроелектроцентрала со инсталирана моќност од 1 MW и три термоелектроцентрали на биогаз со инсталирана моќност од 3 MW. Вкупниот број на електроцентрали од обновливи извори заклучно со 2023 година изнесува 1.147 со вкупна инсталирана моќност од 1.311 MW. Во 2023 година инсталираната моќност на електроцентралите од обновливи извори на енергија учествува во вкупниот производствен капацитет со 50%, додека производството на електрична енергија од обновливи извори во вкупното производство учествува со 33%, што претставува нагорен тренд споредено со претходната година. Инсталираната моќност и производството на електроцентралите кои користат обновливи извори на енергија се прикажани во Табела 2.3 и се поделени според технологијата.

Табела 2.3 Број на електроцентрали, инсталирана моќност и производство на електрична енергија од обновливи извори на енергија во 2023 година, според технологија

2023 ГОДИНА					
ВИД НА ЕЛЕКТРОЦЕНТРАЛА	Број на електрани	Инсталирана моќност (MW)	Учество (%)	Производство (GWh)	Учество (%)
ВКУПНО	1.155	2.633	100%	6.553	100%
ТЕЦ	5	1.034	39%	3.032	46%
ТЕ-ТО	3	287	11%	1.348	21%
ОБНОВЛИВИ ИЗВОРИ НА ЕНЕРГИЈА	1.147	1.311	50%	2.173	33%
ХЕЦ	10	587	45%	1.277	59%
ВЕЦ	2	73	6%	165	8%
МАЛИ ХЕЦ	124	133	10%	371	17%
ФЕЦ	1.003	506	39%	298	14%
БИОГАС	7	12	1%	62	3%
БИОМАСА	1	1	0%	0	0%

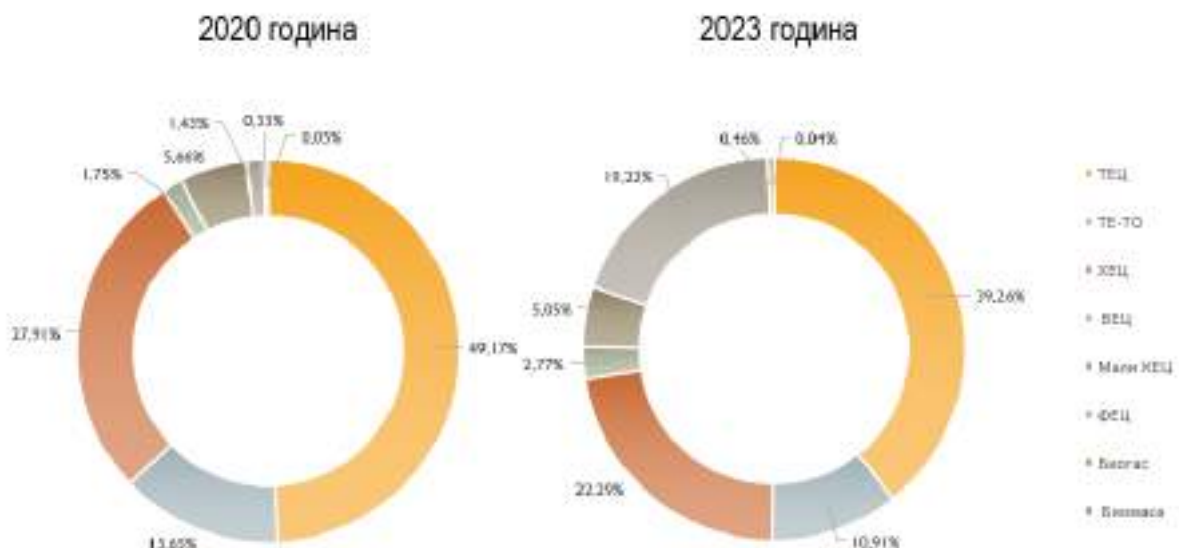
Инвестирањето во производни капацитети кои користат обновливи извори на енергија овозможи значителна промена во структурата на домашното производство. Во последните три години (2021, 2022 и 2023 година) се изградени вкупно 852 нови електроцентрали. За споредба, заклучно со 2020 година вкупниот број на електроцентрали изнесува 303, од кои 295 се обновливи извори на енергија, а останатите 8 се термоелектроцентрали и когенеративни постројки. Во 2023 година, домашното производство располага со 1.155 електроцентрали, од кои 1.147 се од

обновливи извори на енергија, додека во поглед на термоелектроцентралите и когенеративните постројки нема никаква промена. Растечкиот тренд на обновливите извори на енергија по години и технологии е прикажан на следниот Графикон 2.4.

Графикон 2.4 Број на електроцентрали во периодот од 2020 до 2023 година (по технологији)

Како што може да се забележи од Графиконот 2.5, учеството на термоелектроцентралите во вкупниот инсталиран капацитет од 49% во 2020 година се намали на 39% во 2023 година, заради новите инвестиции во обновливи извори. Учеството на обновливи извори во вкупниот инсталиран капацитет во 2020 година изнесува 37%, додека пак во 2023 година изнесува 50%.

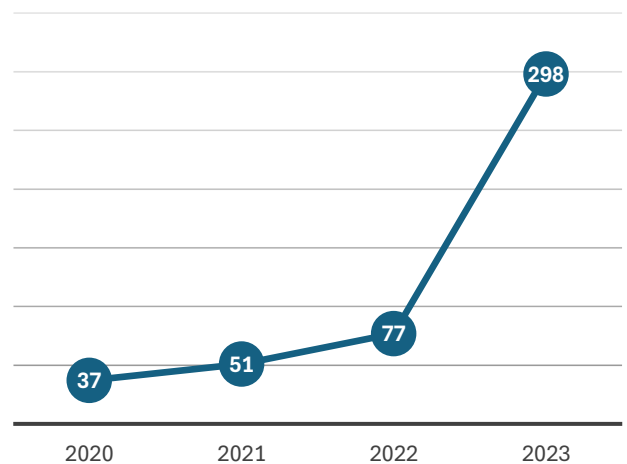

Графикон 2.5 Учество на домашните производни капацитети по технологија согласно нивната инсталирана моќност споредбено во 2020 и 2023 година

Во 2023 година порастот на инвестициите во обновливи извори на енергија се одрази и на производството на електрична енергија. Бројот на електроцентрали е зголемен за 86% во 2023 година во однос на 2022 година, нивниот инсталиран капацитет е зголемен за речиси 40%, додека производството на електрична енергија од обновливи извори на енергија е зголемено за 33%. Во 2023 година, сите технологии кои користат обновливи извори на енергија бележат пораст на своето производство и истото е прикажано во Табела 2.4. Сепак најзабележителен е порастот во производството од фотонапонските централи кое е прикажано на Графиконот 2.6. Во 2022 година се произведени 77 GWh електрична енергија, додека во 2023 година производството од овој тип на електроцентрали изнесува 298 GWh, што претставува пораст од 287%.

Вид на електроцентрала	2020	2021	2022	2023
	Производство (GWh)			
Вкупно	5.127	5.284	5.633	6.553
ТЕЦ	2.510	2.105	3.034	3.032
ТЕ-ТО	1.119	1.517	967	1.348
ОИЕ	1.498	1.662	1.632	2.173
ХЕЦ	1.003	1.132	1.034	1.277
ВЕЦ	117	103	107	165
Мали ХЕЦ	284	321	363	371
ФЕЦ	37	51	77	298
Биогас	57	54	51	62
Биомаса	0	0	0	0

ФЕЦ - производство (GWh)

Табела 2.4 Производство на електрична по технологии во периодот од 2020 до 2023 година

Графикон 2.6 Производство на електрична енергија од фотонапонски електроцентрали во периодот од 2020 до 2023 година

2.5.2 ПОТРОШУВАЧИ - ПРОИЗВОДИТЕЛИ НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

Домаќинство, заедница на домаќинства-сопственици на посебни делови во станбена зграда или заедница на домаќинства-сопственици на посебни делови во станбена зграда кои склучиле договор за вршење управувачки услуги со управител на станбени згради, за потребите на заедничките делови во станбената зграда, мал потрошувач, буџетски корисник и единка корисник може да изгради објект за производство на електрична енергија од обновлив извор на енергија, при што произведената електрична енергија ја користи за сопствена потрошувачка, а вишокот на произведената електрична енергија го предава во електродистрибутивната мрежа. Максималната инсталирана моќност на постројката за производство за домаќинствата, како и на заедница на домаќинства-сопственици на посебни делови во станбена зграда или заедница на домаќинства-сопственици на посебни делови во станбена зграда кои склучиле договор за вршење управувачки услуги со управител на станбени згради, за потребите на заедничките делови во станбената зграда изнесува 6 kW, а за мал потрошувач, буџетски корисник и единка корисник изнесува 40 kW. Потрошувачите -

производители на електрична енергија не плаќаат тарифа за дистрибуција на електрична енергија за предадената електрична енергија во дистрибутивната мрежа.

Во 2023 година, бројот на потрошувачите - производители (по број на мерни места) изнесува 918, од кои 450 се правни лица, додека 468 спаѓаат групата на домаќинства, и нивниот вкупен инсталиран капацитет изнесува 14 MW. Вкупно предадената електрична енергија од страна на потрошувачите - производители во дистрибутивниот систем изнесува 6,5 GWh.

Зголеменото инвестирање во обновливите извори на енергија влијаеше и на потрошувачката на електрична енергија, односно се забележа зголемен тренд за обезбедување на потребните количини од електрична енергија од сопствени извори, а намалување на преземената електрична енергија од електродистрибутивниот систем. Ваквото намалување ги зголеми трошоците по единица дистрибуирана електрична енергија. Со цел да се превенира целокупниот трошок за одржување на дистрибутивната мрежа да падне на товар на потрошувачите кои немаат инсталирано фотонапонски панели за задоволување на дел од своите потреби за сметка на оние кои имаат, се направи измена во Тарифниот систем за дистрибуција на електрична енергија на потрошувачите приклучени на електродистрибутивниот систем на Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје, со што се воведо фиксен надоместок за пристап до мрежа за сите корисници приклучени на електродистрибутивниот систем. Исто така, со воведувањето на овој надоместок се обезбеди правична распределба на трошоците меѓу оние кои редовно ја користат електродистрибутивната мрежа, од другите кои тоа го прават повремено.

2.5.3 СКЛАДИРАЊЕ НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

Со измените на законската и регулаторната рамка, се очекува батериските системи да добијат на атрактивност. Имено, со измената на Законот за енергетика* од 2022 година за првпат се воведо „оператор на складиште за електрична енергија“, што отвора простор за развој на подзаконската регулатива во делот на складирање на електрична енергија. Воедно ќе се овозможи обезбедување на системски услуги од страна на операторите на складишта за електрична енергија на пазарот на системски услуги, како и за поголема флексибилност на системот.

2.5.4 ВИРТУЕЛЕН ПРОИЗВОДИТЕЛ

Во Законот за енергетика* виртуелниот производител е дефиниран како производител или снабдувач кој е учесник на пазарот на електрична енергија и кој комерцијално и технички ги интегрира производителите на електрична енергија, потрошувачите – производители и операторите на складиште за електрична енергија приклучени на електродистрибутивната мрежа, со што овозможува централизирано управување со нивното производство и нивен третман како еден производител кој учествува на пазарот на електрична енергија. Виртуелниот производител комерцијално ги интегрира единствено производителите на електрична енергија од обновливи извори приклучени на електродистрибутивната мрежа. Функцијата виртуелен производител може да ја врши производител на електрична енергија или снабдувач со електрична енергија. На пазарот на електрична енергија заклучно со 2023 година се регистрирани 15 виртуелни производители.

2.5.5 МЕРКИ ЗА ПОДДРШКА НА ОБНОВЛИВИ ИЗВОРИ НА ЕНЕРГИЈА

Согласно постојното законодавство, мерките за поддршка на обновливи извори на енергија се исклучиво наменети за производство на електрична енергија и истите имаат за цел да обезбедат поттикнување на инвестиции за оптимално искористување на расположливиот потенцијал на обновливите извори на енергија во Република Северна Македонија и обезбедување на сигурност во снабдувањето со енергија, како и постигнување на националните задолжителни цели за учество на обновливите извори на енергија во вкупната потрошувачка на енергија и задоволување на условите за заштита на животната средина и ублажување на климатските промени. Како мерки за поддршка на производството на електрична енергија од обновливи извори на енергија утврдени се повластената тарифа и премијата.

Повластената тарифа е воведена во 2007 година, додека првите електроцентрали кои произведената електрична енергија ја продаваат по повластени тарифи започнуваат со работа во 2010 година.

Со Законот за енергетика* од 2018 година покрај повластената тарифа се воведува и премијата како мерка за поддршка. Премијата претставува дополнителен износ над цената што ја остварил повластениот производител со продажбата на произведената електрична енергија на пазарот на електрична енергија. Повластениот производител кој користи премија се избира преку тендерска постапка со аукција што ја спроведува Министерството за економија.

Од 1.155 домашни производители на електрична енергија, 1.147 користат обновливи извори на енергија, од нив 174 користат повластена тарифа, 42 користат премија, додека 931 електроцентрали не користат мерки за поддршка за производството на електрична енергија.

2.5.5.1 ПОВЛАСТЕНА ТАРИФА

Повластената тарифа претставува регулирана цена за откуп на електрична енергија произведена од повластен производител на електрична енергија од страна на операторот на пазарот на електрична енергија.

На повластените производители кои користат повластена тарифа им е загарантирана тарифата за секој kWh произведена електрична енергија по која операторот на пазар на електрична енергија е должен да ја откупи целата електрична енергија, произведена од повластените производители, во период од 15 до 20 години, во зависност од видот на електроцентралата. Придобивка за повластените производители кои користат повластена тарифа е и тоа што операторот на пазарот на електрична енергија ја презема балансната одговорност за овие производители.

Видовите технологии за кои се доделува повластена тарифа, горната граница на инсталирана моќност на електроцентралата, износот и периодот на користење на повластените тарифи, како и пропишаната вкупна инсталирана моќност на електроцентралите за кои се доделуваат повластени тарифи, се презентирани во Прилог 12.2.

Учеството на повластените производители коишто користат повластени тарифи во вкупниот инсталиран капацитет од обновливи извори на енергија изнесува 11%, додека во вкупниот инсталиран капацитет во Република Северна Македонија изнесува

5%. Повластените производители кои користат повластени тарифи учествуваат со приближно 6% во произведената електрична енергија од домашни производители, додека во делот на производството од обновливите извори повластените производители учествуваат со 23%.

Заклучно со 31 декември 2023 година вкупната инсталирана моќност на повластените производители изнесува 139,432 MW, што претставува зголемување од 4,771 MW во споредба со 2022 година. Во 2023 година исплатени се 2.013.600.039 денари за произведени 368.551.497 kWh, односно просечната цена на електричната енергија произведена од повластените производители изнесува 5.463 ден/MWh или 89 EUR/MWh и е за 8 евра пониска споредено со реализираната просечна цена за 2022 година. Детален преглед на исплатените средства за произведена електрична енергија од повластени производители во 2023 е даден во Прилог 12.2. Намалувањето на просечната цена на повластените производители се должи на фактот што во најголем дел од 2023 година немаше термоелектроцентрали на биогаз кои се дел од оваа мерка за поддршка, а кои имаат повисока повластена тарифа споредено со преостанатите технологии кои користат повластени тарифи.

Табела 2.5 Инсталирана моќност, производство на електрична енергија и исплатени средства на повластени производители кои користат повластена тарифа заклучно со 31.12.2023 година, според технологија

Вид на електроцентрали	Број на електрани	Инсталирана моќност (kW)	Учество (%)	Производство (kWh)	Учество (%)	Исплати (денари)	Учество (%)
Мали ХЕЦ	90	86.695	62,18%	241.578.644	65,55%	1.140.509.301	56,64%
ВЕЦ	1	36.800	26,39%	104.124.350	28,25%	570.578.844	28,34%
Биомаса	1	600	0,43%	0	0,00%	0	0,00%
Биогаз	3	2.998	2%	6.584.086	1,79%	69.667.031	3,46%
ФЕЦ	79	12.339	8,85%	16.264.417	4,41%	232.844.863	11,56%
Вкупно	174	139.432	100%	368.551.497	100%	2.013.600.039	100%

Само две фотонапонски електроцентрали на почетокот на 2023 година имаа поднесено барање за престанување на нивниот повластен статус, додека во 2022 година на 35 електроцентрали им престана статусот на повластени производители по нивно барање.

Во 2023 година се произведени 368.551.497 kWh електрична енергија од повластени производители, што претставува намалување од 24.932.423 kWh во однос на 2022 година. Причина за ваквиот резултат е намаленото производството од термоелектроцентралите на биогаз за 25.280.175 kWh. Во 2022 година термоелектроцентралите на биогаз кои користеа повластена тарифа произведуваа во период од девет месеци и нивната инсталирана моќност изнесуваше 6.999 kW, додека термоелектроцентралите на биогаз кои користеа повластена тарифа од септември 2023 година се со инсталиран капацитет од 2.998 kW. Зголемената моќност на термоелектроцентралите на биогаз кои користат повластена тарифа не влијаеше врз произведената количина на електрична енергија од овие електроцентрали.

Во следната табела збирно е прикажано производството на електрична енергија, исплатените средства и постигнатите просечни повластени тарифи од почетокот на примена на повластената тарифа како мерка за поддршка до крајот на 2023 година.

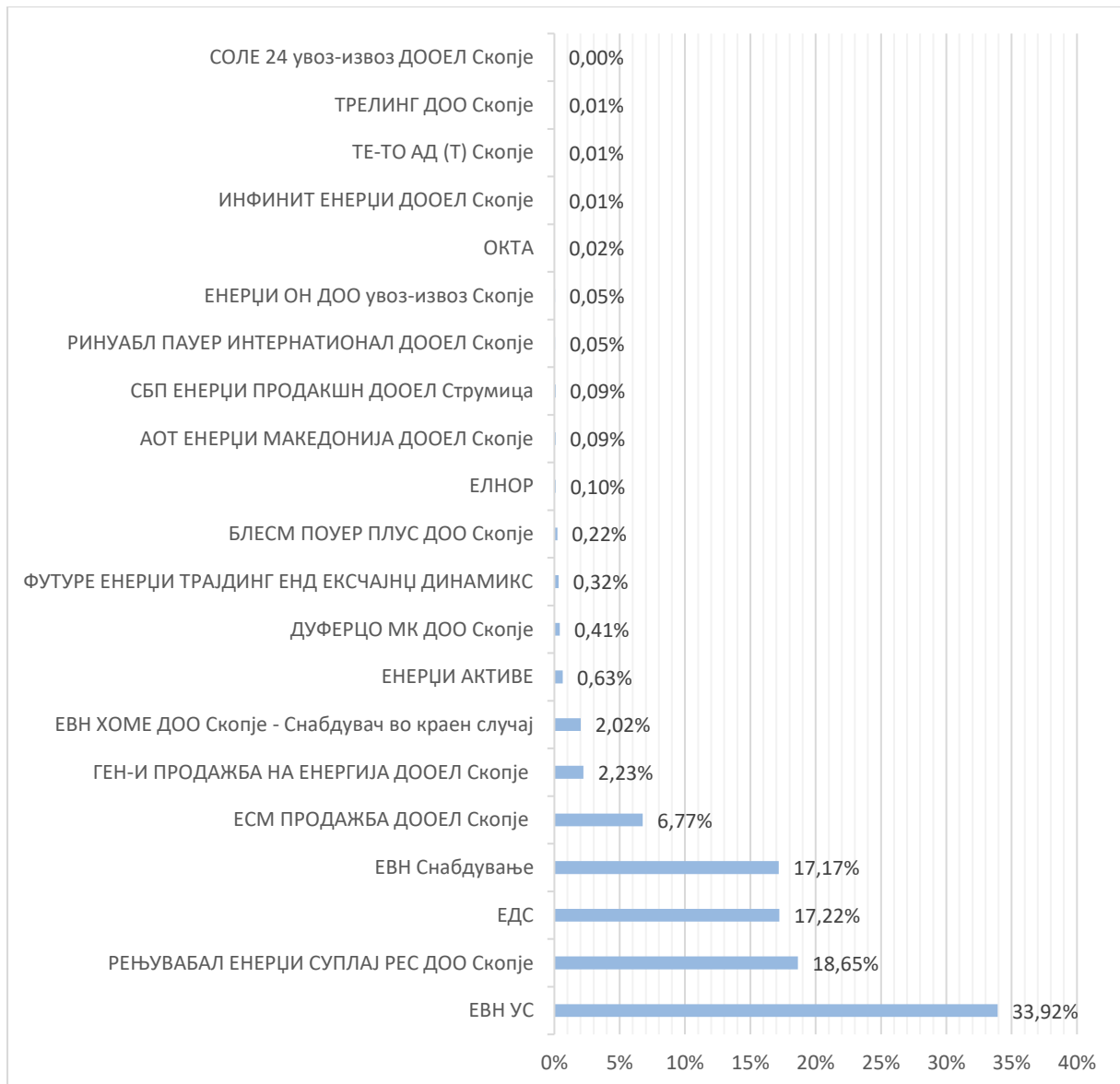
Табела 2.6 Вкупно производство, исплата во денари и евра и просечна тарифа по технологија за целиот период на примена на повластената тарифа како мерка за поддршка

Опис	Производство (kWh)	Исплата (денари)	Исплата (евра)	Просечна повластена тарифа (ден/kWh)	Просечна повластена тарифа (евра/MWh)
Мали ХЕЦ	1.831.769.543	9.016.365.117	146.607.563	4,92	80
ВЕЦ	966.585.330	5.298.851.404	86.160.185	5,48	89
Биомаса	337	3.110	50	9,23	150
Биогас	364.007.859	4.032.553.871	65.569.982	11,08	180
ФЕЦ	225.803.684	2.996.911.804	48.730.273	13,27	215
Вкупно	3.388.166.754	21.344.685.306	347.068.054	6,3	102

Во Прилог 12.3 се прикажани исплатените средства во 2023 година за секоја електроцентрали поодделно. Во 2023 година за произведената електрична енергија од мали хидроелектроцентрали се исплатени 1.140.509.301 денари за произведени 241.578.644 kWh електрична енергија по просечна цена од 4,72 ден/kWh, за електричната енергија произведена од ветерни електроцентрали се исплатени 570.578.844 денари за произведени 104.124.350 kWh електрична енергија по просечна цена од 5,48 ден/kWh, за термоелектроцентралите на биогас 69.667.031 денари за произведени 6.584.086 kWh електрична енергија по просечна цена од 10,58 ден/kWh и за фотонапонските електроцентрали 232.844.863 денари за произведени 16.264.417 kWh електрична енергија по просечна цена од 14,32 ден/kWh.

Согласно Законот за енергетика* операторот на пазарот на електрична енергија ја продава откупената електрична енергија произведена од повластените производители на сите снабдувачи и трговци со електрична енергија, кои продаваат електрична енергија на крајните потрошувачи.

Снабдувачите и трговците го откупуваат количеството електрична енергија произведена од повластените производители од операторот на пазарот на електрична енергија секој ден, соодветно на учеството во најавите за потребите од електрична енергија на нивните потрошувачи во вкупните предвидени потреби на потрошувачите на електрична енергија во Република Северна Македонија. На Графиконот 2.7 е прикажан откупот на електрична енергија произведена од повластените производители, изразен во процент за секој од снабдувачите и трговците со електрична енергија, кои продаваат електрична енергија на крајните потрошувачи поединечно. При тоа, треба да се напомене дека првите четири месеци од 2023 година универзалниот снабдувач со Уредба донесена од страна на Владата на Република Северна Македонија беше ослободен од обврската да купува електрична енергија произведена од повластените производители.

Графикон 2.7 Удел на снабдувачите/трговците во откупот на електричната енергија произведена од повластени производители во 2023 година

Цената за kWh, по која операторот на пазарот на електрична енергија ја продава електричната енергија на снабдувачите и трговците, се пресметува на крајот од месецот како просечна цена по која операторот на пазарот на електрична енергија ја откупил електричната енергија од повластените производители на електрична енергија кои користат повластена тарифа. Просечната цена на електричната енергија, произведена од повластените производители кои користат повластена тарифа, во 2023 година изнесува 5,46 ден./kWh и е најниска од почетокот на примена на повластените тарифи до денес.

Малите хидроелектроцентрали и ветерните електроцентрали, споредени со другите три технологии кои се повластени производители коишто користат повластени тарифи, претставуваат значително поевтин извор на електрична енергија произведена од обновливи извори. Во анализираниот период од 2010 до 2023 година, просечната цена за произведената електрична енергија од мали хидроелектроцентрали изнесува 4,92 ден./kWh, што е пониска од просечно остварената цена за повластените производители.

Просечната цена на фотонапонските електроцентрали во првите три години од анализираниот период (2010 - 2012) е значително повисока од просечната цена во последните седум години од анализираниот период (2017 - 2023), што е резултат на намалувањето на повластените тарифи за оваа технологија со Уредбата за повластени тарифи за електрична енергија од 2013 година. Во 2023 година е зголемена просечната цена на фотонапонските електроцентрали во споредба со периодот од 2015 до 2022 година, бидејќи дел од повластените производители со фотонапонски централи, кои користеа пониски повластени тарифи, го изгубија статусот на повластен производител и излегоа на отворениот пазар на електрична енергија.

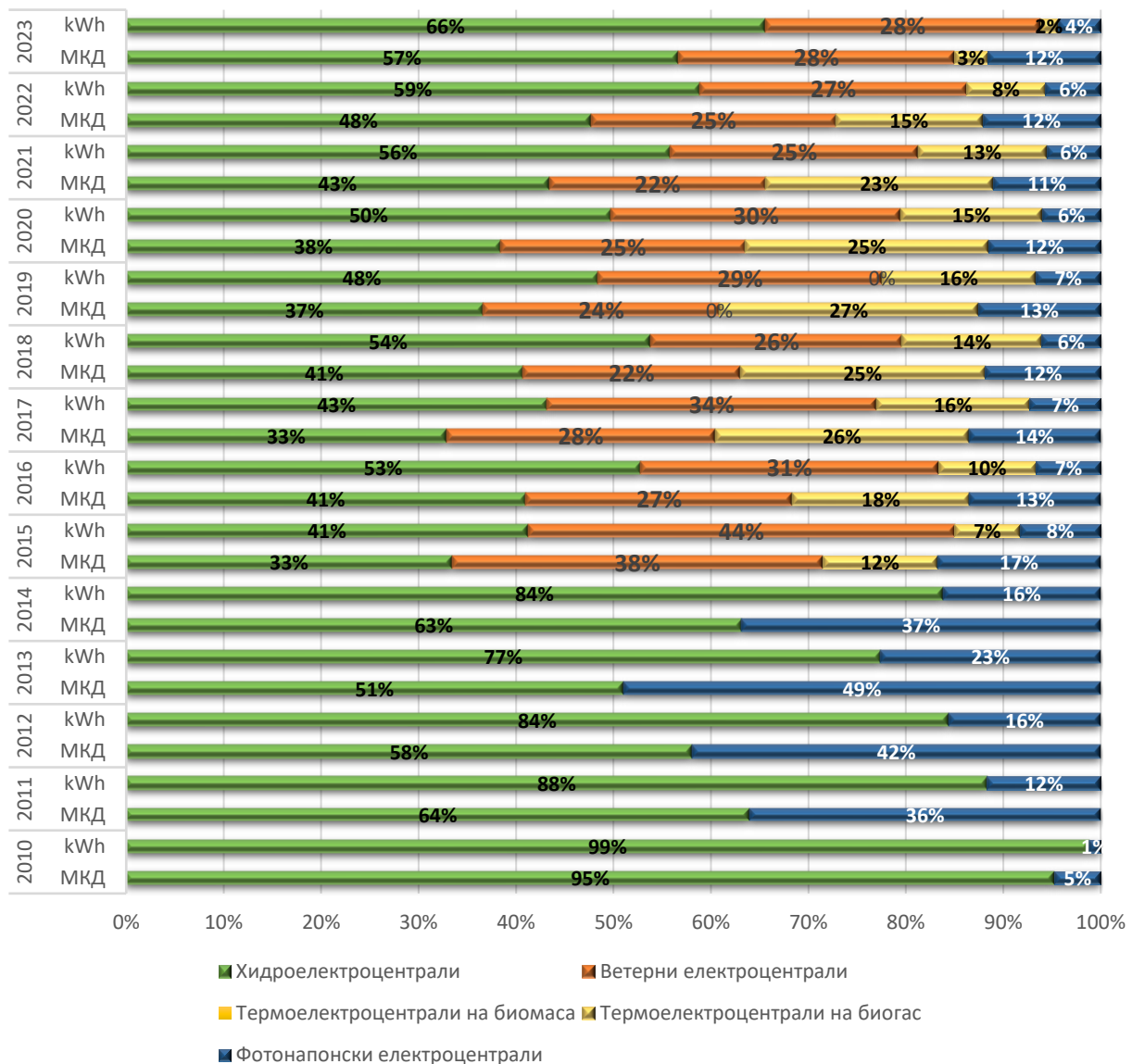
Просечната цена за електричната енергија произведена од термоелектроцентралите на биогаз и биомаса, е исто така повисока од просечно остварената цена. На Графиконот 2.8 детално се прикажани движењата на просечните цени на електрична енергија за секој обновлив извор одделно, за секоја година од анализираниот период.

Графикон 2.8 Просечна цена на електричната енергија произведена од повластени производители во периодот од 2010 до 2023 година (ден./kWh)

На Графиконот 2.9 е прикажан соодносот помеѓу плаќањата за поддршка на повластените производители кои користат повластена тарифа и количеството на

произведена електрична енергија, за секој одделен обновлив извор на електрична енергија.

Графикон 2.9 Сооднос помеѓу исплатените средства на повластените производители и количеството на произведена електрична енергија по вид на технологија

Соодносот помеѓу исплатените средства за поддршка и количеството на произведена електрична енергија е најповолен при производството на електрична енергија од хидроелектроцентралите и ветерната електроцентрала ВЕЦ Богданци. Имено, хидроелектроцентралите во 2023 година учествуваа со 66% во вкупно произведената електрична енергија од повластени производители, додека во вкупно исплатените средства за повластени производители учествуваа со 57%. Ветерната електроцентрала ВЕЦ Богданци, во 2023 година, учествува со 28% во вкупно произведената електрична енергија од повластени производители, и со ист процент учествува во вкупно исплатените средства за повластени производители. Соодносот помеѓу исплатените средства за поддршка и количеството на произведена електрична енергија е помалку поволен при производството на електрична енергија од

фотонапонски и термоелектроцентрали на биогаз. Фотонапонските електроцентрали во 2023 година учествуваа со 4% во вкупно произведената електрична енергија од повластени производители, додека во вкупно исплатените средства за повластени производители учествуваа со 12%. Термоелектроцентралите на биогаз во 2023 година учествуваат со 2% во вкупно произведената електрична енергија од повластени производители, додека во вкупно исплатените средства за повластени производители учествуваат со 3%.

Ова значи дека за производство на електрична енергија од хидроелектроцентрали и ветерни електроцентрали, трошоците за поддршка во просек се пониски по единица произведена електрична енергија во споредба со трошоците за поддршка кај фотонапонските електроцентрали и термоелектроцентралите на биогаз.

2.6 МРЕЖНИ УСЛУГИ

Во мрежни услуги на електрична енергија спаѓаат дејностите пренос и дистрибуција на електрична енергија, кои согласно на Законот за енергетика* се регулирани дејности чии што тарифи ги определува Регулаторната комисија за енергетика при што дејностите треба непречено и континуирано да ги извршуваат на транспарентен и недискриминаторен начин.

Единствен оператор кој врши дејност пренос на електрична енергија е Акционерското друштво за пренос на електрична енергија и управување со електроенергетскиот систем во државна сопственост - Скопје (во понатамошниот текст: АД МЕПСО Скопје), кој своите обврски ги извршува согласно Законот за енергетика* и издадената лиценца за пренос на електрична енергија на територијата на Република Северна Македонија.

На територијата на Република Северна Македонија енергетска дејност дистрибуција на електрична енергија вршат два различни и независни оператори на електродистрибутивните системи, кои се две посебни правни лица и тоа Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје и АД ЕСМ Скопје, врз основа на лиценци за вршење на енергетска дејност дистрибуција на електрична енергија, издадени од страна на Регулаторната комисија за енергетика. Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје е во приватна сопственост, а дејноста дистрибуција на електрична енергија ја извршува на околу 98% од територијата на Република Северна Македонија.

Вториот оператор на електродистрибутивната мрежа е АД ЕСМ Скопје, а дејноста дистрибуција на електрична енергија ја врши локално, на територијата на индустрискиот комплекс „Рудници и Железарница – Скопје“, Општина Бутел и Општина Гази Баба и на неговиот електродистрибутивен систем се приклучени помалку од 100.000 корисници.

Со цел да се обезбеди транспарентност, објективност и недискриминираност во поглед на сите корисници на системите и сите учесници на пазарот на електрична енергија, операторот на електропреносниот систем не смее да биде вклучен во дејностите производство на електрична енергија, дистрибуција на електрична енергија, трговија и снабдување со електрична енергија, како и организирање и управување со пазарот со електрична енергија, односно не смее да поседува лиценци за споменатите дејности.

Операторот на електродистрибутивниот систем, треба да биде независен во поглед на вршење на енергетската дејност дистрибуција на електрична енергија, односно не смее да биде вклучен во дејностите производство на електрична енергија, пренос на електрична енергија, трговија и снабдување со електрична енергија, како и организирање и управување со пазарот со електрична енергија.

2.6.1 ПРЕНОС НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

АД МЕПСО Скопје согласно барањата и условите од Законот за енергетика* и Третиот енергетски пакет на законодавство за внатрешен пазар на енергија, во 2019 година е сертифициран врз основа на моделот на сопственичко раздвојување.

Во однос на обврските што произлегуваат од сопственичкото раздвојување на операторот на електропреносниот систем, службеникот за усогласеност е должен до Регулаторната комисија за енергетика секоја година да доставува Годишен извештај за спроведување на Програмата за усогласеност на АД МЕПСО Скопје. Службеникот за усогласеност на 30 јануари 2023 година, до Регулаторната комисија за енергетика достави на одобрување Годишен извештај за спроведување на Програмата за усогласеност на АД МЕПСО Скопје во однос на обврските кои произлегуваат од сопственичкото раздвојување за 2022 година кој беше одобрен од Регулаторната комисија за енергетика на 16 февруари 2023 година. На 13 ноември 2023 година Регулаторната комисија за енергетика одобри нов службеник за усогласеност на АД МЕПСО Скопје.

2.6.2 ДИСТРИБУЦИЈА НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје е посебно правно лице којшто ја врши дејноста дистрибуција на електрична енергија, ги има исполнето условите од Законот за енергетика* и Третиот енергетски пакет, односно нема лиценца за вршење на енергетските дејности производство, пренос, организација и управување со пазарот на електрична енергија, трговија и/или снабдување со електрична енергија.

Службеникот за усогласеност на 13 октомври 2023 година до Регулаторната комисија за енергетика го достави Годишниот извештај за 2022 година за спроведување на Програмата за усогласување на активностите на Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје за обезбедување на објективност, транспарентност и спречување на дискриминаторско однесување при вршење на дистрибуција на електрична енергија. Годишниот извештај за спроведување на програмата беше одобрен од Регулаторната комисија за енергетика на 19 октомври 2023 година.

Согласно Законот за енергетика* АД ЕСМ Скопје е оператор на електродистрибутивниот систем и согласно бројот на приклучени потрошувачи, нема обврска од назначување на службеник за усогласеност, како и изготвување на програма за усогласеност и изработка на годишни извештаи.

2.6.3 ЕЛЕКТРОПРЕНОСЕН СИСТЕМ

Електроенергетскиот систем во Република Северна Македонија претставува техничко-технолошка целина која е составена од производни постројки,

електропреносна мрежа, два електродистрибутивни системи и потрошувачи на електрична енергија.

Електропреносниот систем врши пренос на произведената електрична енергија од големите производствени капацитети до големите потрошувачи кои се приклучени на електропреносната мрежа, како и до двата електродистрибутивни системи на кои се приклучени најголемиот број потрошувачи. Исто така, преку електропреносниот систем во Република Северна Македонија се врши транзит на електрична енергија кон соседните земји.

Електропреносната мрежа се користи за пренос на електрична енергија на висок напон преку високонапонски далноводи, трансформатори и друга високонапонска опрема и постројки, од точката на прием од производителите на електрична енергија или интерконективните водови за електрична енергија, до точката на испорака, односно до точките на прием на електродистрибутивните мрежи или до точките на конекција на големите потрошувачи приклучени на електропреносната мрежа.

Највисоко напонско ниво на електропреносната мрежа е 400 kV, а најниско е 110 kV напонско ниво. Главен темел на електропреносната мрежа се 400 kV далноводи, коишто формираат 400 kV прстен што ги поврзува северниот дел од државата, каде што се лоцирани најголемиот број на потрошувачи на електрична енергија со јужниот дел каде што бројот на потрошувачи е значително помал, иако таму се лоцирани најголемите производствени капацитети. Воедно 400 kV далноводи служат и за интерконекција со соседните електроенергетски системи.

Електропреносниот систем на Република Северна Македонија е поврзан со електропреносните системи со соседните држави, освен со Албанија, преку пет 400 kV интерконекции, и тоа со:

- Косово преку 400 kV далновод ТС Скопје 5 - ТС Феризај 2 (Урошевац);
- Србија преку 400 kV далновод ТС Штип - ТС Врање 4;
- Бугарија преку 400 kV далновод ТС Штип - ТС Могила;
- Грција преку два 400 kV далноводи ТС Битола 2 - ТС Мелити и ТС Дуброво - ТС Солун.

Електропреносниот систем на Република Северна Македонија единствено не е поврзан со електропреносниот систем на Република Албанија. Со цел да се поврзат двата електропреносни системи, во тек е проект за изградба на 400 kV далновод Битола – Елбасан со должина од 92 km, како и изградба на ТС 400/100 kV/kV Охрид. Со овој проект ќе се заврши изградбата на „Коридорот 8“, со што Северна Македонија и Бугарија ќе се поврзат со Албанија, Црна Гора и Италија. За целокупниот проект во текот на 2020 година се склучија два посебни договора, и тоа едниот за изградба на 400 kV далновод Битола – Елбасан и другиот ТС 400/100 kV/kV Охрид.

Електропреносната 110 kV мрежа е најдолга, најразгранета и најразвиена и ги поврзува големите хидро и термоелектроцентрали, електродистрибутивните системи, како и сите поголеми индустриските капацитети приклучени на електропреносната мрежа. Врската помеѓу 400 kV и 110 kV преносна мрежа се остварува преку петте трансформаторски станици: ТС Скопје 4, ТС Скопје 5, ТС Битола 2, ТС Дуброво и ТС Штип. Преку електропреносниот систем на 110 kV ниво се снабдуваат со електрична енергија мал број големи потрошувачи кои директно се приклучени на електропреносниот систем. Електродистрибутивните системи ги поврзуваат помалите производствени

капацитети, како и потрошувачите кои се приклучени на електродистрибутивните системи.

АД МЕПСО Скопје поседува вкупно пет трансформаторски станици ТС 400/110 kV/kV и 52 трансформаторски станици ТС 110/xx kV/kV од кои девет трансформаторски станици ТС 110/xx kV/kV, се во целосна негова сопственост, додека пак 43 трансформаторски станици ТС 110/xx kV/kV се во мешовита сопственост со Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје.

АД МЕПСО Скопје располага со воздушна електропреносна мрежа и тоа 577,03 km должина на 400 kV мрежа и 1.544,7 km должина на 110 kV мрежа.

2.6.3.1 ПЛАН ЗА ОДРЖУВАЊЕ НА ЕЛЕКТРОПРЕНОСНАТА МРЕЖА

Во согласност со Законот за енергетика*, операторот на електропреносниот систем е должен секоја година да достави План за одржување на електропреносната мрежа за внатрешните далноводи. АД МЕПСО Скопје на 3 јануари 2023 година достави План за одржување. Во планот за одржување е опфатено тековно одржување на внатрешните далноводи на електропреносната мрежа, инспекција и контрола на коридорите на далноводите, инспекција и контрола на трансформаторските станици, замена на одводници на пренапони, овесна опрема, изолатори, замена на струјни мерни трансформатори, баждарење и сертификација на мерната опрема, контрола на аку-батерији, мерење на отпор на заземјување, како и редовни и вонредни испитувања на енергетските трансформатори.

2.6.3.2 ПЛАН ЗА РАЗВОЈ И ИНВЕСТИЦИИ

Операторот на електропреносниот систем согласно на Законот за енергетика* е должен секоја втора година да достави на одобрување до Регулаторната комисија за енергетика План за развој на електропреносниот систем за период од 10 години.

Регулаторната комисија за енергетика го одобри Планот за развој за период 2023-2032 година на 10 април 2023 година. Во Планот се опфатени проекти и активности за изградба на нови елементи во електропреносната мрежа, изградба на интерконективен далновод со Албанија, реконструкција и ревитализација на електропреносната мрежа, модернизација, проширување и надградба на трансформаторски станици за обезбедување на потребниот капацитет за приклучување на нови приклучоци за потрошувачи и за изградба на електроцентрали од обновливи извори на електрична енергија, развој на телекомуникациска опрема, развој на опремата за командување и управување, развој на SCADA системот и друго.

Еден од поважните проекти на АД МЕПСО Скопје, како во поглед на неговото значење за електроенергетскиот систем, така и во поглед на големината на инвестицијата, е изградбата на нов 400 kV далновод со Албанија. Овој проект ќе обезбеди доверливост на системот, сигурност во снабдувањето, намалување на загубите на електрична енергија, зголемување на прекуграничниот преносен капацитет, пораст на транзитот на електрична енергија помеѓу системите во регионот и израмнување на разликата во цената на електрична енергија во регионот, како и поврзување со соседните пазари на електрична енергија. Покрај овие придобивки постојат и други позитивни ефекти како што се: зголемување на сигурноста на снабдувањето, намалени инвестиции во производствени објекти за националните

системски резерви, регионален диспечинг и намалени трошоци за производство, размена на електрична енергија, размена на електрична енергија од обновливи извори, намалување на емисии на CO₂, како и управување и контрола на напонот, фреквенцијата и реактивната моќност. Исто така, со изградбата на 400 kV далновод Битола – Елбасан ќе се овозможи спојување на пазарите ден-однапред на електрична енергија. Проектот е во фаза на реализација.

Регулаторната комисија за енергетика на 22 декември 2023 година донесе Одлука за одобрување на регулиран максимален приход, регулирана просечна тарифа и тарифи за пресметковни елементи за 2024 година, како и основен приход за 2024, 2025 и 2026 година за вршење на регулираната енергетска дејност пренос на електрична енергија. Во Табела 2.7 е прикажан вкупниот одобрен износ за инвестиции од Регулаторната комисија за енергетика за наредните три години.

Табела 2.7 Одобрен износ за инвестиции на АД МЕПСО Скопје за периодот од 2024 до 2026 година

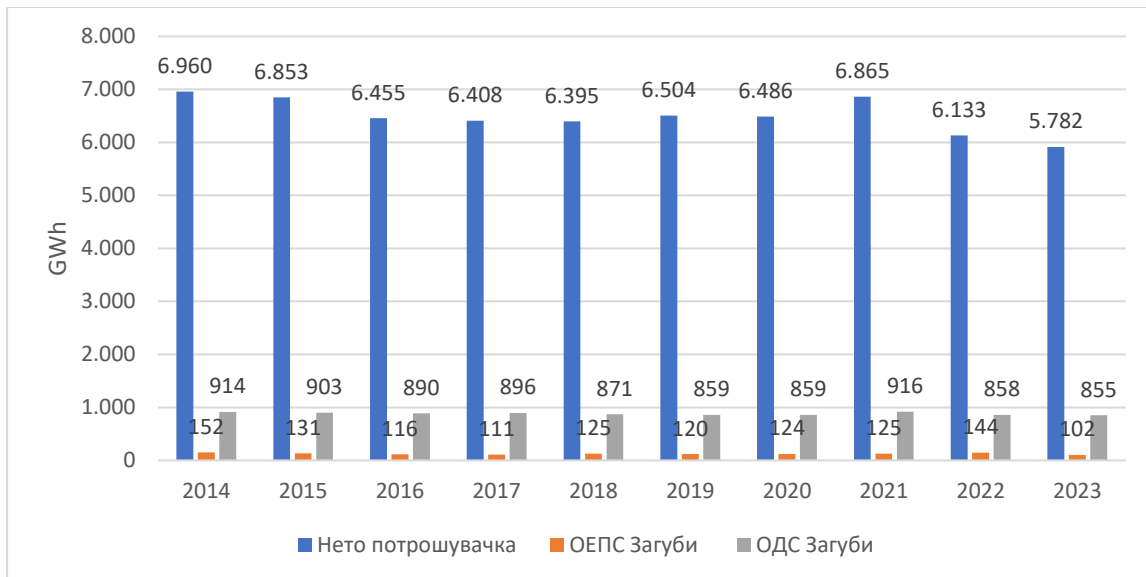
АД МЕПСО Скопје	2024	2025	2026
Денари	568.915.528	1.147.002.635	1.747.347.773

2.6.3.3 ЗАГУБИ ВО ЕЛЕКТРОПРЕНОСНИОТ СИСТЕМ

Загубите во електропреносната мрежа претставуваат разлика помеѓу збирот од вкупното количество на електрична енергија на влез во електропреносната мрежа од домашното производство на електрична енергија од електроцентралите приклучени на електропреносниот систем и увозот на електрична енергија, и вкупното количество на електрична енергија на излез од електропреносната мрежа.

Загубите во електропреносната мрежа во 2023 година изнесуваат 102 GWh односно 1,05%, што претставува намалување за 10,5% во однос на 2022 година, кога загубите во електропреносната мрежа изнесуваат 114 GWh односно 1,23%. Причина за намалувањето на загубите се должи на намалениот излез од електропреносната мрежа, бидејќи во 2023 година беа изградени голем дел на фотонапонски електроцентрали во електродистрибутивната мрежа како и производители-потрошувачи, а сето тоа придонесе вкупната потрошувачка на енергија во Република Северна Македонија да се намали.

Во периодот од 2014 до 2023 година загубите во електропреносната мрежа имаат тенденција на намалување, искажани или како количество на електрична енергија потребна за покривање на загубите, или како процент на загуби. Загубите на електрична енергија во периодот од 2014 до 2023 во електропреносната мрежа се намалени од 152 GWh до 102 GWh.

Графикон 2.10 Нето-потрошувачка и загуби во електропреносната и електродистрибутивните мрежи во периодот од 2014 до 2023 година (во GWh)

На Графиконот 2.10 е даден преглед на нето-потрошувачката и загубите на електрична енергија во електропреносната мрежа и електродистрибутивните мрежи во последните 10 години.

Операторот на електропреносниот систем набавува електрична енергија за покривање на загубите во електропреносната мрежа на транспарентен и недискриминаторен начин. Постапката за набавка на количества на електрична енергија се врши во согласност со Правилата за набавка на електрична енергија за покривање на загубите во електропреносната мрежа кои се одобрени од страна на Регулаторната комисија за енергетика.

Во 2023 година АД МЕПСО Скопје набави електрична енергија за покривање на загубите во електропреносната мрежа од снабдувачи и трговци со електрична енергија преку транспарентна постапка. Во Табела 2.8 се прикажани податоци за набавените количества на електрична енергија за 2023 година од трговците и снабдувачите на електрична енергија и постигнатата цена. Вкупното количество на набавена електрична енергија за покривање на загубите во електропреносниот систем на слободниот пазар од трговци и снабдувачи изнесува 106.566 MWh, при што реалните пресметани загуби изнесуваат 101.783 MWh, додека остатокот од 4.783 MWh се предадени преку балансниот механизам.

Табела 2.8 Набавка на електрична енергија за покривање на загубите во електропреносната мрежа во 2023 година (во MWh и ден./MWh)

	MWh	ден./MWh
Вкупно/просек	106.566,0	10.969,36
ЕСМ Продажба	105.745,0	11.015,57
МЕМО	821,0	5.017,36

Просечната цена по којашто е набавена електричната енергија за покривање на загубите изнесува 10.969,36 ден/MWh или 178,35 евра/MWh што претставува намалување од 22,79% во однос на просечната цена за набавка во 2022 година кога истата изнесувала 231 евра/MWh.

На 27 јуни 2023 година Регулаторната комисија за енергетика донесе Одлука за регулирање на максимален приход, просечна тарифа и тарифи за пресметковни елементи за вршење на регулираната енергетска дејност пренос на електрична енергија за 2023 година, при што одобрениот процент на загуби во електропреносната мрежа изнесува 1,28%. За вкупното количество на загуби на електрична енергија во електропреносниот систем од 118.089.000 kWh, вкупниот одобрен трошок за набавка на електрична енергија за покривање на загубите во електропреносната мрежа изнесува 1.266.871.433 денари, по набавна цена од 10.728 ден/kWh.

2.6.4 ЕЛЕКТРОДИСТРИБУТИВЕН СИСТЕМ

Електродистрибутивната мрежа во Република Северна Македонија се состои од водови на 110 kV, 35 kV, 20 kV, 10 kV, 6 kV и 0,4 kV напонски нивоа како и од трансформаторски станици ТС 110/(20)10 kV/kV, ТС 110/35/(20)10 kV/kV/kV, ТС 35/10 kV/kV и ТС 10(20)/0.4 kV/kV. Вкупната должина на електродистрибутивната мрежа изнесува 29.298 km од кои 99,42% или 29.128 km ги управува Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје, додека АД ЕСМ Скопје поседува и управува со 170 km електродистрибутивна мрежа.

Во 2023 година должината на електродистрибутивната мрежа на АД ЕСМ Скопје е непроменета. Во 2023 година Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје има прикажано дека вкупната должина во споредба со 2022 година е помала за 351 km. Причина за намалувањето на должината особено во делот на 10 kV напонско ниво кое е помало во споредба со 2022 година за 551 km е тоа што Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје во 2023 година изврши повторно мерење на должината, при што е констатирано дека во претходните години имало непрецизности во мерењата на должина. Воедно, Електродистрибуција ДООЕЛ Скопјево 2023 година се произнесе дека има изградено мрежа и тоа на 110 kV во должина од 2 km, на 35 kV во должина од 13 km, на 10 kV во должина од 190 km и на 0,4 kV во должина од 238 km.

Во текот на 2023 година, Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје има изградено вкупно 24 нови трансформаторски станици 10(20)/0,4 kV/kV. Кај трансформаторските станици ТС 110/ xx kV/kV, ТС 35/10 kV/kV состојбата е непроменета, односно нивниот број е ист како и претходната година. Вкупната должина на воздушната електродистрибутивна мрежа на Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје во проценти

изнесува 71%, а додека пак на кабелската 29%. Во Табела 2.9 е прикажана должината на електродистрибутивна мрежа по напонско ниво кај Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје во 2023 година. Во Табела 2.10 е прикажана процентуалната застапеност за секое напонско ниво во однос на кабелската и воздушната мрежа. Процентот на кабелската среднонапонска и нисконапонска мрежа е многу помал во однос на надземната мрежа, што значи дека Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје треба да ја зголеми процентуалната застапеност на кабелската мрежа со цел да ја зголеми доверливоста на електродистрибутивната мрежа и континуитет во испораката на електричната енергија.

Табела 2.9 Должина на електродистрибутивна мрежа по напонско ниво кај Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје во 2023 година

Напонско ниво (kV)	110 kV надземна мрежа	110 kV кабелска мрежа	35 kV надземна мрежа	35 kV кабелска мрежа	20(10) kV надземна мрежа	20(10) kV кабелска мрежа	0,4 kV надземна мрежа	0,4 kV кабелска мрежа
Должина (km)	189	2	917	181	6.932	3.421	12.642	4.843

Табела 2.10 Учество на надземната и кабелската мрежа по напонски нивоа кај Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје во 2023 година

Напонско ниво (kV)	110 kV надземна мрежа	110 kV кабелска мрежа	35 kV надземна мрежа	35 kV кабелска мрежа	20(10) kV надземна мрежа	20(10) kV кабелска мрежа	0,4 kV надземна мрежа	0,4 kV кабелска мрежа
%	98,95	1,05	83,53	16,47	66,95	33,05	72,30	27,70

Бројот на трансформаторските станици и бројот на потрошувачи приклучени на електродистрибутивната мрежа на Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје се прикажани во Табелите 2.11 – 2.13.

Табела 2.11 Број на трансформаторски станици на Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје во 2023 година

Напонско ниво (kV)	110/xx kV/kV заедничка сопственост со МЕПСО	110/xx kV/kV	35/(20)/10 kV/kV	10/0,4 kV/kV
Број на ТС	41	13	76	7.423

На електродистрибутивната мрежа на Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје има вкупно 913.564 приклучни места. Во оваа бројка се пресметани само мерните места на активните броила. Од вкупниот број на потрошувачи, којшто изнесува 913.441, бројот на потрошувачи-домаќинства изнесува 809.447 додека 103.994 се останати потрошувачи.

Табела 2.12 Број на приклучни места на електродистрибутивната мрежа на Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје во 2023 година

Категорија приклучоци	MV1	MV2	LV1.1	LV1.2	LV.2	Вкупно
Вкупно	78	1.247	6.874	3.558	901.804	913.564

Табела 2.13 Број на потрошувачи на електродистрибутивната мрежа на Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје во 2023 година

Потрошувачи	Големи потрошувачи	Мали потрошувачи	Домаќинства	Вкупно
Вкупно	24.239	79.755	809.447	913.441
Тарифни	0	75.985	809.447	885.432
Квалификувани	24.239	3.769	0	28.009

Кај електродистрибутивната мрежа на АД ЕСМ Скопје нема промена во должината на мрежата, како и на бројот на трансформаторските станици во однос на претходната година. Причина за ова е што енергетската дејност дистрибуција на електрична енергија, АД ЕСМ Скопје ја врши на строго дефинирано географско подрачје во кругот на индустриски објект и нема изградба на нови објекти.

Во табелите 2.14 – 2.16 се дадени податоци за бројот на трансформаторските станици, должината на електродистрибутивната мрежа, како и бројот на потрошувачи приклучени на електродистрибутивната мрежа на АД ЕСМ Скопје.

Табела 2.14 Број на трансформаторски станици на АД ЕСМ Скопје во 2023 година

Трансформација на напонски нивоа (kV)	110/35/6	110/6	35/10/0,4	10/0,4	6/0,4
Број на ТС	1	1	1	1	4

Табела 2.15 Должина на дистрибутивна мрежа по напонско ниво кај АД ЕСМ Скопје во 2023 година

Напонско ниво (kV)	110	35	10	6	0,4
Должина (km)	20	10	0,1	90	50

Табела 2.16 Број на потрошувачи приклучени на електродистрибутивната мрежа на АД ЕСМ Скопје во 2023 година

Потрошувачи	Големи потрошувачи	Мали потрошувачи	Домаќинства	Вкупно
Вкупно	13	43	0	56
Тарифни	0	6	0	6
Квалификувани	13	37	0	50

2.6.4.1 ПЛАН ЗА РАЗВОЈ И ИНВЕСТИЦИИ

Согласно со Законот за енергетика* операторите на електродистрибутивните системи Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје и АД ЕСМ Скопје, се должни секоја година

да изработуваат планови за развој на електродистрибутивните системи за наредните пет години и да го достават до Регулаторната комисија за енергетика на одобрување.

Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје на 16 ноември 2022 година достави План за развој на електродистрибутивниот систем за период 2023-2027 година, кој беше одобрен од Регулаторната комисија за енергетика на 11 мај 2023 година. Во планот се опфатени инвестиции и инвестициско одржување за изградба и реконструкција на електродистрибутивната мрежа, нови мерни уреди, каблирање на дел од електродистрибутивната мрежа, проекти за групна дислокација на мерна опрема во региони со големи комерцијални загуби на електрична енергија, поединечна дислокација на броила поради комерцијални загуби, проекти за нови корисници, проекти за приклучување на обновливи извори на енергија и друго. Во Планот се прикажани и 10 kV изводи кои имаат најголем број на прекинати во снабдувањето со електрична енергија и со најдолго времетраење на прекините, поради што се предмет на изработка на нови технички решенија со замена на дел од изводите и делниците со нови столбови со замена на проводниците со поголем пресек или со замена на изолиран кабелски сноб, замена на овесната опрема, изолатори, катодни одводници на пренапони, вградување на линиски раставувачи со цел брза селекција на делниците од изводите и брзо пронаоѓање на дефектите, со цел подобрување на напонските прилики на потрошувачите и скратување на времетраењето на прекините. Во планот се прикажани и инвестиции за приклучување на обновливи извори на енергија чиј интерес на инвеститорите е значително зголемен.

АД ЕСМ Скопје на 20 декември 2022 година достави План за развој на електродистрибутивниот систем за период 2023-2027 година. Регулаторната комисија за енергетика 2 март 2023 година го одобри Планот за развој на електродистрибутивниот систем за период 2023-2027 година.

Регулаторната комисија за енергетика на 22 декември 2023 година со Одлуката за одобрување на основен приход за 2024, 2025 и 2026 година, регулиран максимален приход за 2024 година, регулирана просечна тарифа и тарифи за пресметковни елементи за 2024 година за вршење на регулираната енергетска дејност - дистрибуција на електрична енергија на Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје, ги одобри инвестициите на Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје за трите години од регулираниот период (Табела 2.17).

Регулаторната комисија за енергетика на 31 јануари 2024 година ја донесе Одлуката за одобрување на основен приход за 2024, 2025 и 2026 година, регулиран максимален приход за 2024 година, регулирана просечна тарифа и тарифи за пресметковни елементи за 2024 година за вршење на регулираната енергетска дејност - дистрибуција на електрична енергија на АД ЕСМ Скопје. Вкупниот износ на одобрените инвестиции за АД ЕСМ Скопје е прикажан во Табела 2.18.

Табела 2.17 Одобен износ за инвестиции на Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје за периодот од 2024 до 2026 година

Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје	2024	2025	2026
Денари	3.932.305.738	3.889.273.364	3.745.051.461

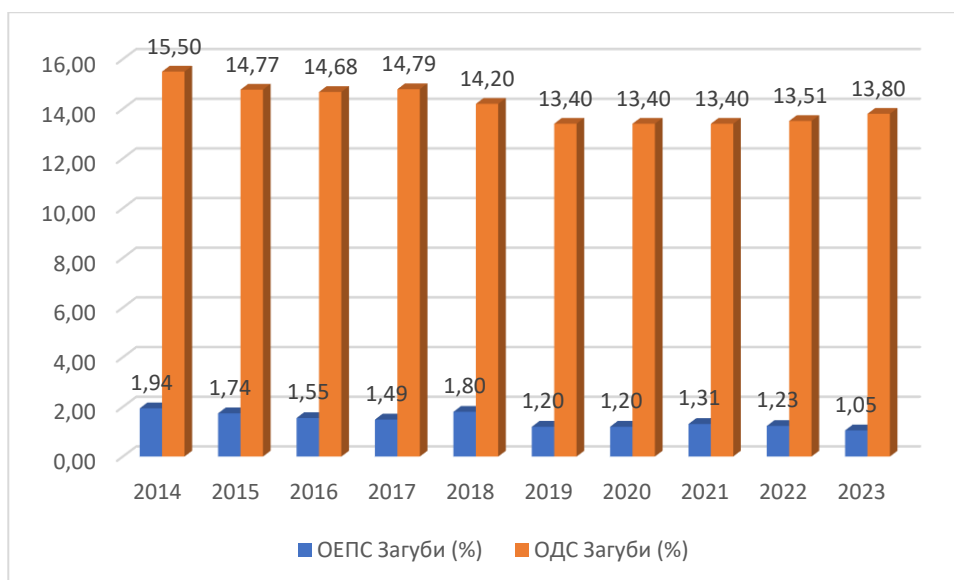
Табела 2.18 Одобрен износ за инвестиции на АД ЕСМ Скопје за периодот од 2024 до 2026 година

АД ЕСМ Скопје	2024	2025	2026
Денари	148.040.000	148.500.000	130.500.000

2.6.4.2 ЗАГУБИ ВО ЕЛЕКТРОДИСТРИБУТИВНИОТ СИСТЕМ

Загубите во електродистрибутивната мрежа претставуваат разлика помеѓу збирот на вкупното количество на електрична енергија на влез во електродистрибутивната мрежа и произведената електрична енергија од производителите кои се приклучени на електродистрибутивната мрежа и вкупното количество на електрична енергија на излез од електродистрибутивната мрежа (испорачана електрична енергија на корисниците).

Процентот на загубите на електрична енергија во електропреносната мрежа и електродистрибутивни мрежи, во последните десет години, се прикажани на Графиконот 2.11.

Графикон 2.11 Загуби во електропреносната и електродистрибутивните мрежи во периодот од 2014 до 2023 година (во %)

Од Графиконот 2.11 може да се заклучи дека загубите на електрична енергија во електродистрибутивните мрежи од 2014 година до 2023 година се во постојано опаѓање со исклучок во 2017, 2022 и 2023 година. Во 2023 година загубите во електродистрибутивната мрежа изнесуваа 13,80%, што е благ пораст во однос на загубите во електродистрибутивната мрежа во 2022 година кога изнесуваа 13,51%. Загубите на електрична енергија во електродистрибутивниот систем, во период од 10 години, бележат намалување од 11%. Ова се должи на фактот што операторот на електродистрибутивниот систем - Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје во континуитет презема мерки и активности за намалување на загубите и тоа: проекти за групни дислокации на мерните уреди, поединечни дислокации на мерните уреди, промена на броила, имплементација на броила со можност за далечинско отчитување и

исклучување, зголемена техничка контрола на мерните места, откривање на манипулирани броила и друго. Порастот на процентот на загубите во 2023 година се должи и на зголемување на техничките загуби кои се создадени поради зголеменото градење на фотонапонски електроцентрали особено во Штипскиот, Свети Николскиот, Беровскиот и Кавадаречкиот регион. Сепак загубите во електродистрибутивната мрежа треба и понатаму да се намалуваат и затоа Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје треба и во иднина да продолжи со мерките и активностите за намалување на загубите со електрична енергија.

Загубите на електрична енергија во електродистрибутивниот систем на АД ЕСМ Скопје во 2023 година изнесуваат 2 GWh.

Операторот на електродистрибутивниот систем, согласно со Законот за енергетика*, има обврска да набавува електрична енергија за покривање на загубите во електродистрибутивната мрежа на транспарентен и недискриминаторен начин. Операторот на електродистрибутивниот систем набавува електрична енергија врз основа на Правила за набавка на електрична енергија за покривање на загубите во електродистрибутивната мрежа коишто се одобруваат од страна на Регулаторната комисија за енергетика.

Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје за 2023 година набави електрична енергија за покривање на загубите во електродистрибутивната мрежа од трговци и снабдувачи со електрична енергија во транспарентна постапка. Во Табелата 2.19 се прикажани податоци за набавките на електрична енергија за 2023 година со цените на набавките.

Табела 2.19 Набавка на електрична енергија за покривање на загубите во електродистрибутивната мрежа во 2023 година (во MWh и ден/MWh)

	MWh	ден./MWh
Вкупно/просек	852.911,3	6.778,49
АД ЕСМ	825.988	6.799,88
МЕМО	22.740,6	5.019,47
АД МЕПСО	3.757,6	12.507,91
ГЕН-И Продажба	425	8.663,37

Просечната цена за набавка на електрична енергија за покривање на загубите во 2022 година изнесувала 6.778,49 ден/MWh, односно 110 евра/MWh, и е намалена речиси за 35% во однос на просечната цена за набавка на електрична енергија за покривање на загубите во 2022 година кога истата изнесувала 10.984,79 ден/MWh, односно 170 евра/MWh.

Согласно со одлуката за регулирање за максимален приход, просечна тарифа и тарифи за пресметковни елементи за вршење на регулираната енергетска дејност дистрибуција на електрична енергија од 27 јуни 2023 година, Регулаторната комисија за енергетика одобри процентот на признати загуби за 2023 година да изнесува 12,2%, односно 738.120.725 kWh со просечна цена за набавка од 6.7067 ден/kWh, односно 110 евра/MWh.

2.6.4.3 ПРОМЕНА НА КАТЕГОРИЈА НА ПРИКЛУЧОЦИ

Регулаторната комисија за енергетика во 2023 година донесе вкупно 44 решенија за одобрување на барање за промена на категорија на приклучок (Табела 2.20), односно 10 решенија помалку во однос на 2022 година. Бројот на барања за промена на категорија на приклучок во 2023 година е намален за 18,52% во однос на 2022 година.

Барањата за одобрување на промена на категорија на приклучок, што ги доставува Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје, најчесто се однесуваат на планирани дислокации од страна на операторот на електродистрибутивниот систем, барања на корисниците, како и неправилно утврдена состојба во евиденцијата кај операторот на електродистрибутивниот систем.

Табела 2.20 Преглед на барања за промена на категорија на приклучоци во 2023 година

Број на вкупно поднесени барања	LV2 во LV1.2	LV1.2 во LV2	LV2 во MV2	MV1 во MV2	LV1.2 во MV2	MV2 во LV1.2
	побарани/ одобрени	побарани/ одобрени	побарани/ одобрени	побарани/ одобрени	побарани/ одобрени	побарани/ одобрени
44	40/40	1/1	0/0	1/1	1/1	1/1

Најголем број решенија за одобрување на промена на категорија на приклучоци има од LV2 во LV1.2. Причините поради кои најчесто се бара промена на категорија на приклучок се планирани дислокации од страна на операторот на електродистрибутивниот систем, барање за дислокација на броилата од страна на корисниците, барање од корисниците, по спроведена техничка контрола од операторот на електродистрибутивниот систем, реконструкција на приклучокот и др.

2.6.5 КВАЛИТЕТ ВО СНАБДУВАЊЕТО СО ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

Квалитетот во снабдувањето со електрична енергија е еден од најважните фактори од кои се засегнати сите корисници. Квалитетот во снабдувањето се состои од квалитетот на напонот, континуитетот во испораката на електричната енергија и комерцијалниот квалитет. Операторот на електропреносниот систем и операторите на електродистрибутивните системи до Регулаторната комисија за енергетика доставуваат податоци за квалитетот во снабдувањето со електрична енергија на месечно, квартално и годишно ниво. Континуитетот во испораката на електрична енергија ги опфаќа планираните и непланираните прекини во снабдувањето со електрична енергија по напонски нивоа, нивниот број, како и нивното времетраење. Преку маркет мониторинг платформата се следат прекините за сите напонски нивоа, со исклучок за напонското ниво 0,4 kV, за кое операторот на електродистрибутивниот систем Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје ги испраќа еднаш годишно до Регулаторната комисија за енергетика.

Комерцијалниот квалитет ги опфаќа жалбите, поплаките и претставките што се однесуваат на испораката на електричната енергија, на приклучувањето на електродистрибутивната/електропреносната мрежа, фактурирањето на електричната енергија, точноста на фактурите за електрична енергија, прекините и штетите предизвикани од операторот на електродистрибутивниот систем, и истите се прикажани во делот од овој извештај насловен како „Правни работи“, во поглавјето „Заштита на потрошувачи“.

Квалитетот на напонот во електродистрибутивните мрежи е еден од најбитните параметри за квалитетот во снабдувањето со електрична енергија. Отстапувањето на напонот во електродистрибутивната мрежа треба биде во согласност во Мрежните правила за дистрибуција на електрична енергија, односно во согласност со стандардот MKC 50160:2012. Квалитетот на напонот, неговото дозволено отстапување, како и континуитетот во испораката со електрична енергија во електропреносната мрежа се јасно прецизирани и утврдени во Мрежните правила за пренос на електрична енергија. Операторот на електродистрибутивната мрежа, Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје, го извршува мерењето на квалитетот на напонот на нисконапонско ниво само по барање на потрошувачите и по барање на Регулаторната комисија за енергетика, доколку постојат оплаки од поголема група на потрошувачи во ист регион. За таа цел набавени се повеќе омниквант мерни инструменти кои не се статични и лесно се монтираат во електродистрибутивната мрежа. Мерењата се извршуваат во седумдневен период со помош на мобилна мерна опрема што се монтира во електродистрибутивната мрежа и доколку има отстапување на напонот надвор од дозволените граници се преземаат соодветни технички решенија со цел подобрување на квалитетот на напонот. Исто така, мерењето на квалитетот на напонот го врши и Државен инспекторат за техничка инспекција по барање на потрошувачите, при што со помош на монтажна мерна опрема се прават седумдневни мерења на квалитетот на напонот на електродистрибутивната мрежа, а потоа податоците се обработуваат. Од извршените мерења ако се утврди дека квалитетот на напонот не е во согласност со пропишаните стандарди, се задолжува операторот на соодветниот систем да изврши одредени технички зафати и да не ја наплати услугата за мерењата, а во спротивен случај услугата за мерењето ја плаќа потрошувачот.

Операторите на електродистрибутивните системи имаат обврска преку платформата за маркет мониторинг да доставуваат месечни извештаи за прекините по напонски нивоа, по категорија планирани и непланирани прекини, како и параметрите за континуитет во снабдувањето SAIDI (System Average Interruption Duration Index – Индекс за просечно времетраење на прекини во системот по потрошувач) и SAIFI (System Average Interruption Frequency Index - Индекс за просечен број на прекини во системот по потрошувач). Во 2023 година доставени се податоци за прекини по напонски нивоа, по категорија планирани и непланирани прекини, како и за индексите за континуитет во снабдувањето со електрична енергија.

Во 2023 година Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје продолжи да ги собира и доставува пресметаните индекси за континуитет во снабдувањето со електрична енергија за 35kV и 10kV напонски нивоа, при што индексите се прикажани збирно.

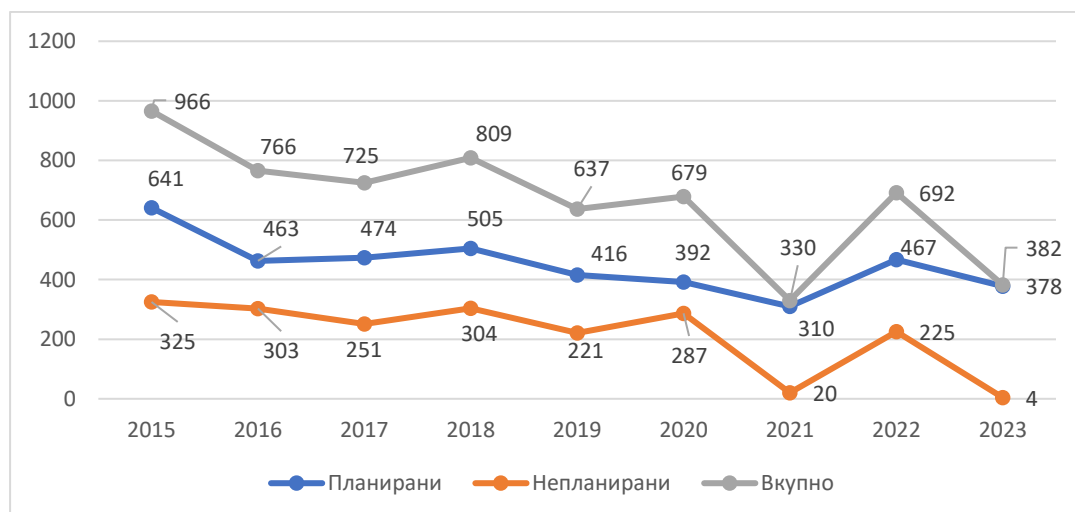
Во електропреносниот систем за 2023 година регистрирани се 384 прекини со вкупно времетраење од 33.387 часови, од кои 380 прекини се планирани исклучувања поради редовни инспекции или одржување, додека преостанатите 4 прекини се поради дефекти или одредени настани во електропреносниот систем (Табела 2.21).

Просечното времетраење за отклонување на дефекти во електропреносната мрежа во 2023 година изнесува 87,4 часа. Во 2023 година вкупниот број на прекини е намален во однос на 2022 година, а додека пак времетраењето е зголемено за 246%. Вкупното времетраење на прекините во 2022 година изнесувало 24.430 часови, а просечното времетраење на прекините во електропреносниот систем изнесувало 35,5 часа.

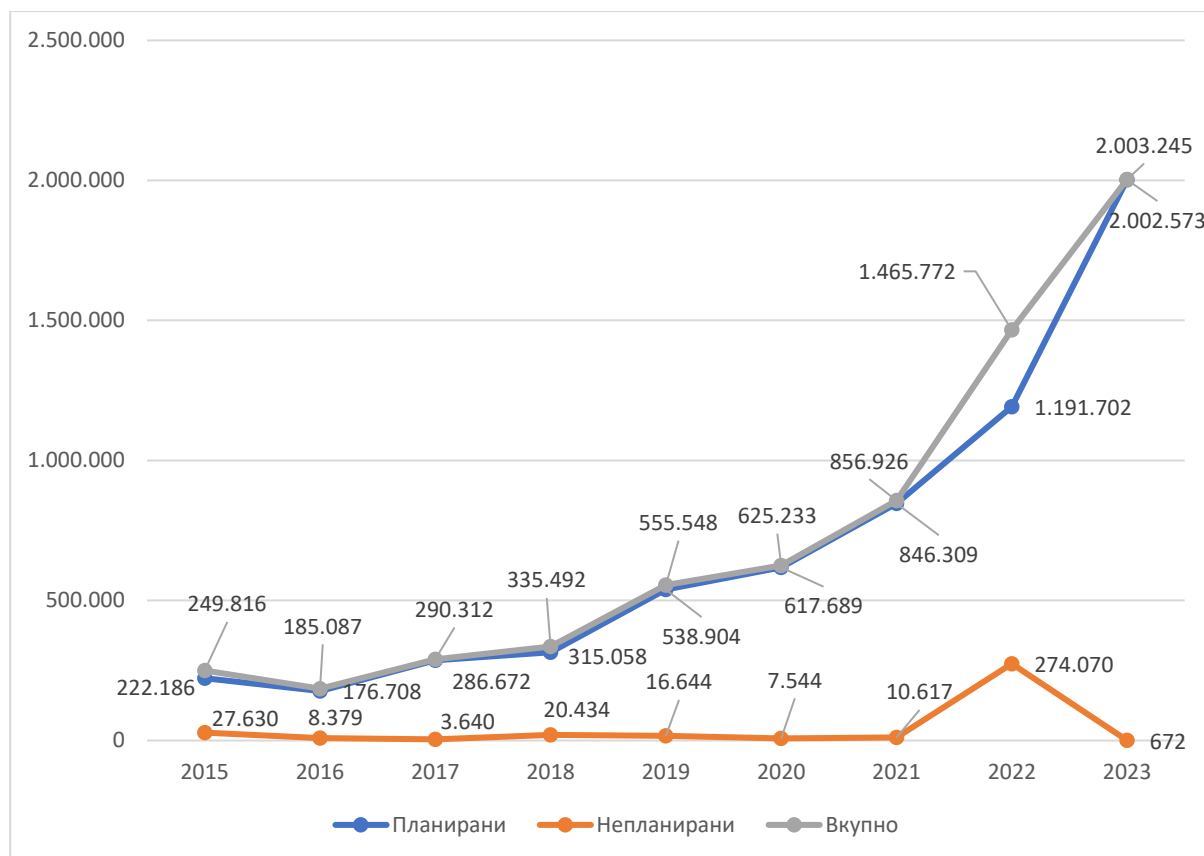
Табела 2.21 Број и времетраење на планирани и непланирани прекини кај електропреносниот систем во периодот од 2018 до 2023 година

Год.	Тип на прекини	Индикатор	Далноводи 400 kV	Далноводи 100 kV	Далноводи - спојно поле	Далноводи - мерно поле	Трансформатори 400/100 kV	Вкупно
2018	Планирани	Број	56	426	0	0	23	505
		(min)	39.929	274.251	0	0	878	315.058
	Непланирани	Број	15	283	0	0	6	304
		(min)	242	20.048	0	0	144	20.434
2019	Планирани	Број	37	364	0	0	15	416
		(min)	154.380	379.368	0	0	5.156	538.904
	Непланирани	Број	15	203	0	0	3	221
		(min)	1.469	15.077	0	0	98	16.644
2020	Планирани	Број	39	328	0	0	24	392
		(min)	56.774	476.909	0	0	83.903	617.689
	Непланирани	Број	12	271	0	0	4	287
		(min)	228	7,231	0	0	85	7.544
2021	Планирани	Број	20	278	0	0	12	310
		(min)	370.961	364.767	0	0	110.580	846.309
	Непланирани	Број		17	0	0	3	20
		(min)		5.060	0	0	5.557	10.617
2022	Планирани	Број	32	408	3	2	22	467
		(min)	71.085	1.011.294	11.906	158	97.259	1.191.702
	Непланирани	Број	3	216	0	0	6	225
		(min)	11	273.139	0	0	920	274.070
2023	Планирани	Број	33	308	5	0	34	380
		(min)	106.108	1.540.121	64.191	0	292.153	2.002.573
	Непланирани	Број	0	4	0	0	0	4
		(min)	0	672	0	0	0	672

Графичкиот приказ на бројот на прекини и времетраењето на прекините во електропреносната мрежа е прикажан во следните Графициони 2.12 и 2.13.

Графикон 2.12 Број на планирани и непланирани прекини во електропреносната мрежа во периодот од 2015 до 2023 година

Графикон 2.13 Времетраење на планирани и непланирани прекини во електропреносната мрежа во периодот од 2015 до 2023 година (во min)

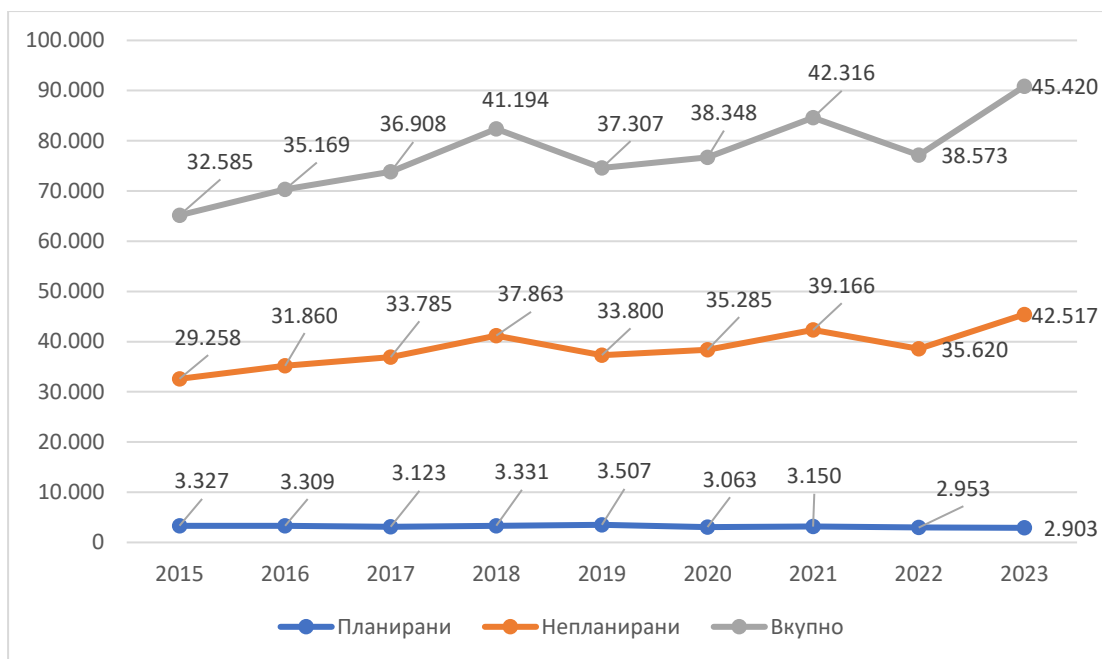
Во електродистрибутивниот систем на Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје во 2023 година вкупниот број на прекини изнесува 45.420, со вкупно времетраење од 148.747 часа (Табела 2.22). Од вкупниот број на прекини, планирани прекини се 2.903 и се настанати поради редовни инспекции, одржување и приклучување на нови корисници на електродистрибутивната мрежа, додека 42.517 прекини се поради настанати дефекти и други околности во електродистрибутивната мрежа. Во 2022 година бројот на прекините изнесувал 38.573, со вкупно времетраење од 142.752 часа.

Во 2023 година бројот на прекини во однос на 2022 година е зголемен за 6.847 прекини, односно за 17,75%. Што се однесува на вкупното времетраење на прекините и тоа е зголемено за 5.995 часа, односно е зголемено за 4,20%.

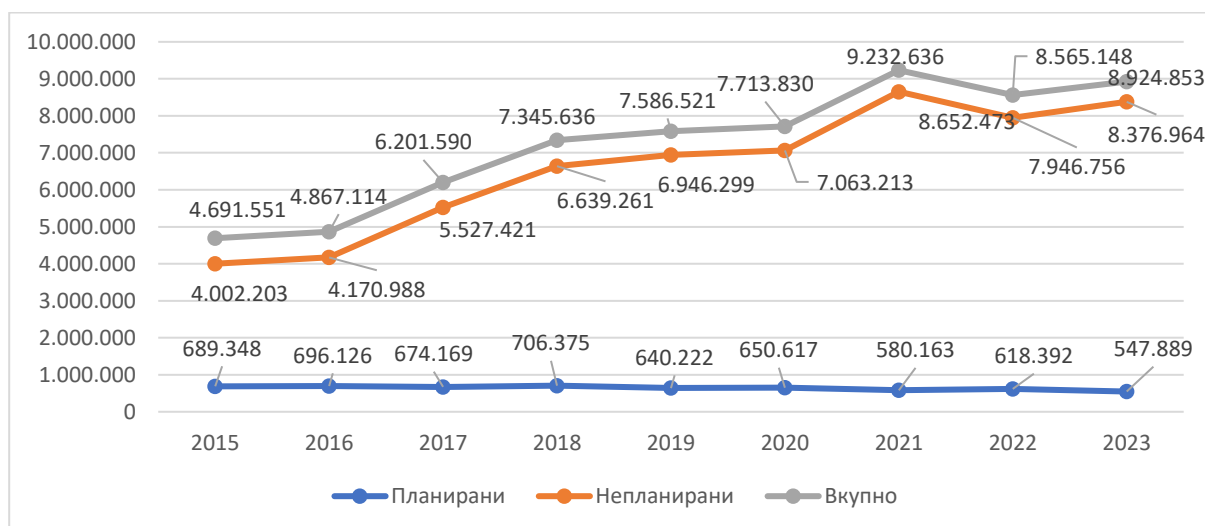
Табела 2.22 Број и времетраење на планирани и непланирани прекини во електродистрибутивниот систем на Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје во периодот од 2018 до 2023 година

Година	Тип на прекини	Индикатор	Индикатор			Вкупно
			35 kV	10(20) kV	0,4 kV	
2018	Планирани	Број	106	3.225	NA	3.331
		(min)	24.187	682.188	NA	706.375
	Непланирани	Број	589	10.577	26.697	37.863
		(min)	54.623	1.532.722	5.051.916	6.639.261
2019	Планирани	Број	112	3.395	NA	3.507
		(min)	18.323	621.899	NA	640.222
	Непланирани	Број	471	10.011	23.318	33.800
		(min)	24.644	1.105.335	5.816.320	6.946.299
2020	Планирани	Број	92	2.971	NA	3.063
		(min)	10.767	639.850	NA	650.617
	Непланирани	Број	490	9.542	25.253	35.285
		(min)	19.033	1.252.818	5.791.362	7.063.213
2021	Планирани	Број	119	3.031	NA	3.150
		(min)	18.743	562.420	NA	580.163
	Непланирани	Број	458	9.798	28.910	39.166
		(min)	31.407	1.468.326	7.152.740	8.652.473
2022	Планирани	Број	92	2.861	NA	2.953
		(min)	13.016	605.376	NA	618.392
	Непланирани	Број	497	8.845	26.278	35.620
		(min)	27.608	1.117.612	6.801.536	7.946.756
2023	Планирани	Број	141	2.762	NA	2.903
		(min)	15.880	532.009	NA	547.889
	Непланирани	Број	446	8.980	33.083	42.517
		(min)	37.395	1.387.763	6.951.806	8.376.964

Графичкиот приказ на бројот на прекини и времетраењето на прекините во електродистрибутивната мрежа е прикажан во следните Графикони 2.14 и 2.15.

Графикон 2.14 Број на планирани и непланирани прекини во електродистрибутивната мрежа во периодот од 2015 до 2023 година

Графикон 2.15 Времетраење на планирани и непланирани прекини во електродистрибутивната мрежа во периодот од 2015 до 2023 година (во min)

Вредностите на индикаторите за континуитетот во снабдувањето се прикажани во Табела 2.23.

Табела 2.23 Индикатори за континуитет во снабдувањето на електродистрибутивната мрежа на Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје за 2023 година

Тип на индикатор	35kV	10kV	просек
SAIDI	54	895	949
SAIFI	2	25	9

Една од активностите на Регулаторната комисија за енергетика во наредниот период ќе биде утврдување на целни нивоа со цел воспоставување на систем на награди и казни за операторите на електродистрибутивните системи доколку истите не се во рамки на целните нивоа на вредностите на индикаторите за континуитет во снабдувањето.

2.6.6 НАДОМЕСТОЦИ ЗА МРЕЖНИ УСЛУГИ

Регулаторната комисија за енергетика согласно на Законот за енергетика*, има обврска да донесува одлуки за определување на регулиран максимален приход, регулирана просечна тарифа и тарифи за пресметковни елементи за вршење на регулираните енергетски дејности - пренос на електрична енергија, дистрибуција на електрична енергија, организирање и управување на пазарот со електрична енергија и цени за снабдување на електрична енергија на домаќинствата и малите потрошувачи.

За регулираните енергетски дејности пренос на електрична енергија, организирање и управување со пазарот на електрична енергија и дистрибуција на електрична енергија, согласно член 17 од Правилникот за начинот и условите за определување на регулираниот максимален приход и регулираните просечни тарифи кој беше донесен во 2019 година, Регулаторната комисија за енергетика беше должна до 30 јуни во тековната година да донесе одлуки за одобрување на регулиран максимален приход, регулирани просечни тарифи за пресметковни елементи за дејностите пренос на електрична енергија, дистрибуција на електрична енергија и организирање и управување со пазарот на електрична енергија. На 17 ноември 2023 година Регулаторна комисија за енергетика донесе нов Правилникот за начинот и условите за определување на регулираниот максимален приход и регулираните просечни тарифи за пренос на електрична енергија, организирање и управување со пазарот на електрична енергија и дистрибуција на електрична енергија според член 17 Регулаторната комисија за енергетика треба да донесе Одлуки за одобрување на максимален приход, регулирани просечни тарифи за пренос, дистрибуција и организирање и управување со пазарот на електрична енергија кои се применуваат од 1 јануари наредната година.

При донесување на одлуките се земаат предвид и Тарифните системи за пренос на електрична енергија и за пазар на електрична енергија, односно Тарифниот систем за дистрибуција на електрична енергија за потрошувачите приклучени на електродистрибутивниот систем на Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје и Тарифниот систем за дистрибуција на електрична енергија за потрошувачите приклучени на електродистрибутивниот систем на АД ЕСМ Скопје.

Во 2023 година Регулаторната комисија за енергетика донесе одлуки за цени и тарифи за пренос, дистрибуција, организирање и управување со пазарот на електрична енергија на 27 јуни со примена од 1 јули 2023 година и на 22 декември со примена од 1 јануари 2024 година.

Регулаторната комисија за енергетика при носењето на одлуките го утврдува регулираниот максимален приход во којшто покрај основниот приход ги зема предвид и трошоците за набавка на електрична енергија за покривање на загубите, средствата за ликвидност, пренесените трошоци и факторот на корекција што ја прикажува разликата помеѓу признатите трошоци и прогнозираните.

АД МЕПСО Скопје, го фактурира надоместокот за користење на електропреносниот систем, утврден врз основа на тарифите за пресметковните елементи, коишто се состојат од врвната активна моќност, активната електрична енергија и реактивната електрична енергија.

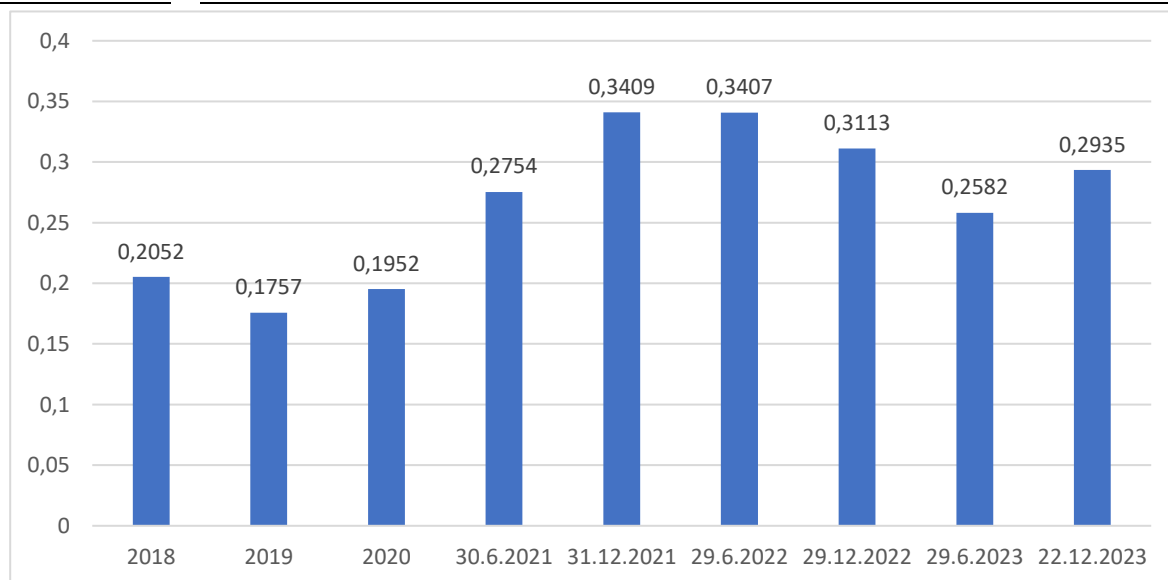
Надоместокот за користење на електропреносниот систем го плаќаат сите корисници на електропреносниот систем: потрошувачите директно приклучени на електропреносниот систем што настапуваат самостојно на пазарот на електрична енергија, производителите на електрична енергија приклучени на електропреносниот систем за електричната енергија што преземаат енергија за сопствени потреби, снабдувачите на електрична енергија, трговците на електрична енергија и операторите на електродистрибутивните системи.

Надоместокот за користење на електродистрибутивниот систем го плаќаат сите корисници на електродистрибутивниот систем, потрошувачите приклучени на него како и производителите на електрична енергија приклучени на електропреносниот систем и електродистрибутивниот систем за сопствени потреби, само во случај кога се јавуваат во улога на потрошувачи и кога не произведуваат електрична енергија.

Висината на регулираните просечни тарифи за пренос на електрична енергија во последните шест години е прикажана во Табела 2.24 и Графиконот 2.16.

Табела 2.24 Просечни тарифи за пренос на електрична енергија во периодот од 2018 до 2023 година (во ден./kWh и %)

Година	2018	2019	2020	2021. 6.30	2021. 12.31	2022. 6.29	2022. 12.29	2023. 6.27	2023. 12.22	9/7 (%)
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Просечна тарифа за пренос на ЕЕ (ден./kWh)	0,0018	0,0049	0,1952	0,2754	0,3409	0,3407	0,3113	0,2582	0,2935	+13,67

Графикон 2.16 Просечни тарифи за пренос на електрична енергија во периодот од 2018 до 2023 година (во ден./kWh)

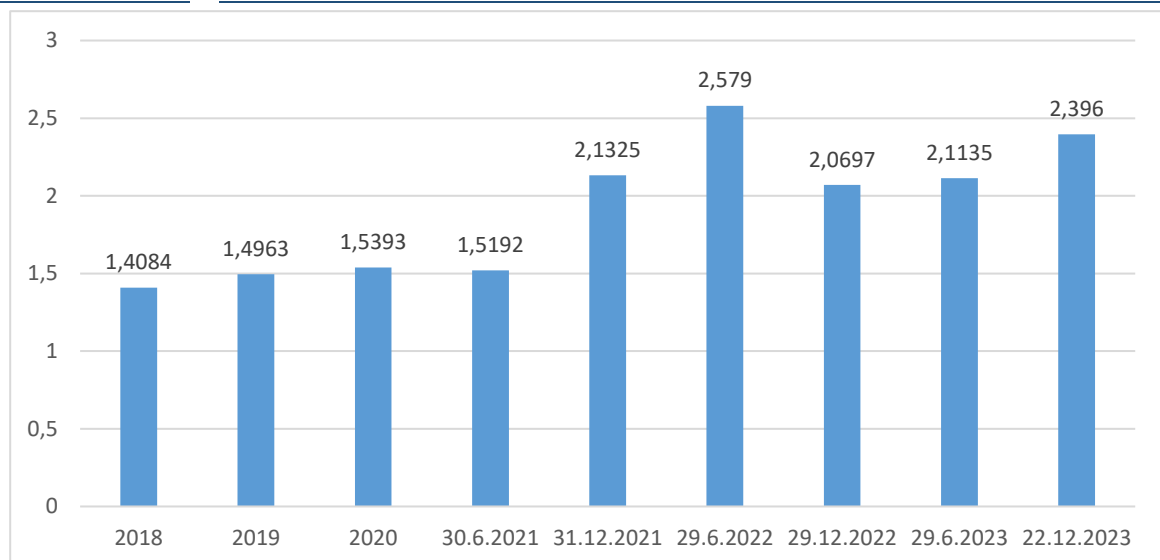
Тарифите за пресметковните елементи за категориите на потрошувачи се состојат од моќност, активна електрична енергија и реактивна електрична енергија и за нив се утврдуваат цени, врз основа на кои Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје, како

вршител на енергетската дејност дистрибуција на електрична енергија, на соодветните потрошувачи им го фактурира надоместокот за користење на електродистрибутивниот систем.

Висината на регулираните просечни тарифи за дејноста дистрибуција на електрична енергија, на операторот на електродистрибутивниот систем на Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје, без вклучена просечна тарифа за пренос на електрична енергија, во последните пет години е прикажана во Табела 2.25 и Графиконот 2.17.

Табела 2.25 Просечни тарифи за дистрибуција на електрична енергија во периодот од 2018 до 2023 година на Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје (во ден./kWh и %)

Година	2018	2019	2020	2021. 6.30	2021. 12.31	2022. 6.29	2022. 12.29	2023. 6.27	2023. 12.22	9/8 (%)
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
ден./kWh	1,4084	1,4963	1,5393	1,5192	2,1325	2,579	2,0697	2,1135	2,3960	+13,37

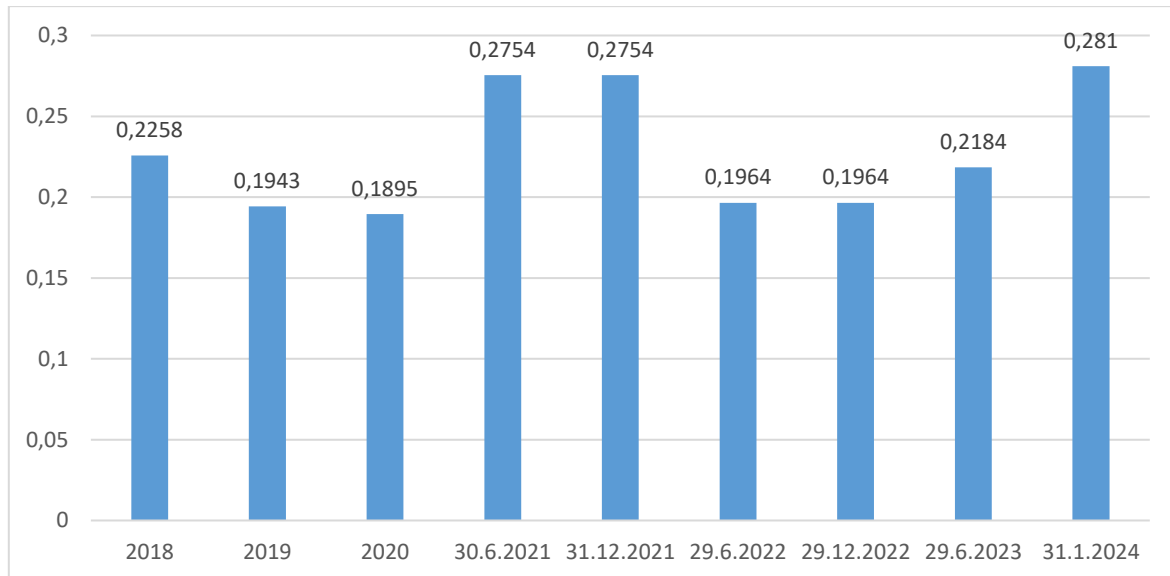

Графикон 2.17 Просечни тарифи за дистрибуција на електрична енергија во периодот од 2018 до 2023 година на Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје (во ден./kWh)

Висината на регулираните просечни тарифи за дејноста дистрибуција на електрична енергија, на операторот на електродистрибутивниот систем АД ЕСМ Скопје, без вклучена просечна тарифа за пренос на електрична енергија, за последните пет години е прикажана во Табела 2.26 и Графиконот 2.18.

Табела 2.26 Просечни тарифи за дистрибуција на електрична енергија во периодот од 2018 до 2023 година на АД ЕСМ Скопје (во ден./kWh и %)

Година	2018	2019	2020	2021. 6.29	2021. 7.29	2021. 12.31	2022. 7.29	2022. 7.12	2023. 6.29	2024. 1.31	10/9 (%)
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
ден./kWh	0,2258	0,1943	0,1895	0,2106	0,2106	0,2106	0,1964	0,1964	0,2184	0,2810	+28,66

Графикон 2.18 Просечни тарифи за дистрибуција на електрична енергија во периодот од 2018 до 2023 година на АД ЕСМ Скопје (во ден. за kWh)

Во Прилозите 12.4, 12.5 и 12.6 дадени се прегледи на висини на тарифи за пресметковни елементи за дистрибуција и пренос на електрична енергија за периодот од 2018 до 2023 година.

2.7 ПАЗАР НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

Пазарот на електрична енергија во текот на 2023 година се стабилизираше по кризната состојбата во снабдувањето со енергија којашто силно го погоди енергетскиот сектор на Република Северна Македонија во целина.

Во текот на 2023 година се зголеми и бројот на активни снабдувачи со електрична енергија, којшто изнесуваше 21. Ова значи дека се зголемува конкуренцијата на пазарот на електрична енергија на мало и потрошувачите добиваат подобри понуди од страна на снабдувачите/трговците. Ова се рефлектираше, меѓу другото и врз цените на крајните потрошувачи коишто во 2023 година беа пониски за околу 43% во однос на 2022 година, меѓутоа не го достигнаа нивото од 2021 година.

Кај бруто-потрошувачката во 2023 година е забележан пад од 5,18% во однос на 2022 година, додека во однос на 2021 година падот изнесува 14,77%. Кај нето-

потрошувачката, во 2023 година споредено со 2022 година намалувањето изнесува 5,74%, додека во однос на 2021 година се забележува пад од 15,78%.

2.7.1 ОПЕРАТОР НА ПАЗАР НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

МЕМО ДООЕЛ Скопје врши енергетската дејност организирање и управување со пазарот на електрична енергија врз основа на лиценца издадена од Регулаторната комисија за енергетика.

Регулаторната комисија за енергетика секоја година го одобрува регулираниот максимален приход и регулираната просечна тарифа за вршење на регулираната енергетска дејност организирање и управување со пазарот на електрична енергија. Во Табелата 2.27 е прикажан надоместокот за користење на пазарот на електрична енергија во последните пет години.

Табела 2.27 Надоместок за користење на пазарот на електрична енергија во периодот од 2017 до 2023 година (во ден. за kWh)

2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
0,0018	0,0018	0,0049	0,0081	0,0080	0,0086	0,0090

Надоместокот за користење на пазарот на електрична енергија во име на потрошувачите во Република Северна Македонија го плаќаат снабдувачите или трговците со кои потрошувачите имаат склучено договор за снабдување, односно продажба на електрична енергија, како и потрошувачите кои во согласност со правилата за пазар на електрична енергија се регистрирани за учество на пазарот на електрична енергија. Надоместокот за користење на пазарот на електрична енергија го плаќаат и операторот на електропреносниот систем и операторите на електродистрибутивните системи кога купуваат електрична енергија за покривање на загубите.

2.7.2 ДОДЕЛУВАЊЕ НА ПРЕКУГРАНИЧНИ ПРЕНОСНИ КАПАЦИТЕТИ

Една од обврските на операторот на електропреносниот систем, АД МЕПСО Скопје, е да ги додели прекуграничните преносни капацитети на транспарентен, недискриминаторски и пазарно-ориентиран начин, според кој сите заинтересирани страни ќе имаат подеднаков пристап.

АД МЕПСО Скопје ги доделува прекуграничните преносни капацитети во согласност со Правилата за доделување на прекугранични преносни капацитети („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 228/19 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 294/2020) одобрени од Регулаторната комисија за енергетика. Во согласност со овие Правила, прекуграничните преносни капацитети можат да се доделуваат по пат на координирана аукција, заедничка аукција со соседните оператори на електропреносни системи и може да се доделува еднострано својот дел (50%) на расположливиот прекуграничен преносен капацитет.

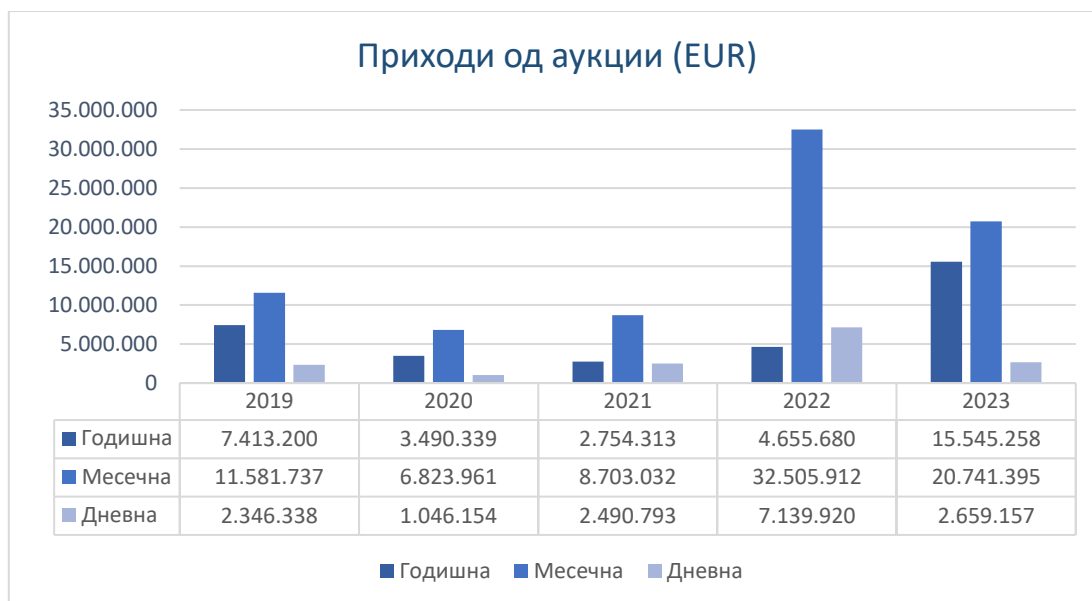
На границата со Грција и границата со Косово, се спроведува координирана аукција преку Канцеларијата за координирана аукција на Југоисточна Европа, која се наоѓа во Подгорица, Црна Гора. На границата со Бугарија и Србија се спроведуваат заеднички аукции на годишно, месечно, дневно ниво и во текот на денот. На границата

со Србија, АД МЕРСО Скопје спроведува годишна и месечна аукција, додека Електромрежа на Србија спроведува дневна аукција и во текот на денот. На границата со Бугарија, АД МЕРСО Скопје спроведува годишна и месечна аукција, додека Електроенергетски систем оператор на Бугарија спроведува дневна аукција. Аукција во текот на денот не се спроведува. Билатералните правила за заеднички аукции на двете граници се одобрени од Регулаторната комисија за енергетика.

Табела 2.28 Приходи во евра од загушување на прекуграничните преносни капацитети за периодот од 2018 до 2023 година по граници и тип на аукција

Година	Тип на Аукција	БГ-МК	ГР-МК	КС-МК	МК-БГ	МК-ГР	МК-КС	МК-РС	РС-МК	Вкупно
2018	Вкупно	5.408.656	1.121.175	0	57.748	11.738.481	0	2.335.514	1.472.003	22.133.577
	Годишна	974.280	216.804	0	42.360	3.790.884	0	262.800	459.899	5.747.027
	Месечна	4.398.390	642.258	0	11.040	5.568.075	0	1.486.315	682.870	12.788.948
	Дневна	35.986	262.113		4.348	2.379.522	0	586.399	329.234	3.597.602
2019	Вкупно	4.242.040	1.290.044	0	34.675	12.994.310	0	973.472	1.806.734	21.341.275
	Годишна	3.164.600	477.420	0	0	3.114.180	0	350.400	306.600	7.413.200
	Месечна	963.860	633.788	0	26.587	8.376.422	0	456.552	1.124.528	11.581.737
	Дневна	113.580	178.836	0	8.088	1.503.708	0	166.520	375.606	2.346.338
2020	Вкупно	997.434	450.581	352	129.318	6.366.419	90.808	429.992	2.895.550	11.360.454
	Годишна	254.875	162.504	0	42.480	2.415.600	0	175.680	439.200	3.490.339
	Месечна	610.890	109.241	0	56.324	3.923.609	0	137.897	1.986.000	6.823.961
	Дневна	131.669	178.836	352	30.514	27.210	90.808	116.415	470.350	1.046.154
2021	Вкупно	2.826.335	852.010	324.887	31.514	3.957.594	709.906	1.520.016	3.725.876	13.948.138
	Годишна	388.800	166.440	163.704	0	1.322.760	51.696	12.996	647.917	2.754.313
	Месечна	2.126.200	630.394	150.936	18.592	2.530.266	644.390	400.408	2.201.846	8.703.032
	Дневна	311.335	55.176	10.247	12.922	104.568	13.820	1.106.612	876.113	2.490.793
2022	Вкупно	13.148.308	3.309.593	362.165	31.514	8.210.505	2.139.170	9.218.832	7.797.509	44.217.596
	Годишна	1.236.700	538.740	151.200	0	919.800	341.280	259.200	1.166.400	4.613.320
	Месечна	11.613.499	2.417.215	206.191	18.592	6.328.731	1.686.268	5.096.536	5.146.972	32.514.004
	Дневна	298.109	353.638	4.774	12.922	961.974	111.622	3.863.096	1.484.137	7.090.272
2023	Вкупно	7.687.815	3.178.435	391.543	1.063.922	11.431.384	3.204.924	4.961.354	7.026.317	38.945.694
	Годишна	4.241.227	1.859.304	133.920	758.880	3.449.244	1.339.200	1.755.110	2.008.360	15.545.245
	Месечна	2.749.323	1.299.412	247.786	53.640	7.884.492	1.856.686	2.651.985	3.998.060	20.741.384
	Дневна	697.265	19.719	9.837	251.402	97.648	9.038	554.259	1.019.897	2.659.065

АД МЕРСО Скопје наплаќа за прекуграничните капацитети само во случај кога настануваат загушувања. Приходите од загушувањата, прикажани во Табела 2.28, се земаат како приход при утврдување на максималниот регулиран приход и тарифа за вршење на дејноста пренос на електрична енергија, заради тоа што Регулаторната комисија за енергетика ги признава трошоците за изградба на нови интерконективни далноводи и одржување на постојните при утврдување на основниот приход.

Графикон 2.19 Приходи во евра од загушување на прекуграничните преносни капацитети за периодот 2019 до 2023 година по тип на аукција

Од податоците во Табелата 2.28 може да се заклучи дека приходите на операторот на електропреносниот систем од доделување на прекугранични преносни капацитети во 2023 година се пониски за 11,22% од приходите остварени во 2022 година. Како и во изминатите години прикажани на Графиконот 2.19, најголеми приходи во 2023 година се остварени на месечните аукции, додека најниски на дневните аукции.

Операторот на електропреносниот систем најголем приход остварил на границата МК-ГР во износ од над 11,4 милиони евра.

Тенденција е да се намалуваат загушувањата на прекуграничните преносни капацитети преку различни регулаторни механизми, унапредување на процесите и процедурите кои ги спроведуваат операторите на електропреносните системи, транспарентна пресметка на нето-преносниот капацитет, ефикасно искористување на капацитети и друго.

2.7.3 ПАЗАР НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА НА ГОЛЕМО

Пазарот на електрична енергија на големо ги вклучува пазарот со билатерални договори, организираниот пазар и тоа пазар ден-однапред и пазар во тековниот ден и пазарот на балансна енергија.

Пазарот на електрична енергија на големо, почнувајќи од 1 јули 2019 година, е целосно либерализиран, односно снабдувачите, трговците и производителите на електрична енергија без претходни согласности, односно одобрувања од Регулаторната комисија за енергетика, склучуваат меѓусебни договори за купопродажба на електрична енергија. Ова е последица на фактот дека на 1 јули 2019 се прекина регулирањето на цената на производство на електрична енергија на најголемиот производител на електрична енергија во Република Северна Македонија АД ЕЛЕМ (сега АД ЕСМ Скопје) од страна на Регулаторната комисија за енергетика.

На пазарот на електрична енергија на големо учествува и ЕВН ХОМЕ ДОО Скопје, којшто ја врши дејноста снабдување со електрична енергија и на којшто во лиценцата

му се пропишани обврски за обезбедување на универзална услуга. ЕВН ХОМЕ ДОО Скопје е универзален снабдувач со електрична енергија и снабдувач со електрична енергија во краен случај.

2.7.3.1 ПАЗАР НА БИЛАТЕРАЛНИ ДОГОВОРИ

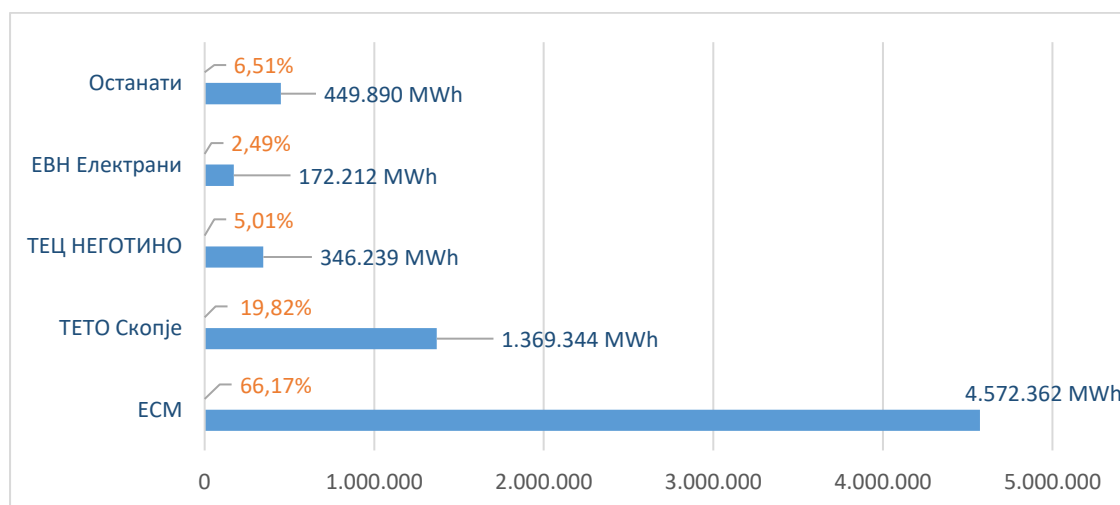
Во текот на 2023 година имаше вкупно 647 активни учесници на пазарот на билатерални договори со електрична енергија, од кои 34 трговци/снабдувачи и 613 производители на електрична енергија (Табела 2.29).

Табела 2.29 Број на активни домашни производители и трговци/снабдувачи на пазарот на билатерални договори со електрична енергија

ГОДИНИ	2021	2022	2023
ВКУПНО АКТИВНИ ДОМАШНИ ПРОИЗВОДИТЕЛИ	94	251	613
ВКУПНО АКТИВНИ ТРГОВЦИ/СНАБДУВАЧИ	35	27	34
трговци/снабдувачи кои набавувале од домашни производители	13	14	18
трговци/снабдувачи кои набавувале од други трговци/снабдувачи	32	26	31
трговци/снабдувачи кои увезувале	23	18	20
трговци/снабдувачи кои набавувале од ОЕПС за компензација	4	1	0
трговци/снабдувачи кои продавале на други трговци/снабдувачи	17	15	16
трговци/снабдувачи кои продавале на ОЕПС за компензација	6	3	0
трговци/снабдувачи кои вршеле извоз	20	18	27
трговци/снабдувачи кои вршеле транзит	24	18	19

2.7.3.2 ДОМАШНИ ПРОИЗВОДИТЕЛИ

Уделот на продажбите на електрична енергија од домашните производители на електрична енергија на пазарот на билатерални договори со електрична енергија во 2023 година е прикажан на Графиконот 2.20:

Графикон 2.20 Удел на домашни производители на пазарот на билатерални договори со електрична енергија во 2023 година (во MWh и %)

Од Графиконот 2.20 може да се забележи дека најголем удел во продажбата на пазарот на билатерални договори има АД ЕСМ Скопје со 66,17%, по што следуваат ТЕТО АД Скопје со 19,82%, ТЕЦ Неготино со 5,01% и ЕВН Електрани со 2,49%, додека останатите производители се со 6,51% удел во продажбата на пазарот на билатерални договори.

Остварената продажба и просечните цени од домашни производители на пазарот на билатерални договори со електрична енергија во 2021, 2022 и 2023 година се прикажани во Табела 2.30.

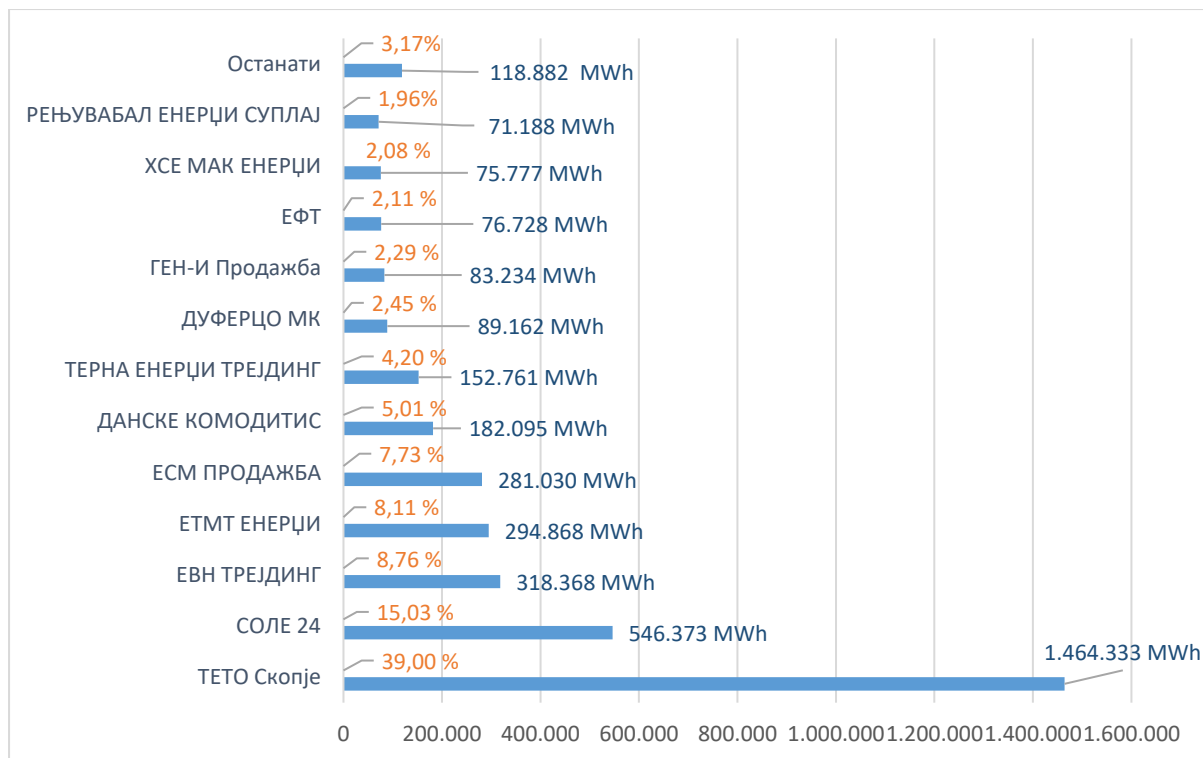
Табела 2.30 Остварена продажба и просечни цени од домашни производители на пазарот на билатерални договори со електрична енергија во 2021, 2022 и 2023 година

Година	2021		2022		2023	
	MWh	ден/MWh	MWh	ден/MWh	MWh	ден/MWh
Вкупно/просек	4.947.039	3.208,18	6.138.869	7.189,76	6.910.047	5.280,67

Анализата на податоците од Табелата 2.30 укажува дека остварената продажба од домашни производители на пазарот на билатерални договори со електрична енергија во 2023 година бележи раст од 12,56% споредено со претходната 2022 година. Просечната продажна цена на годишно ниво во 2023 година е за 26,55% пониска од 2022 година. Ваквото движење на цената е одраз на тоа дека по енергетската криза којашто најмногу се одрази во 2022 година, веќе во 2023 година започна стабилизација на состојбата.

2.7.3.3 ТРГОВЦИ И СНАБДУВАЧИ

Вкупното количество на електрична енергија, коешто било тргувано на пазарот на електрична енергија на големо во 2023 година, изнесува 3.754.800 MWh, што е намалено за 18,83% во однос на 2022 година. Најголем удел во истргуваните количества на домашниот пазар во 2023 година има ТЕТО АД Скопје со 39 %, по што следуваат СОЛЕ 24 со 15,03% и ЕВН Трејдинг со 8,76% (Графикон 2.21).

Графикон 2.21 Пазарно учество на трговци/снабдувачи во остварена продажба на пазарот на билатерални договори со електрична енергија на пазарот на електрична енергија во 2023 година (во MWh и %)

Во Табелите 2.31 и 2.32 е даден целосен преглед на остварените продажби и пазарни удели во трговските трансакции на пазарот на големо со електрична енергија во 2023 година, како и преглед на остварената продажба и просечните цени од трговци/снабдувачи на пазарот на билатерални договори со електрична енергија во 2021, 2022 и 2023 година.

Табела 2.31 Остварена продажба и пазарно учество на трговци/снабдувачи на пазарот на билатерални договори со електрична енергија во 2023 година

Ред. Бр.	Трговец/снабдувач	MWh	%
1	ТЕТО Скопје	1.464.333	39,00
2	СОЛЕ 24	546.373	14,55
3	ЕВН ТРЕЈДИНГ	318.368	8,48
4	ЕТМТ ЕНЕРЏИ	294.868	7,85
5	ЕСМ ПРОДАЖБА	281.030	7,48
6	ДАНСКЕ КОМОДИТИС	182.095	4,85
7	ТЕРНА ЕНЕРЏИ ТРЕЈДИНГ	152.761	4,07
8	ДУФЕРЦО МК	89.162	2,37
9	ГЕН-И Продажба	83.234	2,22
10	ЕФТ	76.728	2,04
11	ХСЕ МАК ЕНЕРЏИ	75.777	2,02
12	РЕЊУВАБАЛ ЕНЕРЏИ СУПЛАЈ	71.188	1,90
13	ИНТЕРЕНЕРГО	21.022	0,56
14	УНИВЕРЗАЛ ЕНЕРЏИ	20.606	0,55

15	ЕНЕРЏИ АКТИВЕ	16.699	0,44
16	СЕНТРАДЕ	14.393	0,38
17	ЕВН Снабдување	13.534	0,36
18	АОТ ЕНЕРЏИ	10.965	0,29
19	ФУТУРЕ ЕНЕРЏИ	8.528	0,23
20	ЕЛНОР	7.164	0,19
21	ЕДС	2.034	0,05
22	БЛЕСМ ПОУЕР ПЛУС	1.945	0,05
23	ЕНЕРЏИ СУПЛАЈ М	840	0,02
24	ИНФИНИТ ЕНЕРЏИ	832	0,02
25	РИНУАБЛ ПАУЕР ИНТ	203	0,01
26	СОЛАРПРО ХОЛДИНГ	118	0,00

Просечната продажна цена на електрична енергија од трговци/снабдувачи на пазарот на големо во 2023 година изнесувала 7.174,1 ден./MWh, односно 116,65 €/MWh и е за 55,53% пониска од цената во 2022 година (16.131,9 ден./MWh; 262,31€/MWh), односно за 28,24% повисока од соодветната цена во 2021 година што изнесувала 5.594,2 ден./MWh, односно 90,96 €/MWh.

Табела 2.32 Остварена продажба и просечни цени од трговци/снабдувачи на пазарот на билатерални договори со електрична енергија во 2021, 2022 и 2023 година

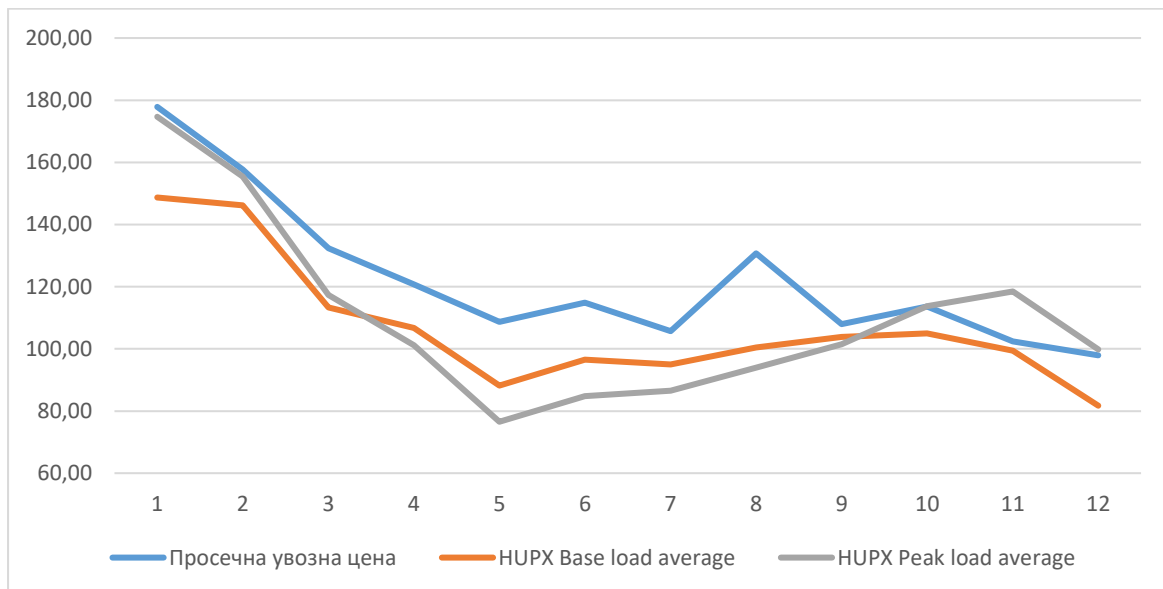
Година	2021		2022		2023	
	MWh	Ден./MWh	MWh	Ден./MWh	MWh	Ден./MWh
Вкупно просек	4.341.551	5.594,2	3.148.066	16.131,9	3.754.800	7.174,1

Со цел да се види корелацијата на трговските активности на пазарот на електрична енергија на големо во државата, во делот на увезената електрична енергија, во Табелата 2.33 е даден преглед на просечните годишни цени за базна енергија ден-однапред и за врвна енергија ден-однапред, остварени на Унгарската берза за електрична енергија (HUPX), која се смета за референтна берза за споредба на движењата на пазарот на електрична енергија на големо во Република Северна Македонија. Во 2023 година просечната увозна цена на електричната енергија е за 9,37% повисока од просечната цена за базна енергија ден-однапред остварена на HUPX, додека во претходната година просечната увозна цена била пониска од просечните годишни цени за базна енергија ден-однапред остварени на HUPX, и тоа за 6,18% во 2022 година, и 2,27% во 2021 година.

Табела 2.33 Преглед на просечни HUPX DAM цени за базна и врвна енергија и просечна увозна цена на електрична енергија во 2021, 2022 и 2023 година (во евра за MWh)

Просечни годишни цени	2021 EUR/MWh	2022 EUR/MWh	2023 EUR/MWh
HUPX Base load average	113,86	271,67	106,82
HUPX Peak load average	126,03	288,64	110,05
Увозна цена	111,27	248,69	116,83

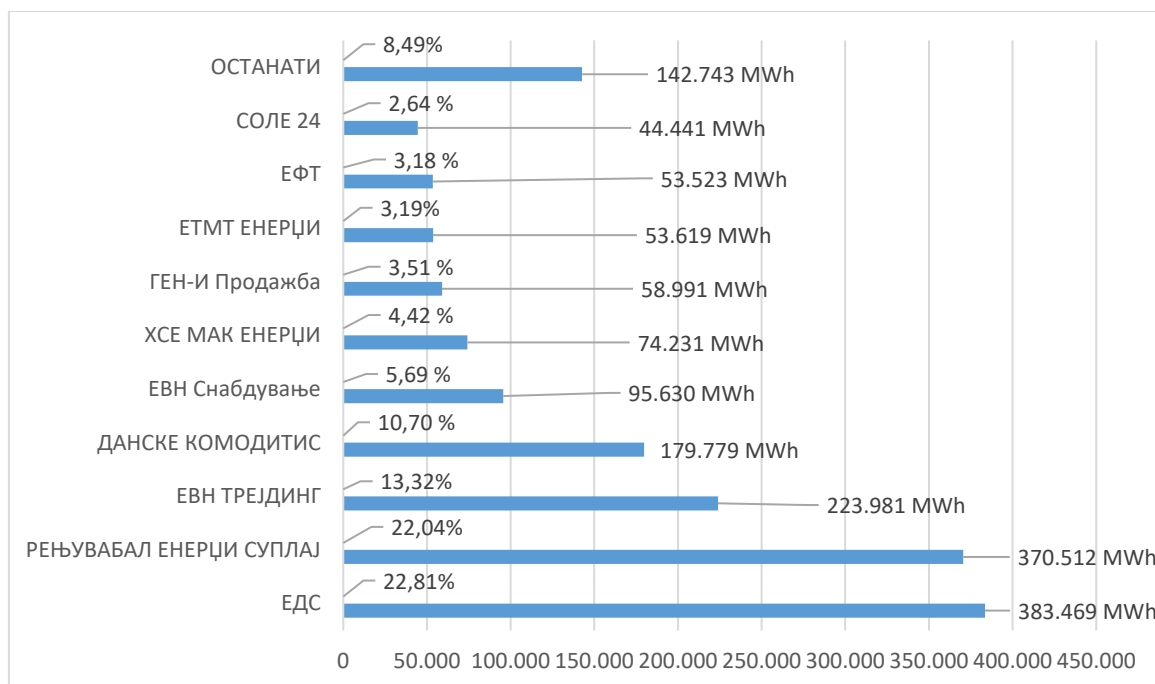
Од друга страна, споредбата на просечната увозна цена со просечната цена за врвна енергија ден-однапред, остварена на HUPX, укажува на тоа дека во 2023 година просечната увозна цена е за 6,18% повисока од цената на берзата HUPX, додека во 2022 и 2021 година увозните цени биле за 13,85% пониски, односно 10,92% пониски во однос на цените на HUPX за врвна енергија ден-однапред.

Графикон 2.22 Преглед на просечни месечни HUPX DAM цени за базна и врвна енергија и просечни месечни увозни цени на електрична енергија во 2023 година (во EUR/MWh)

Од прикажаниот преглед по месеци во Графикон 2.22 може да се увиди дека заклучно со октомври 2023 година просечните месечни увозни цени се повисоки од просечните цени месечни HUPX DAM цени за врвна енергија во 2023 година.

Остварениот увоз на електрична енергија од трговци/снабдувачи во 2023 година е прикажан на Графикон 2.23.

Графикон 2.23 Остварен увоз на електрична енергија од трговци/снабдувачи во 2023 година

Во однос на увозот на електрична енергија во 2023 година активни се 20 трговци/снабдувачи од кои најголем увозник е ЕДС со 22,81% удел во вкупниот увоз, по кој следува РЕС со 22,04%, и останатите коишто се прикажани во Графиконот 2.23.

2.7.3.4 ПАЗАР НА БАЛАНСНА ЕНЕРГИЈА

Во текот на 2023 година, АД МЕПСО Скопје утврди дека на електроенергетскиот систем, покрај примарната резерва, му се потребни капацитет за секундарна (aFRR) и терцијарна резерва (mFRR) за регулација како што е прикажано во Табелата 2.34.

Табела 2.34 Потребен капацитет за секундарна (aFRR) и терцијарна резерва (mFRR) во 2023 година

Вредност	aFRR		mFRR	
	нег.	пиз.	нег.	пиз.
min	-33	16	-30	140
max	-16	33	-30	140

АД МЕПСО Скопје, во декември 2023 година, спроведе аукција за годишна набавка на резерва за секундарна регулација за 2023 година на месечно ниво, додека аукциите за набавка на резерва за терцијарна регулација се спроведуваа за секој месец одделно. Во текот на 2023 година, во зависност од потребите, АД МЕПСО Скопје спроведуваше аукции и ден-однапред за енергија за терцијарна регулација.

Во согласност со начинот утврден во Правилата за балансирање на електроенергетскиот систем, во 2023 година квалификувани се два производители на електрична енергија коишто можат да обезбедуваат секундарна и терцијарна резерва

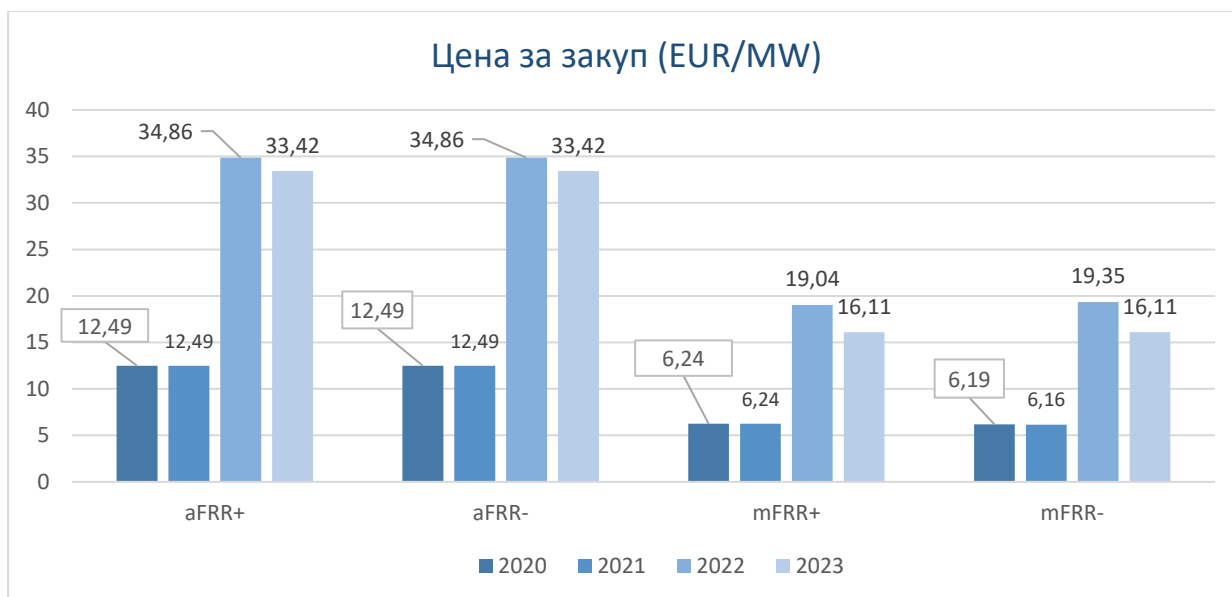
за регулација, и тоа АД ЕСМ Скопје и ТЕ-ТО АД Скопје. Притоа од Регистарот на даватели на балансни услуги може да се види дека се регистрирани 14 генераторски единици за секундарна регулација и 22 генераторски единици за терцијарна регулација.

Во Табела 2.35 се прикажани просечните часовни податоци за обезбедување на системски услуги и просечната цена за капацитет и енергија за секој час во текот на 2020, 2021, 2022 и 2023 година.

Табела 2.35 Просечни часовни податоци за обезбедување на системски услуги и просечната цена за капацитет и енергија за секој час во текот на 2020, 2021, 2022 и 2023 година

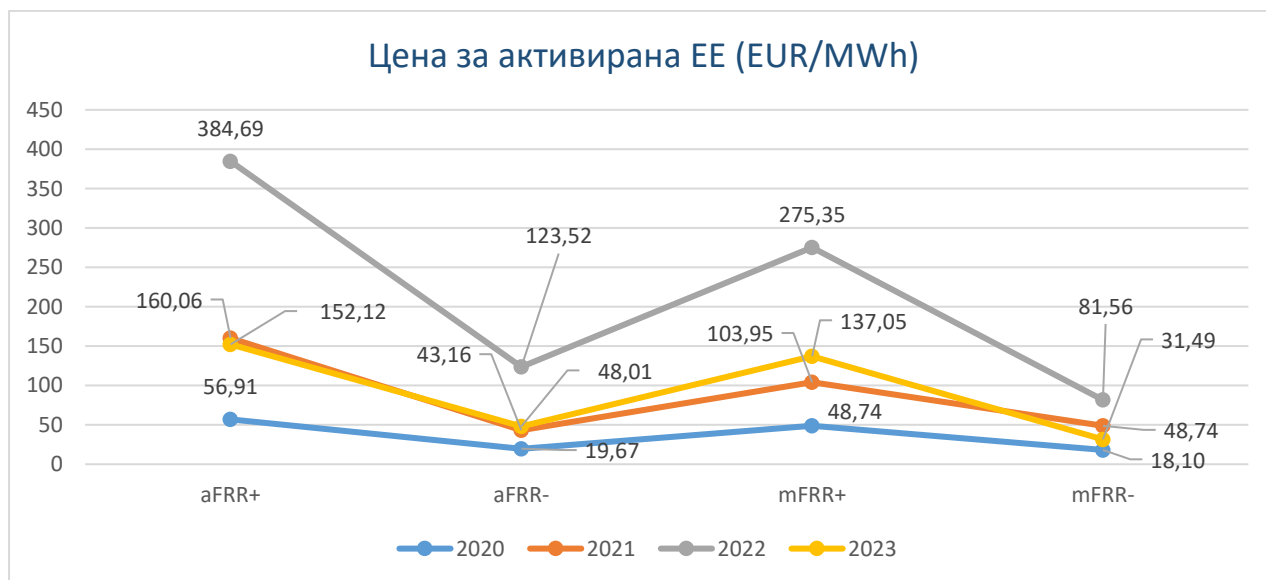
Година		aFRR+	aFRR-	mFRR+	mFRR-
2020	Потребен капацитет (MW)	26,27	26,27	140	50
	Понуден капацитет (MW)	21,70	21,70	139,10	55,00
	Активиран капацитет (MW)	18,45	17,91	109,59	42,39
	Цена за капацитет (Eur/MW)	12,49	12,49	6,24	6,19
	Активирана електрична енергија (MWh)	8,97	8,51	37,14	27,53
	Цена за активирана електрична енергија (Eur/MWh)	56,91	19,67	48,74	18,10
	2021	Потребен капацитет (MW)	26,23	26,23	140
Понуден капацитет (MW)		14,80	14,80	132,50	66,30
Активиран капацитет (MW)		13,57	13,57	106,78	43,23
Цена за капацитет (Eur/MW)		12,49	12,49	6,24	6,16
Активирана електрична енергија (MWh)		7,54	6,74	40,78	31,55
Цена за активирана електрична енергија (Eur/MWh)		160,06	43,16	103,95	48,74
2022		Потребен капацитет (MW)	26,23	26,23	140
	Понуден капацитет (MW)	20,50	20,50	91,40	48,60
	Активиран капацитет (MW)	18,55	18,13	46,43	36,88
	Цена за капацитет (Eur/MW)	34,86	34,86	19,04	19,35
	Активирана електрична енергија (MWh)	9,48	7,73	25,94	27,62
	Цена за активирана електрична енергија (Eur/MWh)	384,69	123,52	275,35	81,56
	2023	Потребен капацитет (MW)	24,04	24,04	140
Понуден капацитет (MW)		21,70	21,70	140	30,00
Активиран капацитет (MW)		16,97	17,1	122,48	29,09
Цена за капацитет (Eur/MW)		33,42	33,42	16,11	16,11
Активирана електрична енергија (MWh)		9,02	9,86	34,43	34,16
Цена за активирана електрична енергија (Eur/MWh)		152,12	48,01	137,05	31,49

Од Табелата 2.35 може да се заклучи дека во разгледуваниот период не биле обезбедени целосно потребните системски услуги, додека во 2023 година истото е произразено.

Графикон 2.24 Цени за закуп на балансен капацитет за секундарна и терциерна регулација во 2020, 2021, 2022 и 2023 година (EUR/MWh)

Од Графиконот 2.24 може да се види дека цените за закуп на балансен капацитет за секундарна и терциерна регулација во 2023 година се пониски од 2022 година. Цената за балансниот капацитет за терциерна регулација е пониска за 15,4%, од 2022 година. Цената за балансниот капацитет за секундарна регулација е пониска за 4% споредено со 2022 година.

Графикон 2.25 Цени за активирана електрична енергија во 2020, 2021, 2022 и 2023 година (EUR/MWh)

Од друга страна, согласно со податоците во Графикон 2.25, може да се забележи дека цената за активирана електрична енергија е значително пониска од 2022 година. Цената на активирана електрична енергија за терциерна регулација во 2023 година е пониска за 61% во однос на остварената во 2022 година, додека цената за активирана електрична енергија за секундарна регулација е исто така за 60% пониска од 2022

година. Ова е поврзано со понудите што ги имаат доставено давателите на системски услуги, односно висината на цената на берзата HUPX со оглед дека максималната граница по којашто може да се плати за активираната електрична енергија е +50% од HUPX за секундарна, односно +30% и -70% од HUPX за терциерна регулација.

Во делот на системските услуги АД МЕПСО Скопје има остварено трошоци за обезбедување на капацитет и активирање на електрична енергија нагоре, додека има остварено и приход при активација на електрична енергија надолу од страна на давателите на системски услуги (Табела 2.36).

Табела 2.36 Трошоци на АД МЕПСО Скопје за соодветно користење на системските услуги, односно капацитет за секундарна и терциерна резерва и активирање на енергија за секундарна и терциерна регулација и приходи од активирање на енергија за регулација надолу во 2021, 2022 и 2023 година (во евра)

Година	2021		2022		2023		2021	2022	2023	Процент
Евра	АД ЕСМ	АД ТЕ-ТО	АД ЕСМ	АД ТЕ-ТО	АД ЕСМ	АД ТЕ-ТО	Вкупно	Вкупно	Вкупно	(%)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(9)/(8)
I. Вкупно трошоци	28.973.638	1.411.086	55.477.007	1.221.140	41.381.777	2.067.906	30.384.724	56.698.147	43.449.683	-23,37
Трошоци за капацитет (MWh)	9.093.371	708.623	25.490.843	0	27.658.335	709.460	9.801.994	25.490.843	28.367.795	11,29
Трошоци за aFRR+	1.184.739	0	4.282.746	0	3.479.709	354.730	1.184.739	4.282.746	3.834.439	-10,47
Трошоци за aFRR-	1.184.739	0	4.282.746	0	3.479.709	354.730	1.184.739	4.282.746	3.834.439	-10,47
Трошоци за mFRR+	5.241.806	66.514	12.229.008	0	18.068.525	0	5.308.320	12.229.008	18.068.525	47,75
Трошоци за mFRR-	1.482.087	642.109	4.696.343	0	2.630.392	0	2.124.196	4.696.343	2.630.392	-43,99
Трошоци за енергија (MWh)	19.880.267	702.463	29.986.164	1.221.140	13.723.442	1.358.446	20.582.730	31.207.304	15.081.888	-51,67
Трошоци за aFRR+	5.703.297	0	15.343.534	0	5.726.582	516.221	5.703.297	15.343.534	6.242.803	-59,31
Трошоци за mFRR+	14.176.970	702.463	14.642.629	1.221.140	7.996.860	842.225	14.879.433	15.863.770	8.839.085	-44,28
II. Приходи за енергија (MWh)	2.240.623	422.342	9.822.870	2.340.712	2.713.786	2.266.858	2.662.965	12.163.582	4.980.644	-59,05
Приходи за aFRR-	913.271	0	4.386.573	0	1.426.074	200.467	913.271	4.386.573	1.626.541	-62,92
Приходи за mFRR-	1.327.351	422.342	5.436.298	2.340.712	1.287.712	2.066.391	1.749.693	7.777.009	3.354.103	-56,87

Од Табелата 2.36 може да се заклучи дека во 2023 година АД МЕПСО Скопје, за обезбедување на системски услуги имал трошоци во висина од 43,4 милиони евра, коишто ги дал на давателите на системски услуги и приход во висина од 4,98 милиони евра, коишто ги добивал од давателите на системски услуги и тоа за активирање на енергија за регулација надолу. Вкупните трошоци за системски услуги во 2023 година биле намалени за 23,4% во однос на трошоците за 2022 година и тоа поради трошоците за капацитет коишто биле зголемени за 11,29%. Трошоците за активирани електрична енергија биле намалени за 51,7% што е во врска со пониските цени на берзата HUPX.

Од вкупните трошоци 28,37 милиони евра се за капацитет, додека 15,08 милиони евра се за активирани електрична енергија.

Во 2023 година биле формирани 32 балансни групи што претставува најголем број на балансни групи во изминатиот период (Табела 2.37). Групирањето на учесниците на пазарот на електрична енергија е по сопствена волја, а секој учесник на пазарот на електрична енергија може да избере на која балансна група ќе припаѓа и истата може да ја промени повторно по сопствен избор.

Табела 2.37 Преглед на активности по балансни групи во периодот од 2020 до 2023 година

Година	Позитивни отстапувања				Негативни отстапувања		
	Број на БГ	часови	ЕЕ (MWh)	пари (МКД)	часови	ЕЕ (MWh)	пари (МКД)
2023	32	84.587	335.508	928.610.256	88.001	160.582	1.212.397.632
2022	25	88.660	345.970	3.117.093.426	75.463	321.026	5.587.239.662
2021	24	69.270	338.463	1.824.712.476	79.582	551.59	5.706.514.892
2020	20	66.607	305.628	507.560.541	73.840	406.678	1.217.053.930

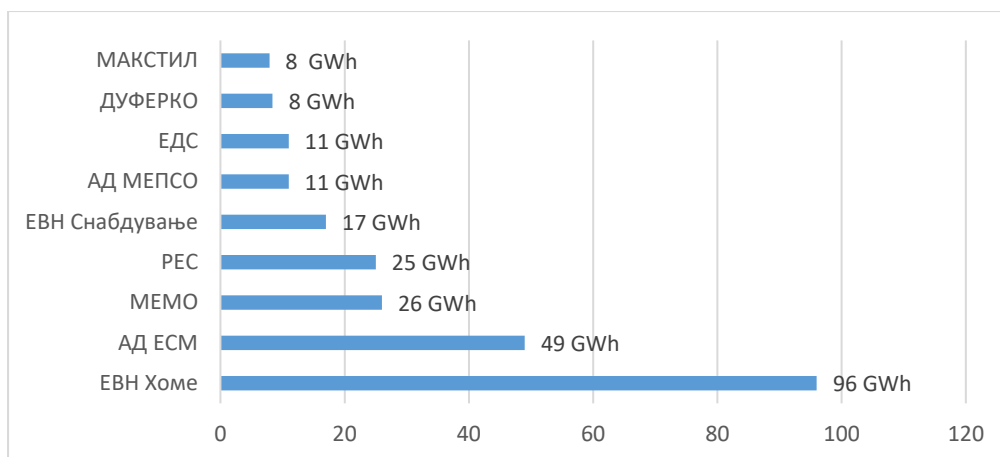
Од Табелата 2.37 може да се забележи намалување на часовите и количества на електрична енергија во кои има отстапувања на балансните групи и тоа во позитивна насока, додека во негативна насока и бројот на часови во кои имало отстапувања се повисоки од 2022 година, додека количината на електрична енергија била повисока од 2022 година.

Вкупната финансиска импликација на балансните групи поради негативните отстапувања изнесува 1.212.398.632 денари (околу 19,7 милиони евра). На балансните групи им се плаќа за отстапувањата во случај кога имаат оставено електрична енергија во системот, односно кога има позитивни отстапувања. Вкупната финансиска придобивка од процесот на балансирање на балансните групи е 928.610.256 денари (околу 15 милиони евра).

Од податоците со кои располага Регулаторната комисија за енергетика, просечната цена за балансирање за позитивни отстапувања во 2023 година изнесува 2.768 ден./MWh (45 евра/MWh), односно 7.550 ден./MWh (123 евра/MWh) за негативни отстапувања. Притоа просечната цена за балансирање за позитивни отстапувања е намалена во однос на 2022 година (146,50 евра/MWh) за 69%, додека просечната цена за балансирање на негативни отстапувања во однос на 2022 година (283 евра/MWh) исто така има намалување за околу 57%. Ваквите намалувања се должат на пониските цени на пазарот ден однапред на HUPX за 2023 година во однос на 2022 година.

Во 2023 година најголема балансна група во поглед на номинации била балансната група за којашто балансно одговорна страна е ЕВН ХОМЕ ДОО Скопје, потоа следуваат PEC, ЕВН Електроснабдување, ЕДС АД Скопје, итн.

Во 2023 година најмногу негативни отстапувања има балансната група на ЕВН ХОМЕ ДОО Скопје од 96 GWh, потоа следува АД ЕСМ Скопје од 49 GWh, МЕМО ДООЕЛ Скопје 26 GWh, PEC со 25 GWh итн. (Графикон 2.26).

Графикон 2.26 Преглед на негативните отстапувања по балансно одговорна страна во 2023 година (во MWh)

2.7.3.5 ОРГАНИЗИРАН ПАЗАР НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

Во мај 2023 година за првпат во Република Северна Македонија започна да функционира македонската берза на електрична енергија за временскиот период ден однапред управувана од страна на оператор на организираниот пазар на електрична енергија, МЕМО ДООЕЛ Скопје. Првиот ден за аукции беше организиран на 10 мај 2023 година, додека прв ден на испорака беше 11 мај 2023 година. Работата на берзата на електрична енергија е според Правилата за работа на организиран пазар на електрична енергија одобрени од Регулаторната комисија за енергетика на 6 април 2023 година, како и Одлуката за износот на надоместоците за учество на организираниот пазар на електрична енергија одобрена од Регулаторната комисија за енергетика на 11 април 2023 година.

Согласно информациите од веб страницата на македонската берза, заклучно со 2023 година имало 28 регистрирани компании за учество на пазарот ден однапред. Вкупната истргувана електрична енергија на пазарот ден однапред во 2023 година изнесува 335.471,1MWh. Највисоката енергија изнесува 401,1MW во 15:00 часот на 16.12.2023 година, додека најниската изнесува 0,2 MW и е во 24:00 часот на 02.08.2023 година. Највисоката цена 17.433,07 MKD е во 20:00 часот на 28.08.2023 година, додека најниската цена изнесува 0,10MKD во 06:00 часот и 07:00 часот на 15.07.2023 година.

МЕМО ДООЕЛ Скопје како оператор на пазар на електрична енергија, а воедно и оператор на организираниот пазар на електрична енергија со функција на номиниран оператор на пазар на електрична енергија соработува со регионалните берзи на електрична енергија за можно спојување на пазарите на електрична енергија.

2.7.4 СТРУКТУРА НА ПОТРОШУВАЧКА НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

Во 2023 година се забележува намалување на потрошувачката на електрична енергија во споредба со 2022 година и во споредба со 2021 година. Од презентираниите податоци во Табела 2.38, кај бруто-потрошувачката во 2023 година е забележан пад од 5,18% во однос на 2022 година, додека во однос на 2021 година падот изнесува 14,77%.

Кај нето-потрошувачката, во 2023 година споредено со 2022 година намалувањето изнесува 5,74%, додека во однос на 2021 година се забележува пад од 15,78%.

Табела 2.38 Бруто и нето-потрошувачка на електрична енергија во 2021, 2022 и 2023 година (во MWh)

Година (MWh)	2021	2022	2023	2023/2022 (%)	2023/2021 (%)
Бруто потрошувачка	7.905.452	7.106.110	6.737.968	-5,18	-14,77
Нето потрошувачка	6.864.614	6.133.984	5.781.678	-5,74	-15,78
Потрошувачи на пренос	924.441	643.378	559.418	-13,05	-39,49
Потрошувачи кај УС	3.688.349	3.754.300	3.489.793	-7,05	-5,38
Останати потрошувачи	2.251.824	1.736.306	1.732.467	-0,22	-23,06
Загуби	1.040.838	972.126	956.290	-1,63	-8,12
Пренос	125.200	114.442	101.783	-11,06	-18,70
Дистрибуција	915.638	857.685	854.506	-0,37	-6,68
Електродистрибуција	913.424	855.601	852.190	-0,40	-6,70
ЕСМ-Енергетика	2.214	2.083	2.316	11,20	4,62

Во 2023 година се забележува пад на потрошувачката на електрична енергија и кај Универзалниот снабдувач, којашто во однос на претходната 2022 година изнесуваше 7,05%, додека во однос на 2021 година изнесуваше 5,38%.

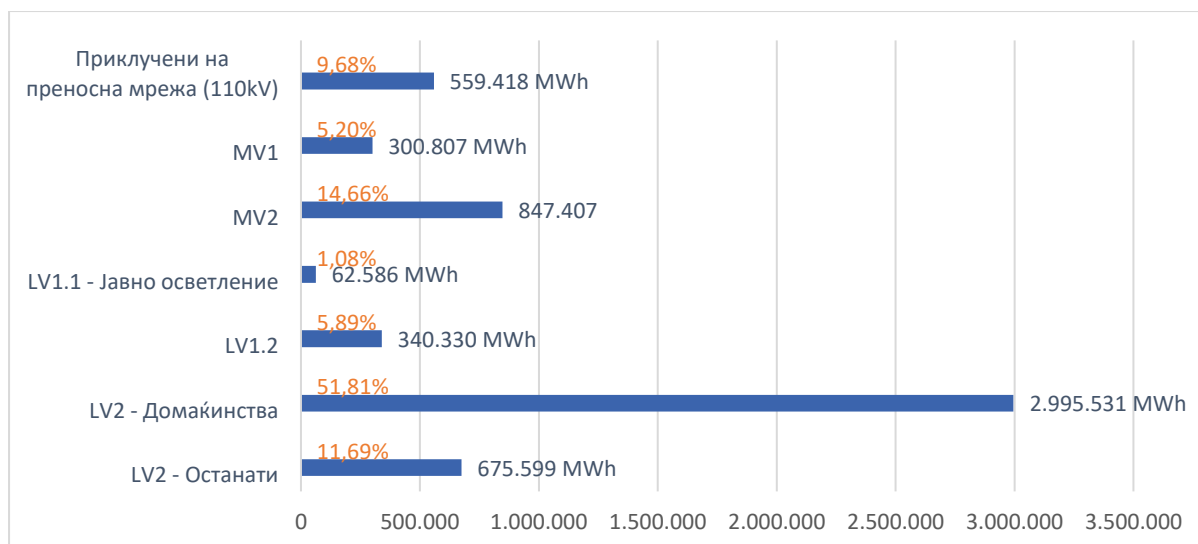
Во 2023 година има намалување кај количествата на електричната енергија за покривање на вкупните загуби во мрежите, и тоа за 1,63% во однос на 2022 година, и за 8,12% во однос на 2021 година. Намалувањето на количествата на електричната енергија за покривање на вкупните загуби во мрежите е очекувано со оглед дека има намалување на потрошувачката на електрична енергија во 2023 година.

Структурата на нето-потрошувачка на електрична енергија во 2021, 2022 и 2023 година по видови приклучоци е прикажана во Табела 2.39 и Графикон 2.27.

Табела 2.39 Структура на нето-потрошувачка на електрична енергија во 2021, 2022 и 2023 година по видови приклучоци (во MWh)

Година	2021	2022	2023	2023/2022 (%)	2023/2021 (%)
Приклучени на преносна мрежа (110kV)	924.441	643.378	559.418	-13,05	-39,49
MV1	362.006	315.701	300.807	-4,72	-16,91
MV2	954.562	885.893	847.407	-4,34	-11,23
LV1.1 - Јавно осветление	89.885	69.416	62.586	-9,84	-30,37
LV1.2	423.035	376.138	340.330	-9,52	-19,55
LV2 - Домаќинства	3.316.805	3.080.244	2.995.531	-2,75	-9,69
LV2 - Останати	761.817	763.214	675.599	-11,48	-11,32

Од Табелата 2.39 може да се заклучи дека има намалување на потрошувачката на електрична енергија кај сите категории на приклучоци.

Графикон 2.27 Структура на нето-потрошувачка на електрична енергија во 2023 година по категории на приклучоци (во MWh и %)

Карактеристично кај јавното осветление е дека се забележува намалување на потрошувачката на електрична енергија во разгледуваниот тригодишен период. Ова е од причина поради тоа што голем број на општини, во чија надлежност е уличното осветлување, применуваат мерки за енергетска ефикасност, како и фактот што потрошувачката на јавно осветление може да биде и во друга категорија на приклучоци. Исто така, дел од општините поради високите цени на електрична енергија во одреден период во текот на ноќта го редуцираа уличното осветление.

На крајот од 2023 година вкупниот број на потрошувачи на електрична енергија, според број на мерни места во електроенергетскиот систем, изнесува 913.736, што на ниво во споредба со 2022 година (Табела 2.40).

Табела 2.40 Потрошувачи на електрична енергија во 2021, 2022 и 2023 година според број на мерни места

Година	2021	2022	2023	2023/2022 (%)	2023/2021 (%)
Вкупно	888.998	904.888	913.734	0,98	2,78
Потрошувачи на електропреносна мрежа	14	14	14	0	0
Потрошувачи на електродистрибутивни мрежи	888.984	904.874	913.720	0,98	2,78
MV1	78	82	80	-2,44	2,56
MV2	1.141	1.236	1.312	6,15	14,99
LV1.1	6.601	6.894	6.893	-0,01	4,42
LV1.2	3.262	3.490	3.558	1,95	9,07
LV2 Домаќинства	787.991	800.804	809.447	1,08	2,72
LV 2 Останати	89.911	92.368	92.430	0,07	2,80

Бројот на потрошувачи приклучени на електропреносната мрежа во 2023 година изнесува 14. Бројот на потрошувачи приклучени на електродистрибутивните мрежи

изнесува 913.720. Од нив, бројот на приклучени домаќинства во 2023 година изнесува 809.477, што има зголемување за 1,08% во споредба со 2022 година.

2.7.5 ПАЗАР НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА НА МАЛО

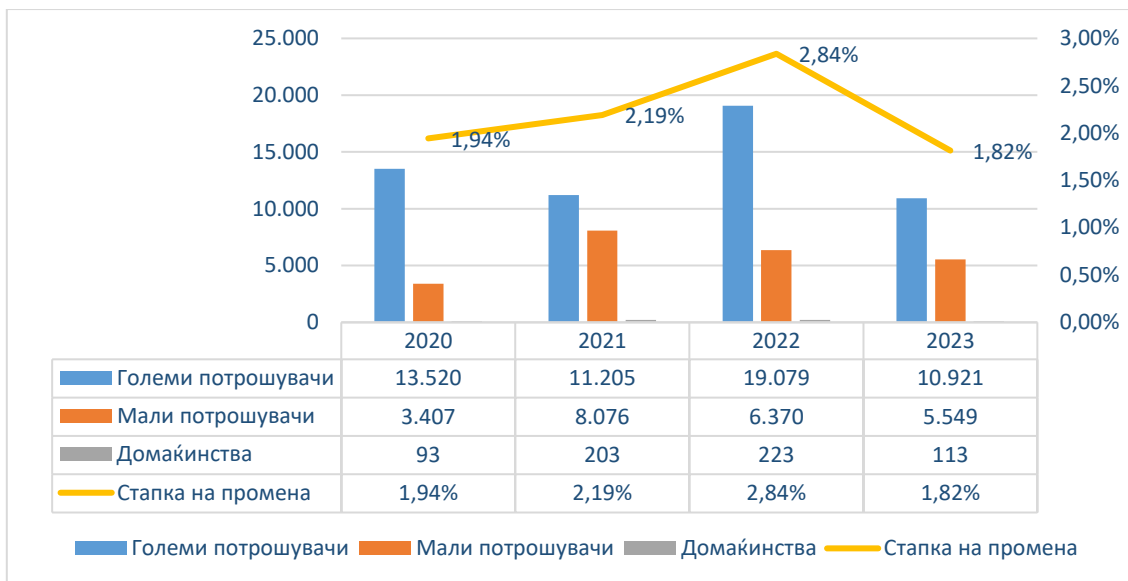
Пазарот на електрична енергија на мало ја вклучува купопродажбата на електрична енергија помеѓу трговците/снабдувачите со електрична енергија и крајните потрошувачи на електрична енергија. Во текот на 2023 година околу 27% од правните субјекти се снабдуваа со електрична енергија на слободниот пазар, додека останатите, како и домаќинствата, се снабдуваа преку универзалниот снабдувач со електрична енергија ЕВН ХОМЕ ДОО Скопје. Стапката на промена на снабдувач, како сооднос на бројот на промени на снабдувач на електрична енергија по приклучоци со вкупниот број на приклучоци во системот управуван од Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје, бележи пад споредено со изминатите три години. Ваквиот случај е поради стабилизација на цените на електрична енергија на пазарот на електрична енергија.

2.7.5.1 СЛОБОДЕН ПАЗАР

Во 2023 година, помалку од половината од вкупната потрошувачка, односно 48,2% од потребите се обезбедени од отворениот пазар на електрична енергија. Во овој процент влегува и електричната енергија набавена за покривање на загубите на електрична енергија во електропреносната мрежа, односно во електродистрибутивните мрежи. Овој удел бележи зголемување во однос на 2022 година, кога 47,3% од потребите за електрична енергија се обезбедувале на слободниот пазар, но намалување во споредба на 2021 година кога 53,5% од потребите за електрична енергија се обезбедувале на слободниот пазар. Ова е резултат на постепено враќање на довербата во снабдувачите со електрична енергија и поповолните понуди.

ПРОМЕНА НА СНАБДУВАЧ

Промените на снабдувач, како еден од клучните индикатори за оценка на функционалноста на пазарот на мало со електрична енергија, бележат континуиран раст во периодот од 2020 до 2023 година, по што се бележи пад.

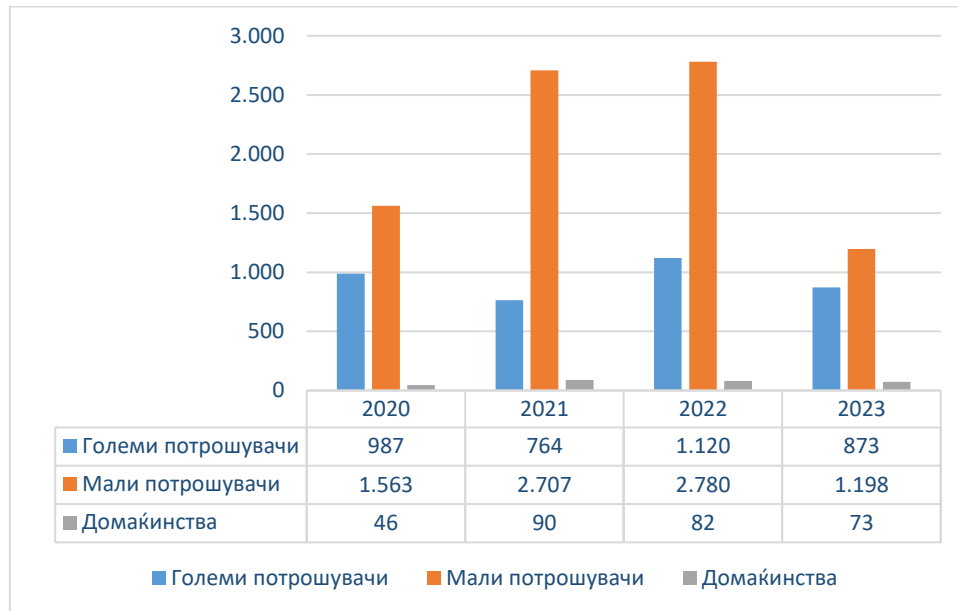
Графикон 2.28 Број на промени на снабдувач на електрична енергија по приклучоци за категории на потрошувачи во 2020, 2021, 2022 и 2023 година кај системот управуван од Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје

Од податоците презентирани во Графиконот 2.28 може да се забележи дека стапката на промена на снабдувач, како сооднос на бројот на промени на снабдувач на електрична енергија по приклучоци со вкупниот број на приклучоци во системот управуван од Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје, во 2023 година бележи намалување во однос на претходните три години. Ова е резултат на враќање на стабилноста на пазарот на електрична енергија, вклучително и цените на електрична енергија, по што немаше потреба потрошувачите на пократки периоди да прават промени.

Графикон 2.29 Годишна потрошувачка на енергија на потрошувачите кои направиле промена на снабдувач (во MWh) и стапка на промена во 2020, 2021, 2022 и 2023 година кај системот управуван од Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје

Исто така овој тренд се забележува и кај стапката на промена на снабдувач според годишна потрошувачка на електрична енергија во периодот од 2020 до 2023 година, претставена во Графиконот 2.29. Во 2023 година има намалување на потрошувачката на електрична енергија на потрошувачите коишто направиле промена на снабдувач во однос на 2022 година, меѓутоа истата е повисока од 2021 и 2020 година.

Графикон 2.30 Број на потрошувачи приклучени на системот управуван од Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје кои направиле промена на снабдувач во 2020, 2021, 2022 и 2023 година

Исто така и вкупниот број на потрошувачи кои направиле промена на снабдувач бележи пад во 2023 година во однос на минатиот период (Графикон 2.30).

Табела 2.41 Сооднос на број на промени на снабдувач со електрична енергија по приклучок со број на приклучоци каде што е направена промена во 2020, 2021, 2022 и 2023 година

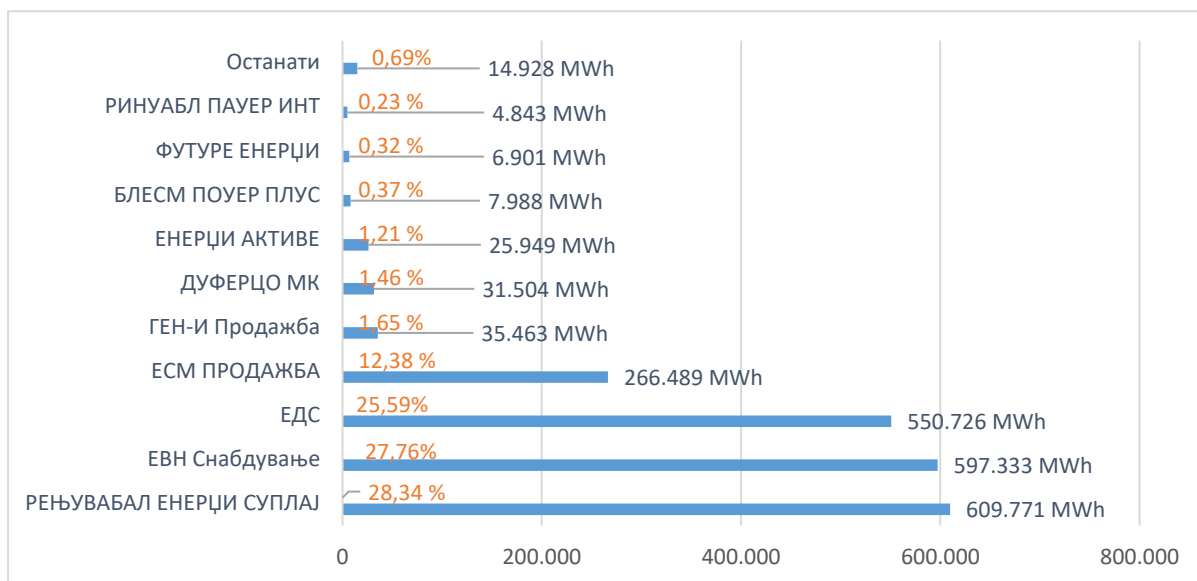
	2020 година	2021 година	2022 година	2023 година
Број на промени на снабдувач по приклучок	17.020	19.484	25.672	16.583
Број на приклучоци каде е направена промена	16.210	15.123	22.985	15.277
Сооднос	1,05	1,29	1,12	1,09

Почнувајќи од 2020 година бројот на промени на снабдувач по приклучок е поголем од бројот на приклучоци каде е направена промена. Во 2023 година, во просек за секој еден приклучок, направени се 1,09 промени на снабдувач (Табела 2.41).

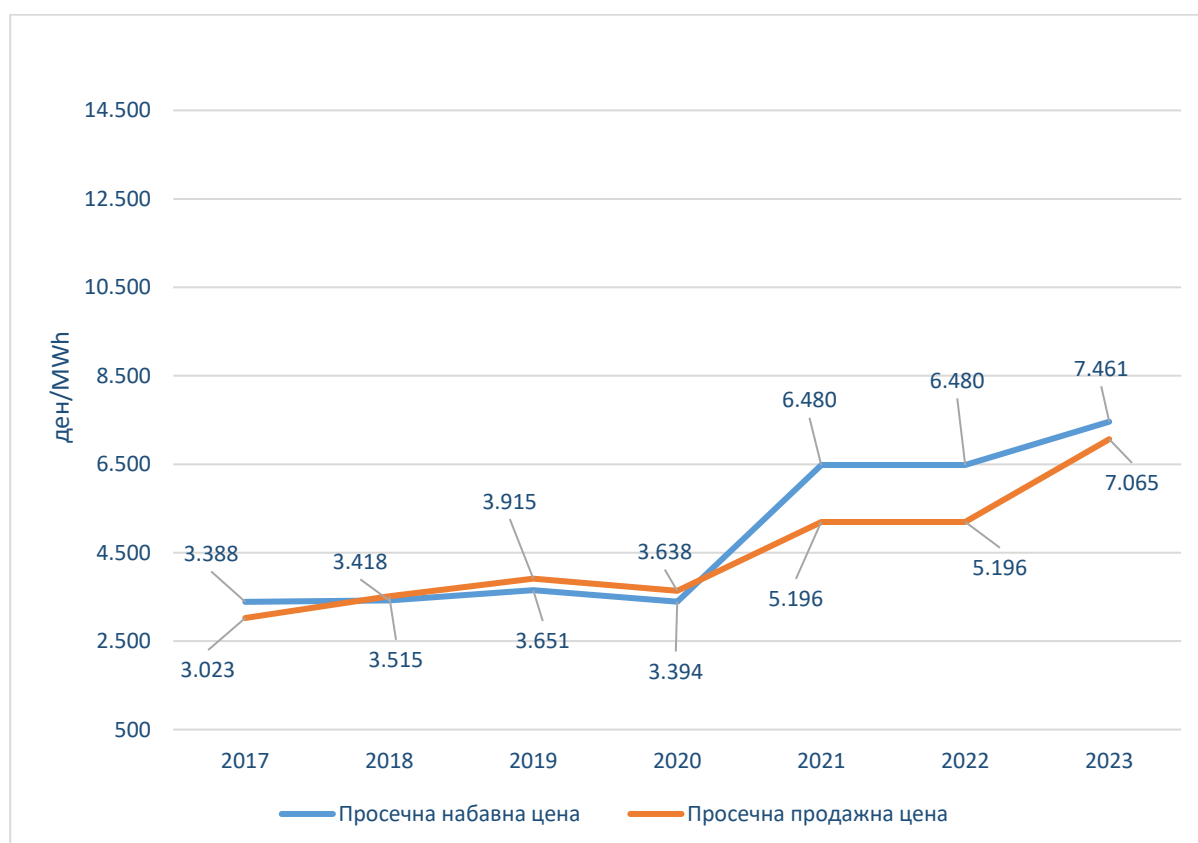
СНАБДУВАЊЕ НА КРАЈНИ КОРИСНИЦИ

На Графиконот 2.31 е претставено учеството на снабдувачите и трговците на електрична енергија во снабдувањето со електрична енергија на големите и малите потрошувачи на слободниот пазар на електрична енергија во 2023 година, вклучително и продажбите кон операторите на соодветните системи за покривање на загубите на електрична енергија. Во овој преглед не е прикажано учеството на продажбата на

електрична енергија од АД ЕСМ Скопје кон операторите на електродистрибутивните системи за покривање на загубите на електрична енергија.

Графикон 2.31 Пазарен удел на трговците и снабдувачите во продажбата на електрична енергија за крајни корисници на слободниот пазар во 2023 (во % и MWh)

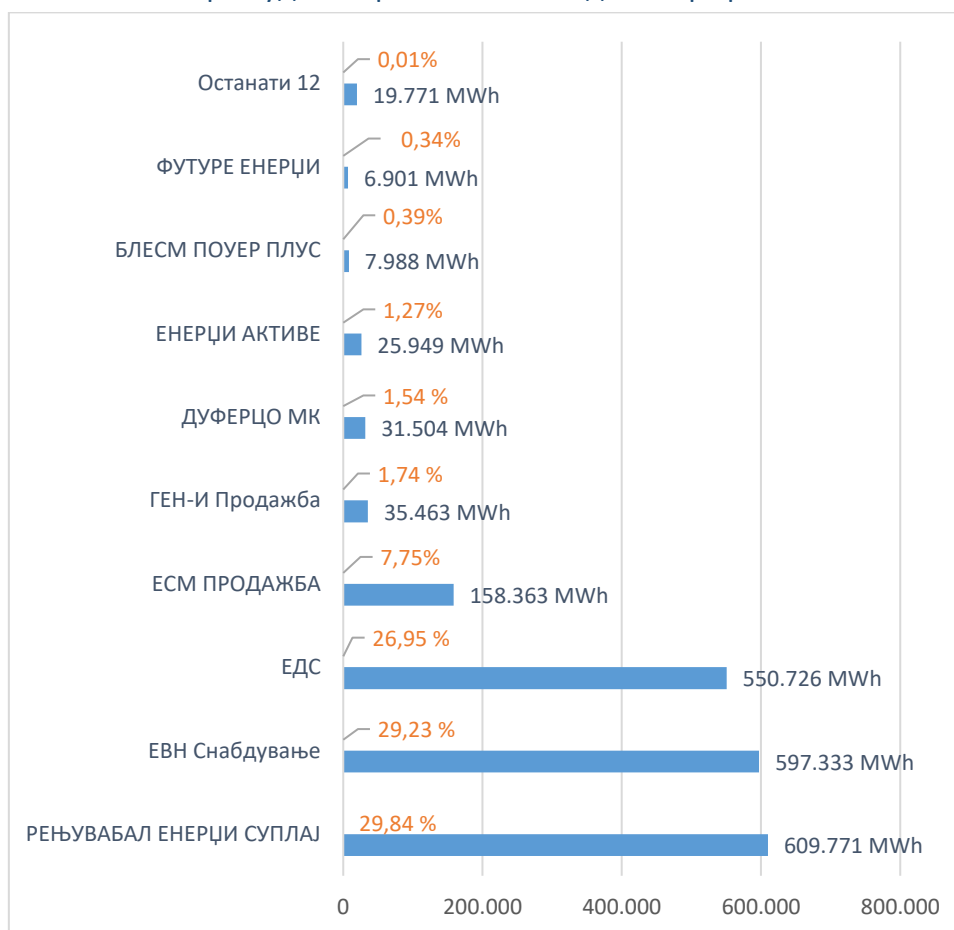
Графикон 2.32 Просечни набавни и продажни цени на трговците и снабдувачите во продажбата на електрична енергија за крајни корисници на слободниот пазар во периодот од 2017 до 2023 година (во ден. за MWh)

Просечната продажна цена на трговците и снабдувачите во продажбата на електрична енергија за крајни корисници во 2023 година, изнесувала 7.461 ден./MWh или 121,32 €/MWh. Вака постигната цена е за 44,37% пониска од просечната цена на слободниот пазар во 2022 година која изнесувала 13.411 ден./MWh, односно 218,06 €/MWh (Графикон 2.32).

Од Графиконот 2.32 јасно се гледа ефектот на енергетската криза и растот на цените на електричната енергија кој започна во 2021 година и доби силно засилување во текот на 2022 година. По две години по ред може да се забележи дека просечната набавна цена е пониска од просечната продажна цена.

СНАБДУВАЊЕ НА ПОТРОШУВАЧИ

Во текот на 2023 година имало 21 активни снабдувачи со електрична енергија кои ги снабдувале големите и мали потрошувачи на слободниот пазар на мало со електрична енергија, односно во 2023 година имало два активни снабдувачи повеќе од 2022 година. Нивниот пазарен удел е прикажан во следниот Графикон 2.33.

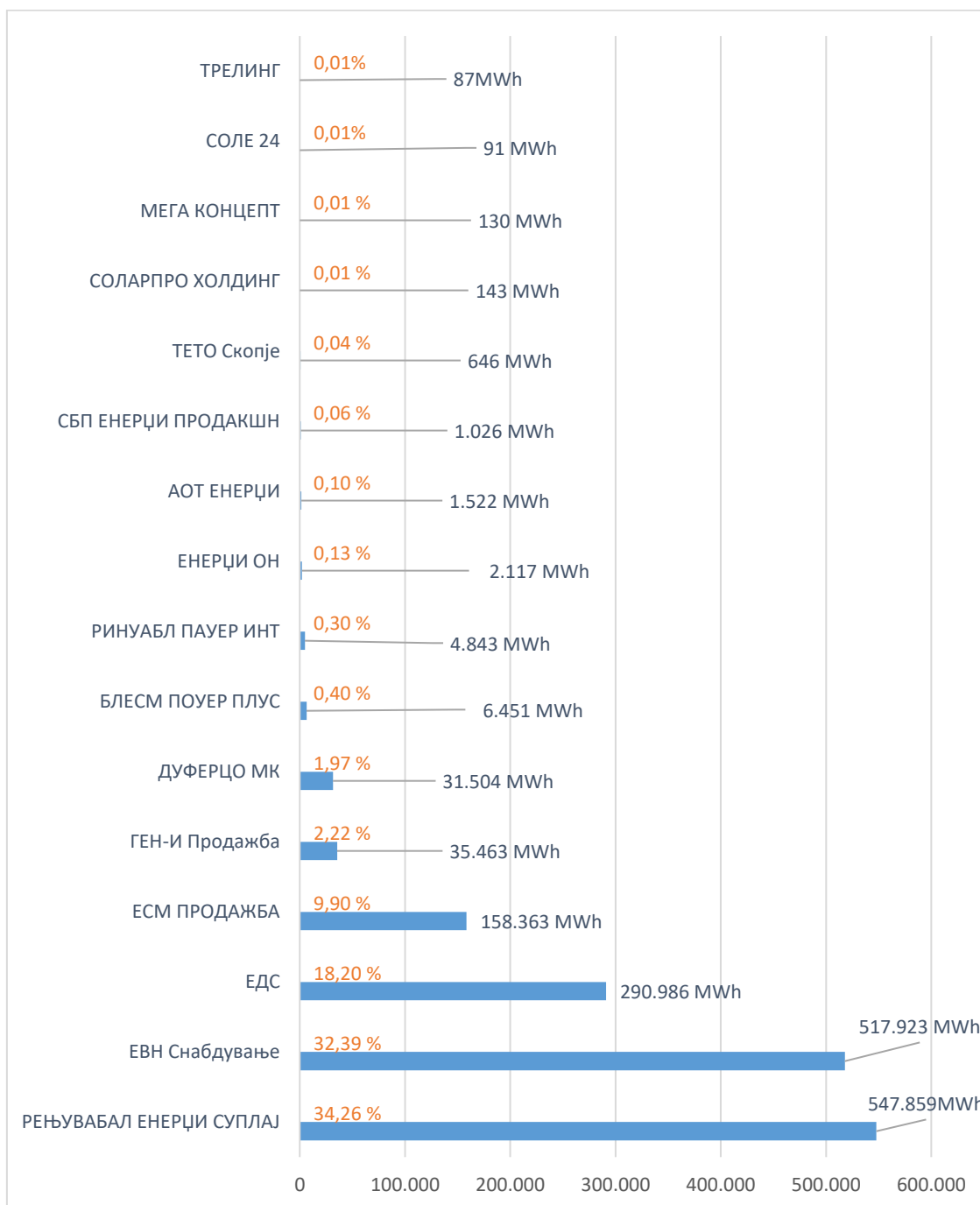

Графикон 2.33 Пазарен удел и остварена продажба на снабдувачите на слободниот пазар на мало со електрична енергија во 2023 (во % и MWh)

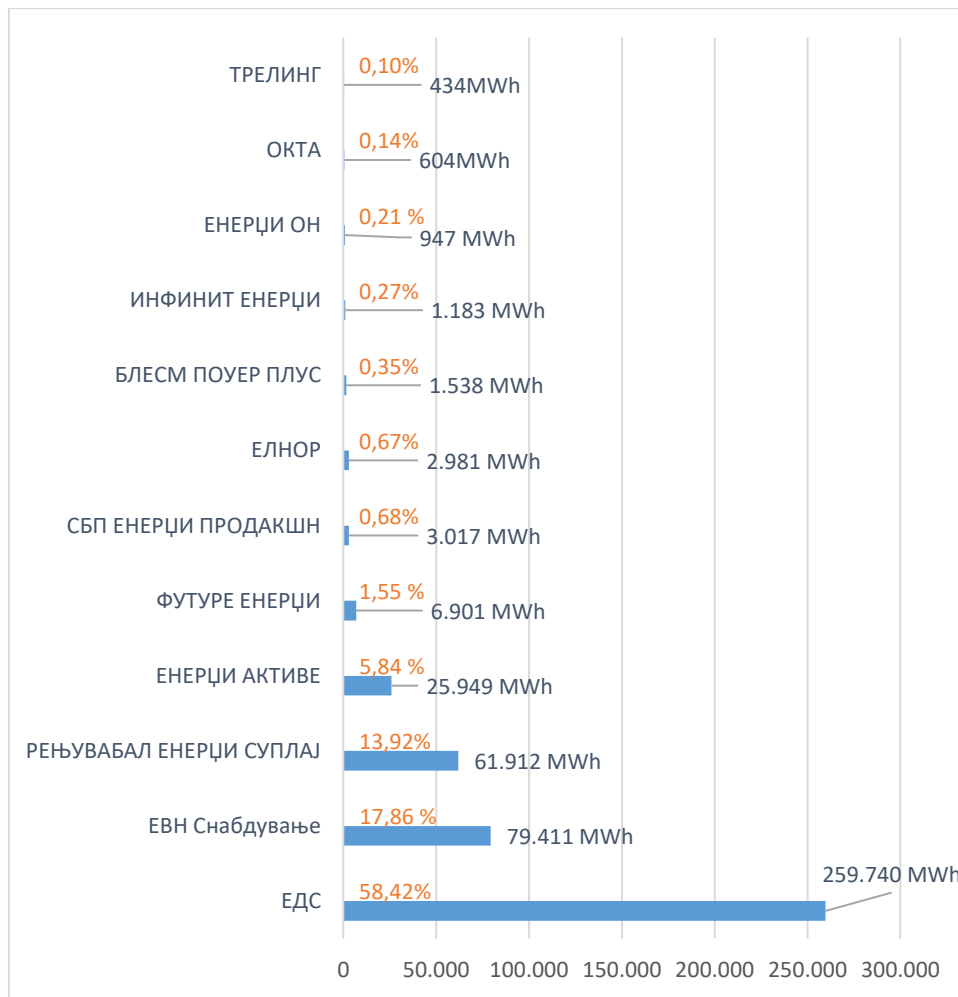
Доминантни снабдувачи на пазарот на мало, во кој се вклучени продажбите на големи и мали потрошувачи, во 2023 година, се РЕЊУВАБАЛ ЕНЕРѢИ СУПЛАЈ со 29,84%, ЕВН Снабдување со 29,23%, ЕДС со 26,95% и ЕСМ Продажба со 7,75%, по што следуваат преостанатите 17 снабдувачи со електрична енергија кои имаат удел од околу 6%.

Доколку се анализираат одделно продажбите на големи и мали потрошувачи на пазарот на мало со електрична енергија, се забележуваат одредени разлики во пазарниот удел и остварените продажби од страна на снабдувачите со електрична енергија.

На следните Графикони 2.34 и 2.35 се претставени одделно пазарните удели и остварените продажби од страна на снабдувачите на големите и мали потрошувачи на електрична енергија во текот на 2023 година.

Графикон 2.34 Пазарен удел и остварена продажба на снабдувачите на големи потрошувачи на слободниот пазар на мало со електрична енергија во 2023 (во % и MWh)

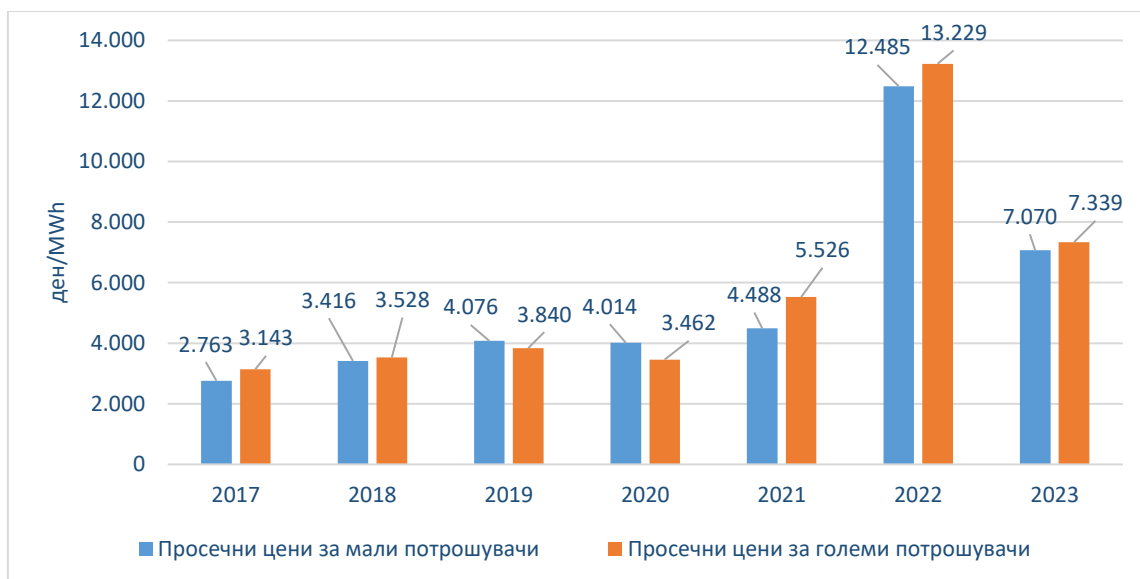

Графикон 2.35 Пазарен удел и остварена продажба на снабдувачите на мали потрошувачи на слободниот пазар на мало со електрична енергија во 2023 (во % и MWh)

Снабдувањето на големи потрошувачи со електрична енергија во текот на 2023 година беше реализирано од 16 снабдувачи/трговци со електрична енергија, при што доминантен снабдувач е РЕЊУВАБАЛ ЕНЕРЏИ СУПЛАЈ со пазарен удел од 34,26%, по што следуваат ЕВН Снабдување со 32,39%, ЕДС со 18,20%, ЕСМ Продажба со 9,90% и ГЕН-И Продажба со 2,22%, додека останатите 11 снабдувачи имаат удел помал од 3%.

Од друга страна, снабдувањето на мали потрошувачи со електрична енергија во текот на 2023 година беше реализирано од 12 снабдувачи со електрична енергија, при што, за разлика од вкупниот пазар на мало и сегментот на големи потрошувачи, тука доминантен снабдувач е ЕДС со 58,42% пазарен удел, по што следуваат ЕВН Снабдување со 17,86%, РЕЊУВАБАЛ ЕНЕРЏИ СУПЛАЈ со 13,92% и Енерџи Активе со 5,84%, додека останатите 9 снабдувачи имаат удел помал од 5%.

На Графиконот 2.36 е даден преглед на просечните продажни цени на снабдувачите на слободниот пазар на мало со електрична енергија за големите и малите потрошувачи, во периодот од 2017 година до 2023 година.

Графикон 2.36 Просечни продажни цени на снабдувачите со електрична енергија на слободниот пазар на мало во периодот од 2017 до 2023 година (во ден./ MWh)

Од презентираниите податоци може да се види дека просечната продажна цена за големите потрошувачи во 2023 година изнесувала 7.339 ден./MWh или 119,33 €/MWh, и е за 44,52% пониска од просечната продажна цена за големите потрошувачи во 2022 година. Од друга страна, просечната продажна цена за малите потрошувачи во 2023 година изнесувала 7.070 ден./MWh или 114,96 €/MWh, и е за 43,37% пониска од просечната продажна цена за малите потрошувачи во 2022 година.

Во презентираниите просечни цени, постигнати на слободниот пазар на електрична енергија, не се вклучени надоместоците за користење на електропреносниот и електродистрибутивниот систем, односно, во согласност со Правилата за снабдување со електрична енергија, за користење на соодветните системи потрошувачите добиваат одделни фактури од соодветните оператори.

2.7.5.2 РЕГУЛИРАН ПАЗАР

ЕВН ХОМЕ ДОО Скопје, како универзален снабдувач и снабдувач во краен случај со електрична енергија, во текот на 2023 година ги снабдуваше домаќинствата и малите потрошувачи кои не избрале снабдувач на слободниот пазар, одлучиле да бидат снабдувани од универзалниот снабдувач или поради одредени околности останале без снабдувач со електрична енергија. ЕВН ХОМЕ ДОО Скопје ги снабдуваше потрошувачите по цени и тарифи одобрени од страна на Регулаторната комисија за енергетика.

Другите потрошувачи кои немаат право на користење на универзалната услуга, во случаите кога од одредени причини ќе останат без снабдување на слободниот пазар, имаат право за период од најмногу 90 дена, до склучување на нов договор со снабдувач на слободниот пазар да ја користат услугата снабдување со електрична енергија во краен случај, која исто така ја овозможува ЕВН ХОМЕ ДОО Скопје. Притоа, цените по кои се продава електричната енергија во овој случај не се регулирани од страна на Регулаторната комисија за енергетика, односно овие цени се утврдуваат секој месец врз основа на остварените месечни цени на пазарот ден однапред на Унгарската берза за електрична енергија (HUPX), зголемени за 40%.

Во Табела 2.42 прикажани се количествата и просечните цени на набавена електрична енергија од универзалниот снабдувач ЕВН ХОМЕ ДОО Скопје во 2023 година.

Табела 2.42 Количества и просечни цени на набавена електрична енергија од универзалниот снабдувач во 2023 година (во kWh и ден./kWh)

	Количина (kWh)	Цена (ден./kWh)
Вкупно/просек	3.484.864.278	3,4886
АД МЕПСО	13.899.725	14,4829
АД ЕСМ	3.353.866.000	3,3653
ГЕНИ-И	6.653.000	9,6386
ХСЕ МАК ЕНРЏИ	28.000	15,5877
МЕМО	110.417.553	5,4763

ЕВН ХОМЕ ДОО Скопје во 2023 година најголем дел од електричната енергија што е потребна за снабдување на домаќинствата и малите потрошувачи ја обезбеди од АД ЕСМ Скопје.

Во Табела 2.43 прикажани се количеството и просечните цени на набавената електрична енергија од универзалниот снабдувач ЕВН ХОМЕ ДОО Скопје во периодот од 2021 до 2023 година.

Табела 2.43 Количество и просечни цени на набавена електрична енергија од универзалниот снабдувач ЕВН ХОМЕ ДОО Скопје во периодот од 2021 до 2023 година (во MWh и ден./MWh)

Година	2021		2022		2023	
	MWh	ден/MWh	MWh	ден/MWh	MWh	ден/MWh
Вкупно/просек	3.687.509	2.861,5	3.749.148	3.316,2	3.484.864	3.488,6
АД ЕСМ	3.103.998	2.352,7	3.594.859	2.718,8	3.353.866	3.365,3
Повластени производители од ОИЕ	216.826	6.514,0	40.826	8.409,7	110.418	5.476,3
Набавка на слободен пазар	391.166	5.023,4	109.266	15.699,7	6.681	9.663,6
АД МЕПСО	-24.482	5.247,4	4.197	143.050,4	13.900	14.482,9

Во текот на 2023 година АД ЕСМ Скопје има понудено најголем дел од потребите од електрична енергија по пониска цена, по што по пат на транспарентна постапка ЕВН ХОМЕ ДОО Скопје склучи договор со АД ЕСМ Скопје за обезбедување на целокупните потребни количества на електрична енергија предвидени за тој период. Цената на набавената електрична енергија на слободниот пазар во 2023 година е намалена за 38% во споредба со 2022 година.

Од горенаведената табела произлегува дека во изминатите три години ЕВН ХОМЕ ДОО Скопје на АД ЕСМ Скопје му има платено вкупно 28.363.243.996 денари (461 милиони евра) за електрична енергија или 11.286.765.250 денари (183,5 милиони евра) во 2023 година, 9.773.702.649 денари (158,9 милиони евра) во 2022 година, и 7.302.776.095 денари (118,7 милиони евра) во 2021 година. Понатаму, ЕВН ХОМЕ ДОО Скопје има платено вкупно 2.360.421.074 денари (38,4 милиони евра) за електрична енергија од повластените производители на електрична енергија и тоа: 1.412.404.564 денари (23 милиони евра) во 2021 година, 343.334.412 денари (5,6 милиони евра) во

2022 година и 604.682.093 денари (9,8 милиони евра) во 2023 година. Од табелата 2.42 може да се забележи дека во разгледуваниот тригодишен период најмало е количеството на електрична енергија во 2022 година а тоа е резултат на прогласената кризна состојба во снабдувањето со електрична енергија, односно измената на Правилата за пазар на електрична енергија, според кои МЕМО ДООЕЛ Скопје не фактурираше на ЕВН ХОМЕ ДОО Скопје за повластени производители од обновливи извори.

ЕВН ХОМЕ ДОО Скопје во последните три години на слободниот пазар на електрична енергија има набавено електрична енергија во вкупна вредност од 3.744.989.216 денари (60,9 милиони евра), од кои 1.964.983.284 денари (32 милиони евра) во 2021 година, 1.715.443.420 денари (27,9 милиони евра) во 2022 година и 65.562.512 денари (1 милиони евра) во 2023 година.

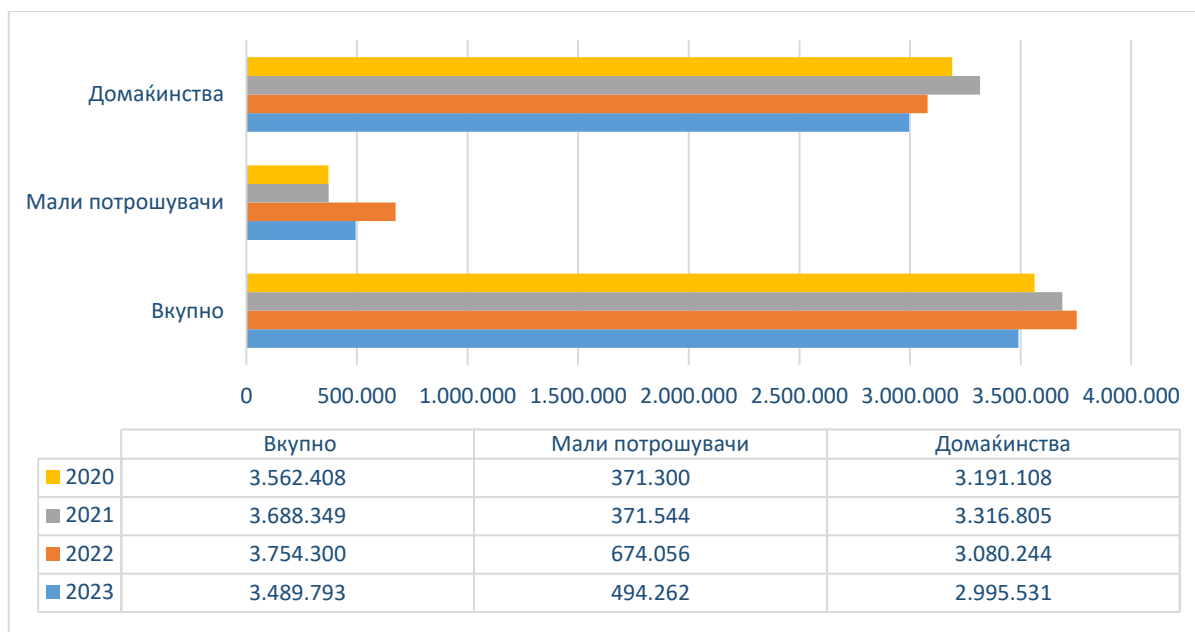
Универзалниот снабдувач ЕВН ХОМЕ ДОО Скопје во текот на 2023 година има остварено продажба од 3.754.299.893 kWh, по просечна цена од 6,7272 ден./kWh со вклучени надоместоци за мрежни услуги, надоместок за организирање и управување со пазарот на електрична енергија и надоместок за повластени производители, со што има остварено вкупен приход од околу 425 милиони евра. Во овој приход се вклучени приходот за вршење на дејноста на универзалниот снабдувач како и приходот од надоместокот за пренос и дистрибуција на електрична енергија. ЕВН ХОМЕ ДОО Скопје приходот за надоместокот за пренос и дистрибуција на електрична енергија, врз основа на фактура го плаќа на Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје, којашто исто така, врз основа на фактура надоместокот за пренос го плаќа на АД МЕПСО Скопје.

Табела 2.44 Количества, просечни цени без вклучени надоместоци за мрежни услуги и удел на продадена електрична енергија од универзалниот снабдувач по категории на потрошувачи во 2023 година (во kWh, ден./kWh и %)

Категорија на потрошувачи	Количина (kWh)	Цена (ден./kWh)	Удел во продажба (во %)
Вкупно/просек	3.489.793.146	4,2834	100,00%
Мали потрошувачи	494.262.271	10,1426	14,16
Домаќинства	2.995.530.875	3,3166	85,84

Податоците од табелата 2.44 се однесуваат на постигнатите цени на електрична енергија и во истите не се вклучени тарифите за дистрибуција на електрична енергија. За потрошувачите од категорија домаќинства просечната тарифа за дистрибуција на електрична енергија, односно за надоместокот за користење на дистрибутивниот систем за 2023 година изнесува 2,65 ден./kWh.

Најголем удел од продажбата на ЕВН ХОМЕ ДОО Скопје на електрична енергија во 2023 година од 85,84% е за категоријата домаќинства, додека 14,16% од продажбата е насочена за малите потрошувачи.

Графикон 2.37 Структура на продажба на мали потрошувачи и домаќинства кај регулиран снабдувач во периодот од 2019 до 2022 година (во MWh)

Со цел споредба на податоците за остварената продажба од страна на ЕВН ХОМЕ ДОО Скопје, во периодот од 2021 до 2023 година, на графиконот 2.37 е претставена структурата на продажбата од универзалниот снабдувач ЕВН ХОМЕ ДОО Скопје на мали потрошувачи и домаќинства согласно со поделбата на категории на потрошувачи според Тарифен систем. Од прикажаните податоци во Графиконот 2.37 може да се забележи дека остварената продажба на електрична енергија кај домаќинства во 2023 година е за 2,75% пониска од остварената продажба во 2022 година. Продажбата на електрична енергија кај малите потрошувачи во 2023 бележи пад од високи 26,7% споредено со претходната 2022 година. Намалената потрошувачка кај домаќинствата се должи и на воведениот систем на блок тарифи со кој домаќинствата беа поттикнати да штедат електрична енергија. Од друга страна, намалувањето на потрошувачката кај малите потрошувачи се должи на тоа што голем дел од компаниите се одлучија своите потреби од електрична енергија да ги обезбедат од слободниот пазар поради намалувањето на цената и нејзината стабилизација. Понатаму, исто така дел од овие потрошувачи инсталираа фотонапонски панели со цел дел од потребите да обезбедат од сопствено производство на електрична енергија.

СТРУКТУРА НА ЦЕНАТА НА ЕЛЕКТРИЧНАТА ЕНЕРГИЈА

Една од компонентите која влијаеше на промена на улогата на Регулаторната комисија за енергетика при утврдувањето на цената на електричната енергија што ја плаќаат потрошувачите кои се снабдуваат од универзалниот снабдувач беше целосната либерализација на пазарот на електрична енергија. Со измената на Законот за енергетика* („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.236/22) Регулаторната комисија за енергетика нема повеќе надлежност да ги утврдува продажните цени за електрична енергија односно е утврдено универзалниот снабдувач со електрична енергија да ги формира продажните цени за електрична енергија, додека Регулаторната комисија за енергетика врши проверка на соодветните одлуки. Имајќи ја

во предвид оваа законска одредба во текот на 2023 година Регулаторната комисија за енергетика ја усогласи соодветната подзаконска регулатива и во декември 2023 година за прв пат крајната цена за потрошувачите кои се снабдуваат од универзалниот снабдувач беше донесена од страна на универзалниот снабдувач ЕВН ХОМЕ ДОО Скопје.

Во согласност со постојната законска и подзаконска регулатива на цената на електричната енергија влијаат компонентите прикажани во Табела 2.45.

Табела 2.45 Структура на просечната цена на електричната енергија согласно со податоците за 2023 година

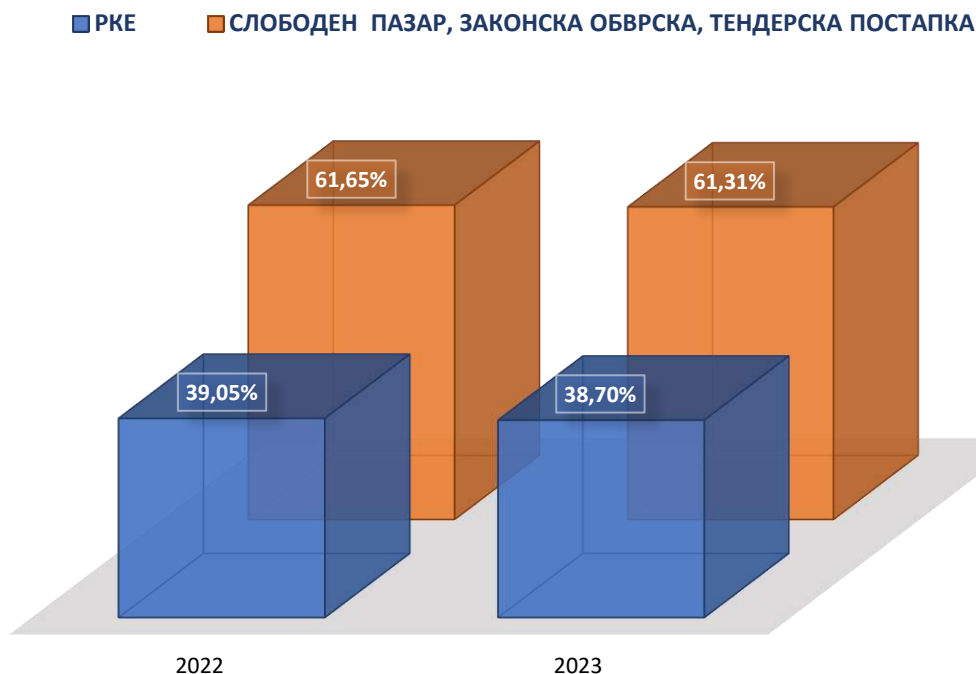
Ред Бр.	ОПИС	2023 (согласно одлука од 29.12.2022)		2023 (согласно одлука од 27.06.2023)		Начин на определување
		Просечни цени (ден./kWh)	% учество во крајната цена	Просечни цени (ден./kWh)	% учество во крајната цена	
1	Вкупна набавна цена	3,6144	51,43%	3,5422	51,09%	слободен пазар/законска обврска
1.1	ЕСМ	3,3579	47,78%	3,1973	46,11%	слободен пазар (тендер)
1.2	Набавка на слободен пазар	0,0000	0,00%	0,0130	0,19%	слободен пазар (тендер)
1.3	Обновливи извори	0,0000	0,00%	0,2053	2,96%	законска обврска
1.4	Балансирање	0,2565	3,65%	0,1267	1,83%	законска обврска
2	Пренесени трошоци	0,0028	0,04%	0,0043	0,06%	РКЕ
3	Тарифа за пренос	0,3113	4,43%	0,2855	4,12%	РКЕ
4	Тарифа за пазарен оператор	0,0083	0,83%	0,0088	0,13%	РКЕ
5	Тарифа за дистрибуција	2,3113	32,89%	2,3212	33,48%	РКЕ
6	Маржа на универзален снабдувач	0,7185	10,22%	0,7086	10,22%	утврдена на тендер за период од 5 години
7	Фактор за корекција	0,0606	0,86%	0,0629	0,91%	РКЕ
8	Вкупно	7,0272	100,00%	6,9335	100,00%	

Енергетската криза и изразената ценовна нестабилност на пазарот на електрична енергија, условија менување на тарифите за регулираните дејности што Регулаторната комисија за енергетика ги донесе во редовна постапка на крајот на јуни 2022 година, а чија примена се однесуваше на периодот од 1 јули 2022 година до 30 јуни 2023 година. Од тие причини беше неопходно менување на тарифите, па во декември 2022 година Регулаторната комисија за енергетика направи измена на важечките тарифи за пренос, дистрибуција, а следствено на тоа и на тарифите за снабдување со електрична енергија на потрошувачи што се снабдуваат од универзалниот снабдувач, чија примена започна од 1 јануари 2023 година.

Регулаторната комисија за енергетика на крајот на јуни 2023 година донесе нови тарифи и цени за сите регулирани дејности од областа на електричната енергија. Во согласност со тоа, во табелата погоре е прикажана структурата на просечната цена на електричната енергија за 2023 година согласно со одлуките од декември 2022 година и јуни 2023 година, и она што е видливо е дека структурата на цената, односно учеството на одделни компоненти кои ја сочинуваат, не се разликуваат значајно. Најголема е разликата во учеството на тарифата за дистрибуција, која заедно со надоместокот за

набавка на електрична енергија имаат доминантно влијание врз цената на електричната енергија што ја плаќаат потрошувачите кои се снабдувани од универзалниот снабдувач.

Од податоците во Табелата 2.45 може да се заклучи дека доминантно влијание врз цената на електричната енергија што ја плаќаат потрошувачите кои се снабдувани од универзалниот снабдувач има набавната цена на електричната енергија и тоа со 51% во двете одлуки. Значително е и влијанието на тарифата за дистрибуција на електрична енергија што учествува во одлуката од декември 2022 со 32,89%, а согласно со одлуката од јуни 2023 година учествува со 33,48%. Маржата на универзалниот снабдувач учествува со околу 10,22%, додека обновливите извори на енергија согласно со одлуката од декември 2022 година учествуваат со 0%, додека со одлуката од јуни 2023 година нивното учество изнесува 2,96%. Причина за ваквата промена кај обновливите извори на енергија е Уредбата за критериумите и условите за прогласување на кризна состојба во случаи на временски и природни непогоди, хаварии и нарушувања на пазари на електрична енергија, начинот на снабдување со електрична енергија во кризна состојба, мерките што се преземаат во случај на кризна состојба, како и правата и обврските на носителите на лиценци за вршење на електроенергетски дејности со која операторот на пазар на електрична енергија го ослободува универзалниот снабдувач од обврската за купување на електрична енергија произведена од повластените производители што користат повластена тарифа. Во одлуката од декември 2022 факторот на корекција влијае со 0,86% додека во јуни 2023 година во крајната цена влијае со 0,91%. Преостанатите 5,30% и 4,31% согласно со одлуките од декември 2022 и јуни 2023 година соодветно ги сочинуваат тарифата за пренос на електрична енергија, тарифата за пазарниот оператор и пренесените трошоци.

Графикон 2.38 Учество на компонентите коишто ја сочинуваат цената на електричната енергија што ја плаќаат потрошувачите кои се снабдувани од универзалниот снабдувач

Од податоците во Табелата 2.45 и Графиконот 2.38 може да се заклучи дека Регулаторната комисија за енергетика утврдува пет од вкупно седум компоненти

коишто ја сочинуваат цената на електричната енергија што ја плаќаат крајните потрошувачи. Петте компоненти кои ги утврдува Регулаторната комисија за енергетика имаат учество од 39,05% во крајната цена утврдена во декември 2022 година и 38,7% во цената утврдена во јуни 2023 година, на преостанатите 61,65% и 61,31% соодветно, Регулаторната комисија за енергетика нема влијание.

ПРИРОДЕН ГАС

2023 година

III. ПРИРОДЕН ГАС

Во текот на 2023 година со системот за пренос на природен гас управуван од Акционерско друштво за вршење на енергетска дејност пренос на природен гас НОМАГАС Скопје во државна сопственост беа пренесени 3.906.428.974 kWh природен гас, што претставува зголемување на потрошувачката од минатата година. Причина за раст во пренесените количества на природен гас е, пред сè, кризната 2022 година кога имаше голем пораст на цените на природниот гас на меѓународните пазари и големата ценовна неизвесност и нестабилност.

Една од значајните активности во 2023 година која започна да ја спроведува Регулаторната комисија за енергетика, е постапката за сертификацијата на Операторот на системот за пренос на природен гас на Република Северна Македонија, Акционерско друштво за вршење на енергетска дејност пренос на природен гас НОМАГАС Скопје во државна сопственост, Shoqëria Aksionare për ushtrimin e veprimtarisë energjetike përçimi i gazit natyror NOMAGAS Shkup në pronësi shtetërore, Joint Stock Company for performing energy activity natural gas transmission NOMAGAS Skopje in State Ownership.

Врз основа на моделот на сопственичко раздвојување утврден во Законот за енергетика*, како и врз основа на податоците, информациите и доказите, дека АД НОМАГАС Скопје, ги исполни условите од Директивата за внатрешниот пазар на природен гас 2009/73 на Европскиот Парламент и на Советот од 19 јули 2009 година, Регулаторната комисија за енергетика во октомври 2023 година ја започна постапката за сертификација на Операторот на системот за пренос на природен гас на Република Северна Македонија. Успешноста на целиот процес се очекува да заврши во вториот квартал од 2024 година, кога Операторот на системот за пренос на природен гас на Република Северна Македонија, Акционерско друштво за вршење на енергетска дејност пренос на природен гас НОМАГАС Скопје, ќе биде сертифициран.

Операторот на системот за пренос на природен гас НОМАГАС АД Скопје во државна сопственост, има во план за наредниот период да пушти во употреба нови делници до Гостивар и до Битола, со што ќе се покрие околу 70% од вкупното население во државата. Во наредниот период, се планираат да се изградат и интерконекциските водови до Грција, Србија, Косово и до Албанија.

Регулаторната комисија за енергетика во текот на месец октомври 2023 година, донесе нов Правилник за определување на регулиран максимален приход и регулирани просечни тарифи за пренос на природен гас, организирање и управување со пазарот на природен гас и дистрибуција на природен гас, во кој што се направија неколку значајни измени како промена на регулираниот период и начин на пресметка на пондерираната просечна номинална цена на капитал. Во текот на месец декември се направија измени на Тарифниот систем за пренос на природен гас и организирање и управување со пазарот на природен гас, како и на Тарифниот систем за дистрибуција на природен гас. Исто така, Регулаторната комисија за енергетика одобри и сет на акти на операторот на систем за дистрибуција на природен гас ДТИРЗ Скопје.

Пазарот со природен гас се развива и преку постапката за избор на нов дистрибутер на природен гас на целата територија на државата. Постапката за избор се спроведува по пат на конкурентен дијалог, а времетраењето на договорот за користење на концесијата на дистрибутивната мрежа на природен гас што ќе ја изгради новиот

дистрибутер е максимум 35 години, од денот на влегување во сила на договорот за јавно приватно партнерство.

Владата на Република Северна Македонија формираше Комисија за изготвување на јавен конкурс и тендерска документација за доделување на јавно приватно партнерство за финансирање, проектирање, изградба, управување, одржување и развивање на дистрибутивниот систем на природен гас во Република Северна Македонија.

Комисијата има за цел да ја спроведе целокупната постапка за доделување на Договорот за воспоставување на јавно приватно партнерство за финансирање, проектирање, изградба, управување, одржување и развивање на дистрибутивниот систем на природен гас во Република Северна Македонија по пат на јавен повик за избор на јавен партнер со постапка на конкурентен дијалог со е-аукција, односно да го подготви јавниот оглас, тендерската документација и да изврши евалуација на понудите, како и да достави до Владата предлог за избор на најповолен понудувач за избор на јавен партнер за финансирање, проектирање, изградба, управување, одржување и развивање на дистрибутивниот систем на природен гас во нашата држава.

Во периодот од 2020 до 2023 година, оваа комисија ги реализираше двете фази од постапката, со кои беа избрани две компании што ќе конкурираат за избор на иден дистрибутер на природен гас на целата територија на Република Северна Македонија, а во текот на 2023 година почна да се води конкурентниот дијалог со квалификуваните кандидати, во рамките на Министерството за економија.

Во декември 2023 година Регулаторната комисија за енергетика донесе нова тарифа за пренос на природен гас за 2024 година. Просечната тарифа изнесува 0,1321 ден/kWh и бележи зголемување од 8,62% во однос на тарифата за 2023 година којашто изнесуваше 0,1216 ден./kWh.

Во Република Северна Македонија се изградени системи за дистрибуција на природен гас во:

- Технолошко-индустриска развојна зона ТИРЗ Скопје 1 и Скопје 2 кај с. Бунарџик со должина на дистрибутивната мрежа од 7,7 km,
- Општина Куманово со должина на дистрибутивната мрежа од 22,5 km и
- Општина Струмица со должина на дистрибутивната мрежа од 44 km.

Преку горенаведените системи за дистрибуција на природен гас се врши испорака на природен гас за потребите на индустриските и комерцијалните потрошувачи, јавните установи и домаќинствата.

Енергетската инфраструктура во секторот за природен гас во Република Северна Македонија, прикажана на Графиконот 3.1, овозможува:

- увоз на природен гас;
- пренос на природен гас;
- дистрибуција на природен гас и
- снабдување со природен гас.

Графикон 3.1 Енергетска инфраструктура во секторот за природен гас во Република Северна Македонија

Република Северна Македонија нема сопствени наоѓалишта на природен гас и целокупното количество на природен гас се увезува преку гасоводниот систем на Република Бугарија.

3.1 МРЕЖНИ УСЛУГИ

3.1.1 ПРЕНОСЕН СИСТЕМ НА ПРИРОДЕН ГАС

Преносниот систем во Република Северна Македонија се состои од еден главен интерконективен гасовод со Република Бугарија, што влегува во Република Северна Македонија кај Дево Баир/Жидилово и се протега преку Крива Паланка, Кратово и Куманово до Скопје, во должина од 98 km. Постои и разводна гасоводна мрежа од магистралниот вод до градовите Крива Паланка, Кратово, Куманово, Технолошко-индустриската развојна зона – Скопје (Бунарџик) и градот Скопје со должина од 32 km и градска гасоводна мрежа со должина од 80 km (во Крива Паланка, Кратово, Куманово и Скопје), со вкупно 210 km. Преносниот систем се состои и од ГМС (главна мерна станица) на влез во Република Северна Македонија, од шест ГМРС (главни мерно регулациски станици) поставени на влез во градовите Крива Паланка, Кратово, Куманово, две во Скопје и тоа Скопје Север и Скопје Југ и една во Технолошко-индустриската развојна зона Скопје.

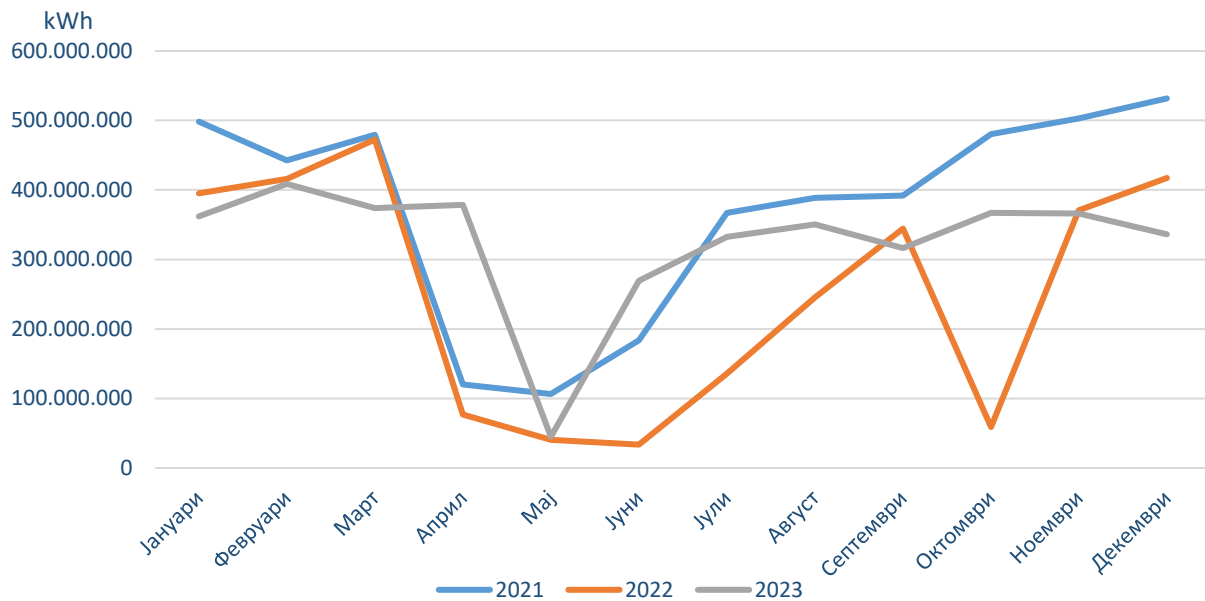
Вкупниот капацитет на системот за пренос на природен гас изнесува 800 милиони m^3 /годишно, со работен притисок од 54 bar и дијаметар на магистралниот вод од 530 mm. Капацитетот на системот може да се зголеми на 1.200 милиони m^3 /годишно. Максималната пропустливост на магистралниот гасовод изнесува 180.000 m^3 /час.

Во Табела 3.1 е даден преглед на вкупно пренесените количества на природен гас во изминатите три години, прикажан по месеци, а на Графиконот 3.2 прикажани се количествата на природен гас во системот за пренос на природен гас во Република Северна Македонија во 2021, 2022 и 2023 година, по месеци.

За првпат во годишниот извештај количините а на природен гас се изразуваат во мерни единици kWh, наместо m^3 како што беше до сега.

Табела 3.1. Преглед на пренесени количества на природен гас за 2021, 2022 и 2023 година во kWh

Месец	2021	2022	2023	2023/2021 (%)	2023/2022 (%)
Јануари	498.218.598	395.186.183	361.945.547	-27,35	-8,41
Февруари	442.559.006	415.778.022	408.697.004	-7,65	-1,70
Март	479.494.558	472.453.323	373.917.908	-22,02	-20,86
Април	120.080.740	76.707.811	378.502.215	215,21	393,43
Мај	106.388.529	40.301.892	44.850.007	-57,84	11,29
Јуни	183.663.927	33.564.992	269.552.210	46,76	703,08
Јули	366.918.750	135.831.092	332.348.672	-9,42	144,68
Август	388.526.742	245.655.577	350.619.003	-9,76	42,73
Септември	392.103.662	344.529.668	316.542.132	-19,27	-8,12
Октомври	480.182.255	58.823.155	366.862.450	-23,60	523,67
Ноември	503.108.141	370.666.888	366.226.862	-27,21	-1,20
Декември	531.731.697	417.426.663	336.364.964	-36,74	-19,42
Вкупно	4.492.976.604	3.006.925.267	3.906.428.974	-13,05	29,91

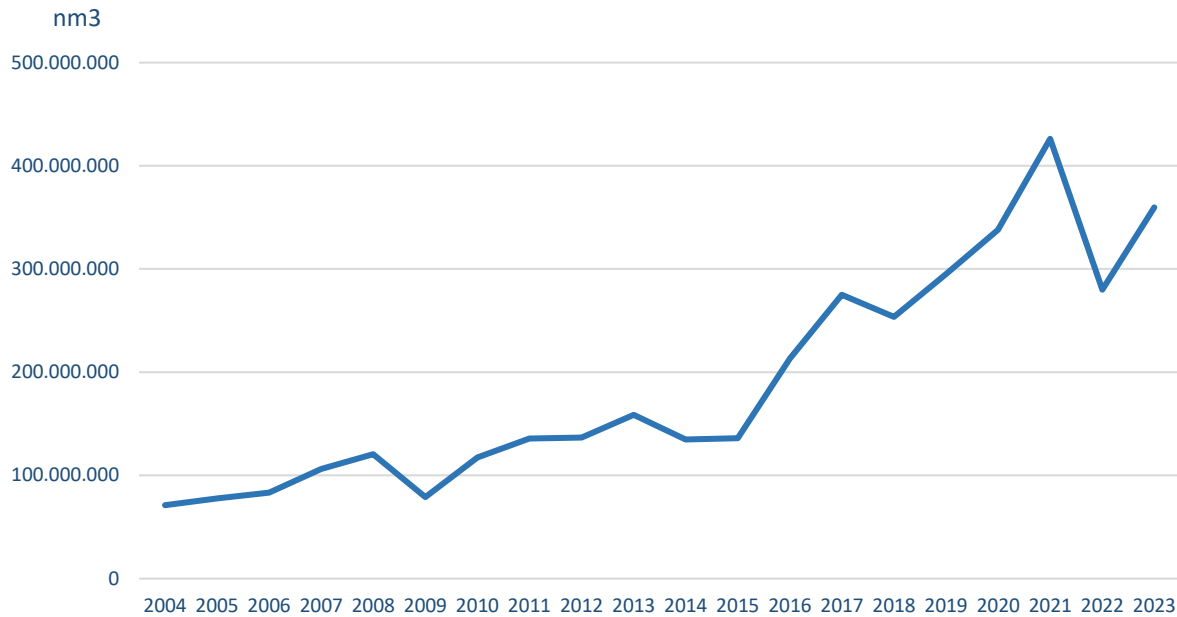

Графикон 3.2 Месечна динамика на количества на природен гас во системот за пренос на природен гас во Република Северна Македонија во 2021, 2022 и 2023 година

Најголемата потрошувачка на природен гас е во зимските месеци, што е и за очекување, имајќи предвид дека природниот гас најмногу се користи за производство на електрична и топлинска енергија. Најголемо влијание на профилот на потрошувачка има когенеративната постројка во сопственост на ТЕ-ТО АД Скопје. Од Графиконот 3.2 може да се забележи дека во месец мај има најниска потрошувачка на природен гас, од причина што во овој месец вообичаено оваа постројка не работи.

Во месеците во кои потрошувачката на природен гас е минимална, работат само оние индустриски потрошувачи кои користат природен гас за своите технолошки процеси во текот на целата година.

На Графиконот 3.3 е прикажан трендот на потрошувачка на природниот гас во Република Северна Македонија, започнувајќи од 2004 година па до 2023 година.

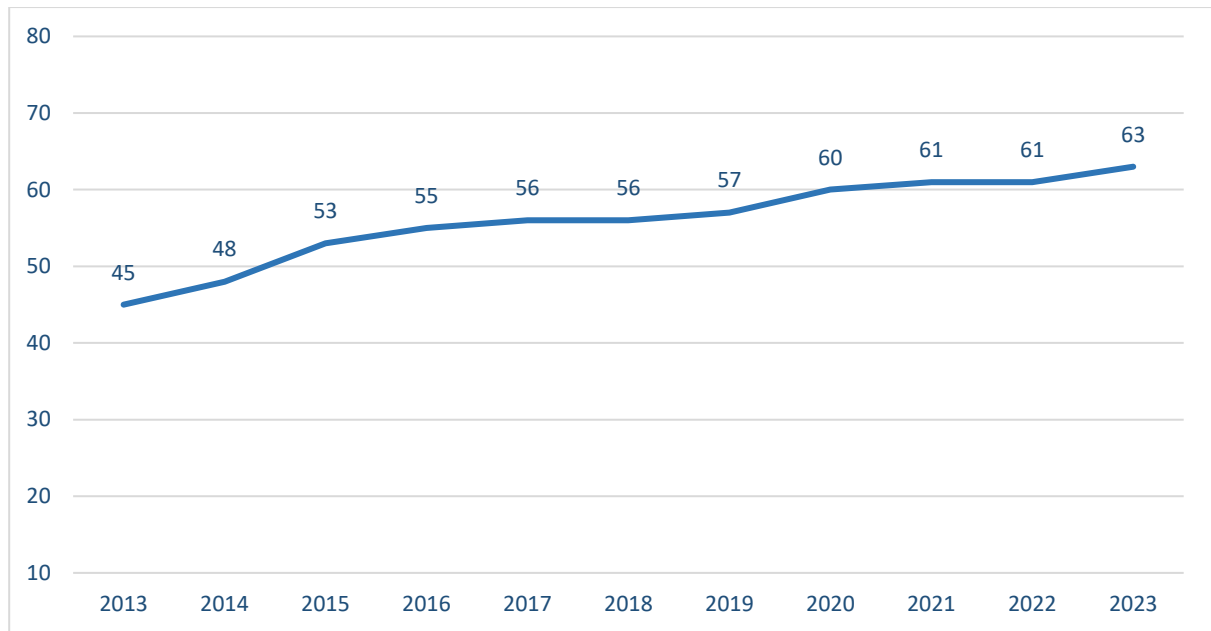

Графикон 3.3 Историска потрошувачка на природен гас во периодот од 2004 до 2023 година (во nm³)

Од графиконот може да се забележи падот на потрошувачката на природен гас во 2022 година во однос на 2021 година. Во 2021 година потрошувачката на природен гас изнесуваше рекордни 426 милиони nm³ природен гас, додека во 2022 изнесува 280 милиони nm³. Во 2023 година повторно имаме раст на потрошувачката на природниот гас и истата достигнува скоро 360 милиони nm³.

Имајќи ја предвид разликата во динамиката на потрошувачка на природен гас помеѓу зимските и летните месеци, искористеноста на системот варира во текот на годината. Во изминатите години најмала искористеност на системот има во месеците април и мај и се движи во рамките од 5% до 15%, додека во зимските месеци, кога практично е сезона на висока потрошувачка на природен гас, е значително поголема и се движи во опсег од 50% до 80% искористеност на системот за пренос на природен гас на дневно ниво.

Бројот на приклучоци на системот за пренос на природен гас во периодот од 2013 до 2023 година е прикажан на Графиконот 3.4.

Графикон 3.4 Број на приклучоци на системот за пренос на природен гас во периодот од 2013 до 2023 година

Бројот на приклучоци на системот за пренос на природен гас во последните години е во пораст, од 45 приклучоци во 2010 година до 63 приклучоци во 2023 година. Во 2023 година од вкупно 63 приклучоци на системот за пренос на природен гас, 44 биле активни приклучоци.

Во 2023 година загубите на природен гас во системот за пренос на природен гас се во рамките на дозволеното ниво на технички загуби од 0,5%, согласно на член 10 од Правилникот за определување на регулиран максимален приход и регулирани просечни тарифи за пренос на природен гас, организирање и управување со пазарот на природен гас и дистрибуција на природен гас.

3.1.1.1 СЕРТИФИКАЦИЈА НА ОПЕРАТОРОТ НА СИСТЕМОТ ЗА ПРЕНОС НА ПРИРОДЕН ГАС

Законот за енергетика предвидува сопственичко раздвојување на операторот на системот за пренос на природен гас, како и негова сертификација во согласност со Третиот пакет на законодавство за внатрешен пазар на енергија на Европската унија.

За да се исполнат одредбите од Законот за енергетика кои се однесуваат на сопственичко раздвојување на вршителите на енергетски дејности, се спроведе постапка за пренос на сопственоста на акциите на НОМАГАС АД Скопје од сопственост на Владата на Република Северна Македонија во сопственост на Министерството за економија. Со Одлука бр.41-5705/4 од 1 август 2023 година, за пренос на акциите во сопственост на Министерството за економија, се исполнија обврските од член 238 став (1) и став (2) утврдени во Законот за енергетика*, (Службен весник на Република Македонија“ бр. 96/18 и „Службен весник на Република Северна Македонија бр. 96/19 и 236/22).

Врз основа на член 113, став (2) од Законот за енергетика и член 3 од Правилникот за сертификација, операторот на системот за пренос на природен гас на Република Северна Македонија, Акционерско друштво за вршење на енергетска дејност пренос на природен гас НОМАГАС Скопје во државна сопственост, Shoqëria Aksionare për ushtrimin

e veprimtarisë energjetike përcimi i gazit natyror NOMAGAS Shkup në pronësi shtetërore, Joint Stock Company for performing energy activity natural gas transmission NOMAGAS Skopje in State Ownership, до Регулаторната комисија за енергетика на ден 2 октомври 2023 година поднесе барање за сертификација на операторот на системот за пренос на природен гас, бр. 11-2075/1 од 2 октомври 2023 година.

Согласно член 112, став (5) од Законот за енергетика, Регулаторната комисија за енергетика ги одобрува условите со кои се уредува мандатот и условите за вработување на службеникот за усогласеност, вклучувајќи го и времетраењето на неговиот мандат или вработување, со цел да се обезбедат независноста, како и сите потребни услови за остварување на неговите овластувања и извршување на неговите должности. Регулаторната комисија за енергетика на 9 октомври 2023 година донесе Решение за одобрување на условите со кои се уредува мандатот и условите за вработување на службеникот за усогласеност на НОМАГАС АД Скопје. Регулаторната комисија за енергетика на 27 декември 2023 година го одобри назначувањето на службеникот на усогласеност на НОМАГАС АД Скопје.

На 29 јануари 2024 година, Регулаторната комисија за енергетика изготви предлог одлука за сертификација на операторот на системот за пренос на природен гас на Република Северна Македонија, Акционерско друштво за вршење на енергетска дејност пренос на природен гас НОМАГАС Скопје во државна сопственост, која ја достави на мислење до Секретаријатот на енергетската заедница.

Во рок од 60 дена Секретаријатот на Енергетската заедница доставува мислење по предлог одлуката, а во рок од 60 дена по добивање на мислењето од Секретаријатот на Енергетската заедница, Регулаторната комисија за енергетика донесува одлука за сертификација.

3.1.1.2 РАЗВОЈНИ И ИНВЕСТИЦИСКИ ПЛАНОВИ

Развојните и инвестициските планови треба да обезбедат сигурен и континуиран пренос, дистрибуција и снабдување со природен гас, зголемена ефикасност на системите со соодветно планирање, изградба и одржување на гасоводот, на мерно-регулациските станици и другата опрема, со грижливо управување и вршење надзор над преносната гасоводна мрежа и контрола на сите зафати во заштитниот појас на гасоводот.

НОМАГАС АД Скопје и во 2024 година продолжува со изградба на нови магистрални гасоводи, со што се овозможува поврзување на сите главни урбани центри во државата со системот за пренос на природен гас.

НОМАГАС АД Скопје за следниот период ги има следните програмски цели:

- пуштање во употреба на магистрален гасовод, делница Клевовце – Неготино (Кавадарци), со должина од 93 km и поврзување на првите приклучоци кон гасоводот,
- пуштање во употреба на магистрален гасовод, делница Неготино (Кавадарци) – Битола, со должина од 92 km и поврзување на првите приклучоци кон гасоводот,
- завршување со градба и спроведување на техничка инспекција на магистрален гасовод делница Скопје-Тетово-Гостивар и поврзување на првите приклучоци кон гасоводот,
- Проектирањето на магистрален гасовод делница Св. Николе-Велес и почнување постапка за добивање одобрение за градење (рок: II квартал 2025),

- Проектирање и изработка на Оценка на влијанието врз животната средина за магистрален гасовод делница Кичево-Охрид,
- Проектирање и изработка на Оценка на влијанието врз животната средина за магистрален гасовод делница Гостивар-Кичево,
- Изработка на Инфраструктурен проект, Студија/Елаборат за оценка на влијанието врз животната средина и Основен проект за изградбата на:
- Крак кон ТЕЦ Неготино
 - o ТИРЗ Штип
 - o ТИРЗ Тетово
 - o ТИРЗ Прилеп
- интерконективни гасоводи со соседните држави,
- меѓународни проекти за гасификација и регионална соработка,
- систем за следење и откривање на истекување на гас од гасоводната мрежа со цел намалување на загубите во системот за пренос на природен гас,
- инсталирање на соодветен софтвер за откривање и дојава на загуби и за балансирање на системот,
- телеметрички систем и SCADA-систем за новите објекти на гасоводот, како и надградба на постојните објекти на гасоводот,
- изградба на нов административен објект со магацински простор, набавка и монтажа на приемна/отпремна чистачка станица.

Друштвото планира изградба на повеќе интерконективни водови со кои Северна Македонија ќе се поврзе со соседните држави, при што се планирани интерконекции со Грција, Косово, Србија, Албанија и Бугарија.

Најповолна перспектива има интерконекцијата со Грција, којашто претставува интерконективен вод за пренос на природен гас за поврзување на Северна Македонија со Грција. Изработена е проектна документација и добиени сите потребни одобренија за реализација на Проектот. Склучен е и договор за Надзор над изградбата со административна поддршка (менаџмент). До крајот на 2024 година ќе се подготви и тендерската документација за Инспекциско тело согласно правилата на ЕИБ.

3.1.1.3 ТАРИФА ЗА ПРЕНОС НА ПРИРОДЕН ГАС

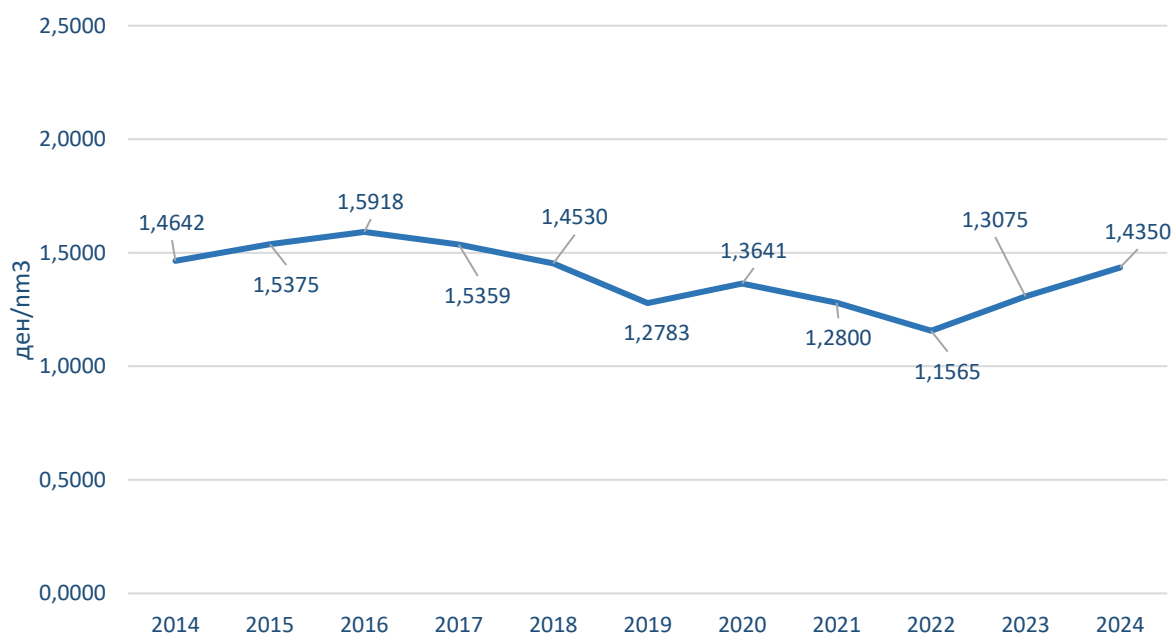
НОМАГАС АД Скопје, во согласност со Правилникот за определување на регулиран максимален приход и регулирани просечни тарифи за пренос на природен гас, организирање и управување со пазарот на природен гас и дистрибуција на природен гас („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.234/23) до Регулаторната комисија за енергетика, на 28 ноември 2023 година, поднесе Барање за одобрување на регулиран приход и тарифи за 2024 година бр.11-4575/5.

Регулаторната комисија за енергетика на 28 декември 2023 година донесе Одлука со која се одобри просечна тарифа од 0,1321 ден/kWh за вршење на дејноста пренос со природен гас. Согласно со оваа одлука:

- Тарифата за производители на топлинска и електрична енергија од комбинирани постројки во кои едновремено и во еден процес се произведува електрична и топлинска енергија и/или механичка енергија изнесува 0,1289 ден/kWh природен гас,
- Тарифата за производители на топлинска енергија и индустриски потрошувачи изнесува 0,14148ден/kWh природен гас и
- Тарифата за останати потрошувачи со потрошувачка на природен гас во претходната година помала од 150.000 nm³ изнесува 0,1482 ден/kWh природен гас.

Со оваа одлука се изврши корекција на просечната тарифа во износ од 8,62%. Имајќи предвид дека се работи за релативно мал и недоволно развиен систем, тарифата за пренос е многу зависна од пренесените количества на природен гас.

На Графиконот 3.5 е даден преглед со историски податоци за износот на просечната тарифа за пренос на природен гас, за периодот од 2014 до 2024 година.

Графикон 3.5 Просечна тарифа за пренос на природен гас во периодот од 2014 до 2024 година (ден/nm³)

3.1.2 СИСТЕМИ ЗА ДИСТРИБУЦИЈА НА ПРИРОДЕН ГАС

Системите за дистрибуција на природен гас во државата се сè уште во раните фази од својот развој. И покрај тоа што дистрибуираните количества на природен гас во системите за дистрибуција сè уште се мали, сепак се забележува постојан раст со текот на годините.

Во Република Северна Македонија активни се три системи за дистрибуција на природен гас:

- Дирекција за технолошко-индустриски развојни зони Скопје (ДТИРЗ Скопје),
- ЈП Струмица гас и

- ЈП Куманово гас.

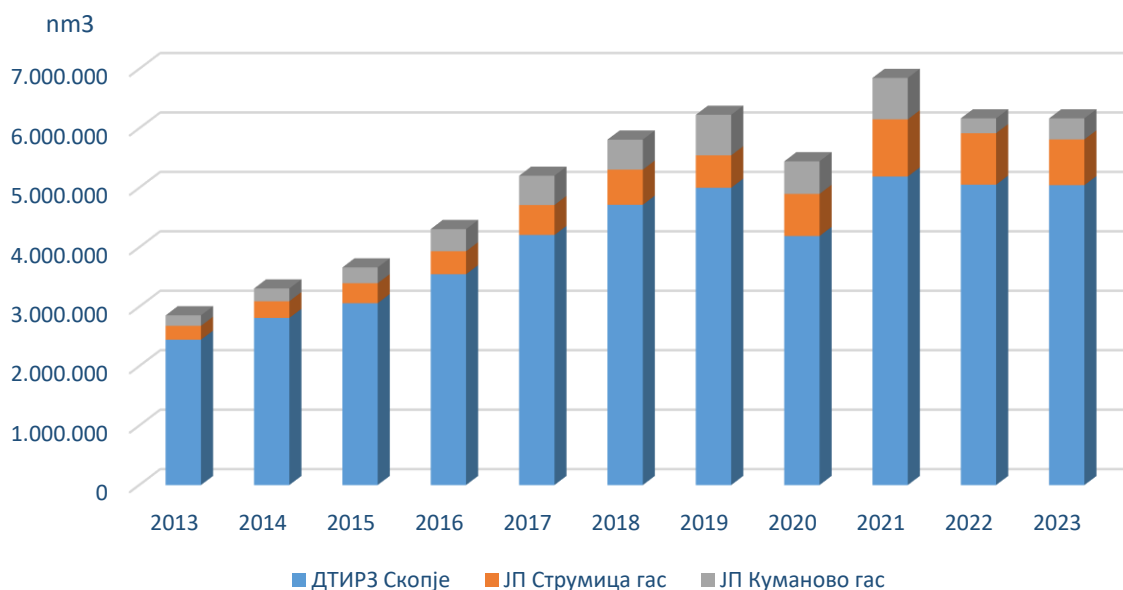
Во Табела 3.2 е даден преглед на дистрибуираните количества на природен гас преку горенаведените системи.

Табела 3.2 Дистрибуирани количества на природен гас во 2021, 2022 и 2023 година во дистрибутивните мрежи на ЈП Куманово гас, ЈП Струмица гас и ДТИРЗ Скопје

Дистрибутивен систем	2021 (kWh)	2022 (kWh)	2023 (kWh)	2023/2021 (%)	2023/2022 (%)
ДТИРЗ Скопје	54.724.658	54.248.853	54.805.919	0,15	1,03
ЈП Струмица гас	10.140.095	9.303.577	8.373.589	-17,42	-10,00
ЈП Куманово гас	7.346.932	2.673.667	3.842.383	-47,70	43,71
	72.211.684	66.226.098	67.021.892	-7,19	1,20

Најголеми дистрибуирани количества на природен гас има во дистрибутивниот систем на ДТИРЗ Скопје, каде што има индустриски потрошувачи коишто природниот гас го користат и во производствените процеси и за добивање на топлинска енергија.

Дистрибуираните количества на природен гас во ДТИРЗ, ЈП Струмица Гас и ЈП Куманово Гас во периодот од 2013 до 2023 година се прикажани на Графиконот 3.6.

Графикон 3.6 Дистрибуирани количества на природен гас во ДТИРЗ, ЈП Струмица гас и ЈП Куманово гас во периодот од 2013 до 2023 година

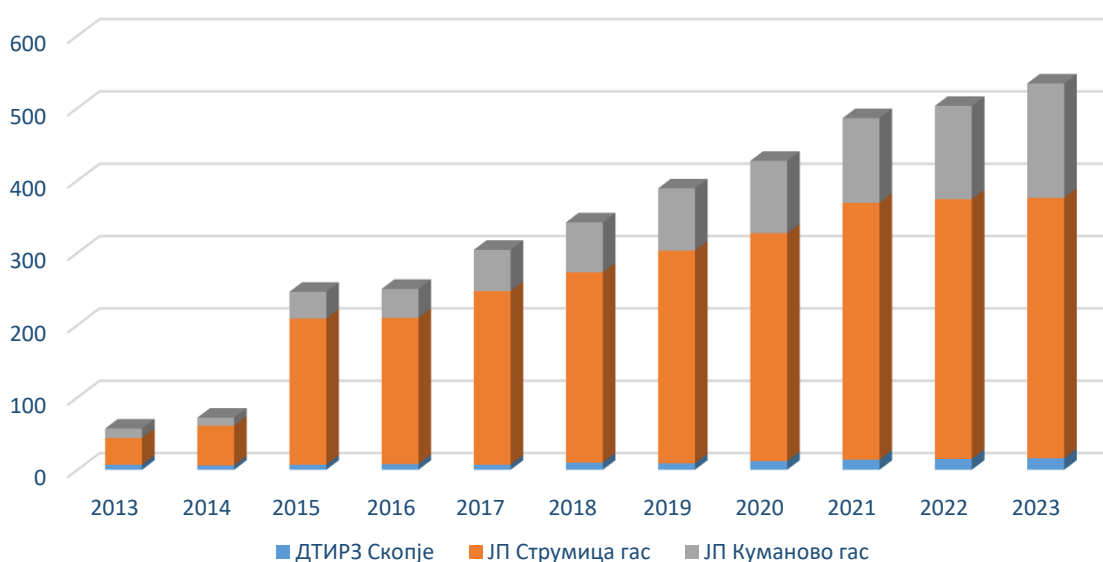
Во 2023 година, пренесените количини на природен гас се скоро на исто ниво како и во претходната 2022 година.

Во Табела 3.3 и Графикон 3.7 е даден преглед на бројот на потрошувачи, според приклучок, во системите за дистрибуција на природен гас за изминатите 10 години.

Табела 3.3 Број на потрошувачи, според приклучок, во системите за дистрибуција на природен гас во периодот од 2013 до 2023 година

Година	ДТИРЗ Скопје	ЈП Струмица гас	ЈП Куманово гас	Вкупно
2013	7	37	13	57
2014	6	55	11	72
2015	7	202	37	246
2016	8	202	40	250
2017	7	240	57	304
2018	10	263	69	342
2019	9	294	86	389
2020	12	315	100	427
2021	14	355	117	486
2022	15	359	129	503
2023	16	360	158	534

Најголем број на потрошувачи има во системот за дистрибуција управуван од ЈП Струмица гас, каде што во 2023 година има вкупно 360 потрошувачи. ЈП Куманово гас има вкупно 158 потрошувачи, додека најмалку, односно 16 потрошувачи се регистрирани во системот за дистрибуција на ДТИРЗ Скопје.

Графикон 3.7 Број на потрошувачи во системите за дистрибуција на природен гас во периодот од 2013 до 2023 година

Карактеристично за бројот на потрошувачи кај ЈП Струмица гас и ЈП Куманово гас е нивниот континуиран раст во изминатиот период, при што најзначителен пораст се забележува во 2015 година, по што бројот на потрошувачи продолжува постојано да расте.

Во 2023 година загубите на природен гас во системите за дистрибуција на природен гас се во рамките на дозволеното ниво на технички загуби од 0,7%, согласно член 14 од Правилникот за определување на регулиран максимален приход и регулирани просечни тарифи за пренос на природен гас, организирање и управување со пазарот на природен гас и дистрибуција на природен гас.

Во текот на 2023 година Регулаторната комисија за енергетика одобри сет на подзаконски акти на ДТИРЗ и тоа: Мрежни правила за дистрибуција на природен гас, Правила за набавка на природен гас и системски услуги за покривање на загубите во дистрибутивната мрежа, План за развој на системот за дистрибуција на природен гас и План за одржување на дистрибутивната мрежа.

3.1.2.1 РАЗВОЈНИ ПЛАНОВИ НА СИСТЕМИТЕ ЗА ДИСТРИБУЦИЈА НА ПРИРОДЕН ГАС

Развојот на системите за дистрибуција на природен гас зависи, пред сè, од бројот на нивните потрошувачи, односно од интересот и потребата за приклучување на новите потрошувачи на природен гас на системите за дистрибуција на природен гас.

ДТИРЗ Скопје во следните години ги планира следните инвестиции:

- проектирање и почнување на изведба на крак во ТИРЗ Скопје 3,
- изведба на нови краци во ТИРЗ Скопје 1 и 2,
- вградување на нова мерна опрема со телеметрија

Развојот на системот на дистрибуција на природен гас на ЈП Куманово гас во следниот период предвидува изградба на секундарен гасовод во должина од 25 km, што ќе биде наменет за снабдување на околу 3.700 потрошувачи, од кои 10% се претпријатија и установи, додека 90% од новата мрежа е планирана за приклучување на домаќинства. Се очекува бројот на приклучоци во наредните пет години да се зголеми и да изнесува над 1.000 приклучоци и се планира испораката на природен гас да изнесува над 2 милиони m^3 .

Системот за дистрибуција на природен гас на ЈП Струмица гас не е поврзан со системот за пренос на природен гас на Република Северна Македонија, односно природниот гас се презема од декомпресорска станица. Овој систем за дистрибуција претставува таканаречен виртуелен гасоводен систем, односно систем каде што природниот гас е компримиран во боци со притисок од 200 до 250 bar, кои потоа се транспортираат до декомпресорската станица на ЈП Струмица гас, во близина на Струмица, каде што се врши декомпресија на природниот гас од 250 бари на ниво од 4 бари, по што гасот се дистрибуира во системот за дистрибуција на природен гас. Струмица гас веќе ги има изградено позначајните делници низ градот и во следниот период се планира изведба на помали делници за нови приклучоци и постепено зголемување на бројот на приклучоци и на количините на природен гас.

3.1.2.2 ТАРИФИ ЗА ДИСТРИБУЦИЈА НА ПРИРОДЕН ГАС

Регулаторната комисија за енергетика на крајот од декември 2023 година ги донесе одлуките за новите тарифи за дистрибуција на природен гас за трите активни оператори на системите за дистрибуција, коишто се применуваат во 2024 година (Табела 3.4). За првпат тарифите за дистрибуција на природен гас се изразуваат во мерни единици kWh, наместо m³ како што беше до сега.

Табела 3.4 Тарифи за дистрибуција на природен гас за 2024 година (ден./kWh)

ДТИРЗ Скопје	ЈП Струмица гас	ЈП Куманово гас
0,2223	0,3514	0,4216

Во Табела 3.5 е даден преглед на тарифите за дистрибуција на природен гас за поединечните системи за дистрибуција коишто Регулаторната комисија за енергетика ги има одобрено за периодот од 2013 до 2024 година.

Табела 3.5 Тарифи за дистрибуција на природен гас за периодот од 2013 до 2024 година (ден./m³)

Година	ДТИРЗ Скопје	ЈП Струмица Гас	ЈП Куманово Гас
2013	3,0785	2,8700	
2014	2,8859	2,8700	
2015	2,6213	2,8700	
2016	2,2879	2,8700	
2017	2,8418	2,8700	3,0000
2018	2,7957	2,8700	3,0000
2019	2,7127	2,8700	3,0000
2020	2,6603	2,8700	3,0000
2021	2,4992	2,8700	3,0000
2022	2,5791	2,9500	3,0000
2023	2,3690	3,6864	4,4554
2024	2,4151	3,8177	4,5803

ДТИРЗ Скопје има најдолг период на историски податоци во однос на тарифата за дистрибуција, при што во континуитет се забележува постепено намалување на тарифата за дистрибуција кај овој оператор. Во однос на ЈП Куманово гас и ЈП Струмица гас, тарифата е речиси фиксна, имајќи ги предвид релативно малите количества што се

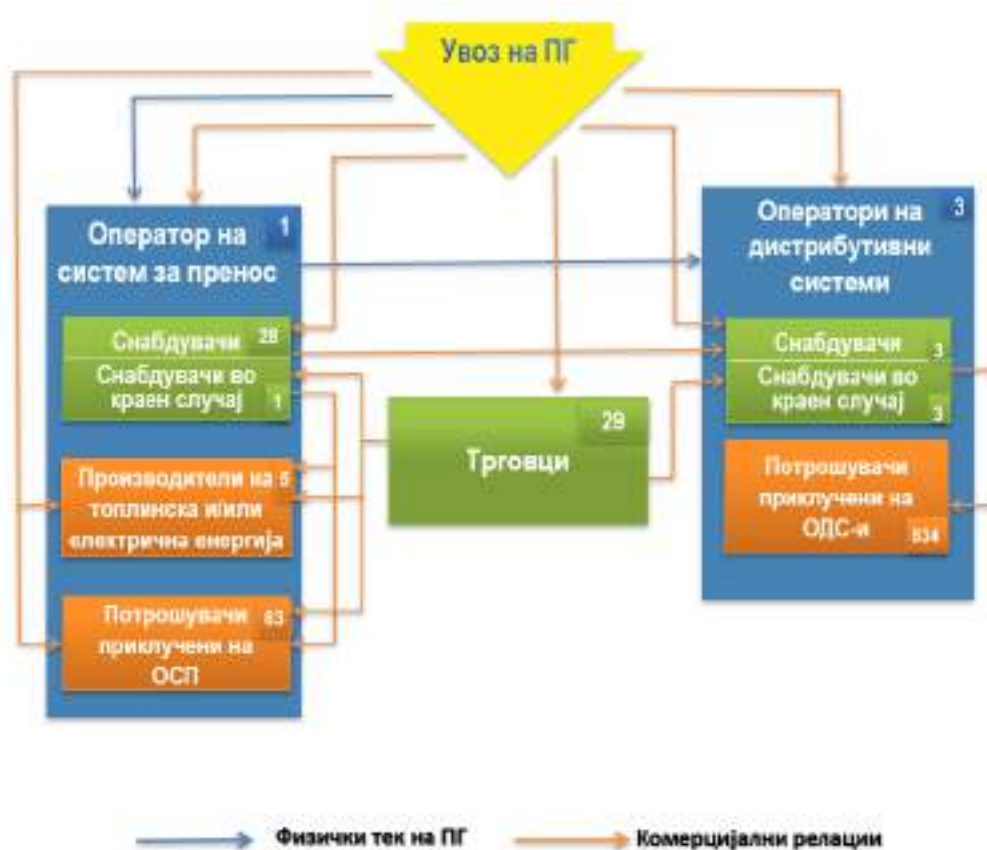
дистрибуираат преку овие системи, при што се забележува нејзино зголемување со последната одлука за цена.

3.2 ПАЗАР НА ПРИРОДЕН ГАС НА ГОЛЕМО

Пазарот на природен гас во Република Северна Македонија е целосно либерализиран уште од 2015 година, кога се исполнија законските и подзаконските предуслови, со што Регулаторната комисија за енергетика повеќе не ја определуваше месечната продажна цена на природниот гас во државата. По либерализацијата во 2015 година, Регулаторната комисија за енергетика ги утврдува единствено тарифите за регулираните енергетски дејности пренос и дистрибуција на природен гас.

Во 2022 година дополнително се обезбеди слободен капацитет на интерконекторот со природен гас со Бугарија со што се овозможи поголема конкурентност во однос на увозот на природен гас во државата.

На Графиконот 3.8 е даден преглед на сите учесници кои имаа право да учествуваат на пазарот со природен гас во Република Северна Македонија во 2023 година.

Графикон 3.8 Учесници на пазарот со природен гас во Република Северна Македонија во 2023 година

Во текот на 2023 година во набавката на природниот гас од увоз самостојно настапуваа:

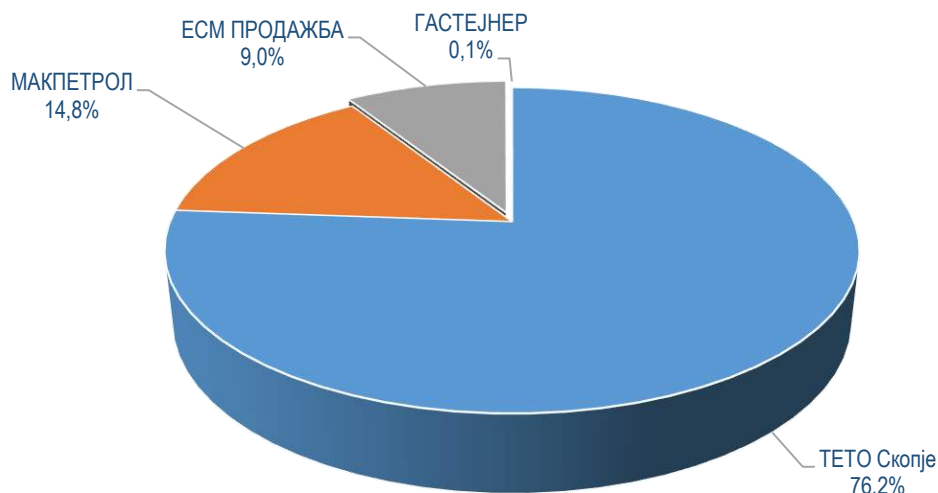
- Четири трговци со природен гас и

- Еден оператор на систем за дистрибуција на природен гас.

Притоа, увозот од страна на трговците се реализираше преку системот за пренос на природен гас, додека увозот од страна на операторот на системот за дистрибуција на природен гас се реализираше преку специјализирани цистерни за пренос на компримиран природен гас.

На Графиконот 3.9 е претставено пазарното учество на трговците на пазарот на големо со природен гас во 2023 година. Доминантно учество во увозот и трговијата на големо со природен гас во 2023 година има ТЕ-ТО АД Скопје со 76%, по кој следува Макпетрол АД Скопје, чие учество изнесува 15%.

Карактеристично за ТЕ-ТО АД Скопје како доминантен учесник на пазарот на големо со природен гас е отсуството на класични трговски активности, односно оваа компанија го користи увезениот гас првенствено за сопствени потреби во делот на комбинираното производство на електрична и топлинска енергија.

Графикон 3.9 Пазарно учество на трговците на пазарот на големо со природен гас во 2023 година

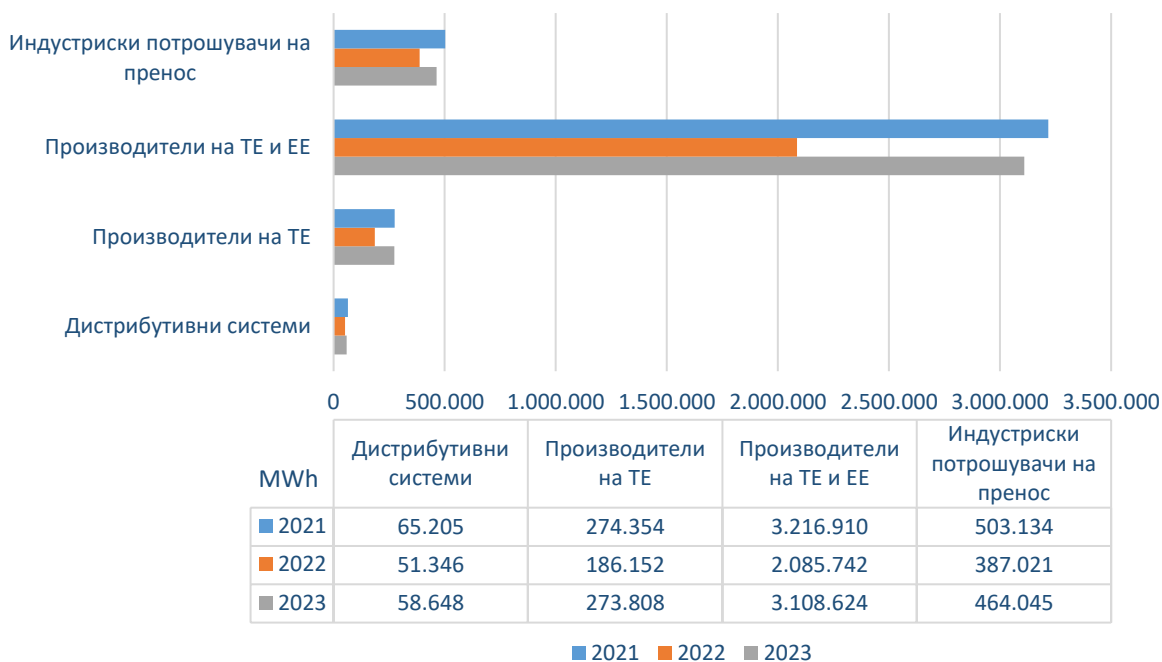
На Графиконот 3.10 е претставен уделот во потрошувачката на природен гас по вид на потрошувачи во 2023 година, при што доминантен удел од 86% во потрошувачката на природен гас во Северна Македонија имаат комбинираните постројки за производство на електрична и топлинска енергија, како и топланите.

Графикон 3.10 Процентуално учество во потрошувачката на природен гас по вид на потрошувачи во 2023 година

По нив следуваат индустриските потрошувачи, пред сè од металната индустрија, приклучени на системот за пренос, со 12% удел во потрошувачката на природен гас, додека уделот на потрошувачката во рамки на системите за дистрибуција на природен гас во 2023 година изнесува 2%.

На Графиконот 3.11 е прикажана потрошувачката на природен гас по вид на потрошувачи во периодот од 2021 до 2023 година, искажана во MWh.

Графикон 3.11 Потрошувачката на природен гас по вид на потрошувачи во периодот од 2021 до 2023 година (во MWh)

Од презентираниите податоци може да се забележи дека потрошувачката на природен гас во 2022 година бележи пад кај сите категории на потрошувачи. Во 2023 година потрошувачката на природен гас повторно е зголемена во однос на 2022 година, а најголемото зголемување се бележи кај комбинираниите постројки за производство на електрична и топлинска енергија.

3.2.1 ПРОСЕЧНИ ЦЕНИ НА ПАЗАРОТ НА ГОЛЕМО

Пазарот на природен гас е целосно либерализиран со што се овозможува слободно формирање на цените од страна на учесниците на пазарот. Сепак, пазарот на природен гас останува сè уште недоволно развиен, со релативно мала потрошувачка на природен гас и со мал број активни трговци и снабдувачи со природен гас. Во текот на 2023 година има четири субјекти кои се јавуваат како увозници на природен гас. Од почетокот на 2023 година се зголеми капацитетот на интерконекторот кон Бугарија со што се овозможи уште поголема конкурентност на пазарот на природен гас.

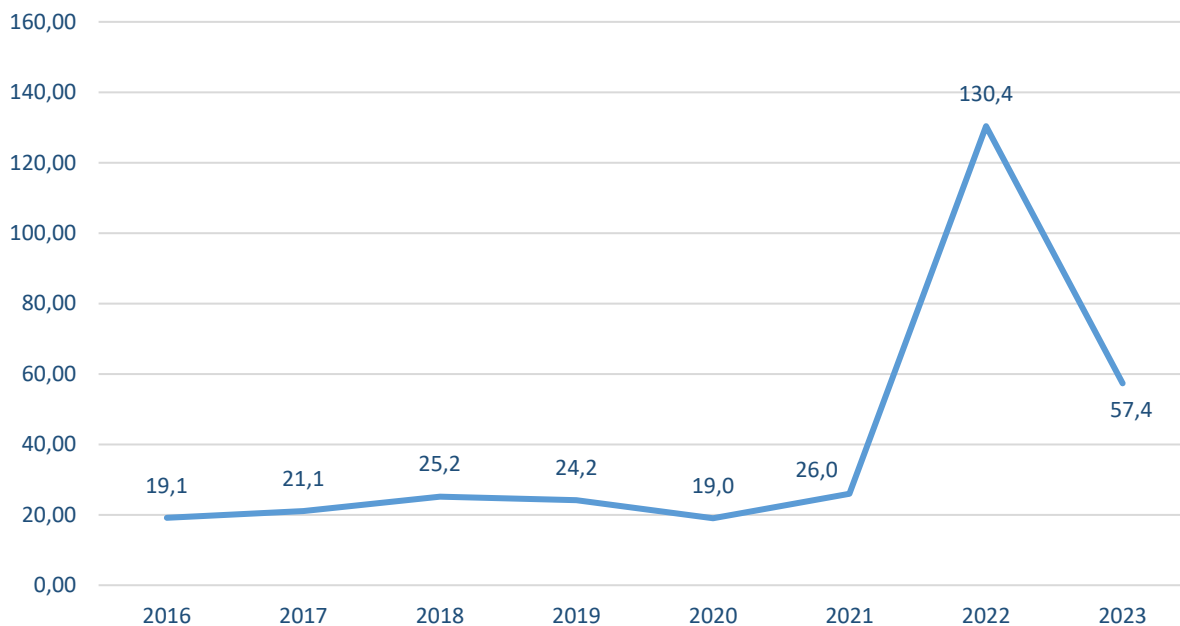
На Графиконот 3.12 е даден преглед на просечните увозни цени на природен гас во државата, искажани во ден/м³ за периодот од 2016 до 2023 година.

Графикон 3.12 Просечни увозни цени на природен гас искажани во ден/м³ за периодот од 2016 до 2023 година

Просечната увозна цена на природниот гас во 2023 година изнесувала 38,33 ден/м³, односно 57 евра/MWh. Ова е значајно намалување на цената во однос на 2022 година кога истата изнесуваше 77, 64 ден/м³. Сепак во однос на пред кризните години до 2022 кога увозните цени на природниот гас се движеа во дијапазонот од 11 до 15 ден/м³, моменталните цени се поголеми.

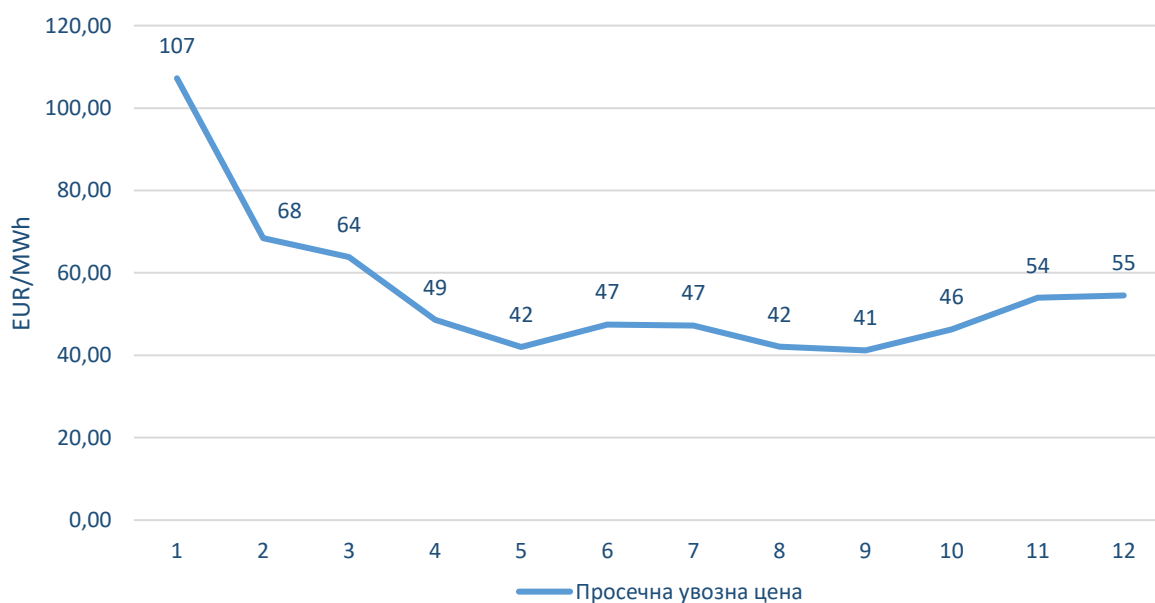
На Графиконот 3.13 е даден преглед на просечните увозни цени на природен гас во државата за периодот од 2016 до 2023 година, искажани во евра/MWh.

Графикон 3.13 Преглед на просечни увозни цени на природен гас за периодот од 2016 до 2023 година (во евра за MWh)

Графиконот има сличен тренд како и претходниот изразен во ден/ m^3 , при што пикот е во 2022 каде што просечната цена изнесува 130 EUR/MWh. Во претходните години цената се движи во рангот од 20 до 25 EUR/MWh. Во 2023 година просечната цена е 57 EUR/MWh.

На Графиконот 3.14 е презентирано движењето на просечната месечна увозна цена искажана во EUR/MWh. Презентираните цени се однесуваат само за природниот гас како енергенс, односно не ги вклучуваат тарифите на мрежните оператори.

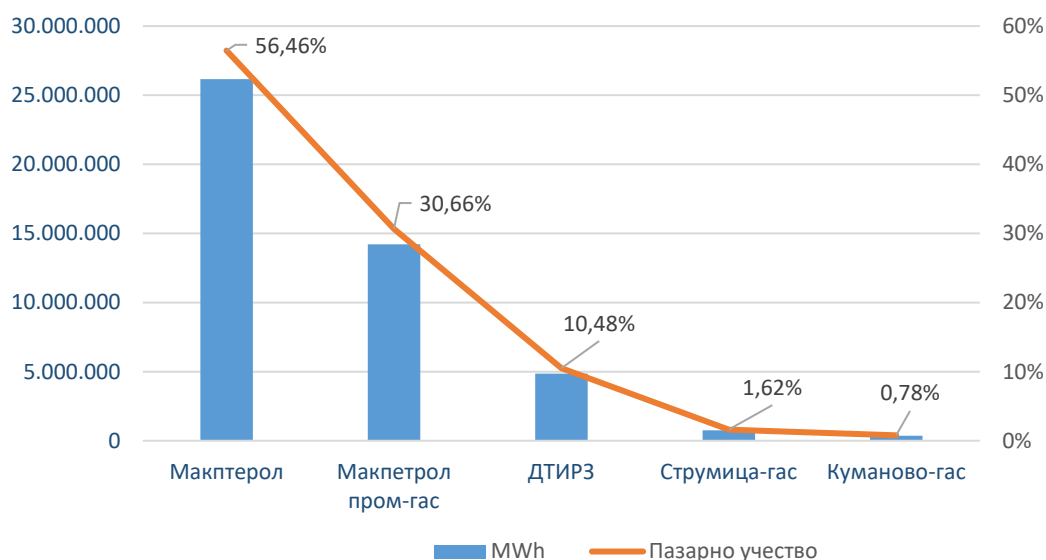

Графикон 3.14 Преглед на просечната месечна увозна цена на природниот гас во 2023 година (во ден/ m^3)

Од презентираниите податоци може да се забележи дека највисоката цена на природниот гас во 2023 година е достигната на почетокот од годината кога истата е над 100 EUR/MWh, по што цената бележи постојан пад се до месец септември кога достигнува 40 EUR/MWh.

3.3 ПАЗАР НА ПРИРОДЕН ГАС НА МАЛО

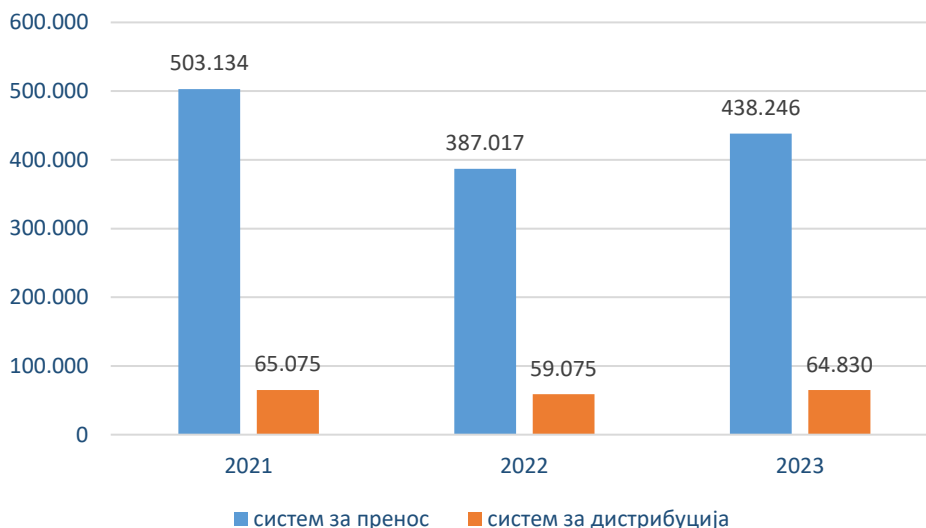
Пазарот на мало со природен гас го вклучува снабдувањето со природен гас на потрошувачите кои се приклучени на системите за дистрибуција, како и снабдувањето на потрошувачите кои се директно приклучени на системот за пренос на природен гас. ДТИРЗ Скопје, Куманово гас и Струмица гас вршат снабдување со природен гас на потрошувачи кои се приклучени на системите за дистрибуција коишто тие ги управуваат, додека Макпетрол и Макпетрол Промгас вршат снабдување со природен гас на потрошувачите кои се директно приклучени на системот за пренос на природен гас.

Графикон 3.15 Остварена продажба и пазарен удел на трговци/снабдувачи на пазарот на мало со природен гас во 2023 година (во MWh и %)

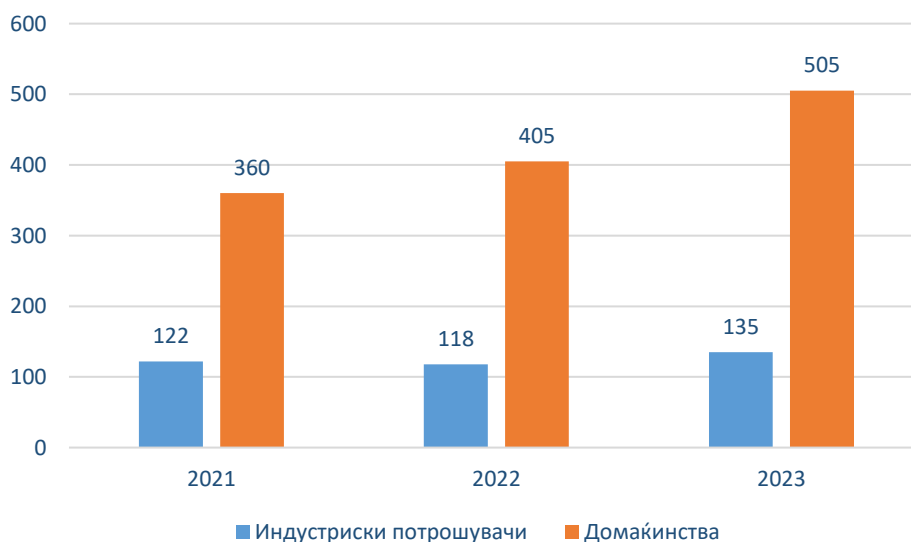
Од Графиконот 3.15 видливо е дека доминантно учество во снабдувањето на пазарот на мало со природен гас во 2023 година има Макпетрол АД Скопје со 56,46%, по што следува Макпетрол Промгас ДООЕЛ Скопје со 30,66% пазарно учество, ДТИРЗ Скопје со 10,48% пазарно учество, ЈП Струмица гас со 1,62% и ЈП Куманово гас со 0,78% пазарно учество.

На следниот Графикон 3.16 е даден приказ на остварената продажба на природен гас во MWh, на потрошувачи приклучени на системот за пренос и на потрошувачи приклучени на системите за дистрибуција, во периодот од 2021 до 2023 година.

Графикон 3.16 Остварена продажба на природен гас на потрошувачи приклучени на системот за пренос и на системите за дистрибуција во периодот од 2021 до 2023 година (во MWh)

Од податоците на Графиконот 3.16 може да се заклучи дека доминантен обем на потрошувачка на пазарот на мало со природен гас е кај потрошувачите кои се приклучени на системот за пренос, додека потрошувачката кај дистрибутивните системи е значително пониска. Во 2023 година се бележи зголемување на потрошувачката на природен гас споредено со претходната 2022 година и тоа кај потрошувачите на пренос за 13,24%, а кај потрошувачите на дистрибуција за 8,74%.

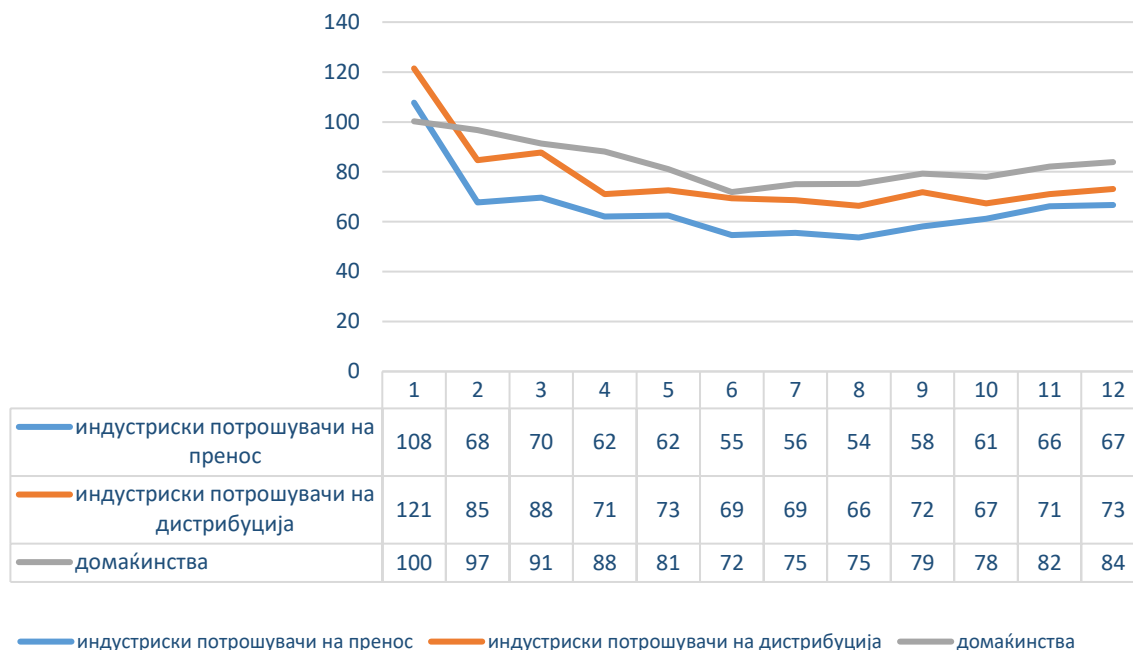

Графикон 3.17 Просечен број на потрошувачи снабдувани на пазарот на мало со природен гас во периодот од 2021 до 2023 година

На Графиконот 3.17 е даден приказ на просечниот број на индустриски потрошувачи и домаќинства кои биле снабдувани на пазарот на мало со природен гас во периодот од 2021 до 2023 година, и видлив е порастот кај категоријата домаќинства, кај кои во 2023 имаме раст од 24,69%, додека кај категоријата индустриски потрошувачи имаме раст од 14,4%.

3.3.1 ПРОСЕЧНИ ЦЕНИ НА ПАЗАРОТ НА МАЛО

После значителниот раст на цените на природниот гас во 2022 година, во 2023 година се бележи пад на истите.

Графикон 3.18 Просечни месечни цени на пазарот на мало по категории на потрошувачи со вклучени тарифи за пренос/дистрибуција на природен гас во 2023 година (во евра за MWh)

На Графиконот 3.18 е даден преглед на просечните месечни цени остварени на пазарот на мало со природен гас, по категории на потрошувачи и со вклучени тарифи за пренос, односно дистрибуција на природен гас во 2023 година, искажани во евра/MWh.

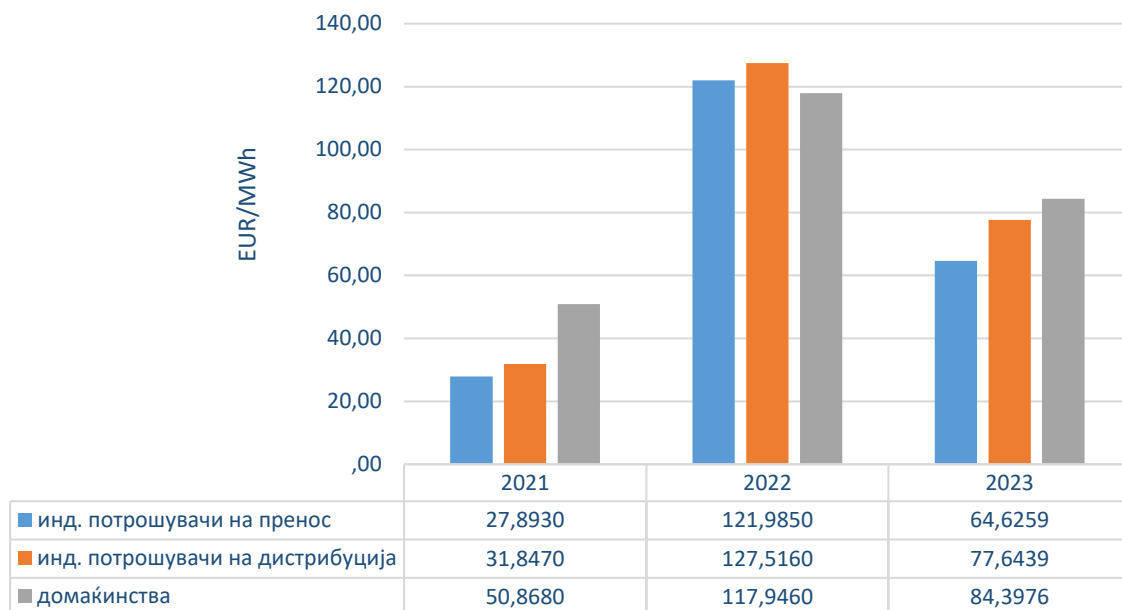
Како што може да се забележи највисоките цени се остварени на почетокот во годината во месец јануари по што следи пад и стабилизирање на цените.

Сепак, она што дополнително може да се види од Графиконот 3.18 е дека најниски цени за природниот гас плаќаат индустриските потрошувачи што се приклучени директно на системот за пренос на природен гас. Клучниот фактор за појава на оваа разлика е тоа што индустриските потрошувачи приклучени на системите за дистрибуција на природен гас плаќаат дополнително и тарифа за дистрибуција, а во одредени случаи и дополнителна маржа за снабдување од страна на операторите на системите за дистрибуција, кои се и снабдувачи со природен гас на подрачјата на дистрибутивните мрежи што ги управуваат.

Од друга страна, домаќинствата што се снабдуваат преку системите за дистрибуција со природен гас, управувани од ЈП Куманово гас и ЈП Струмица гас, во просек плаќаат највисоки цени.

На следниот Графикон 3.19 е даден приказ на просечните годишни цени на пазарот на мало по категории на потрошувачи со вклучени тарифи за

пренос/дистрибуција на природен гас за периодот од 2021 до 2023 година, искажани во евра/MWh.

Графикон 3.19 Просечни годишни цени на пазарот на мало по категории на потрошувачи со вклучени тарифи за пренос/дистрибуција на природен гас за периодот од 2021 до 2023 година (во евра/MWh)

Од графиконот може да се констатира трендот како и кај претходните податоци а тоа е драстичното зголемување на цените на природниот гас во 2022 година и потоа пад во 2023 година, но на ниво повисоко од претходните години пред 2022 година.

Крајните цени за сите категории на потрошувачи на пазарот на мало за 2023 година во просек се во опсегот од 60 до 80 EUR/MWh и се скоро за половина помали од цените во 2022 година.

ТОПЛИНСКА ЕНЕРГИЈА

2023 година

IV. ТОПЛИНСКА ЕНЕРГИЈА

Значајни активности кои се случува на пазарот на топлинска енергија во 2023 година, се промената на одделни учесници на пазарот со топлинска енергија и променетата структура на учество во пазарот со топлинска енергија кај истите.

Со донесените Одлуки за менување на лиценците за вршење на енергетска дејност дистрибуција на топлинска енергија на ЕСМ ДИСТРИБУЦИЈА НА ТОПЛИНА ДООЕЛ Скопје и на АД ЕСМ Скопје, Подружница Енергетика, се овозможи зголемување, односно намалување на капацитетот на дистрибутивната мрежа кај двете друштва, а за да истото се спроведе Регулаторната комисија за енергетика ја имаше во предвид донесената Одлука за изменување на одлуката за давање на трајно користење на недвижна ствар на Акционерското друштво за производство на електрична енергија ЕЛЕКТРАНИ НА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА, во државна сопственост на Владата на Република Северна Македонија („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.257/22). Со влегување во сила на овие одлуки, дистрибутивната мрежа во населбата Автокоманда повторно станува составен дел на дистрибутивната мрежа со која сега оперира ЕСМ ДИСТРИБУЦИЈА НА ТОПЛИНА ДООЕЛ Скопје, како и во периодот пред 31 декември 2012 година.

Имајќи во предвид дека врз основа на важноста на Договорот за закуп на основни средства за вршење на регулирана дејност производство на топлинска енергија склучен меѓу ЕСМ Продажба ДООЕЛ Скопје и Адора Инженеринг ДООЕЛ Скопје, лиценцата за вршење на енергетската дејност регулирано производство на топлинска енергија на ЕСМ ПРОДАЖБА ДООЕЛ Скопје беше со датум на важење до 30 април 2023 година, Регулаторната комисија за енергетика на 5 јуни 2023 година издаде лиценца за вршење на енергетска дејност регулирано производство на топлинска енергија на ЕСМ ПРОИЗВОДСТВО НА ТОПЛИНА ДООЕЛ – Скопје.

На 31 јули 2023 година, Регулаторната комисија за енергетика донесе Одлуки за изменување и дополнување на Одлуките за максимален приход и тарифи, со кои поради комплексноста на поднесените Барања кои се однесуваат за период во кој настанаа промени кај носителите на лиценци за вршење на дејностите производство, дистрибуција и снабдување со топлинска енергија, се изврши продолжување на постојните тарифни ставови до носење на нова одлука.

Во октомври 2023 година, Регулаторната комисија за енергетика донесе нов Правилник за утврдување на цени за топлинска енергија и системски услуги, во кои меѓу другите промени, значајно е тоа што се воведе за прв пат Методологија, со која егзактно се дефинира начинот на определување на цената на топлинска енергија набавена од производители на топлинска енергија, што е и согласно барањата од Законот за енергетика.

Во октомври 2023 година, Регулаторната комисија за енергетика изврши корекција на цената за топлинската енергија со која цената за домаќинствата во просек се зголеми за 4,51%.

Опис на пазарот на топлинска енергија

Во Република Северна Македонија активни системи за централно греење има само на територијата на град Скопје, на чие подрачје функционираат следните три системи:

- Системот за централно греење со кој почнувајќи од 14 октомври 2022 година управува Акционерското друштво за производство на електрична енергија ЕЛЕКТРАНИ НА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА, во државна сопственост, Скопје, којшто е најголем и на кој во текот на 2023 година беа приклучени над 61 илјади потрошувачи со вкупна ангажирана моќност од 528 MW;
- Системот за централно греење на АД ЕСМ Скопје, Подружница Енергетика, со приклучени околу 2.000 потрошувачи со вкупна ангажирана моќност од околу 27 MW;
- Системот за централно греење на Скопје - Север АД Скопје со приклучени околу 502 потрошувачи со 8 MW вкупна ангажирана моќност.

На пазарот на топлинска енергија во 2023 година вршители на регулираните енергетски дејности лоцирани на територијата на град Скопје се:

- ЕСМ ПРОДАЖБА ДООЕЛ Скопје;
- ЕСМ ПРОИЗВОДСТВО НА ТОПЛИНА ДООЕЛ – Скопје;
- ЕСМ ДИСТРИБУЦИЈА НА ТОПЛИНА ДООЕЛ Скопје;
- ЕСМ СНАБДУВАЊЕ СО ТОПЛИНА ДООЕЛ Скопје;
- АД ЕСМ Скопје, Подружница Енергетика; и
- Скопје Север АД Скопје.

Друштвата во сопственост на АД ЕСМ Скопје, почнувајќи од 14 октомври 2022 година, го управуваат најголемиот систем за централно греење во Република Северна Македонија. Производството на топлинска енергија се врши со основни средства кои со договор за закуп се преземени од АД ОРА ИНЖЕНЕРИНГ ДООЕЛ Скопје.

Дистрибуцијата на топлинската енергија се врши со основни средства (топловодна дистрибутивна мрежа) кои АД ЕСМ Скопје, ги дава под закуп на ЕСМ ДИСТРИБУЦИЈА НА ТОПЛИНА ДООЕЛ Скопје со Договор за закуп на постоечки систем за дистрибуција на топлинска енергија.

На Слика 4.1 даден е приказ на системот за дистрибуција на топлинска енергија на Друштвото за дистрибуција на топлинска енергија ЕСМ ДИСТРИБУЦИЈА НА ТОПЛИНА ДООЕЛ Скопје.

*Слика 4.1 Приказ на системот за дистрибуција на топлинска енергија на Друштвото за дистрибуција на топлинска енергија
ЕСМ ДИСТРИБУЦИЈА НА ТОПЛИНА ДООЕЛ Скопје*

4.1 ПРОИЗВОДСТВО НА ТОПЛИНСКА ЕНЕРГИЈА

На територијата на Град Скопје во функција се три регулирани производители на топлинска енергија и еден нерегулиран производител на топлинска енергија.

Со Одлуката за наметнување обврска за обезбедување на јавна услуга за регулирано производство на топлинска енергија на подрачјето на Град Скопје, Владата на Република Северна Македонија на ЕСМ ПРОДАЖБА ДООЕЛ Скопје му наметна обврска за обезбедување на јавна услуга за вршење на енергетска дејност регулирано производство на топлинска енергија за потребите на потрошувачите на дел од подрачјето на Градот Скопје за обезбедување на непрекинато функционирање на системот за топлинска енергија и заради сигурно, безбедно и квалитетно снабдување со топлинска енергија на потрошувачите на подрачјето на Град Скопје. Регулаторната комисија за енергетика на 14 октомври 2022 година, донесе Одлука за издавање на лиценца за вршење на енергетска дејност регулирано производство на топлинска енергија на ЕСМ ПРОДАЖБА ДООЕЛ Скопје. Врз основа на важноста на Договорот за закуп на основни средства за вршење на регулирана дејност производство на топлинска енергија склучен меѓу ЕСМ Продажба ДООЕЛ Скопје и Адора Инженеринг ДООЕЛ Скопје, лиценцата за вршење на енергетската дејност регулирано производство на топлинска енергија на ЕСМ ПРОДАЖБА ДООЕЛ Скопје беше со датум на важење до 30 април 2023 година.

Регулаторната комисија за енергетика на 5 јуни 2023 година издаде лиценца за вршење на енергетска дејност регулирано производство на топлинска енергија на ЕСМ ПРОИЗВОДСТВО НА ТОПЛИНА ДООЕЛ – Скопје врз основа на поднесено Барање за издавање на лиценца за вршење на енергетска дејност регулирано производство на топлинска енергија од 25 април 2023 година.

Регулаторната комисија за енергетика на 19 јуни 2023 година донесе Решение за одобрување на Договор за купопродажба на топлинска енергија склучен помеѓу ЕСМ ПРОИЗВОДСТВО НА ТОПЛИНА ДООЕЛ Скопје и ЕСМ ДИСТРИБУЦИЈА СО ТОПЛИНА ДООЕЛ Скопје.

Капацитетите за производство на топлинска енергија на ЕСМ ПРОИЗВОДСТВО НА ТОПЛИНА ДООЕЛ – Скопје се:

- Топлана Исток со произведен капацитет од 279 MW, лоцирана во источната индустриска зона на градот, и
- Топлана Запад, со произведен капацитет од 171 MW, лоцирана во населба Тафталиџе.

Вкупниот активен произведен капацитет на топланите со кои управува ЕСМ ПРОИЗВОДСТВО НА ТОПЛИНА ДООЕЛ – Скопје е 450 MW. За производство на топлинска енергија се користи природен гас.

Комбинираниот производител на топлинска и електрична енергија ТЕ-ТО АД Скопје има произведен топлински капацитет од 160 MW, како нерегулиран производител на топлинска енергија.

АД ЕСМ Скопје, Подружница Енергетика, располага со вкупен произведен капацитет од 96 MW. Во 2018 година АД ЕСМ Скопје стана сопственик на комбинираната постројка на топлинска и електрична енергија со произведен топлински капацитет од 13,5 MW, којашто претходно беше во сопственост на КОГЕЛ СТИЛ ДОО Скопје.

Скопје-Север АД Скопје произведува топлинска енергија преку два котли од по 23 MW, односно има вкупен производен капацитет од 46 MW.

Во Табела 4.1 даден е табеларен преглед на производствените капацитети за топлинска енергија.

Табела 4.1 Производствени капацитети за топлинска енергија

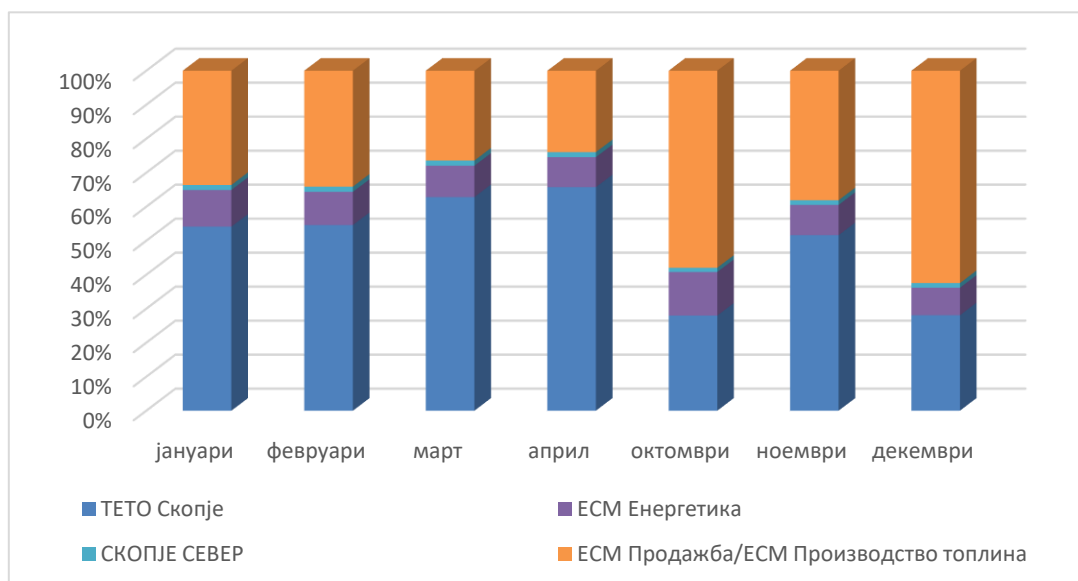
Компанија	Топлана/Котел	Гориво	Технологија	Моќност [MW]
ЕСМ Производство на топлина	ТО Исток	природен гас	ТО	279
ЕСМ Производство на топлина	ТО Запад	природен гас	ТО	171
Топлификација	ТО 11 Октомври	природен гас	ТО	28
ТЕ-ТО Скопје	ТЕ-ТО Скопје	природен гас	ТЕ-ТО	160
ЕСМ	ЕСМ Енергетика К1	природен гас	ТО	32
ЕСМ	ЕСМ Енергетика К2	природен гас	ТО	32
ЕСМ	ЕСМ Енергетика К3	природен гас	ТО	32
ЕСМ	ТЕ-ТО КОГЕЛ ТЕ	природен гас	ТЕ-ТО	14
СКОПЈЕ СЕВЕР	Скопје Север К1	природен гас	ТО	23
СКОПЈЕ СЕВЕР	Скопје Север К2	природен гас	ТО	23

Вкупниот капацитет за производство на топлинска енергија, вклучувајќи го и нерегулираниот производител, изнесува 794 MW. Количеството на произведена топлинска енергија зависи од временските услови и вообичаено најголемо производство се остварува во месеците јануари, февруари и декември (Табела 4.2).

Табела 4.2 Произведена топлинска енергија по месеци и по производители во 2023 година (kWh)

Месец	ЕСМ Продажба / Производство на топлина	ТЕТО Скопје	ЕСМ Енергетика	Скопје Север	Вкупно (kWh)
јануари	37.531.699	60.436.800	12.033.340	1.642.000	111.643.839
февруари	36.501.599	58.434.200	10.446.180	1.636.000	107.017.979
март	20.551.400	48.847.000	7.173.140	1.172.000	77.743.540
април	11.945.700	32.784.800	4.392.440	738.000	49.860.940
октомври	10.863.700	5.242.000	2.403.000	235.000	23.367.102
ноември	31.498.000	42.675.100	7.359.940	1.126.000	82.659.040
декември	79.245.399	35.626.400	10.252.220	1.742.000	126.866.019
Вкупно	228.137.497	284.046.300	54.060.260	8.291.000	574.535.057

Вкупно произведената топлинска енергија по месеци и по производители во 2023 година е дадена на Графикон 4.1.

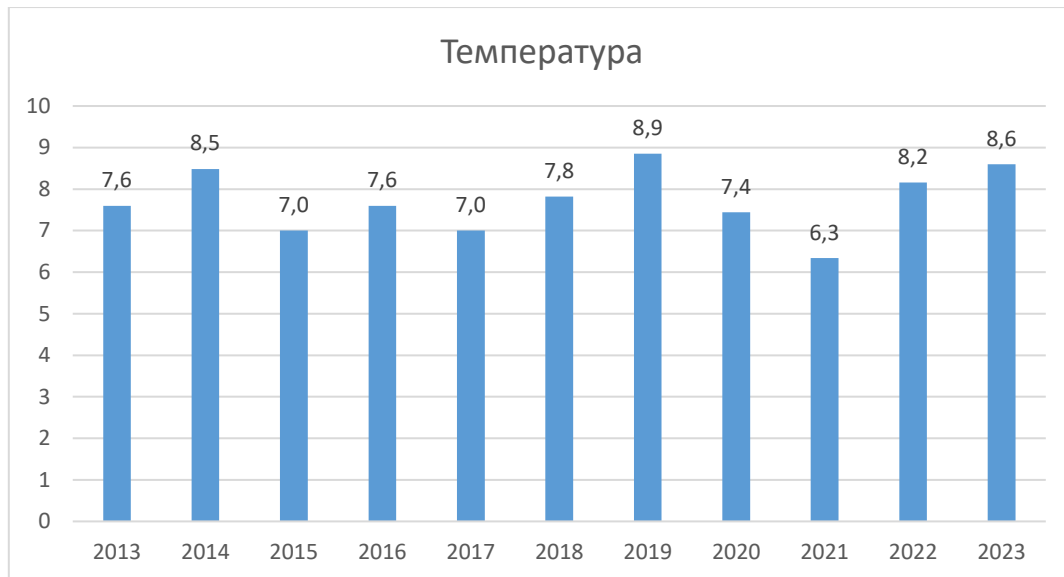
Графикон 4.1 Произведена топлинска енергија по месеци и по производители во 2023 година (kWh)

Сите производители на топлинска енергија како гориво го користат природниот гас, што има позитивен придонес во однос на еколошкиот аспект. Во Табела 4.3. даден е преглед на потрошувачката на природен гас по месеци и по производители во 2023 година.

Табела 4.3 Потрошувачка на природен гас по месеци и по производители во 2023 година (kWh)

Месец	ЕСМ Продажба / ЕСМ Производство на топлина	ЕСМ Енергетика	Скопје Север	Вкупно
Јануари	44.129.655	13.520.607	2.160.529	59.810.791
Февруари	42.103.385	11.737.281	2.014.755	55.855.421
Март	23.933.509	8.059.708	1.437.130	33.430.347
Април	13.707.105	4.935.326	902.287	19.544.718
Октомври	11.917.502	2.700.000	311.030	15.239.562
Ноември	36.678.991	8.269.596	1.349.845	47.648.295
Декември	91.136.251	11.519.348	1.907.494	106.470.587
Вкупно	267.174.776	60.741.865	10.083.079	337.999.720

Испорачаната топлинска енергија и потрошените количества на природен гас се во тесна корелација со остварените надворешни температури во месеците од грејната сезона во периодот 2013-2023 година (Графикон 4.2).

Графикон 4.2 Остварени надворешни температури во месеците од грејна сезона во периодот од 2014 до 2023 година

Во 2023 година просечната надворешна температура за месеците од грејна сезона била 8,6°C и е значително повисока од просечната прогнозирана температура од 6,23°C.

4.2 ДИСТРИБУЦИЈА НА ТОПЛИНСКА ЕНЕРГИЈА

На територијата на град Скопје активните системи за дистрибуција на топлинска енергија се управувани од:

- Друштвото за дистрибуција на топлинска енергија ЕСМ ДИСТРИБУЦИЈА НА ТОПЛИНА ДООЕЛ Скопје,
- АД ЕСМ Скопје – Подружница Енергетика и
- Скопје Север АД Скопје.

Со донесените Одлуки за менување на лиценците за вршење на енергетска дејност дистрибуција на топлинска енергија на ЕСМ ДИСТРИБУЦИЈА НА ТОПЛИНА ДООЕЛ Скопје и на АД ЕСМ Скопје, Подружница Енергетика, се овозможи дистрибутивната мрежа во населбата Автокоманда повторно да стане составен дел на дистрибутивната мрежа со која сега оперира ЕСМ ДИСТРИБУЦИЈА НА ТОПЛИНА ДООЕЛ Скопје, како и во периодот пред 31 декември 2012 година.

Енергетскиот биланс за преземени и испорачани количества на топлинска енергија, изразен во kWh од страна на дистрибутерите по месеци во 2023 година, е даден во Табела 4.4.

Табела 4.4 Енергетски биланс на дистрибутерите на топлинска енергија по месеци и компании во 2023 година (во kWh)

ЕСМ Дистрибуција на топлина	јануари	февруари	март	април	октомври	ноември	декември	Вкупно
Влез	97.968.500	94.935.800	69.398.400	44.730.500	16.105.700	74.173.100	114.871.800	512.183.800
Излез	88.150.082	86.347.484	61.847.040	40.496.673	12.008.988	64.944.203	103.468.904	457.263.374
Реализирани загуби	10,02%	9,05%	10,88%	9,46%	25,44%	12,44%	9,93%	10,72%
ЕСМ Енергетика	јануари	февруари	март	Април	октомври	ноември	декември	Вкупно
Влез	12.032.940	10.446.180	7.173.140	4.392.440	2.403.000	7.359.940	10.252.220	54.572.675
Излез (пресметковно)	10.588.987	9.192.638	6.312.363	3.865.347	2.114.640	6.476.747	9.021.953	47.572.675
Загуби	12,00%	12,00%	12,00%	12,00%	12,00%	12,00%	12,00%	12,00%
Скопје Север	јануари	февруари	март	Април	октомври	ноември	декември	Вкупно
Влез	1.642.000	1.636.000	1.171.000	738.000	235.000	1.126.000	1.742.000	8.290.000
Излез	1.382.784	1.385.996	935.519	568.775	141.623	926.000	1.334.000	6.674.697
Реализирани загуби	15,79%	15,28%	20,11%	22,93%	39,73%	17,76%	23,42%	19,48%

Во Табелата 4.4 се прикажани преземените и испорачаните количества на топлинска енергија од страна на дистрибутерите на топлинска енергија, како и реализираните загуби во 2023 година. Регулаторната комисија за енергетика, во согласност со Правилникот за утврдување на цени за топлинска енергија и системски услуги, одобрува најмногу до 12 % загуби во системите за дистрибуција на топлинска енергија.

Согласно ГИС евиденцијата на ЕСМ ДИСТРИБУЦИЈА НА ТОПЛИНА ДООЕЛ, вкупната должината на дистрибутивната мрежа, вклучително и должината од приклучните места до објектите, заклучно со 31 декември 2023 година, изнесува 249,6 km. За останатите два дистрибутери должината на дистрибутивната мрежа, заклучно со 31 декември 2023 година е дадена во Табелата 4.5.

Табела 4.5 Должина на дистрибутивна мрежа (во km)

Дистрибутер	Должина на дистрибутивна мрежа
ЕСМ Дистрибуција на топлина	249,6
ЕСМ Енергетика	13,2
Скопје Север	10
Вкупно	272,8

4.3 СНАБДУВАЊЕ СО ТОПЛИНСКА ЕНЕРГИЈА

Снабдувачи со топлинска енергија се: Друштвото за снабдување со топлинска енергија ЕСМ СНАБДУВАЊЕ СО ТОПЛИНА ДООЕЛ Скопје, ЕСМ Енергетика и Скопје Север АД Скопје.

Во делот на снабдување со топлинска енергија Регулаторната комисија за енергетика донесе:

- Решение за одобрување на Предлог - Одлуката за определување на трошоците за исклучување и повторно приклучување на потрошувачите од/на грејната инсталација на објектот на АД Електрани на Северна Македонија Скопје, донесено на 13 март 2023 година,
- Решение за одобрување на Договор за снабдување со топлинска енергија на АД ЕСМ Скопје, Подружница „ЕНЕРГЕТИКА“ – Скопје, донесено на 7 август 2023 година,
- Решение за одобрување на Предлог - Одлуката за определување на трошоците за приклучување и исклучување на потрошувачите од/на грејната инсталација на објектот и трошоците за вршење на други услуги од страна на снабдувачот по барање на потрошувач на Друштвото за снабдување со топлинска енергија ЕСМ СНАБДУВАЊЕ СО ТОПЛИНА ДООЕЛ Скопје, донесено на 19 октомври 2023 година.

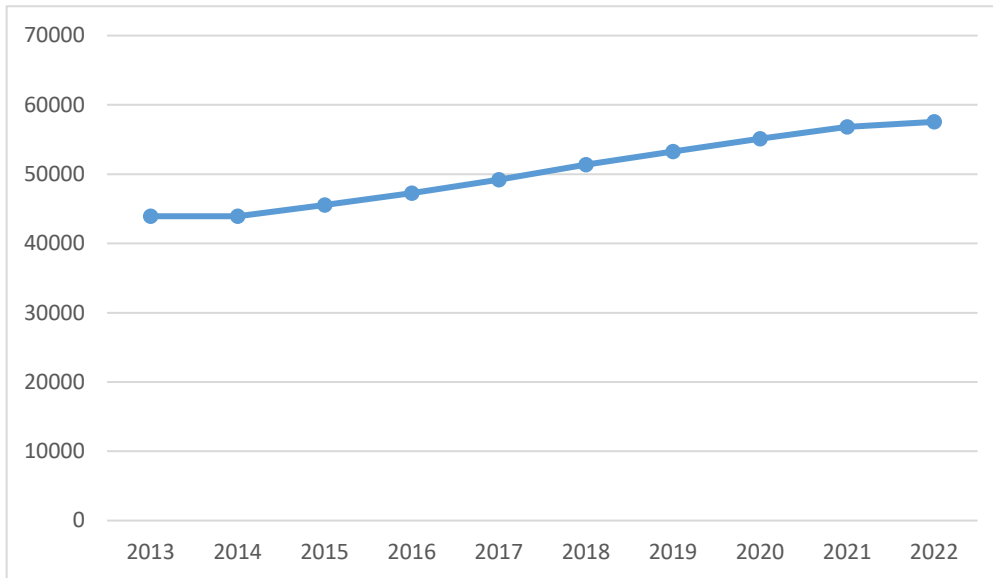
Во Табелата 4.6. прикажан е бројот на потрошувачи на топлинска енергија по категорија и снабдувач во декември 2023.

Табела 4.6 Број на потрошувачи на топлинска енергија по категорија и снабдувач (декември 2023)

Снабдувач	Домаќинства	Останати	Вкупно
ЕСМ Снабдување со топлина	60.434	1.025	61.459
ЕСМ Енергетика	2.007	36	2.043
Скопје Север	486	16	502
Вкупно	62.927	1.077	64.004

Најголемиот број на потрошувачи на топлинска енергија, или 61.459 заклучно со декември 2023, се снабдувани од страна на ЕСМ СНАБДУВАЊЕ СО ТОПЛИНА ДООЕЛ Скопје, и тоа претставува 96,02 % од вкупниот број од 64.004 потрошувачи. Следниот снабдувач е ЕСМ Скопје, Подружница Енергетика, којшто снабдува 2.043 потрошувачи, и најмал снабдувач е Скопје-Север АД Скопје со 502 потрошувачи.

Графикон 4.3 Број на потрошувачи на топлинска енергија за период 2014 - 2023 година за системот на ЕСМ Снабдување со топлина

Најголемиот број на потрошувачи се од категоријата домаќинства, но имајќи предвид дека ова се мали потрошувачи, значителен дел од потрошувачката на топлинска енергија припаѓа на категоријата на потрошувачи останати (Графикон 4.4 и Табела 4.6).

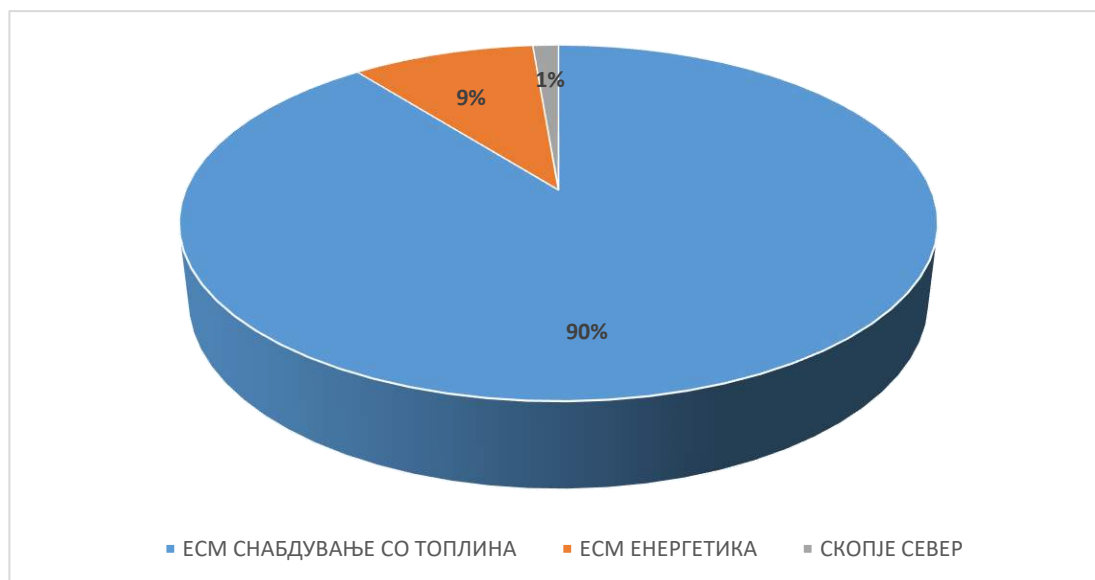
Графикон 4.4 Удел на испорачани количества на топлинска енергија по категории на потрошувачи во 2023 година

Категоријата на потрошувачи домаќинства учествува со 79 % од испорачаната топлинска енергија, додека категоријата потрошувачи останати учествува со 21 %.

Табела 4.7 Испорачана топлинска енергија по категорија и по снабдувач во kWh

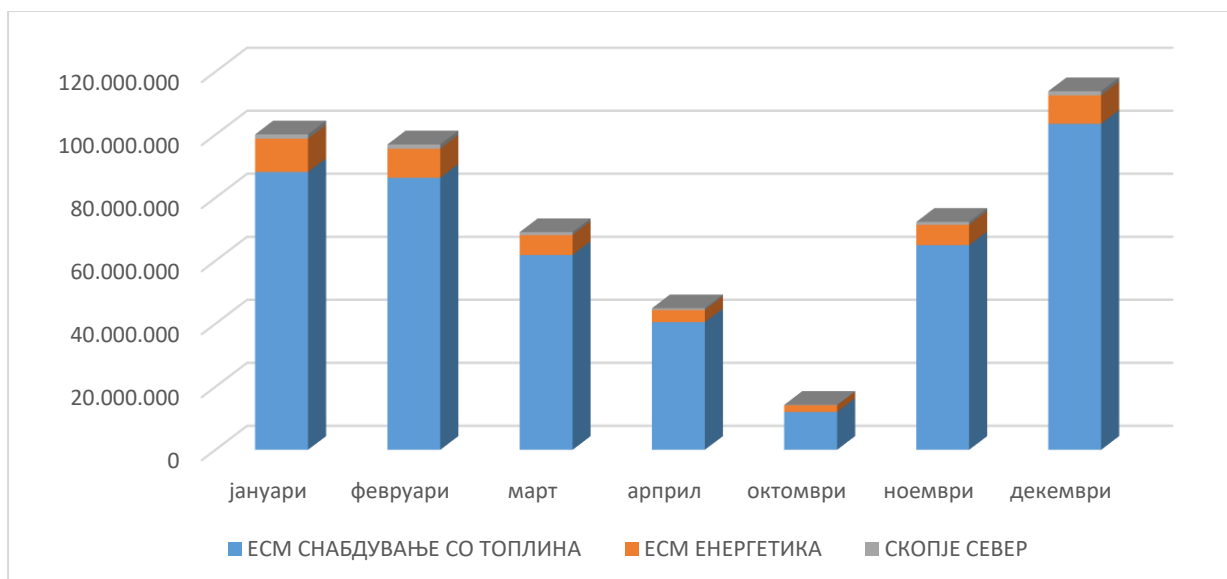
Снабдувач	Домаќинства	Останати	Вкупно
ЕСМ Снабдување со топлина	358.994.499	98.268.874	457.263.374
ЕСМ Енергетика	41.449.675	6.123.000	47.572.675
Скопје Север	3.543.926	3.130.771	6.674.697
Вкупно	403.988.100	107.522.645	511.510.745

Уделот на снабдувачите во вкупно испорачаната топлинска енергија е претставена на Графиконите 4.4 и 4.5.

Графикон 4.5 Удел на снабдувачите во вкупно испорачаната топлинска енергија во 2023 година

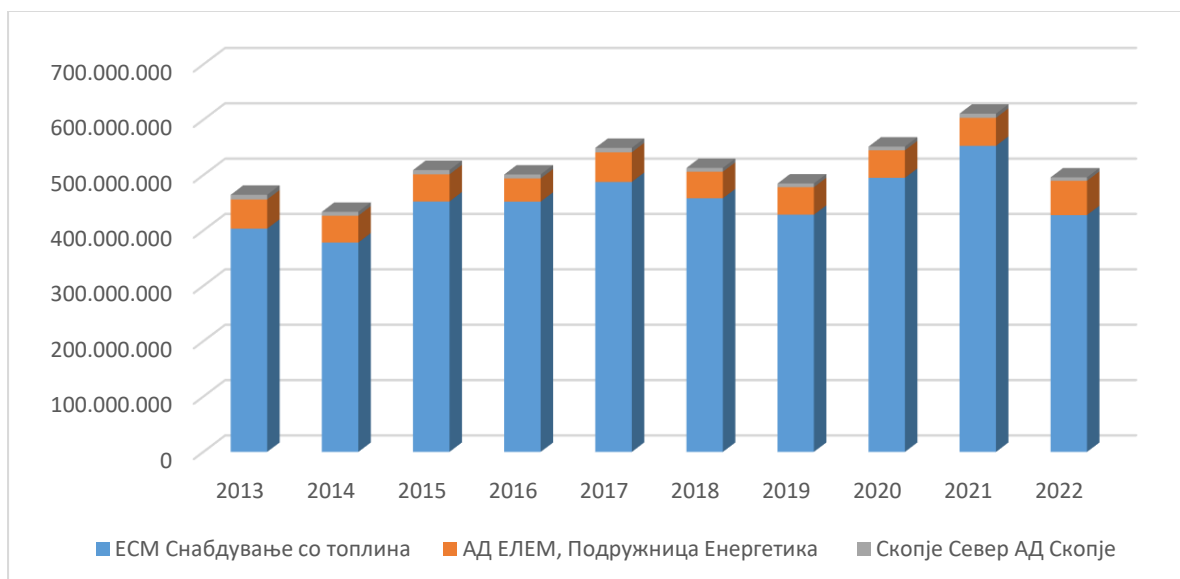
Од Графиконот 4.5 може да се забележи дека ЕСМ СНАБДУВАЊЕ СО ТОПЛИНА ДООЕЛ Скопје има најголемо учество од 90 % во вкупно испорачаните количества на топлинска енергија. Потоа следува системот на АД ЕСМ Скопје, Подружница Енергетика, со учество од 9 %, и на крај е Скопје Север со учество од 1 % во вкупно испорачаните количества на топлинска енергија.

Графикон 4.6 Испорачана топлинска енергија по месеци и снабдувач во 2023 година (во kWh)

Соодветно, најголемото производство на топлинска енергија и најголемата испорака на топлинска енергија е во месеците јануари, февруари и декември, кога и температурите се најниски (Графикон 4.6).

Испорачаните количества на топлинска енергија во период од 2013 – 2023 година по снабдувач се претставени на Графиконот 4.7.

Графикон 4.7 Испорачана топлинска енергија по снабдувач за изминатите 10 години (во kWh)

4.3.1 ЦЕНИ НА ТОПЛИНСКА ЕНЕРГИЈА

Редовна промена на цени во јули 2023

На 31 јули 2023 година, Регулаторната комисија за енергетика донесе Одлуки за изменување и дополнување на Одлуките за максимален приход и тарифи, со кои

поради комплексноста на поднесените Барања кои се однесуваа за период во кој настанаа промени кај носителите на лиценци за вршење на дејностите производство, дистрибуција и снабдување со топлинска енергија, се изврши продолжување на постојните тарифни ставови до носење на нови одлуки.

Во согласност со Правилникот за утврдување на цени за топлинска енергија и системски услуги, ЕСМ ПРОИЗВОДСТВО НА ТОПЛИНА ДООЕЛ Скопје, ЕСМ ДИСТРИБУЦИЈА НА ТОПЛИНА ДООЕЛ Скопје и ЕСМ СНАБДУВАЊЕ СО ТОПЛИНА ДООЕЛ Скопје до Регулаторната комисија за енергетика поднесоа барања за максимален приход и цена. Исто така, во согласност со Правилникот, барања поднесоа и Скопје-Север АД Скопје и АД ЕСМ Скопје - Подружница Енергетика.

На 31 октомври 2023 година Регулаторната комисија за енергетика донесе пет одлуки по барањата на претпријатијата. Податоци за тарифите за топлинска енергија и ангажираната топлинска моќност за одделните снабдувачи се дадени во Табела 4.8.

Табела 4.8 Тарифи за топлинска енергија по снабдувачи донесени на 31 октомври 2023 година

Снабдувач	Домаќинства		Останати	
	ден./kWh	ден./kW/год.	ден./kWh	ден./kW/год.
Снабдување со топлина БЕ ДООЕЛ	2,9392	1.688,5984	7,9358	4.559,2157
ЕСМ Енергетика	4,5335	2.590,4974	11,7871	6.735,2932
Скопје Север	3,6510	1.543,7729	9,4927	4.013,8095

За споредба на надоместокот на топлинска енергија и неговата промена кај постојните снабдувачи со топлинска енергија, како пример се користи модел на стандарден стан со грејна површина од 50 m², просечна годишна потрошувачка на топлинска енергија од 7.500 kWh и ангажирана моќност од 6,25 kW (Табела 4.10).

Табела 4.10. Преглед на просечен надоместок за топлинска енергија за категорија домаќинства за ЕСМ Снабдување со топлина ДООЕЛ, АД ЕСМ Скопје, Подружница Енергетика и Скопје Север АД Скопје за 2021, 2022 и 2023 година

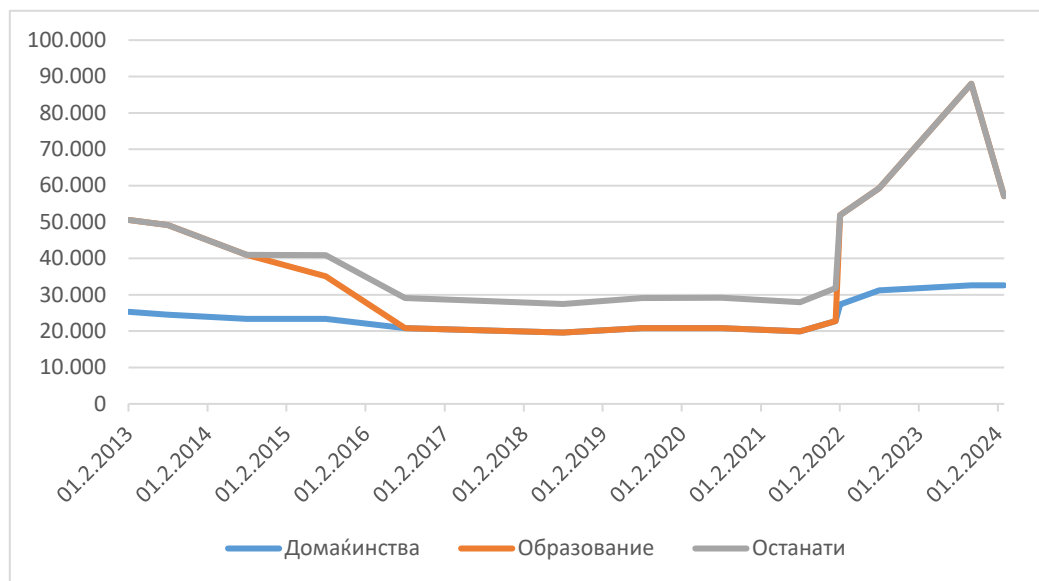
Снабдувач	Авг. 2021 год.[ден]	Јан. 2021 год.[ден]	Фев. 2022 год.[ден]	Авг. 2022 год.[ден]	Ное. 2023 год.[ден]	Ное. 23/ Авг.22(%)
ЕСМ Снабдување	19.942	22.744	27.309	31.181	32.598	4,54%
ЕСМ Енергетика	19.246	22.001	43.474	50.249	50.192	0%
Скопје Север	22.168	25.309	47.515	55.263	37.031	-33%

Во февруари 2024 година, ЕСМ ПРОИЗВОДСТВО НА ТОПЛИНА ДООЕЛ - Скопје, ЕСМ ДИСТРИБУЦИЈА НА ТОПЛИНА ДООЕЛ - Скопје, ЕСМ СНАБДУВАЊЕ СО ТОПЛИНА

ДООЕЛ - Скопје како и Скопје-Север АД Скопје и АД ЕСМ Скопје - Подружница Енергетика поднесоа Барања за промена на одобрените регулиран максимален приход.

Имајќи ги во предвид тековните цени на природен гас како и фјучерсите на светските берзи, Регулаторната комисија за енергетика на 29 февруари 2024 година донесе одлуки по барањата на претпријатијата, со кои тарифите за топлинска енергија и ангажираната топлинска моќност за категоријата останати беа намалени во просек за околу 35%.

Историските податоци во однос на просечниот надоместок за топлинска енергија за ЕСМ Снабдување со топлина се прикажани на Графикон 4.8.

Графикон 4.8 Промена на надоместокот за топлинската енергија за период 2013 - 2024 година за системот на ЕСМ Снабдување со топлина

Со донесување на Одлуката за издавање на лиценца за вршење на енергетска дејност регулирано производство на топлинска енергија на ЕСМ ПРОИЗВОДСТВО НА ТОПЛИНА ДООЕЛ – Скопје, Регулаторната комисија за енергетика ја продолжи и примената на важечката Одлука за цена.

Регулаторната комисија за енергетика на 31 август 2023 година донесе Одлука за корекција на прогнозираните количини на топлинска енергија на мерно место за престојната грејна сезона за авансните пресметки со која се одобри ЕСМ Снабдување со топлина ДООЕЛ Скопје соодветно во авансните фактури за топлинска енергија во грејната сезона 2023/2024 да изврши корекција на прогнозираните количини на топлинска енергија на мерно место којашто ќе обезбеди износите на новите авансни фактури за топлинска енергија во престојната грејна сезона да бидат исти со соодветните авансни фактури за топлинска енергија во изминатата грејна сезона.

Регулаторната комисија за енергетика на 24 октомври 2023 година донесе нов Правилник за утврдување на цени за топлинска енергија и системски услуги („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.225/23), во кој беа направени измени во однос на Методологијата за начин на определување на цена на топлинска енергија набавена од производители на топлинска енергија (за постројки за комбинирано производство на електрична и топлинска енергија со гасна и парна турбина), пондерираната просечна цена на капиталот на регулираното друштво која се применува

во регулираниот период, степенот на ефикасноста на топланите, усогласување во делот на единиците мерки за енергија, како и во времетраењето на регулираниот период, кој од три е намален на една година.

Регулаторната комисија за енергетика на 26 октомври 2023 година донесе Тарифен систем за изменување на Тарифниот систем за продажба на топлинска енергија, со кој што се врши измена на тарифниот сооднос помеѓу различните категории на потрошувачи со цел за обезбедување на континуитет во функционирањето на системот за централно греење.

4.4 РАЗВОЈНИ И ИНВЕСТИЦИСКИ ПЛАНОВИ ВО СИСТЕМИТЕ ЗА ТОПЛИНСКА ЕНЕРГИЈА

Целта на развојните и инвестициските планови во системите за топлинска енергија е да се обезбеди сигурно и континуирано производство, дистрибуција и снабдување на топлинска енергија, како и зголемена ефикасноста на системите и персоналот.

Реализацијата на развојните и инвестициските планови доведува и до намалување на трошоците за функционирањето на системите за производство и дистрибуција на топлинска енергија.

Развојните планови се насочени кон зголемување на сигурноста во работата на системите за производство и дистрибуција на топлинска енергија, како и мониторинг и далечинска контрола на работните параметри на системите.

4.4.1 Друштво за производство на топлинска енергија ЕСМ ПРОИЗВОДСТВО НА ТОПЛИНА ДООЕЛ Скопје

Во 2023 година целосно се реализирани градежните активности во просторијата на DCS ормарите и отпочната е реконструкцијата на постојното осветлување, која се очекува да заврши во 2024 година.

За 2024 година се планирани следните инвестиции:

- Комплетирање на реконструкцијата на постојното осветлување,
- Замена на постоечките горилници на котлите со Low NOx горилници и замена на гасните прстени кај постоечките горилници на котлите, со цел исполнување на Националниот план за редукција на емисии, и
- Набавка и монтажа на систем за континуиран мониторинг за мерење на емисија во воздух во двете топлани, со цел исполнување на условите од Законот за животна средина и условите дадени во А – дозволите за усогласување со оперативен план за ТО Исток и ТО Запад при работа со алтернативно гориво,

Со реализација на овие инвестиции би се подобрила заштитата на животната средина и би се исполниле еколошките стандарди за емисија на штетни материи во воздухот и почвата.

4.4.2 Друштво за дистрибуција на топлинска енергија ЕСМ ДИСТРИБУЦИЈА НА ТОПЛИНА ДООЕЛ Скопје

За дистрибутивната мрежа, ЕСМ ДИСТРИБУЦИЈА НА ТОПЛИНА ДООЕЛ – Скопје има обврска за инвестиционо одржување и нејзино проширување, односно креирање на нова вредност преку изградба на нови и реконструкција на постоечки топоводи.

ЕСМ ДИСТРИБУЦИЈА НА ТОПЛИНА ДООЕЛ - Скопје во 2024 година планира да го подобри дистрибутивниот систем во следните области:

- Тековна оптимизација на дистрибутивниот систем преку интегрирање на дистрибутивната мрежа за исполнување на критериумите за ефикасно централно греење, во согласност со директивата на ЕУ за енергетска ефикасност и Законот за енергетска ефикасност;
- Проширување на капацитетот на сегашната мрежа и изградба на нови топоводи во согласност со развојот на градот и донесување на нови ДУП-ови,
- Намалување на загубите во процесот на дистрибуција на топлинска енергија,
- Континуирана дигитализација и автоматизација на дистрибутивната мрежа преку имплементација на нови дополнителни SCADA точки.

Стратешка цел на Друштвото е да продолжи со континуирана имплементација и развој на SCADA системот и во наредниот период се планира целосна замена на постоечката опрема за мониторинг. Новите објекти кои се приклучуваат на дистрибутивниот систем, согласно пропишаните технички барања задолжително се опремени со новиот систем за далечинска контрола и регулација.

Со Планот за проширување на дистрибутивната мрежа за 2024 година се предвидува:

- Изградба (дислокација) на водови од шахти до новопроектирани шахти со пропратни новопроектирани секундарни водови,
- Изградба и реконструкција на топоводи, со пропратни секундарни топоводи,
- Изградба на секундарни вреловоди.

4.4.3 АД ЕСМ СКОПЈЕ, ПОДРУЖНИЦА ЕНЕРГЕТИКА

Со цел обезбедување на сигурно и континуирано снабдување со топлинска енергија и зголемување на ефикасноста на процесите, АД ЕСМ Скопје, Подружница Енергетика во периодот од 2024 до 2029 година планира инвестирање во основни средства за производство, дистрибуција и снабдување на топлинска енергија со следните планирани активности:

- Физибилити студија за подобрување на ефикасноста на постоечките погонски машини во Енергетика,
- Проширување на производниот капацитет со набавка и монтирање на нови постројки,
- Сигурност на постоечките производствени постројки преку навремена набавка и имплементација на нови сегменти од истите со цел за зголемена функционалност,

- Модернизација на постоечките производствени капацитети со цел за зголемување на ефикасноста како и со тенденција на сведување на минимум на загадување,
- Модернизација на процесот за подготовка и квалитет на водата во дистрибутивниот систем,
- Проширување на топловодниот систем,
- Реконструкција на постојната дистрибутивна мрежа за топлинска енергија,
- Модернизација - реконструкција и подобрување на енергетската ефикасност на пумпите во главната станица, како и ниска и висока зона,
- Модернизација на мерно-процесната опрема,
- Модернизација на топлинските потстанции,
- Модернизација и реконструкција на електро-дистрибутивниот систем,
- Имплементирање на Billing систем.

НАФТЕНИ ДЕРИВАТИ

2023 година

V. НАФТЕНИ ДЕРИВАТИ

Пазарот со сурова нафта, нафтени деривати, биогорива и горива за транспорт во Република Северна Македонија се одвива преку увоз и извоз на сурова нафта и нафтени продукти, транспорт на сурова нафта низ нафтовод, преработка на суровата нафта, производство на нафтени продукти, производство на биогориво, како и дистрибуција и продажба на нафтените продукти.

Извештајната година ќе биде запаметена по многуте предизвици со кои светот се соочи на секој чекор, особено секторот нафта кој е на крстопат помеѓу традиционалните извори на енергија и зголемениот притисок кон одржливост и еколошки стандарди. Со оглед на глобалните економски трендови, геополитичките случувања и технолошкиот напредок, секторот доживува значителни промени кои ја обликуваат неговата иднина.

Цените на суровата нафта и нафтените деривати беа особено нестабилни на почетокот на годината, бидејќи вестите за повторното отворање на Кина и претстојната забрана за рускиот дизел доведоа до остри поскапувања. Производството на нафтени деривати во Русија беше еден од најголемите извори на несигурност што се идентификуваше на почетокот на 2023 година. Сепак, цените брзо се вратија, со мерките за дизелот да влезе во складиштето на АРА, а макроекономијата почна да ги поттикнува стравувањата од побарувачката на горива во светот. Во услови на намалено производството и непланирани прекини, зголемени залихи на дизел и затегната монетарна политика која не е забележана од 1980 година, цените на нафтата паднаа во текот на вториот квартал. Слабењето на глобалните пазари на нафта доведе до тоа картелот ОПЕК + да го намали производството за 2 милиони барели/дневно. Ова неочекувано намалување на производството од страна на членките на ОПЕК, особено Саудиска Арабија, делумно се надмина со зголемувањето на производството на течни горива од страна на САД и неколку други земји како Бразил, Гвајана и Норвешка.

Исклучителни фактори кои имаа големо влијание на пазарот со нафта во светот во 2023 година, се војната во Украина и кризата на Блискиот исток, кој предизвикаа скок на цените на нафтата, но сепак, државните интервенции и мерките на европските земји за замена на рускиот увоз со снабдување со нафта од други правци резултираа со пониски цени. Цените на нафтата во втората половина на 2023 година се вратија на нивоата пред руската агресија, така што цената на нафтата од типот Brent се стабилизира на околу 80 УСА долари/барел на крајот на 2023 година, што е нешто поскапо од пред војната, но и значително поевтино отколку во времето пред Парискиот договор во 2015 година.

Трендот на движење на цените на суровата нафта и нафтените деривати на светските берзи, директно се рефлектираа и во носењето на одлуки за цени од страна на Регулаторната комисија за енергетика.

Бројни земји, меѓу кои и Северна Македонија, воведоа одредени механизми при регулирање на цените на нафтените деривати заради заштита на потрошувачите и сите учесници на пазарот со нафта и нафтени деривати, со цел да се обезбеди непречено функционирање на стопанството.

Во таа смисла, важно е да се нагласи дека од март 2022 година, Регулаторна комисија за енергетика континуирано донесува одлуки за утврдување на малопродажни цени на нафтените деривати, соодветно на актуелните случувања на

пазарот со нафта и нафтени деривати. Динамиката на донесувањето на одлуките е тесно поврзана со секојдневното зголемување или намалување на берзанските цени на нафтените деривати на лондонската берза и/или зголемување или намалување на курсот на УСА доларот во однос на денарот. Со ваквиот пристап се обезбедува сигурност, стабилност и предвидливост на пазарот со нафтените деривати, а се со единствена цел да се заштитат потрошувачите од големи ценовни осцилации.

Применувајќи ја оваа последна одредба, Регулаторната комисија за енергетика, секојдневно пресметува и утврдува дали се создадени услови за донесување на Одлука за утврдување на највисоките малопродажни цени за одделни нафтени деривати.

И следната година секторот за нафта ќе остане во центарот на сложената мешавина на геополитички, економски и еколошки фактори. Влијанието на меѓународните конфликти продолжува да ги обликува условите на глобалниот пазар, додека во исто време има видлива промена во перцепцијата и улогата на фосилните горива во светот, кој се стреми да го намали неговото влијание врз климата. Покрај глобалното движење кон позелена и поодржлива иднина, фосилните горива сè уште играат клучна улога во енергетскиот сектор. Секторот за нафта не само што останува витален за глобалната економија, туку е и во првите редови на промените што ќе ја обликуваат иднината на енергијата.

5.1 ОПШТИ ПОДАТОЦИ ЗА НАФТЕНИОТ СЕКТОР

Енергетската инфраструктура во нафтениот сектор во Република Северна Македонија овозможува увоз, извоз и транспорт на сурова нафта и нафтени деривати, преработка на суровата нафта, производство на биогориво, дистрибуција, транспорт и продажба на нафтените деривати.

5.1.1 ПРЕРАБОТКА НА СУРОВА НАФТА И ПРОИЗВОДСТВО НА НАФТЕНИ ПРОДУКТИ

Рафинеријата ОКТА е изградена во 1980 година, а со работа започна во 1982 година. Дизајнирана е како хидроскиминг рафинерија со проектиран капацитет од 2,5 милиони тони годишно, односно 5480 bbl/дневно. Максимален капацитет од 1,36 милиони тони е постигнат во текот на 1988 година. Во својот технолошки состав има повеќе процесни постројки, и тоа: атмосферска дестилација, хидродесулфуризација на примарен бензин, каталитички реформинг, високо температурна изомеризација, хидродесулфуризација на керозин, хидродесулфуризација на средни дестилати и рекуперација на течен нафтен гас.

Од 1999 година, ОКТА Рафинерија на нафта АД Скопје е акционерско друштво со приватен мнозински пакет на акции од стратешкиот инвеститор ЕЛ.П.ЕТ Балканика, Р Грција. ОКТА Рафинерија на нафта АД Скопје има капацитет да произведува: безоловен моторен бензин со 95 октани – Euro V, безоловен моторен бензин со 98 октани - Euro V, дизелно гориво со 10 ppm сулфур - Euro V, гориво за млазни мотори - JET A-1, течен нафтен гас (ТНГ) - смеша пропан-бутан гас и комерцијален бутан. Од маслата за горење застапени се: мазутот со содржина на сулфур до 2% и екстра лесно масло за домаќинство со 1000 ppm сулфур.

Енергетската инфраструктура во нафтениот сектор во Република Северна Македонија е прикажана на Графикон 5.1.

Графикон 5.1 Енергетската инфраструктура во нафтениот сектор во Република Северна Македонија

5.1.2 ТРАНСПОРТ НА СУРОВА НАФТА НИЗ НАФТОВОД

Во 2002 година со работа започна нафтоводот Солун – Скопје, со должина од околу 213,5 km, 16 инчи NPS, со носивост на транспорт од 2,5 милиони тони нафта годишно. Транспортот на суровата нафта се одвива од терминалот ХЕЛП.ПЕ.-ТИК (Хеленик петролеум, Индустриски комплекс-Солун) до терминалот во ОКТА. Трасата на нафтоводот е континуирана помеѓу терминалите на ХЕЛП.ПЕ.-ТИК и ОКТА, со 15 блок вентилски станици (три лоцирани во Република Грција и 12 лоцирани во Република Северна Македонија) за обезбедување на дискретни секции на нафтоводот.

Контролата и мониторингот на работата на нафтоводот е реализирана преку SCADA-Систем. Со нафтоводот стопанисува заедничко македонско-грчко претпријатие VARDAX со седиште во Солун и канцеларија во Скопје.

5.1.3 ПРОИЗВОДСТВО НА БИОГОРИВА

Рафинеријата за производство на биодизел гориво е во сопственост на приватното акционерско друштво Макпетрол АД Скопје. Оваа рафинерија започна со производство во 2007 година и е со капацитет од 30 илјади тони годишно. За производство на биодизел горивото се користи нерафинирано масло од семе од маслодајна репка, кое се набавува од увоз.

5.1.4 МАЛОПРОДАЖНА МРЕЖА

Во Република Северна Македонија тековно работат околу 372 бензински пумпни станици. И покрај фактот што денес значително е променета сопственичката структура во малопродажниот сектор, Макпетрол АД Скопје поседува најголем број на бензински станици и тоа 126. Потоа следуваат Лукоил Македонија ДООЕЛ Скопје со 33 бензински станици, ОКТА Бренд со 27 бензински станици, додека преостанатите околу 186 бензински станици се во сопственост на повеќе други домашни претпријатија.

Дел од претпријатијата што поседуваат бензински станици, покрај основната дејност да продаваат горива на своите бензински станици, се јавуваат и како трговци на големо, односно дел од набавените течни горива не ги продаваат преку бензинските станици, туку ги продаваат директно на крајни потрошувачи.

5.1.5 СКЛАДИШНИ КАПАЦИТЕТИ

Вкупниот капацитет на резервоарите за нафта и нафтени производи во Република Северна Македонија е околу 382 илјади m^3 . Резервоарските капацитети во Република Северна Македонија се доволни за 90 дена тековна просечна потрошувачка од секој вид на нафтени продукти.

ОКТА Рафинерија на нафта АД Скопје, Макпетрол АД Скопје, Лукоил Македонија ДООЕЛ Скопје, Државните стоковни резерви на Република Северна Македонија, како и други помали приватни и државни акционерски друштва, имаат свои резервоарски складишни простори, и сите тие заедно ги сочинуваат резервоарските капацитети во Република Северна Македонија.

Формирањето, чувањето, обновувањето и користењето на задолжителните резерви на нафта и нафтени продукти се уредени во согласност со Законот за задолжителни резерви на нафта и нафтени продукти и директивите на Европската Унија.

5.2 СОСТОЈБА НА ПАЗАРОТ НА НАФТА И НАФТЕНИ ДЕРИВАТИ

Пазарот со нафта и нафтени деривати во Република Северна Македонија, покрај тоа што е уреден со Законот за енергетика*, е уреден и со следните закони: Законот за трговија, Законот за заштита на конкуренцијата, Законот за царините, Законот за данокот на додадена вредност, Законот за акцизите и Законот за пазарна инспекција. Покрај овие закони, пазарот со нафта и нафтени деривати е уреден и со Правилникот за квалитет на течните горива, Техничките прописи (складирање и транспорт на нафтените деривати, стандарди и сл.), како и со ратификуваните меѓународни договори: Договорот за стабилизација и асоцијација со Европската Унија, Договорот за енергетска повелба и Договорот за основање на енергетска заедница. Исто така, врз односите во овој пазар влијае и пристапувањето на нашата земја во Светската трговска организација.

5.2.1 ПАЗАРНИ УЧЕСНИЦИ

Согласно Законот за енергетика*, дејности од областа на суровата нафта, нафтените деривати, биогоривата и горивата за транспорт, се:

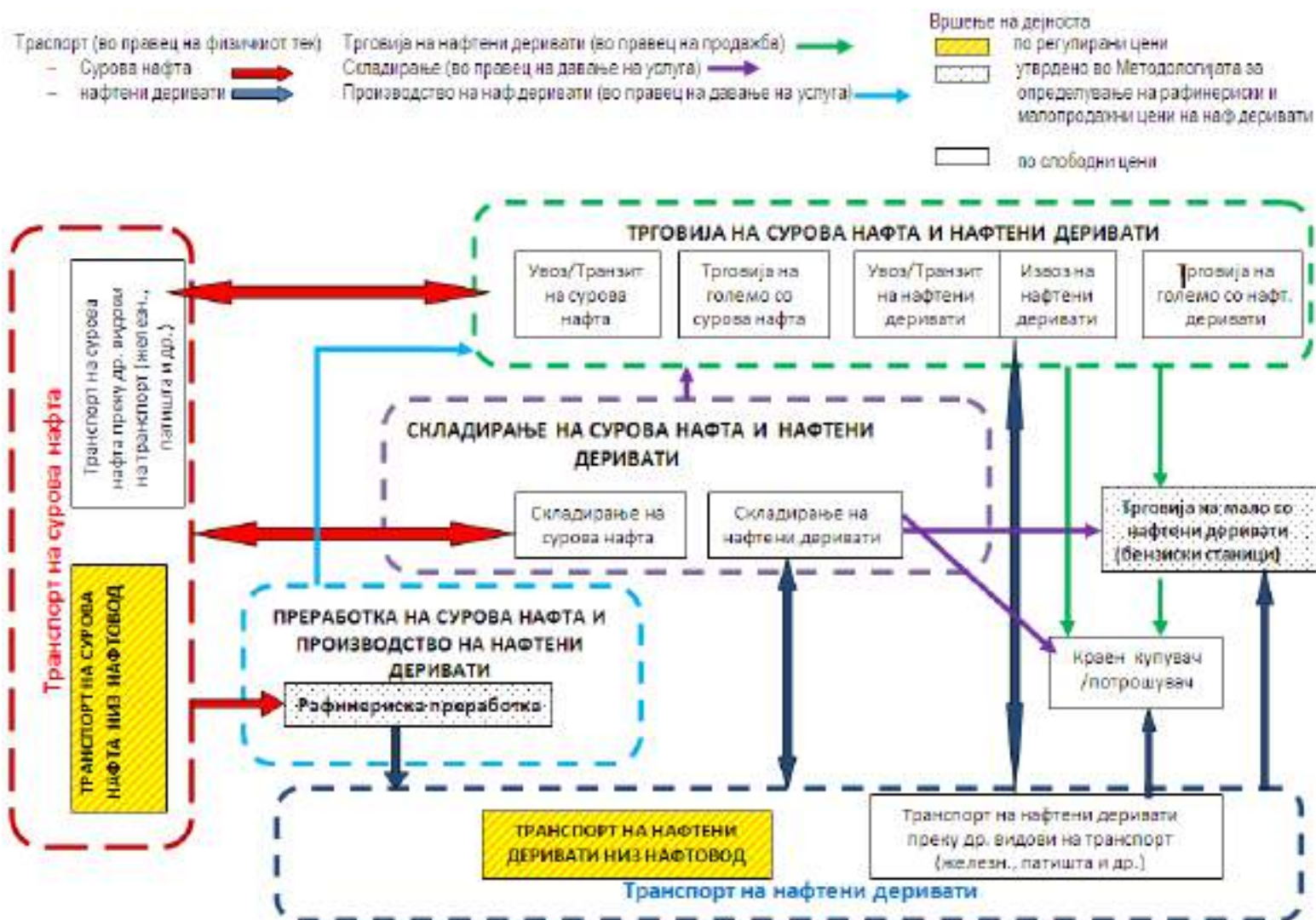
- преработка на сурова нафта и производство на нафтени деривати;

- производство на горива наменети за транспорт со намешување на фосилни и биогорива;
- транспорт на сурова нафта преку нафтоводи;
- транспорт на нафтени деривати преку продуктоводи и
- трговија на големо со сурова нафта, нафтени деривати, биогорива и горива за транспорт.

Наведените дејности можат да ги вршат домашни и странски лица врз основа на издадени лиценци од страна на Регулаторната комисија за енергетика.

Во рамките на пазарот за нафта и нафтени деривати, биогорива и горива за транспорт, се врши увоз и извоз на сурова нафта и нафтени продукти, транспорт на сурова нафта низ нафтовод, преработка на суровата нафта, производство на биогориво, дистрибуција и продажба на нафтените продукти.

Релациите помеѓу учесниците на пазарот на нафта и нафтени деривати се прикажани на Графиконот 5.2 подолу.

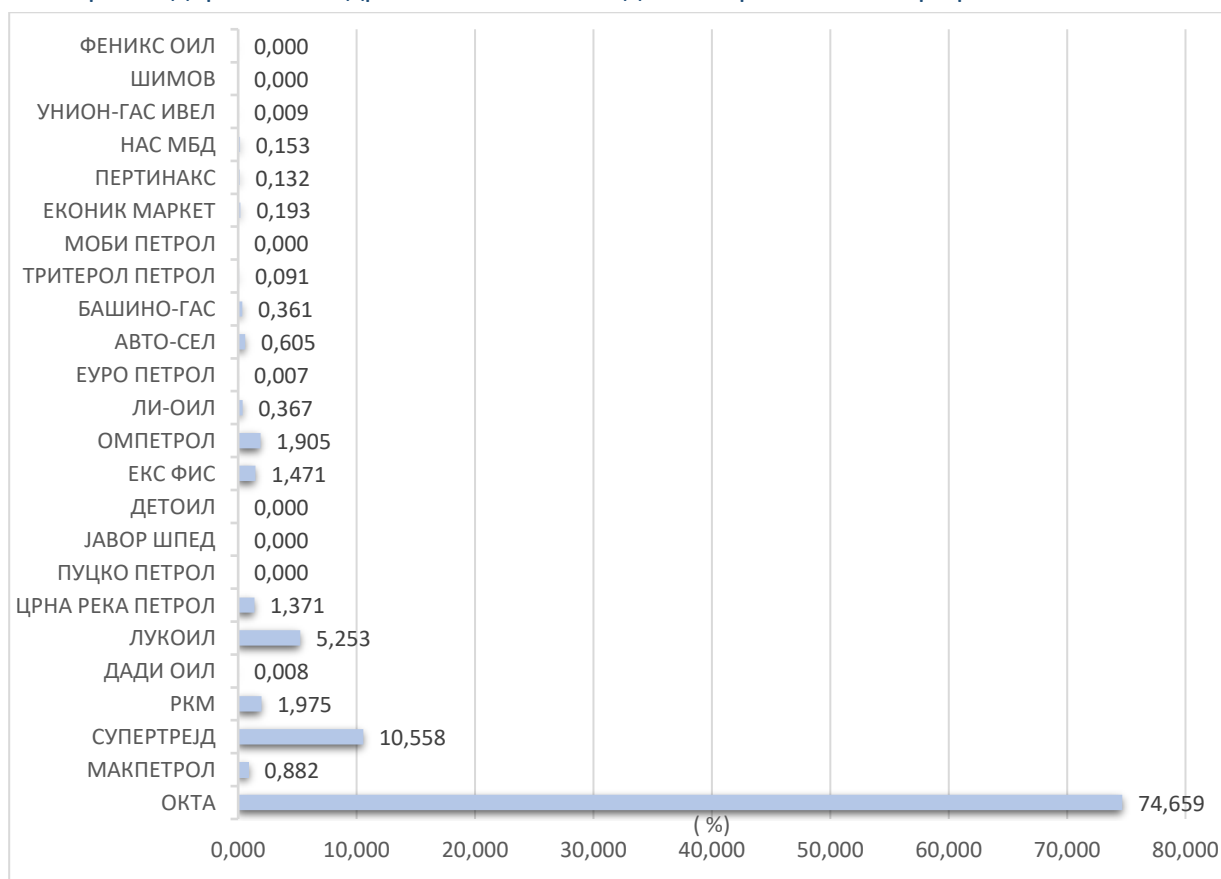
Графикон 5.2 Релации меѓу учесниците на пазарот на нафта и нафтени деривати во државата

5.2.2 ПРОИЗВОДСТВО, НАБАВКА И ПРОДАЖБА НА НАФТЕНИ ДЕРИВАТИ

Пазарот со сурова нафта и нафтени деривати, односно снабдувањето и продажбата на истите во Република Северна Македонија, Регулаторната комисија за енергетика редовно го следи преку месечните и годишните извештаи, што лиценцираните субјекти ги доставуваат до Регулаторната комисија за енергетика, во согласност со издадените лиценци.

На пазарот со нафта и нафтени деривати се присутни повеќе учесници, односно вршители на енергетски дејности, при што постојат доминантни учесници во одделни сегменти од пазарот и има баланс помеѓу понудата и побарувачката.

Во 2023 година не е направен увоз на сурова нафта во Република Северна Македонија од страна на ОКТА Рафинерија на нафта АД Скопје, и од тие причини во текот на 2023 година на домашниот пазар не е извршена преработка на сурова нафта и производство на нафтени деривати. Процентуално учество на трговците во вкупниот увоз на нафтени деривати во државата во 2023 година е прикажан на Графиконот 5.3.

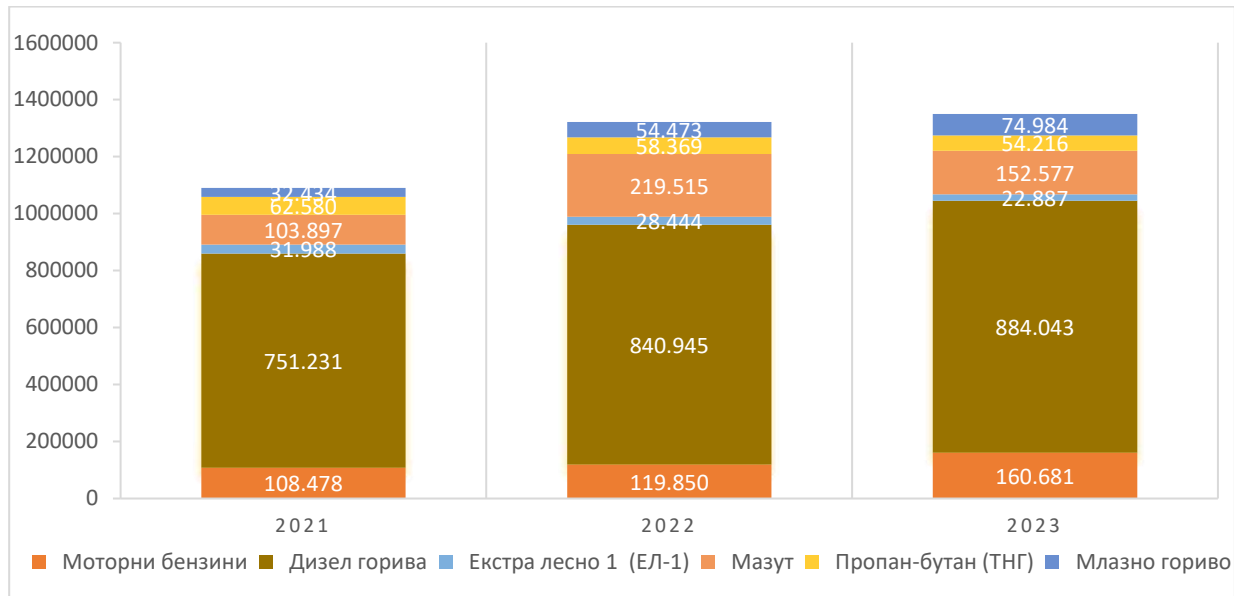

Графикон 5.3 Процентуално учество на трговците во вкупниот увоз на нафтени деривати во државата во 2023 година (во %)

Вкупните увезени количества на нафтени деривати во Република Северна Македонија во 2023 година изнесуваат 1.349.391 тони, што е за 2,10% повеќе во однос на увезените количества на нафтени деривати во 2022 година (1.321.597 тони). Најголем увозник и оваа година е ОКТА Рафинерија на нафта АД Скопје којашто учествува со 74,66%, потоа следува Супертрејд Скопје со 10,56%, Лукоил Македонија ДООЕЛ - Скопје со 5,25%, РКМ со 1,97% Ом Петрол Скопје со 1,91%, ЕКС ФИС 1,47% , Црна Река Петрол со 1,37%, и

останатите трговци со помалку од 3% учество во вкупниот увоз на нафтени деривати во 2022 година.

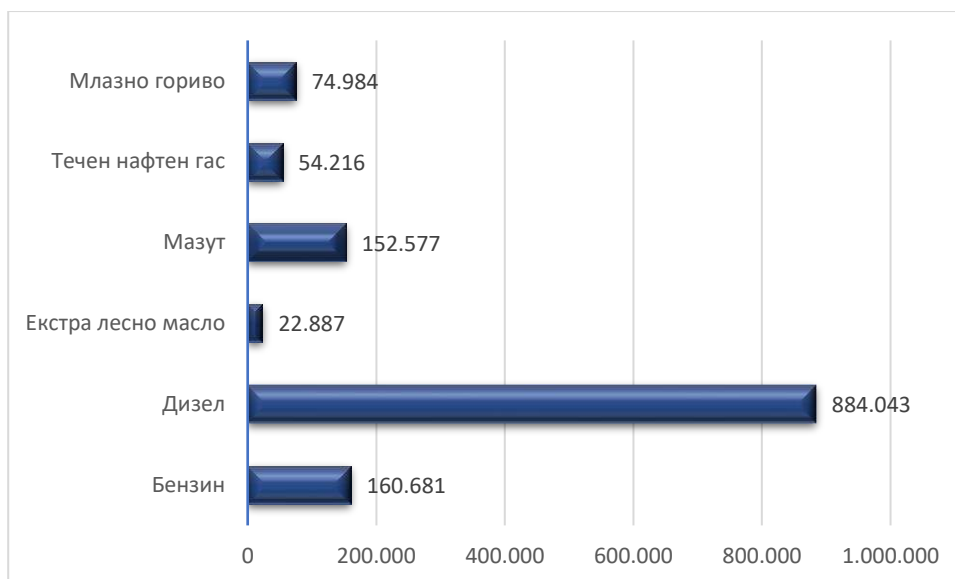
Во 2023 година најмногу е увезено дизел гориво, односно 65,51% од вкупниот увоз, потоа следуваат моторните бензини со 11,91%, мазутот со 11,31%, млазното гориво со 5,56%, пропан-бутанот (ТНГ) со 4,02% и екстра лесното гориво (ЕЛ-1) со 1,69%, (Графикон 5.4).

Графикон 5.4 Увоз на нафтени деривати во РСМ за 2021, 2022 и 2023 година (тони/годишно)

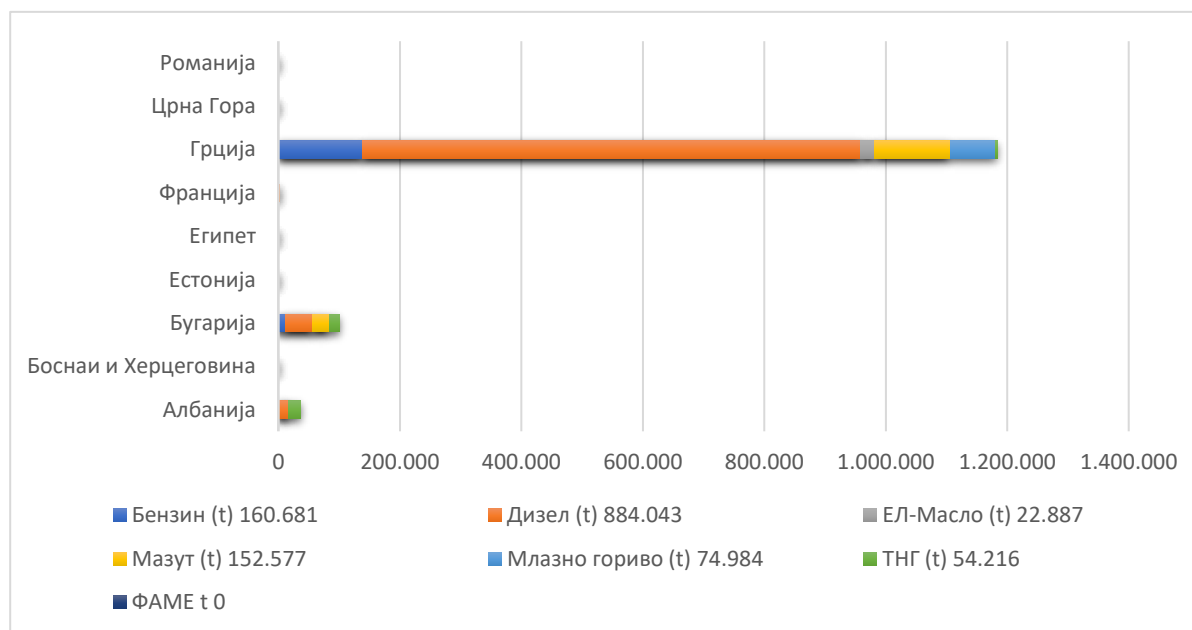
Од Графиконот 5.4 е видно дека увозот на нафтените деривати во 2023 година бележи зголемување од 2,10% во однос на претходната година. Значителен е порастот во увозот на млазното гориво од 37,66%, споредено со 2022 година, исто така и кај бензините има зголемување на увезените количества во 2023 година за 34,07% и увозот на дизел горивата во 2023 година е зголемен за 5,13% споредено со претходната година. Значително намалување има во увозот на мазутот во 2023 година од 30,49%, намалување од 19,54% се забележува кај екстра лесното гориво (ЕЛ-1) и кај течниот нафтен гас (ТНГ) од 7,11%, споредено со 2022 година.

Увозот на одделни нафтени деривати во 2023 година е прикажан на Графиконот 5.5.

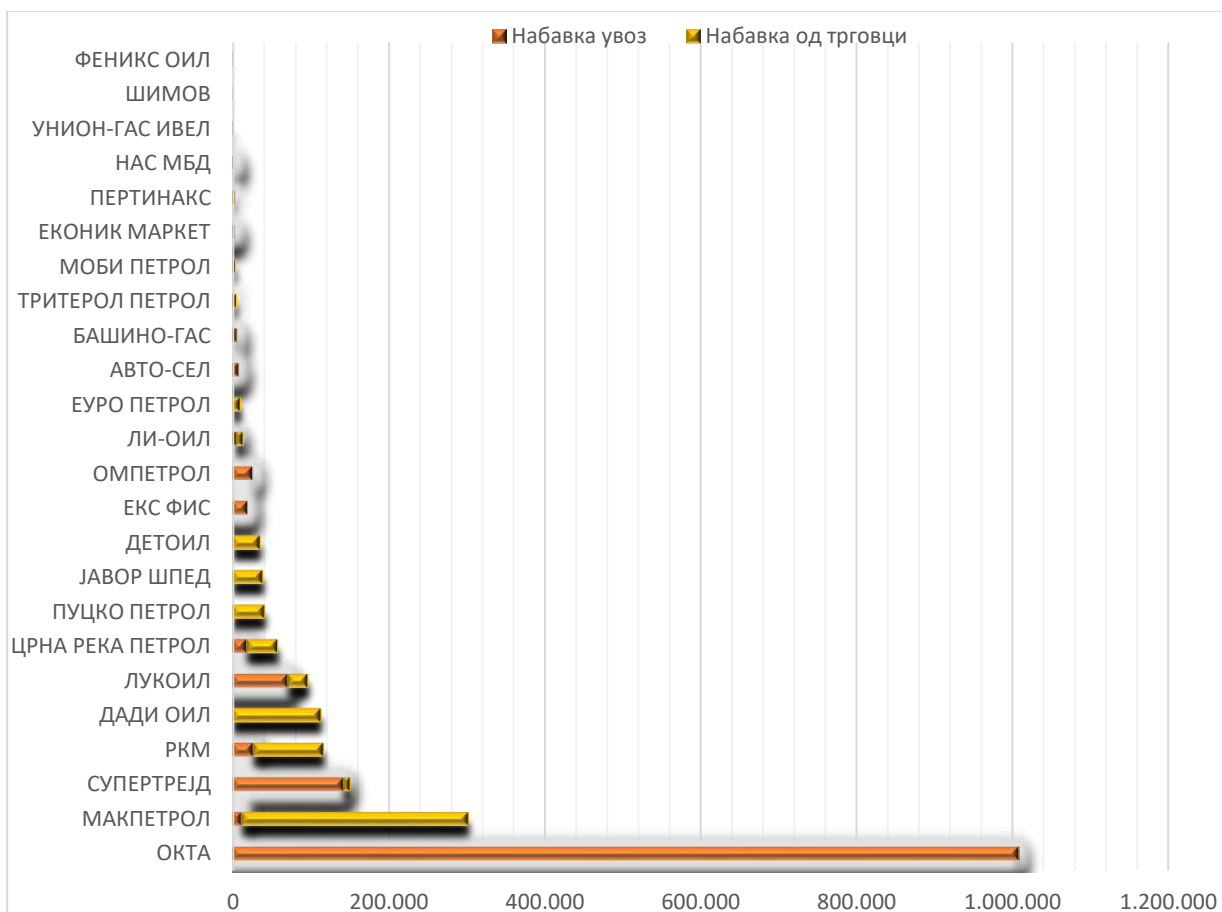
Графикон 5.5 Увоз на нафтени деривати во 2023 година (во тони)

Во текот на 2023 година, трговците на големо со сурова нафта, нафтени деривати, биогорива и горива за транспорт, го вршеле увозот на нафтените деривати во Република Северна Македонија од 11 држави (Графикон 5.6), при што најмногу нафтени деривати биле увезени од соседните држави, и тоа од Грција 87,74%, потоа од Бугарија 7,44%, Албанија 2,74%, Србија 1,67%, Франција 0,147%, Романија 0,069% и мал процент на увоз од други земји.

Графикон 5.6 Увоз на одделни нафтени деривати по земји во 2023 година (во тони)

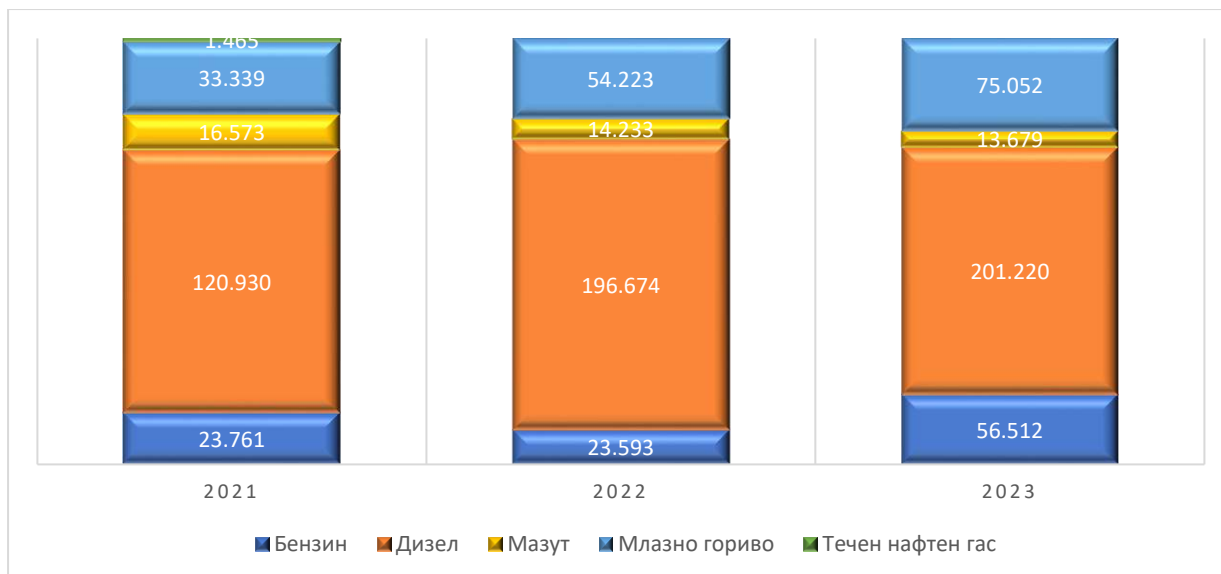
Набавката и продажбата на нафтените деривати во Република Северна Македонија, во текот на 2023 година, активно ја вршеле 24 правни субјекти лиценцирани за трговија на големо со сурова нафта, нафтени деривати, биогорива и горива за транспорт. На Графикон 5.7 е претставено учеството на поедини трговци во вкупната набавка на нафтени деривати во државата во 2023 година.

Графикон 5.7 Учество на трговците во вкупната набавка на нафтени деривати во 2023 година

Извозот на нафтени деривати во 2023 година изнесува 346.463 тони, и истиот во однос на 2022 година (288.723 тони) е зголемен за 20,06%. Најголемо учество во извозот на нафтени деривати во 2023 година има ОКТА Рафинерија на нафта АД Скопје со 88,03%, ЕКС ФИС со 5,70%, Макпетрол АД Скопје со 3,47%, Супертрејд ДООЕЛ Скопје со 2,01% и останатиот извоз од 0,78% е реализиран од страна на останатите трговци.

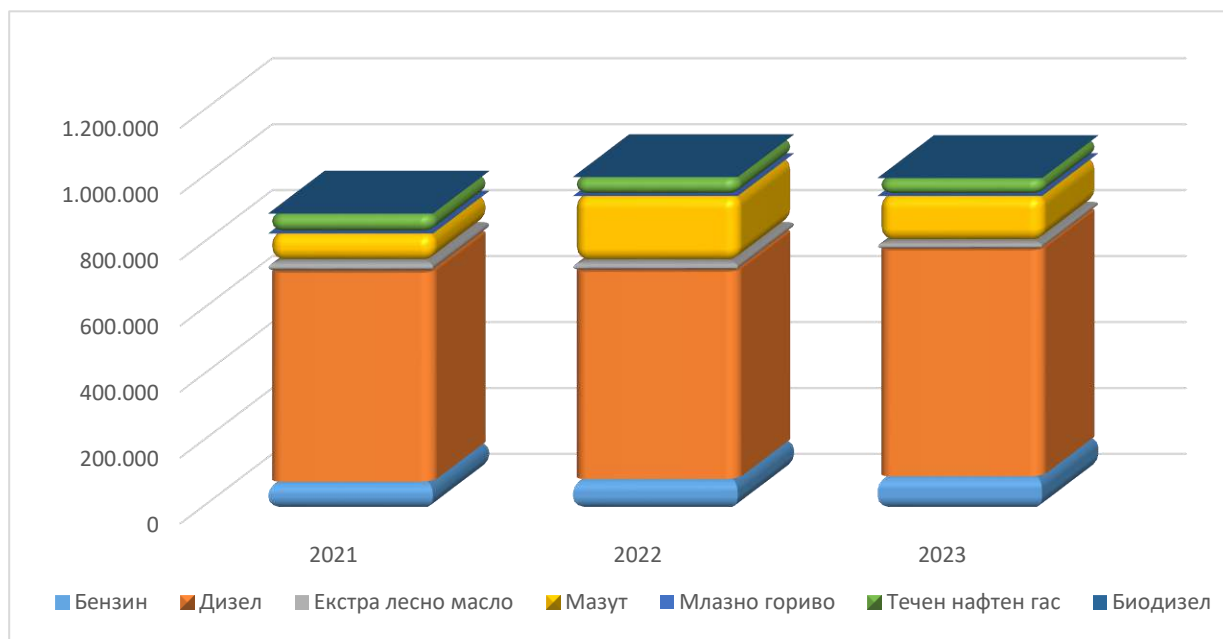
Во 2023 година најмногу е извезено дизел гориво, односно 58,08% од вкупниот извоз, потоа следуваат млазно гориво со 21,66%, моторните бензини со 16,31% и мазутот со 3,95% (Графикон 5.8).

Графикон 5.8 Извоз на нафтени деривати во РСМ за 2021, 2022 и 2023 година (тони/годишно)

Од Графиконот 5.8 е видно дека извозот на нафтените деривати во 2023 година бележи зголемување во однос на претходната година. Кај бензините има забележителен раст на извезените количества за 139,53% во однос на 2022 година, исто така значителен е растот во извозот на млазно гориво во 2023 година, споредено со 2022 година, што изнесува 38,41% и извозот на дизел горивата во 2022 година е зголемен за 2,31% споредено со претходната година. Намалување од 3,89% се забележува единствено кај извозот на мазутот во 2023 година.

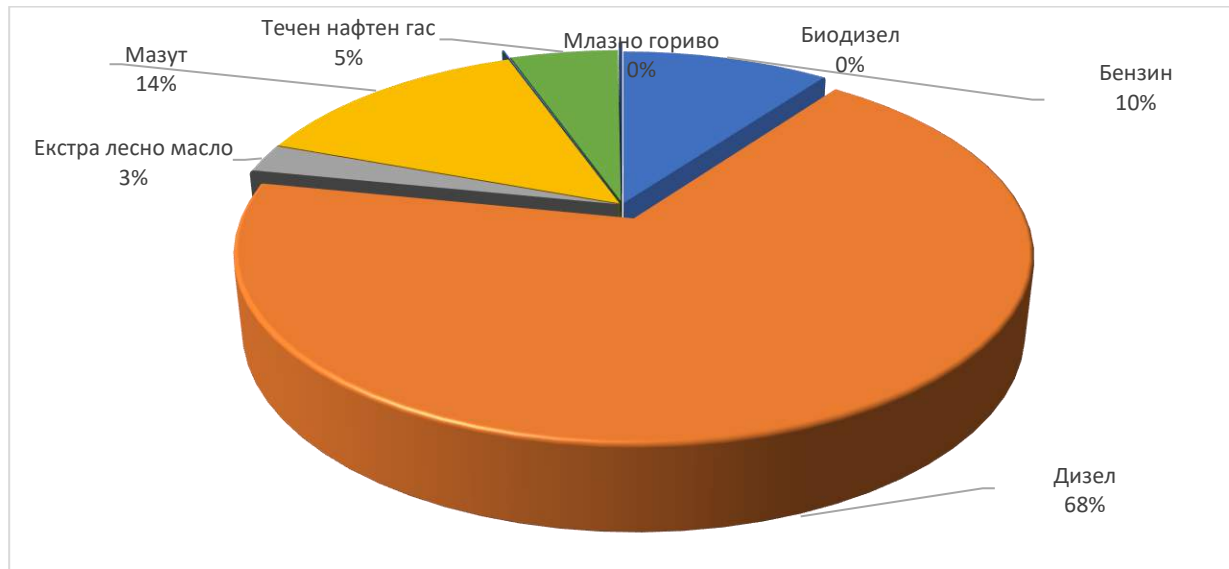
Продажбата на нафтени деривати на домашниот пазар во периодот 2021 - 2023 година е прикажана на Графикон 5.9, и таа продажба во 2023 година изнесува 1.007.271 тони, што е намалување за 0,3 % во однос на продажбата на нафтените деривати во 2022 година (1.010.322 тони).

Графикон 5.9 Продажба на нафтени деривати на домашен пазар во 2021, 2022 и 2023 година (тони/годишно)

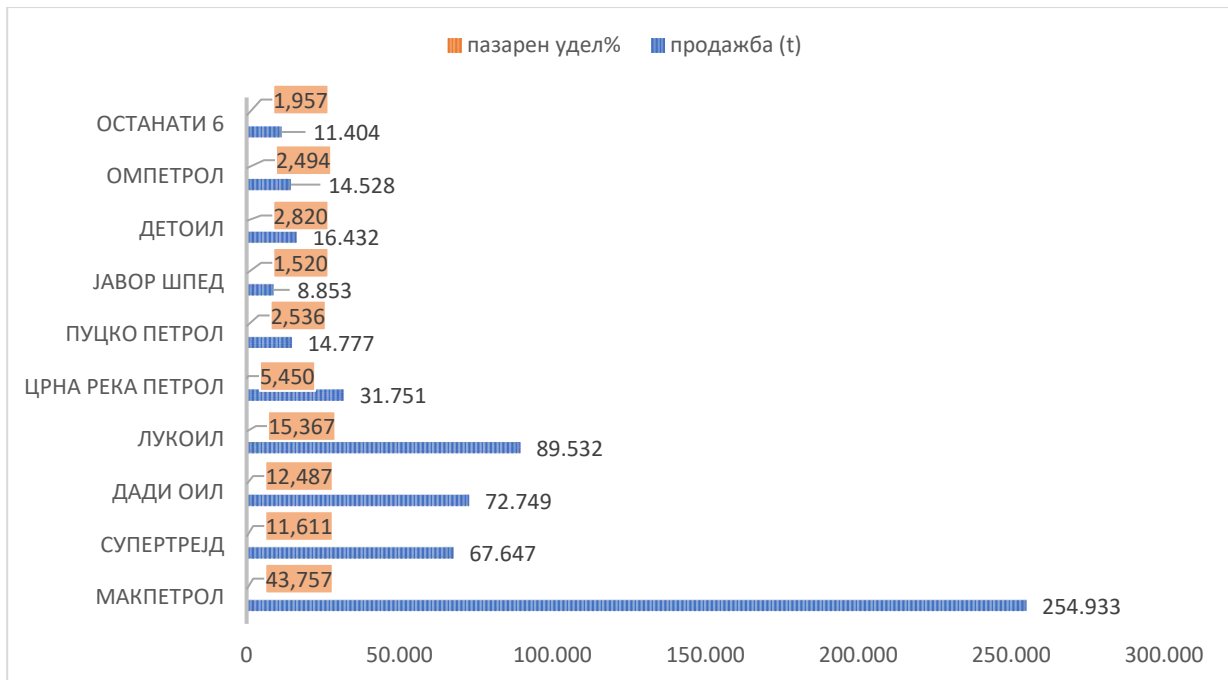
Во 2023 година, пораст во потрошувачката има кај млазното гориво за 12,08 %, кај дизелот за 9,08%, кај бензините за 8,57% и кај потрошувачката на биодизел за 7,67%. Пад во потрошувачката во 2023 година, споредно со претходната година, има кај мазутот за 30,19%, кај екстра лесното масло (ЕЛ-1) за 14,69% и кај течниот нафтен гас (ТНГ) за 6,03%.

Учеството на нафтените деривати во вкупната потрошувачка на нафтени деривати во Република Северна Македонија во 2023 година е прикажано на Графикон 5.10.

Графикон 5.10 Учество на нафтените деривати во вкупната потрошувачка на нафтени деривати во Република Северна Македонија во 2023 година

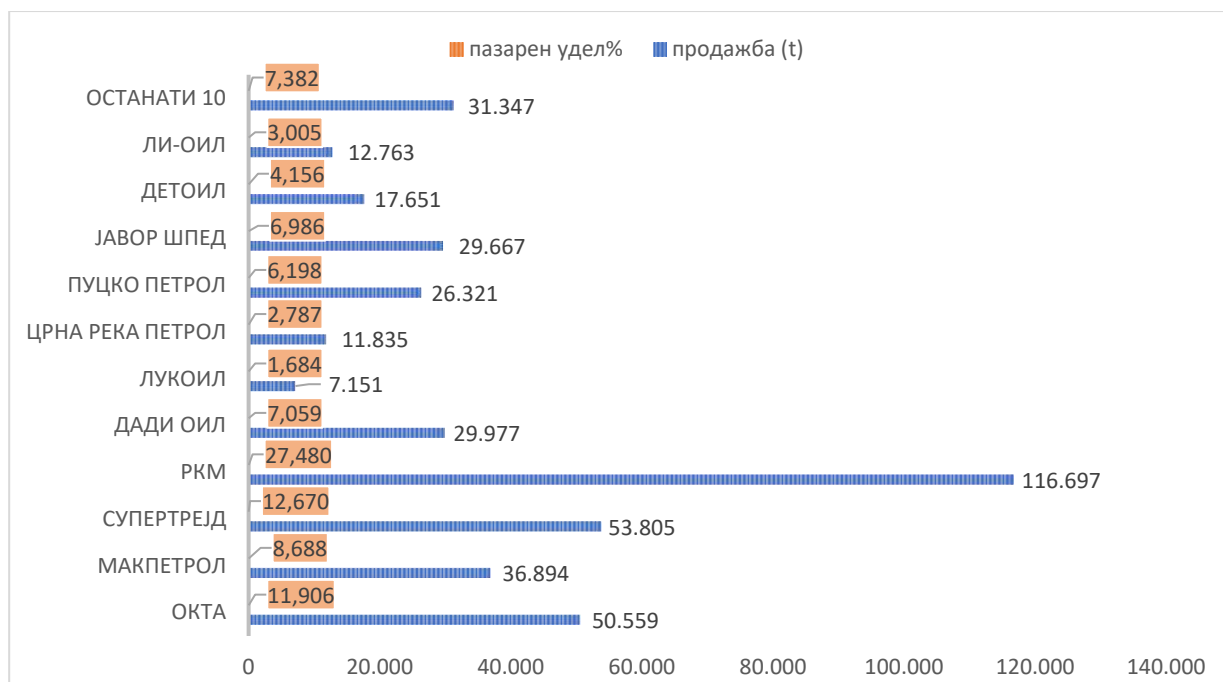
Во потрошувачката на нафтените деривати на домашниот пазар во 2023 година (Графикон 5.10) доминираат дизел горивата со 68,05%, мазутот со 13,93%, безоловните бензини со учество од 10,10% и течниот нафтен гас со 5,25%. Потоа следуваат екстра лесното масло (ЕЛ-1) со 2,45%, биогоривото со 0,16% и млазното гориво со 0,05%.

Графикон 5.11 Удел на трговците во продажбата на нафтени деривати преку бензински станици во 2023 година (во тони и %)

На Графиконот 5.11 е даден преглед на продажбата на нафтени деривати преку бензински станици од страна на трговците на големо во 2023 година. Притоа може да се забележи дека на овој сегмент од пазарот на мало доминантно учество има Макпетрол со 43,76% удел на пазарот, по што следуваат Лукоил со 15,37%, Дади Оил со 12,49%, Супертрејд со 11,61%, Црна Река Петрол со 5,45%, Детоил со 2,82%, Пуцко Петрол со 2,54%, Омпетрол со 2,49%, додека уделот на сите останати 6 трговци на големо кои имале продажби преку бензински станици изнесува 1,96%.

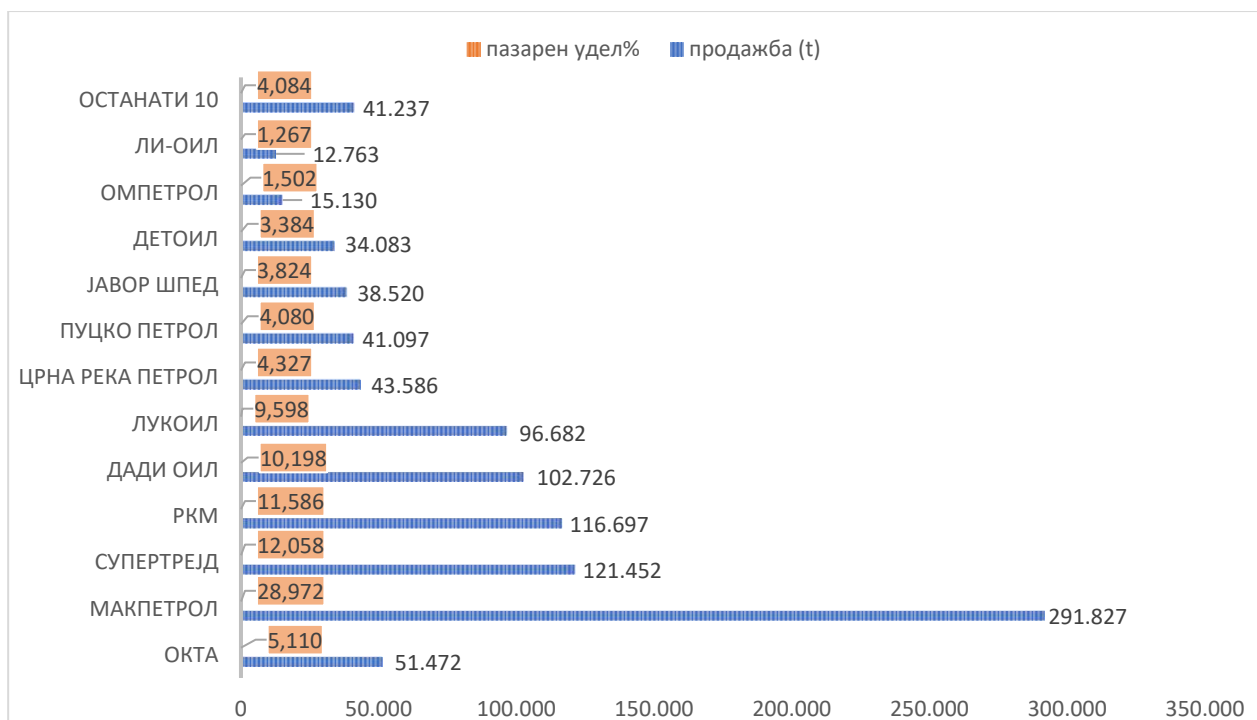
На следниот Графикон 5.12 е даден преглед на остварените продажби на нафтени деривати на крајни купувачи од страна на трговците на големо.

Графикон 5.12 Удел на трговците на големо во продажба на нафтени деривати на крајни купувачи во 2023 година (во тони и %)

Во рамки на овој сегмент на пазарот на мало со нафтени деривати, најголем удел од 27,48% има РКМ, по што следат Супертрејд со 12,67%, Окта со 11,91%, Макпетрол со 8,69%, Дади Оил со 7,06%, Јавор Шпед со 6,99%, Пуцко Петрол со 6,20%, Детоил со 4,16%, Ли-Оил со 3,01%, Лукоил со 1,69%, додека останатите 10 трговци на големо со нафтени деривати имаат вкупен удел од 7,38%.

На следниот Графикон 5.13 е дадена вкупната продажба на нафтени деривати на домашниот пазар по трговци во 2023 година (во тони и %), во која се вклучени продажбите преку бензински станици и продажбите на крајни купувачи.

Графикон 5.13 Удел на трговците во вкупната продажба на нафтени деривати на домашниот пазар во 2023 година (во тони и %)

Според Графиконот 5.13 најголем удел во продажбата на домашниот пазар има Макпетрол со 28,97%, по што следува Супертрејд со 12,06%, РКМ со 11,59%, Дади Оил со 10,20%, Лукоил со 9,60%, Окта со 5,11%, Црна Река Петрол со 4,33%, Пуцко Петрол со 4,08%, Јавор Шпед со 3,82%, Детоил со 3,38%, Омпетрол со 1,50%, Ли-Оил со 1,27% и останатите 10 трговци на големо во вкупен удел од 4,08%.

Во следната Табела 5.1 даден е преглед на набавката на сурова нафта, како и набавката и продажбата на нафтени деривати во 2023 година.

Табела 5.1 Преглед за набавката на сурова нафта, и набавката и продажбата на нафтени деривати во 2023 година, во тони

Вид на нафта и нафтен дериват	Состојба на залихи на почетокот од годината	НАБАВКА			ВКУПНО расположливо (2+5)	ПРОДАЖБА					Состојба на залихи на крајот од годината (6-11)
		во државата Рафинерија-ОКТА произв.	УВОЗ	ВКУПНО Набавено (3+4)		во државата		ВКУПНО (7+8)	ИЗВОЗ	ВКУПНА Продажба (9+10)	
1	2	3	4	5	6	Бензински станции	Крајни купувачи	9	10	11	12
Сурова нафта	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Моторни бензини	27.386	-	160.682	160.682	188.069	87.495	14.265	101.760	56.512	158.272	29.797
Дизел горива	18.033	-	884.043	884.043	902.076	462.176	223.308	685.484	201.220	886.704	15.372
Екстра лесно 1 (ЕЛ-1)	2.234	-	22.887	22.887	25.120	390	24.289	24.679	-	24.679	442
Мазут М1-НС	6.796	-	152.577	152.577	159.373	25	140.257	140.282	13.679	153.961	5.412
Пропан-бутан (ТНГ)	2.264	-	54.217	54.217	56.481	30.959	21.971	52.930	-	52.930	1.825
Млазно гориво	2.428	-	74.984	74.984	77.413	-	536	536	75.052	75.588	3.551
Биодизел	385	-	-	-	385	1.560	40	1.600	-	1.600	-1.215

5.3 ОДОБРУВАЊЕ НА ЦЕНИ НА ОДДЕЛНИ НАФТЕНИ ДЕРИВАТИ

Во согласност со членовите 24 и 28 од Законот за енергетика*, Регулаторната комисија за енергетика на 23 мај 2019 година донесе Правилник за формирање на највисоки малопродажни цени на одделни нафтени деривати и горива за транспорт, објавен во „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 103/199 (вон сила), односно Правилник за формирање на највисоки малопродажни цени на одделни нафтени деривати и горива за транспорт објавен во „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 108/20 и 133/20, (во понатамошниот текст: Правилник).

Со Правилникот, првпат по 20 години примена на Методологијата за утврдување на највисоки цени на одделни нафтени деривати, дефинирана во Анексот Д од Купопродажниот договор за акции и концесии за рафинеријата ОКТА, почна да се применува нова методологија, која се базира на реалните случувања на пазарот со нафта и нафтени деривати во Република Северна Македонија.

Со Правилникот се отсликува начинот на функционирање на пазарот на набавка и продажба на нафтените производи во нашата земја и странство од страна на трговците на големо со сурова нафта, нафтени деривати, биогорива и горива за транспорт.

Со новиот пристап се овозможува стабилност и предвидливост при формирањето на малопродажните цени на нафтените деривати и горивата за транспорт, како и транспарентност во постапката на утврдување на малопродажните цени на нафтените деривати. Во досегашниот период на примена на Правилникот, Регулаторната комисија за енергетика, врз основа на податоците добиени од следењето на состојбите и функционирањето на пазарот, го анализираше неговото влијанието врз работењето на трговците на големо со сурова нафта и нафтени деривати и заклучи дека дефинираните елементи во Правилникот овозможуваат:

- урамнотежување на интересите на вршителите на енергетски дејности и потрошувачите,
- заштита на потрошувачите од каква било злоупотреба на чија било доминантна позиција на пазарот и
- креирање на мерки за поттикнување на ефикасно работење на вршителите на енергетски дејности на пазарот на сурова нафта и нафтени деривати, преку надоместување на нивните трошоци и стекнување на соодветен принос на капитал.

Во согласност со одредбите од Правилникот, на секои седум дена се утврдуваат највисоките малопродажни цени за одделни нафтени деривати, за кои одделно се утврдуваат:

- највисоките набавни цени (базирани на берзанските цени на нафтените производи објавени на Platts European Marketscan, со паритет FOB Med),
- надоместоците за работење преку склад и трговска маржа со вклучени транспортни трошоци од склад до бензински станици и крајни потрошувачи,
- вредностите на специфичните акцизи, како и други надоместоци утврдени со законски и подзаконски акти.

Почитувајќи ги сите горенаведени параметри, како и постојните законски акти во државата што се однесуваат на течните горива, Регулаторната комисија за енергетика

на секои седум дена ги утврдува малопродажните цени на одделните нафтени деривати.

На 8 март 2022 година, Регулаторна комисија за енергетика одлучи да направи измена на Правилникот за формирање на највисоки малопродажни цени на одделни нафтени деривати и горива за транспорт, на тој начин што ќе носи одлуки за утврдување на малопродажни цени соодветно на актуелните случувања на пазарот со нафта и нафтени деривати. Оваа измена произлезе како резултат на геополитичката состојба во изминатиот период која предизвика до драстичен раст на цените на нафтените деривати на светските берзи, а дополнително на тоа имаше и раст на курсот на доларот. Со цел да се обезбеди сигурност и стабилност на пазарот со нафтените деривати и да се заштитат потрошувачите од големи ценовни осцилации, Регулаторна комисија за енергетика одлучи да направи измена на Правилникот, со тоа што воведо нов член, со кој се дефинира дека во услови на зголемување или намалување на берзанските цени на нафтените деривати и/или на курсот на УСД доларот во однос на денарот, коишто ќе предизвикаат зголемување или намалување поголемо или еднакво на 2,00 денар/литар за моторни бензини, дизел гориво и масло за горење, односно 0,300 денари/килограм за мазут, во однос на соодветните цени утврдени во последната одлука за определување на највисоките малопродажни цени на одделни нафтени деривати и горива за транспорт, Регулаторната комисија за енергетика ќе донесува одлука за нови малопродажни цени на нафтените деривати.

Применувајќи ја оваа последна одредба, Регулаторната комисија за енергетика, секојдневно пресметува и одлучува дали се создадени услови за донесување на Одлука за утврдување највисоките малопродажни цени за одделни нафтени деривати.

Регулаторната комисија за енергетика на 20 април 2023 година донесе Одлука за определување на ескалираната густина ре и деескалираната густина рd на секој нафтен дериват и гориво за транспорт, висината на надоместокот Р за премија, транспортните трошоци Т до склад во Република Северна Македонија и висината на надоместокот D за трошоци за работење преку склад и трговска маржа со вклучени транспортни трошоци од склад до бензински станици и крајни потрошувачи. Оваа одлука се донесе согласно со член 5 од Правилникот за формирање на највисоки малопродажни цени на одделни нафтени деривати и горива за транспорт (“Службен весник на Република Северна Македонија” бр. 108/20, 133/20, 49/22, 54/22, 64/22 и 125/22), каде што е дефинирано дека врз основа на податоците од Царинската управа на Република Северна Македонија, како и податоците добиени од следењето на состојбите и функционирањето на пазарот, двапати годишно Регулаторната комисија за енергетика донесува одлука за определување на густината на секој нафтен дериват и гориво за транспорт, со исклучок на мазутот М-1, како и за висината на надоместокот Р за премија со вклучени транспортни трошоци до склад во Република Северна Македонија и висината на надоместокот D за трошоци за работење преку склад и трговска маржа со вклучени транспортни трошоци од склад до бензински станици и крајни потрошувачи. Оваа одлука се донесува најдоцна до последниот понеделник во април, во тековната година, за периодот од последниот понеделник во април до последниот понеделник во октомври во тековната година и најдоцна до последниот понеделник во октомври во тековната година, за периодот од последниот понеделник во октомври во тековната година до последниот понеделник во април во наредната година.

Со предметната Одлука кај одредени параметри, вредностите се променија, соодветно на случувањата кои го следеа пазарот со нафта и нафтени деривати. Со одлуката се променија вредностите за деескалираните густини коишто беа пресметани врз основа на податоците добиени од Царинската управа на Република Северна Македонија, како и од податоците за густина на одделни нафтени деривати добиени од страна на трговците на големо со нафта и нафтени деривати, додека вредностите на поедините параметри се задржаа на истите вредности донесени со Одлуката од 27 октомври 2022 година.

Регулаторната комисија за енергетика на 27 октомври 2023 донесе Одлука за определување на ескалираната густина p_e и деескалираната густина p_d на секој нафтен дериват и гориво за транспорт, висината на надоместокот P за премија, транспортните трошоци T до склад во Република Северна Македонија и висината на надоместокот D за трошоци за работење преку склад и трговска маржа со вклучени транспортни трошоци од склад до бензински станици и крајни потрошувачи. Оваа одлука, исто како и одлуката од 21 мај 2022 година, се донесе согласно со член 5 од Правилникот за формирање на највисоки малопродажни цени на одделни нафтени деривати и горива за транспорт (“Службен весник на Република Северна Македонија (“Службен весник на Република Северна Македонија” бр. 108/20, 133/20, 49/22, 54/22, 64/22 и 125/22). Во Одлуката од 27 октомври 2023 година се задржани истите вредности на поедини параметри, донесени со Одлуката од 20 април 2023 година, освен за деескалираните густини коишто се пресметани врз основа на податоците за густина од сертификатите за квалитет на одделни нафтени деривати, добиени од страна на трговците на големо со нафта и нафтени деривати. Исто така, со предметната Одлука, Регулаторна комисија за енергетика одлучи трговската маржа да ја врати на исто ниво, како што беше утврдена пред енергетската криза во износ од 4,50 MKD/l за сите нафтени деривати, освен за Мазутот во износ од 2,50 MKD/kg. Овој износ на трговската маржа ќе им обезбеди на нафтените компании доволно висока основна цена на нафтените деривати (цена без давачките кон државата) за покривање на трошоците во нивното работење, и остварување на позитивни финансиски резултати.

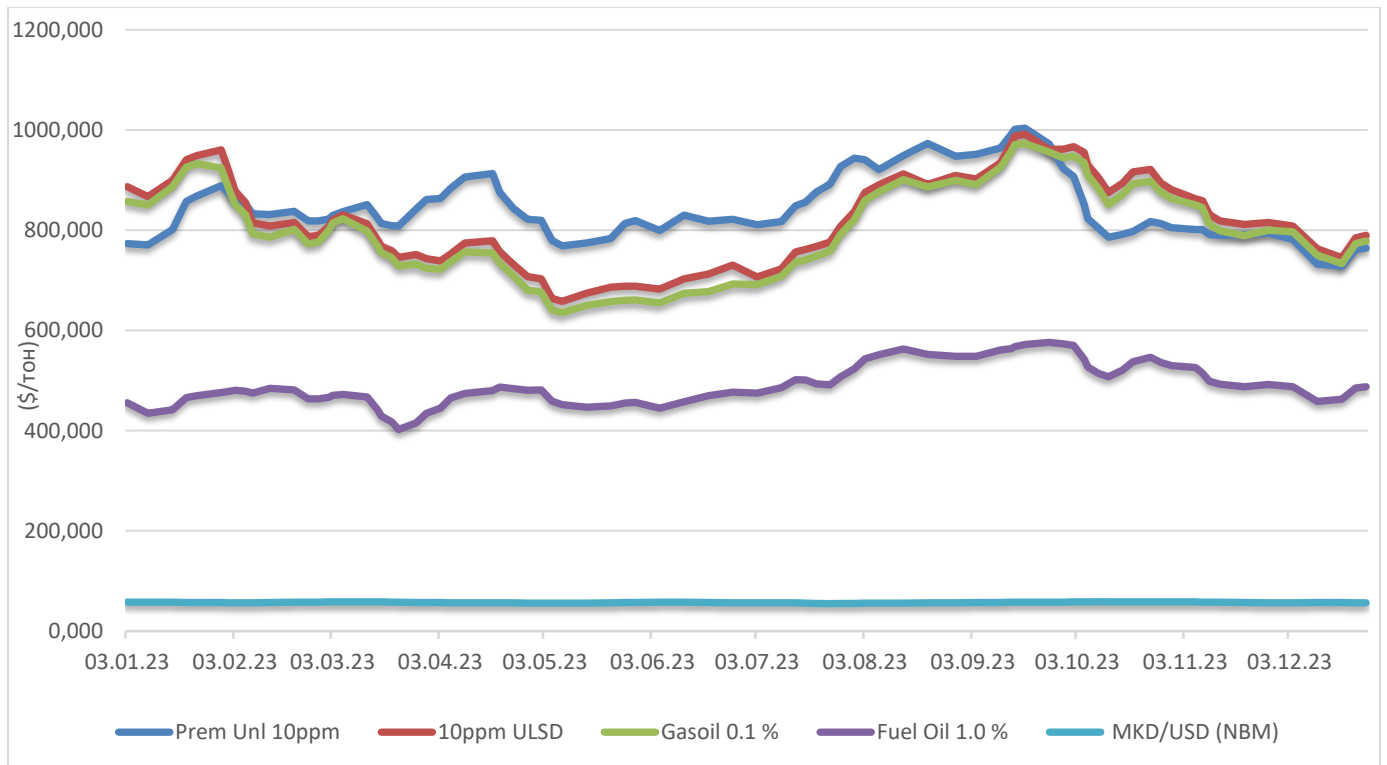
Во Табела 5.2 се дадени просечните берзански цени на референтните нафтени деривати и просечниот курс на денарот/доларот во 2023 година, а на Графиконот 5.14 се прикажани соодветните дијаграми.

Табела 5.2 Просечни берзански цени на референтните нафтени деривати и просечен курс на денарот/доларот во 2023 година

Датум	Prem Unl 10ppm	10ppm ULSD	Gasoil 0.1 %	Fuel Oil 1.0 %	MKD/USD (NBM)
03/01/23	773,400	886,650	857,850	455,650	57,8447
09/01/23	770,850	867,400	850,550	434,850	57,9294
16/01/23	801,050	899,600	887,150	441,600	57,4748
20/01/23	857,800	940,500	925,750	465,850	57,0284
23/01/23	868,350	948,850	933,150	469,800	56,9699
30/01/23	888,700	960,250	924,300	476,200	56,7803
01/02/23	874,050	920,450	885,800	478,350	56,7061
03/02/23	861,800	878,600	851,750	480,450	56,7161

06/02/23	852,000	854,950	830,750	478,750	56,6202
08/02/23	832,650	814,700	793,100	474,750	56,6789
13/02/23	831,650	808,600	786,100	484,450	57,2140
20/02/23	837,750	815,550	801,900	481,400	57,6212
24/02/23	818,550	787,000	772,450	463,450	57,8680
27/02/23	818,850	790,000	776,200	463,500	57,9591
02/03/23	822,550	807,600	800,850	466,750	58,2001
03/03/23	829,500	820,550	814,200	470,100	58,1567
06/03/23	837,150	830,550	823,200	472,050	58,1688
13/03/23	851,250	812,700	797,850	467,350	58,1705
16/03/23	823,600	780,550	767,500	440,750	58,0530
17/03/23	813,600	768,300	755,100	428,650	58,0496
20/03/23	809,200	759,450	745,150	417,250	58,0051
22/03/23	808,050	745,700	728,700	402,300	57,9573
27/03/23	842,300	751,550	732,350	415,600	57,3613
30/03/23	861,550	743,100	724,250	434,300	57,1024
03/04/23	863,350	738,900	721,950	444,700	57,0292
06/04/23	883,850	752,500	737,300	465,200	56,7272
10/04/23	906,050	774,250	756,550	474,000	56,6004
18/04/23	913,150	779,200	754,950	479,900	56,5073
20/04/23	875,550	757,200	734,550	487,150	56,1042
24/04/23	843,450	731,500	708,750	484,050	56,1398
28/04/23	821,650	707,250	680,850	480,600	56,0068
02/05/23	819,550	702,750	676,900	481,000	55,8987
05/05/23	779,350	663,750	640,800	458,800	55,9160
08/05/23	768,500	657,950	635,500	452,000	55,8878
15/05/23	774,350	674,100	649,650	446,500	56,0324
22/05/23	783,500	686,550	657,650	449,050	56,6328
26/05/23	813,550	687,950	660,200	455,350	56,9389
29/05/23	819,200	688,400	660,800	456,400	57,0216
05/06/23	799,450	682,600	655,000	444,600	57,3754
12/06/23	829,850	703,050	674,500	457,550	57,4454
19/06/23	817,700	712,350	677,300	469,550	56,9748
26/06/23	821,500	730,200	692,700	476,650	56,2289
03/07/23	810,950	706,900	691,300	474,800	56,4457
10/07/23	817,300	722,500	707,900	485,700	56,4889
14/07/23	848,800	756,850	736,350	501,800	56,1568
17/07/23	856,550	761,450	740,500	500,900	55,8719
20/07/23	876,050	767,300	748,100	493,700	54,9982
24/07/23	891,950	776,200	758,500	491,500	54,7840
27/07/23	927,350	807,750	791,950	507,450	55,2124
31/07/23	943,950	837,100	821,000	523,400	55,4452
03/08/23	940,900	875,400	859,150	543,050	55,7148
07/08/23	920,800	890,550	876,850	551,350	56,0002

14/08/23	948,700	912,650	901,000	562,950	56,0450
21/08/23	972,950	891,200	886,500	552,200	56,2356
29/08/23	947,850	909,100	900,000	548,450	56,6171
04/09/23	951,600	902,150	890,750	548,300	56,7561
11/09/23	964,050	935,000	925,850	560,800	57,1564
14/09/23	991,000	973,150	957,400	563,950	57,4280
15/09/23	1001,500	988,150	970,850	567,650	57,4410
18/09/23	1003,750	991,700	972,900	572,100	57,4170
25/09/23	971,650	961,000	955,700	576,100	57,6405
28/09/23	933,950	961,650	947,200	574,200	57,7894
29/09/23	922,450	961,800	944,450	573,250	57,9677
02/10/23	907,550	966,850	947,850	570,350	58,0711
05/10/23	851,150	955,200	935,050	542,400	58,3883
06/10/23	822,900	930,650	909,950	527,350	58,4317
09/10/23	804,300	905,200	883,950	514,350	58,4458
12/10/23	786,150	875,400	851,450	507,300	58,3555
16/10/23	791,900	894,100	871,300	521,100	58,1605
19/10/23	797,650	916,350	892,600	537,300	58,2104
24/10/23	817,600	921,550	897,500	546,200	58,2961
27/10/23	813,450	894,400	876,150	536,050	58,0821
30/10/23	805,300	881,000	863,450	529,850	58,1018
06/11/23	801,150	862,750	850,200	526,000	58,0641
08/11/23	801,100	859,050	844,500	514,650	57,7381
10/11/23	791,250	831,100	811,600	498,550	57,5178
13/11/23	789,650	818,300	798,550	492,850	57,4835
20/11/23	790,900	811,700	789,300	487,750	57,1605
27/11/23	794,350	815,200	799,800	492,250	56,3493
04/12/23	781,800	808,450	796,600	487,550	56,1768
11/12/23	732,500	763,250	750,500	458,450	56,8248
18/12/23	728,300	744,900	733,850	462,900	56,8993
22/12/23	761,500	784,800	773,300	484,850	56,2226
25/12/23	764,350	789,950	778,150	487,600	56,1558

Графикон 5.14 Просечни берзански цени на референтните нафтени деривати и просечен курс на денарот/доларот во 2023 година

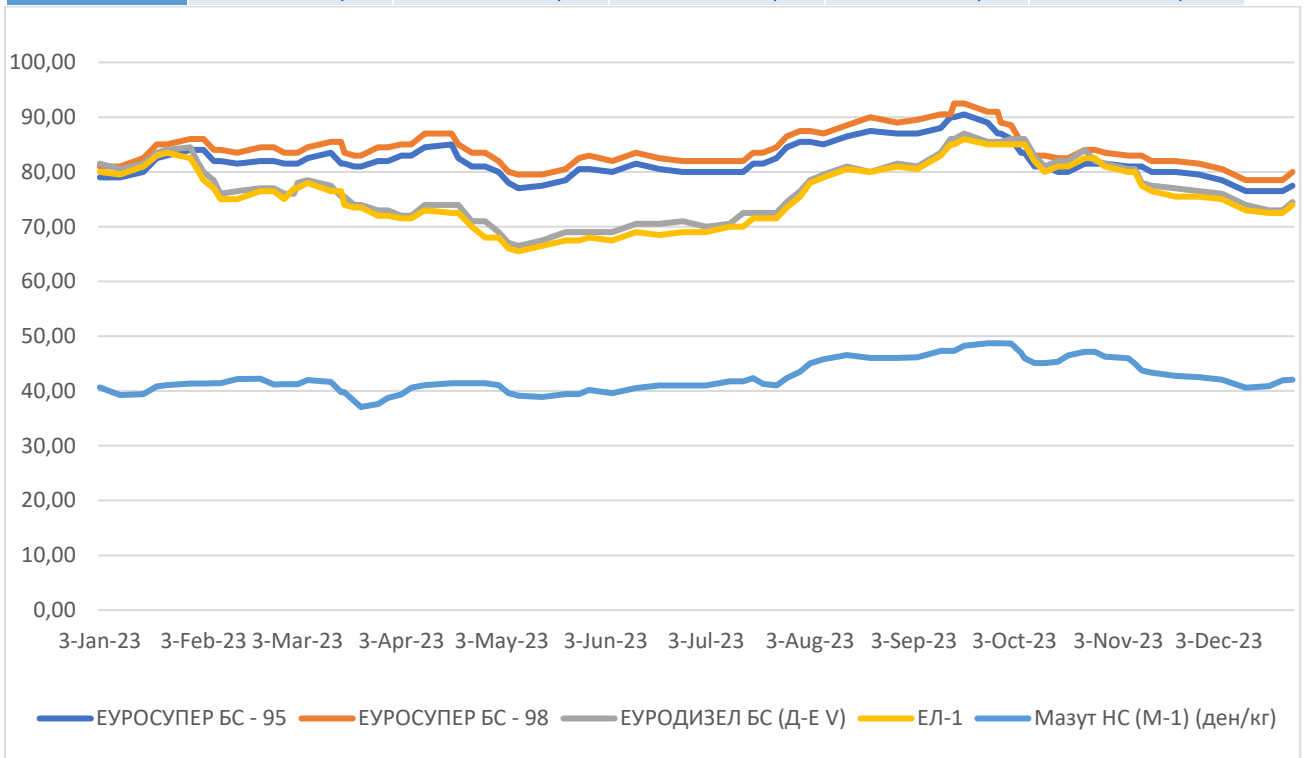
Малопродажните цени на нафтени деривати во 2023 година се дадени во Табела 5.3, а на Графиконот 5.15 се прикажани соодветните дијаграми.

Табела 5.3. Малопродажни цени на нафтени деривати во 2023 година (ден/лит)

Датум	ЕУРОСУПЕР БС - 95	ЕУРОСУПЕР БС - 98	ЕУРОДИЗЕЛ БС (Д-Е V)	ЕЛ-1	Мазут НС (М-1) (ден/кг)
03/01/23	79,00	81,00	81,50	80,00	40,655
09/01/23	79,00	81,00	80,50	79,50	39,283
16/01/23	80,00	82,50	81,50	81,00	39,459
20/01/23	82,50	85,00	83,50	83,00	40,814
23/01/23	83,00	85,00	84,00	83,50	41,042
30/01/23	84,00	86,00	84,50	82,50	41,346
01/02/23	84,00	86,00	82,00	80,50	41,346
03/02/23	84,00	86,00	80,00	78,50	41,346
06/02/23	82,00	84,00	78,50	77,00	41,411
08/02/23	82,00	84,00	76,00	75,00	41,411
13/02/23	81,50	83,50	76,50	75,00	42,197
20/02/23	82,00	84,50	77,00	76,50	42,262
24/02/23	82,00	84,50	77,00	76,50	41,202
27/02/23	81,50	83,50	76,00	75,00	41,266
02/03/23	81,50	83,50	76,00	77,00	41,266
03/03/23	81,50	83,50	78,00	77,00	41,266
06/03/23	82,50	84,50	78,50	78,00	41,988

13/03/23	83,50	85,50	77,50	76,50	41,667
16/03/23	81,50	85,50	75,50	76,50	39,779
17/03/23	81,50	83,50	75,50	74,00	39,779
20/03/23	81,00	83,00	74,00	73,50	38,130
22/03/23	81,00	83,00	74,00	73,50	37,078
27/03/23	82,00	84,50	73,00	72,00	37,628
30/03/23	82,00	84,50	73,00	72,00	38,739
03/04/23	83,00	85,00	72,00	71,50	39,391
06/04/23	83,00	85,00	72,00	71,50	40,574
10/04/23	84,50	87,00	74,00	73,00	41,079
18/04/23	85,00	87,00	74,00	72,50	41,409
20/04/23	82,50	85,00	74,00	72,50	41,409
24/04/23	81,00	83,50	71,00	70,00	41,437
28/04/23	81,00	83,50	71,00	68,00	41,437
02/05/23	80,00	82,00	69,00	68,00	41,075
05/05/23	78,00	80,00	67,00	66,00	39,620
08/05/23	77,00	79,50	66,50	65,50	39,155
15/05/23	77,50	79,50	67,50	66,50	38,882
22/05/23	78,50	80,50	69,00	67,50	39,433
26/05/23	80,50	82,50	69,00	67,50	39,433
29/05/23	80,50	83,00	69,00	68,00	40,175
05/06/23	80,00	82,00	69,00	67,50	39,604
12/06/23	81,50	83,50	70,50	69,00	40,526
19/06/23	80,50	82,50	70,50	68,50	41,029
26/06/23	80,00	82,00	71,00	69,00	41,007
03/07/23	80,00	82,00	70,00	69,00	41,029
10/07/23	80,00	82,00	70,50	70,00	41,784
14/07/23	80,00	82,00	72,50	70,00	41,784
17/07/23	81,50	83,50	72,50	71,50	42,369
20/07/23	81,50	83,50	72,50	71,50	41,294
24/07/23	82,50	84,50	72,50	71,50	41,001
27/07/23	84,50	86,50	74,50	73,50	42,338
31/07/23	85,50	87,50	76,50	75,50	43,542
03/08/23	85,50	87,50	78,50	78,00	45,031
07/08/23	85,00	87,00	79,50	79,00	45,791
14/08/23	86,50	88,50	81,00	80,50	46,592
21/08/23	87,50	90,00	80,00	80,00	46,024
29/08/23	87,00	89,00	81,50	81,00	46,063
04/09/23	87,00	89,50	81,00	80,50	46,158
11/09/23	88,00	90,50	83,50	83,00	47,304
14/09/23	90,00	90,50	86,00	85,00	47,304
15/09/23	90,00	92,50	86,00	85,00	47,304
18/09/23	90,50	92,50	87,00	86,00	48,268
25/09/23	89,00	91,00	85,50	85,00	48,715

28/09/23	87,00	91,00	85,50	85,00	48,715
29/09/23	87,00	89,00	85,50	85,00	48,715
02/10/23	86,00	88,50	86,00	85,00	48,660
05/10/23	83,50	85,50	86,00	85,00	46,979
06/10/23	83,50	85,50	86,00	85,00	45,973
09/10/23	81,00	83,00	83,00	82,00	45,087
12/10/23	81,00	83,00	81,00	80,00	45,087
16/10/23	80,00	82,50	82,00	81,00	45,349
19/10/23	80,00	82,50	82,00	81,00	46,499
24/10/23	81,50	84,00	84,00	82,50	47,174
27/10/23	81,50	84,00	82,00	82,50	47,174
30/10/23	81,50	83,50	81,50	81,00	46,291
06/11/23	81,00	83,00	80,50	80,00	46,001
08/11/23	81,00	83,00	80,50	80,00	44,996
10/11/23	81,00	83,00	78,00	77,50	43,743
13/11/23	80,00	82,00	77,50	76,50	43,332
20/11/23	80,00	82,00	77,00	75,50	42,773
27/11/23	79,50	81,50	76,50	75,50	42,517
04/12/23	78,50	80,50	76,00	75,00	42,086
11/12/23	76,50	78,50	74,00	73,00	40,572
18/12/23	76,50	78,50	73,00	72,50	40,920
22/12/23	76,50	78,50	73,00	72,50	41,937
25/12/23	77,50	80,00	74,50	74,00	42,075

Графикон 5.15 Движење на малопродажните цени на нафтените деривати во 2023 година (ден/лит)

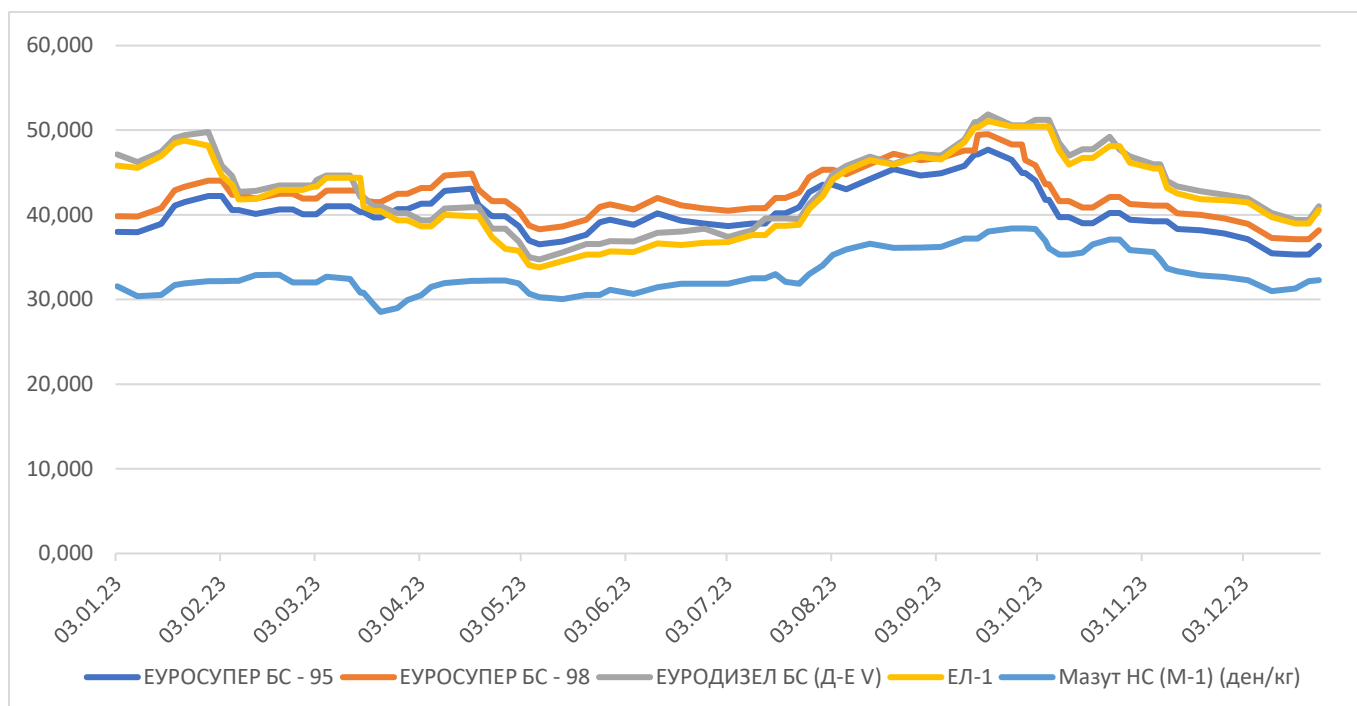
Набавните цени на нафтените деривати во 2023 година се дадени во Табела 5.4, а на Графиконот 5.16 се прикажани соодветните дијаграми.

Табела 5.4. Набавни цени на нафтени деривати во 2023 година (ден/лит)

Датум	ЕУРОСУПЕР БС - 95	ЕУРОСУПЕР БС - 98	ЕУРОДИЗЕЛ БС (Д-Е V)	ЕЛ-1	Мазут НС (М- 1) (ден/кг)
03/01/23	37,999	39,845	47,126	45,832	31,563
09/01/23	37,940	39,788	46,248	45,538	30,401
16/01/23	38,951	40,785	47,449	46,956	30,550
20/01/23	41,096	42,916	49,056	48,457	31,698
23/01/23	41,508	43,326	49,407	48,763	31,891
30/01/23	42,244	44,056	49,793	48,180	32,149
01/02/23	42,244	44,056	47,819	46,270	32,149
03/02/23	42,244	44,056	45,820	44,645	32,149
06/02/23	40,558	42,365	44,617	43,570	32,204
08/02/23	40,558	42,365	42,736	41,813	32,204
13/02/23	40,106	41,932	42,846	41,871	32,870
20/02/23	40,653	42,491	43,483	42,931	32,925
24/02/23	40,653	42,491	43,483	42,931	32,027
27/02/23	40,064	41,913	43,483	42,931	32,027
02/03/23	40,064	41,913	43,483	43,313	32,027
03/03/23	40,064	41,913	44,131	43,313	32,027
06/03/23	41,011	42,867	44,631	44,385	32,693
13/03/23	41,011	42,867	44,631	44,385	32,421
16/03/23	40,344	42,867	42,100	44,385	30,821
17/03/23	40,344	41,752	42,100	40,959	30,821
20/03/23	39,675	41,526	41,024	40,436	29,424
22/03/23	39,675	41,526	41,024	40,436	28,532
27/03/23	40,662	42,492	40,186	39,369	28,998
30/03/23	40,662	42,492	40,186	39,369	29,940
03/04/23	41,337	43,157	39,343	38,638	30,492
06/04/23	41,337	43,157	39,343	38,638	31,495
10/04/23	42,850	44,656	40,735	40,000	31,923
18/04/23	43,086	44,889	40,906	39,860	32,202
20/04/23	41,184	42,974	40,906	39,860	32,202
24/04/23	39,842	41,632	38,367	37,405	32,226
28/04/23	39,842	41,632	38,367	36,000	32,226
02/05/23	38,666	40,448	36,849	35,744	31,919
05/05/23	36,979	38,762	35,014	34,046	30,686
08/05/23	36,504	38,286	34,723	33,780	30,292
15/05/23	36,846	38,632	35,579	34,538	30,061
22/05/23	37,633	39,438	36,555	35,291	30,528
26/05/23	39,127	40,942	36,555	35,291	30,528

29/05/23	39,427	41,245	36,895	35,684	31,157
05/06/23	38,815	40,645	36,843	35,625	30,673
12/06/23	40,181	42,013	37,880	36,615	31,454
19/06/23	39,328	41,145	38,016	36,448	31,880
26/06/23	38,976	40,769	38,368	36,704	31,862
03/07/23	38,676	40,476	37,405	36,778	31,880
10/07/23	38,977	40,778	38,177	37,598	32,520
14/07/23	38,977	40,778	39,582	37,598	32,520
17/07/23	40,203	41,984	39,598	38,726	33,016
20/07/23	40,203	41,984	39,598	38,726	32,105
24/07/23	40,889	42,636	39,512	38,807	31,857
27/07/23	42,687	44,448	41,297	40,675	32,990
31/07/23	43,558	45,326	42,841	42,203	34,010
03/08/23	43,558	45,326	44,854	44,206	35,272
07/08/23	43,014	44,799	45,800	45,269	35,916
14/08/23	44,229	46,016	46,883	46,448	36,595
21/08/23	45,410	47,203	46,023	45,917	36,114
29/08/23	44,647	46,452	47,192	46,875	36,147
04/09/23	44,916	46,726	46,976	46,547	36,227
11/09/23	45,772	47,595	48,895	48,573	37,198
14/09/23	47,157	47,595	50,977	50,333	37,198
15/09/23	47,157	49,454	50,977	50,333	37,198
18/09/23	47,700	49,531	51,866	51,074	38,015
25/09/23	46,489	48,327	50,573	50,435	38,394
28/09/23	44,962	48,327	50,573	50,435	38,394
29/09/23	44,962	46,447	50,573	50,435	38,394
02/10/23	44,023	45,875	51,241	50,430	38,347
05/10/23	41,776	43,638	51,241	50,430	36,923
06/10/23	41,776	43,638	51,241	50,430	36,070
09/10/23	39,749	41,613	48,519	47,592	35,319
12/10/23	39,749	41,613	46,978	45,919	35,319
16/10/23	39,016	40,870	47,740	46,740	35,541
19/10/23	39,016	40,870	47,740	46,740	36,516
24/10/23	40,236	42,095	49,205	48,142	37,088
27/10/23	40,236	42,095	47,693	48,142	37,088
30/10/23	39,438	41,291	46,914	46,164	35,840
06/11/23	39,231	41,082	45,988	45,485	35,594
08/11/23	39,231	41,082	45,988	45,485	34,742
10/11/23	39,231	41,082	44,017	43,180	33,680
13/11/23	38,339	40,172	43,368	42,519	33,332
20/11/23	38,183	40,005	42,812	41,840	32,858
27/11/23	37,784	39,580	42,366	41,742	32,641
04/12/23	37,135	38,926	41,916	41,462	32,276
11/12/23	35,446	37,257	40,227	39,724	30,993

18/12/23	35,311	37,126	39,397	38,976	31,288
22/12/23	35,311	37,126	39,397	38,976	32,150
25/12/23	36,381	38,171	41,022	40,571	32,267

Графикон 5.16 Движење на набавните цени на нафтените деривати во 2023 година

Просечното процентуално учество на одделните елементи во структурата на малопродажните цени кај нафтените деривати во 2023 година е прикажано на Графиконот 5.17, додека просечните износи на одделните елементи во структурата на малопродажните цени кај нафтените деривати во 2023 година се прикажани на Графиконот 5.18.

Малопродажните цени на еуродизел и еуросупер БС – 95 во Република Северна Македонија се најниски во споредба со земјите во регионот и ЕУ земјите (според https://ec.europa.eu/energy/data-analysis/weekly-oil-bulletin_en од 25.12.2023) што е видно од податоците во Табелата 5.5.

Табела 5.5. Малопродажни цени на еуродизел и еуросупер БС – 95 во С Македонија и ЕУ земји (според https://ec.europa.eu/energy/data-analysis/weekly-oil-bulletin_en од 25.12.2023)

Држави	Еуродизел (ЕУР/лит)	Еуросупер БС – 95 (ЕУР/лит)
С. Македонија	1,250	1,202
Австрија	1,478	1,594

Држави	Еуродизел (ЕУР/лит)	Еуросупер БС – 95 (ЕУР/лит)
Бугарија	1,319	1,341
Хрватска	1,440	1,554
Германија	1,773	1,697
Грција	1,820	1,653
Италија	1,765	1,732
Унгарија	1,429	1,522
Словенија	1,415	1,468

Давачките кон државата како удел во малопродажните цени на еуродизел и еуросупер БС – 95 во С Македонија и земјите во регионот и ЕУ земјите (според https://ec.europa.eu/energy/data-analysis/weekly-oil-bulletin_en од 25.12.2023) е дадено во Табелата 5.6.

Табела 5.6. Давачки кон државата за еуродизел и еуросупер БС – 95 во Република Северна Македонија и ЕУ земји (според https://ec.europa.eu/energy/data-analysis/weekly-oil-bulletin_en од 25.12.2023)

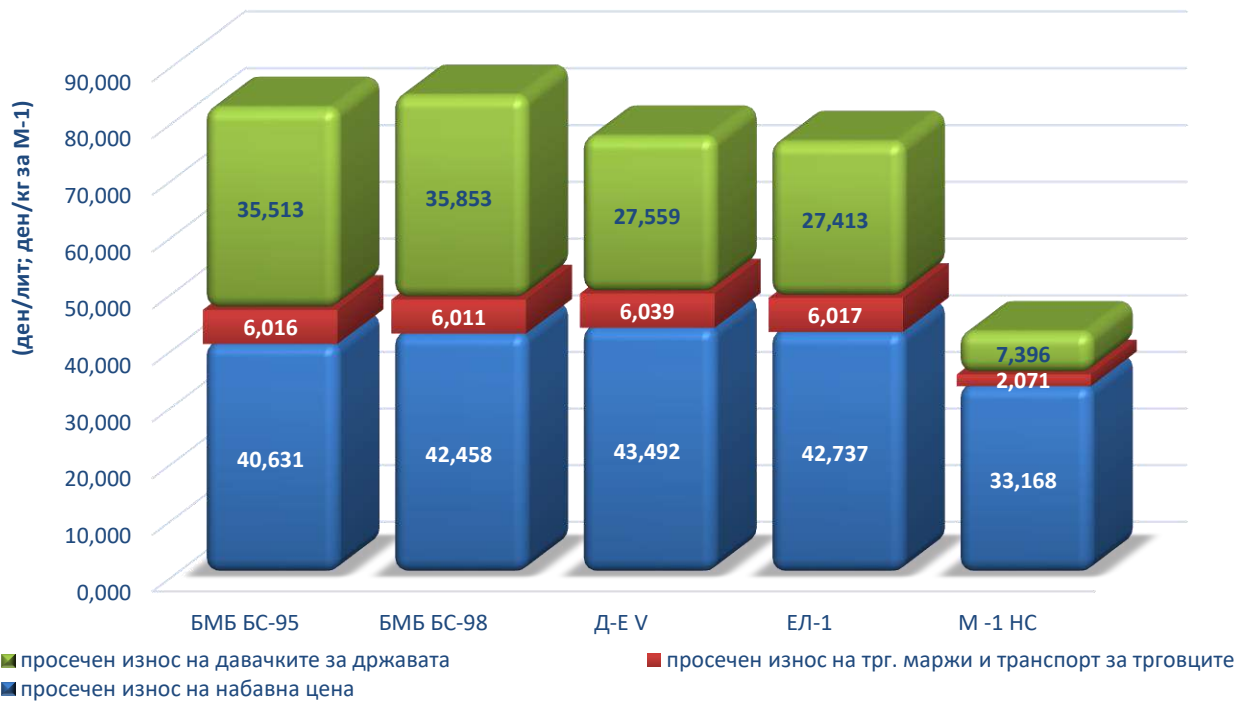
Држави	Еуродизел (ЕУР/лит)	Еуросупер БС – 95 (ЕУР/лит)
С. Македонија	0,561	0,439
Австрија	0,668	0,841
Бугарија	0,736	0,788
Хрватска	0,696	0,860
Германија	0,767	0,881
Грција	0,752	0,908
Италија	0,719	0,802
Унгарија	0,801	0,899
Словенија	0,631	0,742

Просечно процентуално учество на одделните елементи во структурата на малопродажните цени кај нафтените деривати

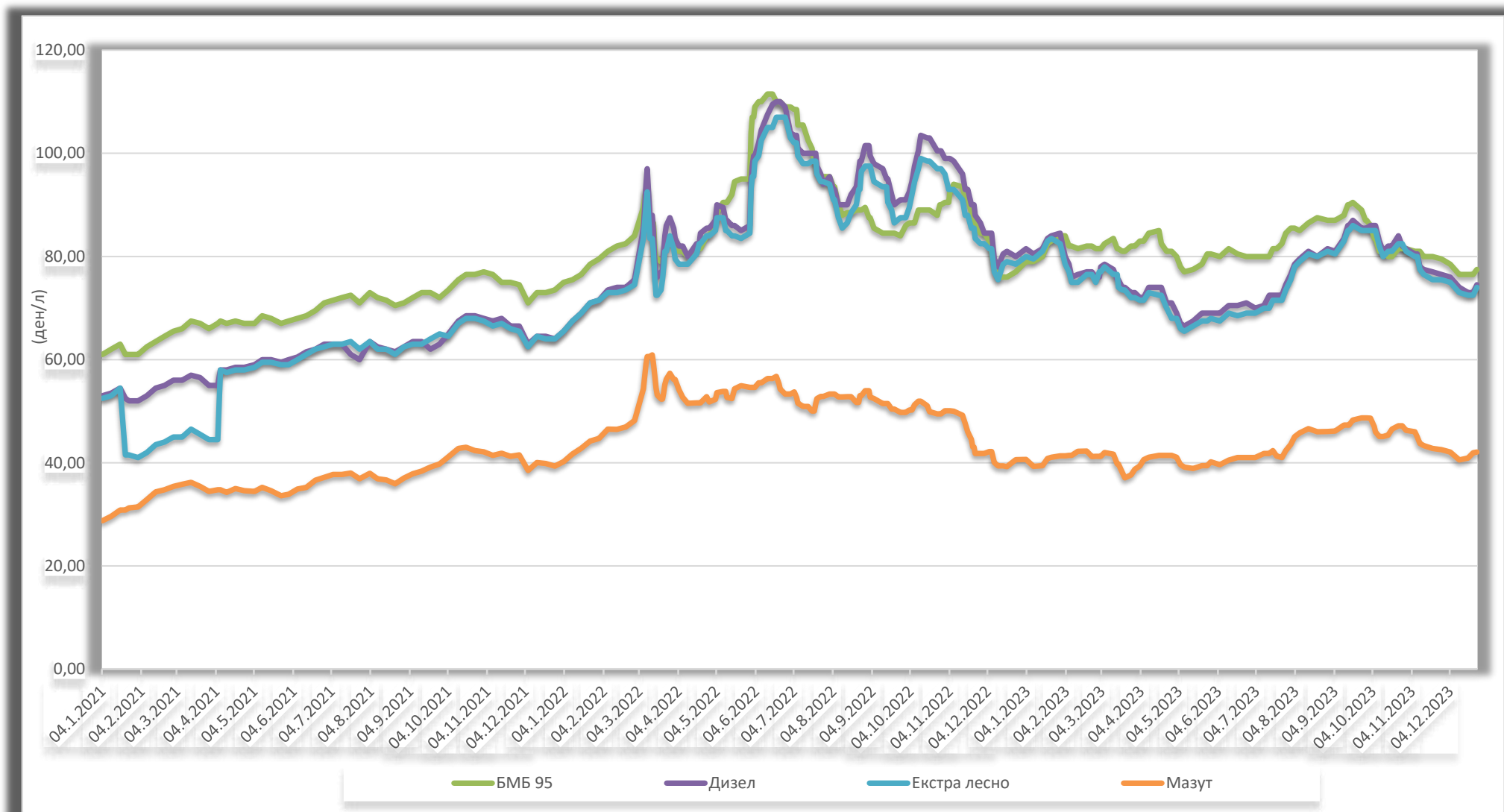
Графикон 5.17 Просечно процентуално учество на одделните елементи во структурата на малопродажните цени кај нафтените деривати во 2023 година

Просечен износ на одделните елементи во структурата на малопродажните цени кај нафтените деривати

Графикон 5.18 Просечен износ на одделните елементи во структурата на малопродажните цени кај нафтените деривати во 2023 година

ДВИЖЕЊА НА МАЛОПРОДАЖНИ ЦЕНИ НА НАФТЕНИТЕ ДЕРИВАТИ ВО ПЕРИОД ОД 2021 ДО 2023 ГОДИНА

ПАЗАРНА КОНЦЕНТРАЦИЈА

2023 година

VI. ПАЗАРНА КОНЦЕНТРАЦИЈА

Регулаторната комисија за енергетика четврта година по ред ги објавува ННІ (Herfindahl-Hirschman Index) индексите за оценка на пазарната концентрација кај пазарите на електрична енергија, природен гас и нафтени деривати.

ННІ индексот претставува еден од клучните индикатори за оценка на пазарната концентрација и е еден од индикаторите кои се препорачани од страна на CEER¹ за оценка на функционалноста на пазарите на мало со електрична енергија и природен гас. Класификацијата е направена според Водичот за хоризонтални поврзувања издаден од Министерството за правда и Федералната комисија за трговија на САД².

Табела 6.1. Индикатори за пазарна концентрација во 2023 година

Дејност	ННІ	Класификација	Број на пазарни учесници со удел над 5%	Вкупен удел на пазарни учесници со удел над 5%
Продажба на нафтени деривати преку бензински станици и на крајни потрошувачи	1.415	Неконцентрирана индустрија	6	77,75
Продажба на големо на електрична енергија	1.986	Умерена концентрација	5	77,37
Продажба на електрична енергија за крајни корисници	4.224	Висока концентрација	4	93,10
Продажба на мало на природен гас	3.283	Висока концентрација	4	98,44

Од презентираниите податоци во горната табела може да се увиди дека најмала пазарна концентрација, односно статус на неконцентрирана индустрија во 2023 година повторно се забележува кај пазарот на мало со нафтени деривати. На овој пазар ННІ индексот во 2023 година изнесува 1.415, додека во 2022 година изнесувал 1.396, што покажува дека во 2023 година имаме поголема пазарна концентрација во однос на 2022 година. Во 2023 година, исто како и во претходните години, има шест пазарни учесници со удел во продажбата над 5%. ННІ индексот укажува дека и во 2023 година пазарната

¹ 2017 [Handbook for National Energy Regulators How to assess retail market functioning](#)

² [Horizontal Merger Guidelines - U.S. Department of Justice and the Federal Trade Commission](#)

моќ кај шесте најголеми пазарни учесници на пазарот на мало со нафтени деривати е слично распределена.

Пазарот на електрична енергија е следен и тука се анализираат два сегменти:

- продажба на големо со електрична енергија и
- продажба на електрична енергија за крајни корисници.

Прв сегмент е продажбата на електрична енергија на големо, во која влегуваат продажбите остварени од страна на трговците со електрична енергија кон другите трговци. Во овој сегмент се забележува континуитет со 2021 година и 2022 година, односно се задржува статусот на умерена концентрација. Притоа ННІ индексот во 2023 година изнесува 1.986, додека во 2022 година изнесувал 1.793. Бројот на пазарни учесници кои имаат удел во продажбата над 5% во 2023 година е ист како во 2022 година, со вкупно учество во продажбата од 77,37%.

Втор сегмент на пазарот на електрична енергија кој е предмет на анализа во доменот на пазарната концентрација е продажбата на електрична енергија за крајни корисници. Тука влегуваат вкупните продажби на регулираниот и слободниот сегмент од пазарот на мало, како и продажбите на електрична енергија за покривање на загубите кај електропреносниот и електродистрибутивните системи. Во овој сегмент останува статусот на висока концентрација. При тоа, ННІ индексот во 2023 година изнесува 4.224, додека во 2022 година изнесувал 4.147. Дополнително, бројот на пазарни учесници со удел над 5% во вкупната продажба на електрична енергија во 2023 е зголемен за еден и изнесува четири, додека во 2022 година биле три такви учесници на пазарот. Вкупното учество на четирите пазарни учесници со удел над 5% во вкупната продажба на електрична енергија во 2023 година изнесува 93,10%, додека вкупното учество на трите пазарни учесници со удел поголем од 5% во претходната 2022 година изнесувало 83,60.

Пазарот на мало со природен гас, во кој не се вклучени трговските активности од страна на ТЕ-ТО АД Скопје, во континуитет има највисока пазарна концентрација, иако и во 2023 година може да се забележи одреден позитивен тренд. Имено, во 2023 година ННІ индексот изнесува 3.283, додека во 2022 година овој индикатор изнесувал 3.846. Во 2023 година има четири пазарни учесници со удел во продажбата над 5%, исто како и во претходната 2022 година. Нивното вкупно учество на пазарот на мало со природен гас бележи поголемо влијание во 2023 година кое изнесува 98,44%, во споредба со влијанието во 2022 година кое изнесувало 93,42%.

ВОДНИ УСЛУГИ

2023 година

VII. ВОДНИ УСЛУГИ

Со Законот за утврдување на цени на водните услуги („Службен весник на Република Македонија“, бр.7/16) се уредува регулирањето на цените на водните услуги, односно утврдувањето на тарифите за водните услуги снабдување со сурова вода наменета за водоснабдување на населението, водоснабдување, собирање и одведување на урбани отпадни води и пречистување на отпадни води.

Во согласност со Законот за утврдување на цени на водни услуги, постапката за утврдување на тарифи на водни услуги ја врши Регулаторната комисија за енергетика. Со оваа надлежност и одговорност комисијата придонесува во континуираниот развој на секторот за водни услуги во Република Северна Македонија, односно преку дадените мерки за давателите на водните услуги овозможува ефективно и ефикасно управување со снабдувањето со сурова вода наменета за водоснабдување на населението, водоснабдувањето, собирањето и одведувањето на урбаните отпадни води и прочистувањето на отпадните води.

Со регулирањето на цените на водните услуги се постигнува реформа на постојниот сектор за водни услуги, со која од давателите на водните услуги се очекува да извршат значајни промени во однос на организациските, управувачките, финансиските и оперативните аспекти во своето работење. Од друга страна, со воспоставувањето на определени мерки и давањето на насоки за нивното работење, на давателите на водните услуги им се овозможува одржлив развој и самофинансирање на идни инвестициски проекти преку кои се подигнува квалитетот на водната услуга.

Регулирањето на цените на водните услуги преку начелата предвидени во Законот за утврдување на цени на водните услуги има за цел да обезбеди вкупната цена на водните услуги да биде достапна за домаќинствата, имајќи ги предвид вкупните приходи по домаќинство во подрачјето во кое се обезбедува водната услуга. Целта е обезбедување на одржливо користење на инфраструктурата за вршење на водните услуги, постигнување на целосен поврат на трошоците и подобрување на квалитетот на водните услуги за обезбедување на непречено давање на услуги согласно со најдобрите достапни практики.

7.1 ОПШТИ ПОДАТОЦИ ЗА ВОДНИОТ СЕКТОР

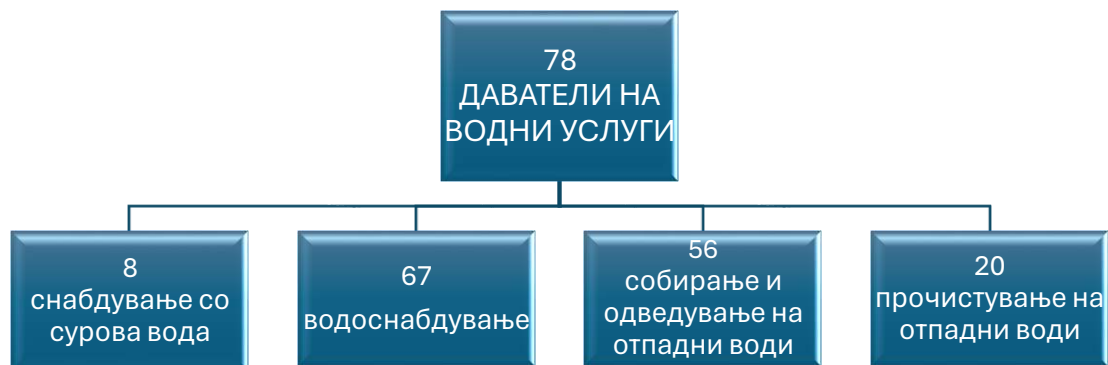
Водата е суштински природен ресурс за човековото постоење, потребен во секој природен и индустриски процес. Република Северна Македонија располага со задоволително количество на водни ресурси, но тие имаат нерамномерна распределба. Територијата на Република Северна Македонија е поделена на осум водостопански региони (Слика 7.1), во кои има 35 реки и 53 природни и вештачки езера.

Слика 7.1 Водостопански региони во Република Северна Македонија

Обезбедувањето на водните услуги во 2023 година во Република Северна Македонија го вршат 78 даватели на водни услуги, од кои осум вршат снабдување со сурова вода наменета за водоснабдување на населението, 67 вршат водоснабдување, односно снабдување со вода за пиење, 56 вршат собирање и одведување на урбани отпадни води и 20 вршат прочистување на отпадни води (Слика 7.2).

Покрај водните услуги, дел од јавните комунални претпријатија нудат и услуги за собирање и одведување отпад, услуги за зелени пазари, услуги за паркови и зеленило, одржување на гробишта и други јавни услуги.

Слика 7.2. Даватели на водни услуги

7.2 СНАБДУВАЊЕ СО СУРОВА ВОДА НАМЕНЕТА ЗА ВОДОСНАБДУВАЊЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО

7.2.1 ОПШТИ ПОДАТОЦИ

Водната услуга снабдување со сурова вода наменета за водоснабдување на населението на територијата на Република Северна Македонија ја даваат вкупно осум даватели на водни услуги, покривајќи ги делумно или целосно потребите за вода за пиење на следните општини: Куманово, Свети Николе, Пробиштип, Велес, Кавадарци, Струмица, Ново Село, Василево, Босилово, Битола, Долнени, Пласница, Кичево, Македонски Брод, Прилеп, Крушево и Берово.

7.2.2 ТАРИФИ ЗА СНАБДУВАЊЕ СО СУРОВА ВОДА

Регулираниот период за кој се утврдени тарифите за водната услуга снабдување со сурова вода, наменета за водоснабдување на населението е во времетраење од три години, за периодот од 2021 до 2023 година. Утврдените тарифи од страна на Регулаторната комисија за енергетика, согласно Методологијата се минимални и максимални тарифи, каде што давателите на водни услуги имаат опсег во чии рамки треба сами да ја определат висината на тарифите. Одобрените тарифи од страна на управните одбори на давателите на водната услуга се доставуваат до Владата на Република Северна Македонија каде што се носат одлуки за давање согласност за предложените цени за сите осум даватели на водни услуги.

Тарифите што се применуваат од страна на давателите на водната услуга снабдување со сурова вода наменета за водоснабдување на населението во 2022 и 2023 година, се прикажани во Табелата 7.1:

Табела 7.1 Тарифи за снабдување со сурова вода наменета за водоснабдување на населението за 2022 и 2023 година

Реден број	Давател на водна услуга – снабдување со сурова вода	Единица мерка	2022 година	2023 година	2023/2022 (%)
1	ЈПВ Лисиче Велес	ден/м ³	3,83	3,84	0,3%
2.1	ЈП Студенчица Кичево- Кичево	ден/м ³	1,39	1,40	1,1%
2.2	ЈП Студенчица Кичево – Македонски Брод, Пласница	ден/м ³	2,17	2,20	1,1%
2.3	ЈП Студенчица Кичево – Крушево, Прилеп, Долнени, Кривогаштани	ден/м ³	2,75	2,78	1,1%
3	ЈП Стрежево Битола	ден/м ³	5,38	5,56	3,3%
4	ЈПХС Злетовица Пробиштип	ден/м ³	4,71	4,69	-0,4%
5	АД Водостопанство Подружница Берово	ден/м ³	3,13	3,08	-1,6%
6	АД Водостопанство Подружница Струмичко поле	ден/м ³	3,59	3,72	3,6%

7	АД Водостопанство Подружница Кумановско - Липковско поле	ден/м ³	3,36	3,41	1,5%
8	АД Водостопанство Подружница Тиквеш Кавадарци	ден/м ³	3,59	3,62	0,8%

Од анализата на податоците во Табела 7.1 може да се забележи дека тарифите на ЈПХС Злетовица Пробиштип и АД Водостопанство Подружница Берово, се намалуваат во 2023 година во однос на 2022 година и тоа во износ од -0,4%, односно -1,6%. Од друга страна кај останатите даватели на водната услуга тарифите се зголемуваат во 2023 година во однос на 2022 година, а најголемата разлика се бележи кај АД Водостопанство Подружница Струмичко Поле со 3,6% зголемување на тарифата во 2023 година во споредба со претходната година.

7.2.3 ТАРИФИ ЗА СНАБДУВАЊЕ СО ВОДА ЗА ПИЕЊЕ ИЛИ ВОДОСНАБДУВАЊЕ НА ПОДРАЧЈА СО НАД 10.000 ЕКВИВАЛЕНТ ЖИТЕЛИ

Регулираниот период за кој се утврдени тарифите за водната услуга снабдување со вода за пиење или водоснабдување за давателите на водната услуга на подрачја со над 10.000 еквивалент жители е во времетраење од три години, во периодот од 2021 до 2023 година.

Регулаторната комисија за енергетика го утврдува опсегот во кој можат да се движат тарифите за водната услуга, додека пак на предлог на давателите на водните услуги, крајните тарифи по категории на корисници ги одобрува Советот на општината на чие подрачје се дава водната услуга. Одреден број на јавни претпријатија имаат поднесено барање за измена на тарифи за водни услуги за 2023 година поради зголемени трошоци при работењето и по разгледување на овие барања, Регулаторната комисија за енергетика донесе решение за измена на тарифи според кои беа фактурирани водните услуги.

Тарифите што ги применуваа давателите на водната услуга снабдување со вода за пиење или водоснабдување на подрачја со над 10.000 еквивалент жители во 2022 и 2023 година, се прикажани во Табелата 7.2:

Табела 7.2 Тарифи за водоснабдување за 2022 и 2023 година на подрачја со над 10.000 еквивалент жители (ден/м³)

Ред. број	Давател на водна услуга водоснабдување на подрачја со над 10.000 еквивалент жители	домаќинства			Останати		
		2022 година	2023 година	2023/2022 (%)	2022 година	2023 година	2023/2022 (%)
1	ЈКП Дервен Велес	33,42	33,26	-0,48%	63,32	61,36	-3,10%
2	ЈКП Комуналец Кавадарци	18,97	19,55	3,06%	39,50	39,29	-0,53%
3	ЈКП Комуналец Неготино	22,64	22,87	1,02%	41,55	41,72	0,41%
4	ЈКП Комуналец Свети Николе	38,00	38,00	0,00%	55,00	55,00	0,00%
5	ЈПКР Услуга Берово	34,81	38,86	11,63%	58,49	64,11	9,61%
6	ЈКП Солидарност Винаца	26,17	26,71	2,06%	49,72	50,74	2,05%

7	ЈКП Водовод Кочани	44,35	46,47	4,78%	53,77	56,00	4,15%
8	ЈКП Никола Карев Пробиштип	36,42	39,80	9,28%	60,70	63,50	4,61%
9	ЈКП Исар Штип	35,10	36,25	3,28%	54,41	54,37	-0,07%
10	ЈКП Стандард Дебар	15,93	19,00	19,27%	31,86	38,00	19,27%
11	ЈП Водовод и канализација Струга	28,50	28,70	0,70%	44,44	44,48	0,09%
12	ЈКП Комуналец Кичево	33,00	33,00	0,00%	48,19	48,30	0,23%
13	ЈП Водовод Охрид	27,51	28,21	2,54%	39,51	41,51	5,06%
14	ЈПКД Огражден Босилово	23,21	23,65	1,90%	23,21	23,65	1,90%
15	ЈКПД Комуналец Гевгелија	18,58	19,10	2,80%	33,62	33,60	-0,06%
16	ЈКП Комуналец Струмица	31,20	31,20	0,00%	56,50	59,00	4,42%
17	ЈКП Плаваја Радовиш	30,26	31,47	4,00%	39,35	40,81	3,71%
18	ЈП Водовод Битола	30,95	31,78	2,68%	51,66	52,80	2,21%
19	ЈП Долнени	27,50	28,00	1,82%	43,00	43,00	0,00%
20	ЈП Водовод и канализација Прилеп	28,48	28,99	1,79%	46,21	46,90	1,49%
21	ЈКП Пролетер Ресен	27,02	31,00	14,73%	44,59	51,00	14,38%
22	ОЈП Вардар Брвеница	19,00	19,80	4,21%	32,30	33,50	3,72%
23	ЈКП Врапчиште	13,60	13,60	0,00%	13,60	13,60	0,00%
24	ЈКП Комуналец Гостивар	17,00	17,00	0,00%	63,00	64,00	1,59%
25	ЈПКД Мирмбајтја Желино	13,26	13,42	1,21%	13,26	13,42	1,21%
26	ЈКП Тетово	16,08	16,08	0,00%	25,45	25,45	0,00%
27	ЈП Водовод Куманово	32,85	34,00	3,50%	38,11	39,10	2,60%
28	ЈП Водовод и Канализација Скопје	18,50	18,50	0,00%	49,50	49,50	0,00%
29	ЈКП Водовод Илинден	26,54	26,58	0,15%	48,30	47,15	-2,38%

Од податоците во Табелата 7.2 може да се заклучи дека кај 21 од 29 даватели на водната услуга, во 2023 година има зголемување на тарифата за домаќинствата во однос на 2022 година, додека останатите 7 даватели на водната услуга ја применувале истата тарифа последните две години. Врз основа на овие податоци се забележува дека само еден давател на водна услуга ја има намалено тарифата.

Во категоријата останати корисници, кај 19 даватели на водната услуга водоснабдување во 2023 година има зголемување на тарифата во однос на 2022 година, кај пет од нив има намалување на тарифата, додека кај останатите пет даватели нема промена во тарифата за оваа категорија на корисници.

Единственото намалување на тарифата за водоснабдување за категоријата на домаќинства се бележи кај ЈКП Дервен Велес и тоа за -0,48%, како и кај тарифата за останатите корисници за -3,10%.

Најголемо зголемување на тарифата за водоснабдување за двете категории - домаќинства и останати се бележи кај ЈКП Стандард Дебар и тоа 19,27% согласно донесеното решение за измена на тарифи за водните услуги за 2023 година.

Од податоците во табелата може да се забележи дека најниската тарифа за домаќинства и останати ја применува ЈПКД Мирмбајтја Желино од Полошкиот регион со 13,42 ден/м³. Највисока тарифа се применува во Источниот регион и тоа за

домаќинства од КЈП Водовод Кочани со 46,47 ден/ m³, додека за останати корисници највисоката тарифа ја применува ЈПКР Услуга Берово со 64,11 ден/m³.

7.2.4 ТАРИФИ ЗА СНАБДУВАЊЕ СО ВОДА ЗА ПИЕЊЕ ИЛИ ВОДОСНАБДУВАЊЕ НА ПОДРАЧЈА СО ПОД 10.000 ЕКВИВАЛЕНТ ЖИТЕЛИ

Регулираниот период за којшто се утврдени тарифите за водната услуга снабдување со вода за пиење или водоснабдување за давателите на водната услуга на подрачја со под 10.000 еквивалент жители е во времетраење од три години, во периодот од 2022 до 2024 година.

Регулаторната комисија за енергетика го утврдува опсегот во кој можат да се движат тарифите за водната услуга, додека пак на предлог на давателите на водните услуги, крајните тарифи по категории на корисници ги одобрува Советот на општината на чие подрачје се дава водната услуга.

Тарифите што ги применуваа давателите на водната услуга снабдување со вода за пиење или водоснабдување за давателите на водната услуга на подрачја со под 10.000 еквивалент жители во 2022 и 2023 година, се прикажани во Табела 7.3:

Табела 7.3 Тарифи за водоснабдување за 2022 и 2023 година на подрачја со под 10.000 еквивалент жители (ден/m³)

Р. Бр.	Давател на водна услуга водоснабдување на подрачја со под 10.000 еквивалент жители	домаќинства			Останати		
		2022 година	2023 година	2023/2022 (%)	2022 година	2023 година	2023/2022 (%)
1	ЈПКД Бошава Демир Капија	19,50	27,00	38,46%	36,00	47,00	30,56%
2	ЈКП Клепа Градско	21,67	21,92	1,15%	29,01	29,29	0,97%
3	ЈКП Тополка Чашка	30,00	30,00	0,00%	30,00	30,00	0,00%
4	ЈКПД Росоман	22,80	22,92	0,53%	29,40	29,50	0,34%
5	ЈП Камена Река Македонска Каменица	24,50	25,00	2,04%	60,00	60,00	0,00%
6	ЈПКД Брегалница Делчево	37,13	39,53	6,46%	62,00	65,62	5,84%
7	ЈКП Облешево Чешиново Облешево	30,10	30,70	1,99%	30,10	30,70	1,99%
8	ЈП Плачковица Карбинци	33,21	33,53	0,96%	50,92	57,62	13,16%
9	ЈКП Комуналец Пехчево	30,08	30,68	1,99%	54,15	53,70	-0,83%
10	ЈКП Водна Кула Зрновци	25,00	25,00	0,00%	55,00	55,00	0,00%
11	ЈПКД Лозово	26,50	26,50	0,00%	48,62	48,62	0,00%
12	ЈП Еремија Вевчани	14,50	14,80	2,07%	26,00	26,40	1,54%
13	ЈПКД Дебрца	19,00	19,20	1,05%	38,00	38,50	1,32%
14	ЈП Водовод и канализација Македонски Брод	24,00	25,00	4,17%	48,00	50,00	4,17%
15	ЈКП Кале Центар Жупа	16,00	16,50	3,13%	33,95	35,10	3,39%
16	ЈП Комуналец Пласница	20,33	20,88	2,71%	37,00	37,00	0,00%
17	ЈПКД Комуналец Полин Дојран	24,40	24,40	0,00%	52,00	52,00	0,00%
18	ЈПКД Комуна Ново Село	28,00	28,50	1,79%	56,00	57,00	1,79%
19	ЈКП Турија Василево	29,83	30,69	2,88%	44,75	45,93	2,64%

20	ЈКП Комунална Чистота Богданци	25,59	25,59	0,00%	35,83	35,83	0,00%
21	ЈП Комунален Сервис Валандово	18,70	22,62	20,96%	24,90	30,08	20,80%
22	ЈПКД Лакавица Конче	22,38	22,38	0,00%	22,38	22,38	0,00%
23	ЈПКД Комунална Хигиена Новаци	30,04	29,88	-0,53%	/	/	/
24	ЈП Комуна Крушево	30,50	30,50	0,00%	50,00	49,00	-2,00%
25	ЈКП Комуналец Демир Хисар	25,38	25,53	0,59%	48,00	48,00	0,00%
26	ЈКП Пела Хигиена Могила	24,39	24,39	0,00%	/	/	/
27	ЈП Пелагонија Кривогаштани	25,00	25,00	0,00%	25,00	25,00	0,00%
28	ЈП Хигиена Теарце	11,14	11,27	1,17%	13,93	11,30	-18,88%
29	ЈКП Шари Боговиње	7,50	7,50	0,00%	15,00	15,00	0,00%
30	ЈПКД Маврово Маврови Анови	2,60	2,60	0,00%	38,00	38,00	0,00%
31	ЈКП Козјак Старо Нагоричане	32,43	32,43	0,00%	63,65	63,68	0,05%
32	ЈП Комуналец Крива Паланка	25,50	26,00	1,96%	42,00	41,00	-2,38%
33	ДКУ Силком Кратово	17,62	17,96	1,93%	26,56	27,10	2,03%
34	ЈКП Чист Ден Ранковце	25,48	26,38	3,53%	35,68	36,93	3,50%
35	ЈКП Гази Баба – 2007	15,25	15,50	1,64%	19,50	20,00	2,56%
36	ЈКП Скопска Црна Гора Чучер Сандево	14,79	14,87	0,54%	36,97	37,19	0,60%
37	ЈКП Зелениково	31,06	31,06	0,00%	31,22	31,22	0,00%
38	ЈКП Петровец	26,87	26,87	0,00%	40,00	40,00	0,00%

Од податоците во Табелата 7.3 може да се заклучи дека кај 23 од 38 даватели на водната услуга, во 2023 година има зголемување на тарифата за домаќинствата во однос на 2022 година, само кај еден од нив се забележува намалување, додека кај останатите даватели нема промена.

Во категоријата на останати корисници, кај 18 даватели на водната услуга водоснабдување во 2023 година има зголемување на тарифата во однос на 2022 година, кај четири од нив има намалување на тарифата, додека кај останатите четиринаесет нема промена во тарифата за оваа категорија на корисници.

Единственото намалување на тарифата за водоснабдување за домаќинствата се бележи кај ЈПКД Комунална Хигиена Новаци од -0,53%, додека во категоријата на останати намалување се бележи кај ЈП Хигиена Теарце за -18,88% во споредба со претходната година.

Најголемо зголемување на тарифата за водоснабдување се бележи кај ЈПКД Бошава Демир Капија за двете категории на корисници, домаќинства и останати, со значително зголемување на тарифите за 38,46% и 30,56% коешто е резултат на зголемените трошоци при што со поднесеното барање за измена на тарифите за водните услуги е донесено решение за измена на тарифи за 2023 и 2024 година.

Од податоците во табелата може да се забележува дека најниската тарифа за домаќинства ја применува ЈПКД Маврово со 2,60 ден/м³, додека за останати корисници ЈП Хигиена Теарце со 11,30 ден/м³ од Полошки регион. Највисоката тарифа ја применува ЈПКД Брегалница Делчево од Источен регион со 39,53 ден/м³ за домаќинства и 65,62 ден/м³ за останати корисници.

7.3 СОБИРАЊЕ И ОДВЕДУВАЊЕ НА УРБАНИ ОТПАДНИ ВОДИ

7.3.1 ОПШТИ ПОДАТОЦИ

Водната услуга собирање и одведување на урбани отпадни води на територијата на Република Северна Македонија во подрачјата со над 10.000 еквивалент жители, ја даваат вкупно 27 даватели на водни услуги, покривајќи ги делумно или целосно потребите на следните општини: Велес, Кавадарци, Неготино, Свети Николе, Берово, Винаца, Кочани, Пробиштип, Штип, Дебар, Струга, Кичево, Охрид, Гевгелија, Струмица, Радовиш, Битола, Прилеп, Ресен, Брвеница, Врапчиште, Гостивар, Желино, Тетово, Куманово, Скопје и Илинден.

Водната услуга собирање и одведување на урбани отпадни води на територијата на Република Северна Македонија на подрачјата со под 10.000 еквивалент жители, ја даваат вкупно 30 даватели на водни услуги, покривајќи ги делумно или целосно потребите на следните општини: Демир Капија, Градско, Чашка, Росоман, Македонска Каменица, Делчево, Чешиново Облешево, Карбинци, Пехчево, Зрновци, Лозово, Вевчани, Дебрца, Македонски Брод, Дојран, Ново Село, Василево, Богданци, Валандово, Конче, Крушево, Демир Хисар, Могила, Кривогаштани, Крива Паланка, Кратово, Ранковце, Зелениково, Чучер Сандево и Петровец.

7.3.2 ТАРИФИ ЗА СОБИРАЊЕ И ОДВЕДУВАЊЕ НА УРБАНИ ОТПАДНИ ВОДИ ВО ПОДРАЧЈА СО НАД 10.000 ЕКВИВАЛЕНТ ЖИТЕЛИ

Регулираниот период за кој се утврдени тарифите за водната услуга собирање и одведување на урбани отпадни води за давателите на водната услуга на подрачја со над 10.000 еквивалент жители, е во времетраење од три години, во периодот од 2021 до 2023 година.

Регулаторната комисија за енергетика го утврдува опсегот во кој можат да се движат тарифите за водната услуга, додека пак на предлог на давателите на водните услуги, крајните тарифи по категории на корисници ги одобрува Советот на општината на чие подрачје се дава водната услуга.

Тарифите кои ги применуваа давателите на водната услуга собирање и одведување на урбани отпадни води за давателите на водната услуга во подрачја со над 10.000 еквивалент жители во 2022 и 2023 година, се прикажани во Табела 7.4:

Табела 7.4 Тарифи за собирање и одведување на урбани отпадни води за 2022 и 2023 година на подрачја со над 10.000 еквивалент жители (ден/м³)

Ред . Бр.	Давател на водна услуга собирање и одведување на урбани отпадни води на подрачја со над 10.000 еквивалент жители	Домаќинства			Останати		
		2022 година	2023 година	2023/2022 (%)	2022 година	2023 година	2023/2022 (%)
1	ЈКП Дервен - Велес	4,49	4,68	4,23%	6,63	6,79	2,41%
2	ЈКП Комуналец - Кавадарци	5,18	5,75	11,00%	8,31	9,03	8,66%
3	ЈКП Комуналец - Неготино	9,57	9,67	1,04%	13,54	13,58	0,30%

4	ЈКП Комуналец - Свети Николе	5,00	5,00	0,00%	7,00	7,00	0,00%
5	ЈПКР Услуга - Берово	4,42	5,81	31,45%	7,21	9,23	28,02%
6	ЈКП Солидарност - Виница	8,17	8,29	1,47%	8,17	8,29	1,47%
7	КЈП Водовод - Кочани	13,21	20,03	51,63%	18,87	27,84	47,54%
8	ЈКП Никола Карев - Пробиштип	5,25	5,31	1,14%	5,25	5,31	1,14%
9	ЈКП Исар - Штип	12,98	13,62	4,93%	24,00	25,19	4,96%
10	ЈКП Стандард - Дебар	2,41	3,50	45,23%	4,82	7,00	45,23%
11	ЈП Водовод и канализација - Струга	9,00	8,75	-2,78%	16,64	15,69	-5,71%
12	ЈКП Комуналец - Кичево	10,00	10,50	5,00%	12,01	13,65	13,66%
13	ЈП Нискоградба - Охрид	10,72	11,65	8,68%	17,77	18,89	6,30%
14	ЈКПД Комуналец - Гевгелија	5,28	5,95	12,69%	9,67	10,60	9,62%
15	ЈКП Комуналец - Струмица	11,00	10,80	-1,82%	20,30	20,30	0,00%
16	ЈКП Плаваја - Радовиш	4,97	5,53	11,27%	8,10	8,82	8,89%
17	ЈКП Нискоградба - Битола	13,22	13,32	0,76%	18,34	18,19	-0,82%
18	ЈП Водовод и канализација - Прилеп	5,41	5,52	2,03%	5,41	5,52	2,03%
19	ЈКП Пролетер - Ресен	4,96	5,85	17,94%	6,53	7,35	12,56%
20	ОЈП Вардар - Брвеница	3,70	3,70	0,00%	13,50	14,50	7,41%
21	ЈКП Врапчиште	2,60	2,60	0,00%	2,60	2,60	0,00%
22	ЈКП Комуналец - Гостивар	11,50	11,00	-4,35%	21,00	20,00	-4,76%
23	ЈПКД Мирмбајтја - Желино	7,89	7,56	-4,18%	7,89	7,56	-4,18%
24	ЈКП Тетово	2,50	2,50	0,00%	4,80	4,80	0,00%
25	ЈП Водовод - Куманово	5,30	5,48	3,40%	6,70	6,72	0,30%
26	ЈП Водовод и канализација - Скопје	11,87	12,50	5,31%	17,50	17,70	1,14%
27	ЈКП Водовод - Илинден	9,92	9,85	-0,71%	18,70	18,10	-3,21%

Од податоците во Табелата 7.4 може да се заклучи дека кај 18 од 27 даватели на водната услуга собирање и одведување на урбани отпадни води во 2023 година има зголемување на тарифата за домаќинствата во споредба со 2022 година, кај пет од нив има намалување, додека само четири ја немаат променето тарифата од претходната година.

Во однос на категоријата останати корисници, кај 18 даватели на водната услуга собирање и одведување на урбани отпадни води во 2023 година, има зголемување на тарифата во однос на 2022 година, кај пет од нив има намалување на тарифата, додека кај останатите четири даватели нема промена во тарифата за оваа категорија на корисници.

Во категоријата на домаќинства во 2023 се бележи најголемо намалување на тарифата за собирање и одведување на урбани отпадни води кај ЈКП Комуналец Гостивар за -4,35%, додека кај категоријата останати корисници најголемо намалување се бележи кај ЈП Водовод и канализација Струга за -5,71%.

Најголемо зголемување на тарифата за собирање и одведување на урбани отпадни води за двете категории на корисници се бележи кај КЈП Водовод Кочани во висина од 51,63% за домаќинствата и 47,54% за останатите корисници согласно решението за утврдување на регулаторни тарифи за 2023 година.

Од податоците во табелата може да се забележува дека најниската тарифа за домаќинства ја применува ЈКП Тетово со 2,50 ден/м³, додека за останати корисници ЈКП Врпчиште со 2,60 ден/м³ од Полошки регион. Највисоката тарифа за двете категории ја применува ЈКП Водовод Кочани од Источен регион и тоа за домаќинства со 20,03 ден/м³ и за останати корисници со 27,84 ден/м³.

7.3.3 ТАРИФИ ЗА СОБИРАЊЕ И ОДВЕДУВАЊЕ НА УРБАНИ ОТПАДНИ ВОДИ ВО ПОДРАЧЈА СО ПОД 10.000 ЕКВИВАЛЕНТ ЖИТЕЛИ

Регулираниот период за кој се утврдени тарифите за водната услуга собирање и одведување на урбани отпадни води за давателите на водната услуга на подрачја со под 10.000 еквивалент жители, е во времетраење од три години, во периодот од 2022 до 2024 година.

Регулаторната комисија за енергетика го утврдува опсегот во кој можат да се движат тарифите за водната услуга, додека пак на предлог на давателите на водните услуги, крајните тарифи по категории на корисници ги одобрува Советот на општината на чие подрачје се дава водната услуга.

Тарифите кои ги применуваа давателите на водната услуга собирање и одведување на урбани отпадни води на подрачја со под 10.000 еквивалент жители во 2022 и 2023 година, се прикажани во Табела 7.5.

Табела 7.5 Тарифи за собирање и одведување на урбани отпадни води за 2022 и 2023 година на подрачја со под 10.000 еквивалент жители (ден/м³)

Ред. Бр.	Давател на водна услуга собирање и одведување на урбани отпадни води на подрачја со под 10.000 еквивалент жители	Домаќинства			Останати		
		2022 година	2023 година	2023/2022 (%)	2022 година	2023 година	2023/2022 (%)
1	ЈПКД Бошава - Демир Капија	7,60	8,00	5,26%	14,00	14,19	1,36%
2	ЈКП Клепа - Градско	4,66	5,13	10,09%	4,66	5,13	10,09%
3	ЈКП Тополка - Чашка	7,00	7,00	0,00%	7,00	7,00	0,00%
4	ЈПКД Росоман	5,43	5,44	0,18%	9,73	9,75	0,21%
5	ЈП Камена Река - Македонска Каменица	7,50	8,00	6,67%	11,00	11,00	0,00%
6	ЈПКД Брегалница - Делчево	13,09	13,82	5,58%	22,64	23,09	1,99%
7	ЈКП Облешево - Чешиново Облешево	9,90	10,00	1,01%	9,90	10,00	1,01%
8	ЈП Плачковица - Карбинци	9,42	9,17	-2,65%	9,42	9,17	-2,65%
9	ЈКП Комуналец - Пехчево	13,16	13,34	1,37%	23,02	22,68	-1,48%
10	ЈКП Водна Кула - Зрновци	6,00	6,00	0,00%	15,00	15,00	0,00%
11	ЈПКД Лозово	6,50	6,50	0,00%	11,50	11,50	0,00%
12	ЈП Еремија - Вевчани	7,00	7,00	0,00%	13,00	13,00	0,00%
13	ЈПКД Дебрца	3,55	3,60	1,41%	5,50	5,60	1,82%
14	ЈП Водовод и канализација - Македонски Брод	8,00	8,00	0,00%	16,00	16,00	0,00%

15	ЈПКД Комуналец Полин - Дојран	12,50	12,50	0,00%	24,50	24,50	0,00%
16	ЈПКД Комуна - Ново Село	7,80	7,79	-0,13%	15,60	15,58	-0,13%
17	ЈКП Турија - Василево	3,85	3,52	-8,57%	6,93	6,34	-8,51%
18	ЈКП Комунална Чистота - Богданци	7,54	7,49	-0,66%	15,08	14,98	-0,66%
19	ЈП Комунален Сервис - Валандово	5,50	6,43	16,91%	7,50	8,66	15,47%
20	ЈПКД Лакавица - Конче	4,69	4,69	0,00%	4,69	4,69	0,00%
21	ЈП Комуна - Крушево	1,88	1,94	3,19%	1,88	1,94	3,19%
22	ЈКП Комуналец - Демир Хисар	6,00	6,00	0,00%	10,00	10,00	0,00%
23	ЈКП Пела Хигиена - Могила	12,48	12,48	0,00%	/	/	
24	ЈП Пелагонија - Кривогаштани	9,00	9,00	0,00%	9,00	9,00	0,00%
25	ЈП Комуналец - Крива Паланка	3,70	3,70	0,00%	4,40	4,40	0,00%
26	ДКУ Силком - Кратово	6,02	7,76	28,90%	6,02	7,76	28,90%
27	ЈКП Чист Ден - Ранковце	4,43	4,58	3,39%	4,43	4,58	3,39%
28	ЈКП Скопска Црна Гора - Чучер Сандево	8,59	8,59	0,00%	21,49	21,49	0,00%
29	ЈКП Зелениково	6,21	6,21	0,00%	6,24	6,24	0,00%
30	ЈКП Петровец	11,00	11,40	3,64%	15,00	16,00	6,67%

Од податоците во Табелата 7.5 може да се забележи дека кај 13 од 30 даватели на водната услуга собирање и одведување на урбани отпадни води во 2023 година има зголемување на тарифата за домаќинствата во однос на 2022 година, кај 4 од нив има намалување, додека кај 13 нема промена во тарифата за домаќинствата.

Во однос на тарифата за категоријата останати корисници, кај 11 даватели на водната услуга собирање и одведување на урбани отпадни води во 2023 година има зголемување на тарифата во однос на 2022 година, кај 5 од нив има намалување на тарифата, додека кај 13 нема промена во тарифата за оваа категорија на корисници.

Најголемо намалување на тарифата за собирање и одведување на урбани отпадни води се бележи кај ЈКП Турија Василево и тоа кај двете категории каде што тарифата за домаќинства се намалува за -8,57%, додека за категоријата останати се намалува за -8,51%.

Најголемо зголемување на тарифата за собирање и одведување на урбани отпадни води се бележи кај ДКУ Силком - Кратово и тоа кај двете категории на корисници каде што тарифата се зголемува за 28,90% согласно донесеното решение за измена на тарифи за 2023 година.

Од податоците во табелата може да се забележува дека најниската тарифа за домаќинства и останати ја применува ЈП Комуна Крушево со 1,94 ден/м³ од Пелагониски регион. Највисоката тарифа за домаќинства ја применува ЈПКД Брегалница Делчево од Источен регион со 13,82 ден/м³, додека за останати корисници ЈПКД Комуналец Полин Дојран од Југоисточен регион со 24,50 ден/м³.

7.4 ПРОЧИСТУВАЊЕ НА ОТПАДНИ ВОДИ

7.4.1 ОПШТИ ПОДАТОЦИ

Водната услуга прочистување на отпадни води на територијата на Република Северна Македонија во подрачјата со над 10.000 еквивалент жители, ја даваат вкупно 14 даватели на водни услуги, покривајќи ги делумно или целосно потребите на следните општини: Свети Николе, Берово, Кочани, Струга, Кичево, Гевгелија, Струмица, Радовиш, Прилеп, Битола, Ресен, Куманово, Скопје.

Водната услуга прочистување на отпадни води во територијата на Република Северна Македонија во подрачјата со под 10.000 еквивалент жители, ја даваат вкупно 6 даватели на водни услуги, покривајќи ги делумно или целосно потребите на следните општини: Македонски Брод, Дојран, Чучер Сандево, Карбинци, Чешиново-Облешево и Кривогаштани.

7.4.2 ТАРИФИ ЗА ПРОЧИСТУВАЊЕ НА ОТПАДНИ ВОДИ ВО ПОДРАЧЈА НАД 10.000 ЕКВИВАЛЕНТ ЖИТЕЛИ

Регулираниот период за кој се утврдени тарифите за водната услуга прочистување на отпадни води за давателите на водната услуга на подрачја со над 10.000 еквивалент жители е во времетраење од три години, во периодот од 2021 до 2023 година.

Регулаторната комисија за енергетика го утврдува опсегот во кој можат да се движат тарифите за водната услуга, додека пак на предлог на давателите на водните услуги, крајните тарифи по категории на корисници ги одобрува Советот на општината на чие подрачје се дава водната услуга.

Тарифите кои ги применуваа давателите на водната услуга прочистување на отпадни води за давателите на водната услуга на подрачја со над 10.000 еквивалент жители во 2022 и 2023 година се прикажани во Табела 7.6:

Табела 7.6 Тарифи за прочистување на отпадни води за 2022 и 2023 година на подрачја со над 10.000 еквивалент жители (ден/м³)

Ред. бр.	Давател на водна услуга прочистување на отпадни води на подрачја со над 10.000 еквивалент жители	домаќинства			останати		
		2022 година	2023 година	2023/2022 (%)	2022 година	2023 година	2023/2022 (%)
1	ЈКП Комуналец - Свети Николе	2,50	2,50	0,00%	3,00	3,00	0,00%
2	ЈПКР Услуга - Берово	15,32	17,92	16,97%	15,32	17,92	16,97%
3	КЈП Водовод - Кочани	14,30	15,17	6,08%	14,30	15,17	6,08%
4	ЈП Колекторски Систем - Скопје	21,86	22,19	1,51%	34,98	35,50	1,49%
5	ЈКП Комуналец - Кичево	4,70	4,70	0,00%	5,67	5,73	1,06%

6	ЈКПД Комуналец - Гевгелија	8,50	8,50	0,00%	19,12	19,12	0,00%
7	ЈКП Комуналец - Струмица	10,30	10,50	1,94%	20,50	20,60	0,49%
8	ЈКП Плаваја - Радовиш	14,59	15,13	3,70%	26,88	27,38	1,86%
9	ЈКП Нискоградба - Битола	2,92	2,96	1,37%	3,77	3,79	0,53%
10	ЈКП Водовод и канализација – Прилеп	16,98	17,24	1,53%	16,98	17,24	1,53%
11	ЈКП Пролетер - Ресен	11,87	11,97	0,84%	16,26	16,14	-0,74%
12	ЈП Водовод - Куманово	12,86	13,50	4,98%	12,86	13,50	4,98%
13	ЈП Водовод и канализација – Скопје	0,85	0,87	2,35%	0,85	0,87	2,35%
14	ЈКП Водовод - Илинден	8,20	8,17	-0,37%	15,50	15,05	-2,90%

Од податоците во Табела 7.6 може да се заклучи дека кај 10 од 14 даватели на водната услуга прочистување на отпадни води во 2023 година има зголемување на тарифата за домаќинствата во однос на 2022 година, само кај еден од нив се бележи намалување, додека кај останатите три даватели нема промена на тарифата.

Во однос на тарифата за категоријата останати корисници, кај 10 даватели на водната услуга прочистување на отпадни води во 2023 година има зголемување на тарифата во однос на 2022 година, кај само два од нив има намалување на тарифата, додека кај два даватели нема промена во тарифата за оваа категорија на корисници.

Единственото намалување на тарифата за прочистување на отпадни води за двете категории на корисници се бележи кај ЈКП Водовод Илинден и тоа за категоријата на домаќинства за -0,37%, додека за категоријата на останати тарифата се намалува за -2,90%.

Најголемо зголемување на тарифата за прочистување на отпадни води за двете категории (домаќинства и останати) се бележи кај ЈПКР Услуга Берово во висина од 16,97%.

Од податоците во табелата може да се забележува дека најниската тарифа за домаќинства и останати ја применува ЈП Водовод и канализација Скопје со 0,87 ден/м³ од Скопски регион, додека највисоката тарифа ја применува ЈП Колекторски Систем Скопје од Југозападен регион со 22,19 ден/м³ за домаќинства и 35,50 ден/м³ за останати корисници.

7.4.3 ТАРИФИ ЗА ПРОЧИСТУВАЊЕ НА ОТПАДНИ ВОДИ ВО ПОДРАЧЈА СО ПОД 10.000 ЕКВИВАЛЕНТ ЖИТЕЛИ

Регулираниот период за кој се утврдени тарифите за водната услуга прочистување на отпадни води за давателите на водната услуга во подрачја со под 10.000 еквивалент жители е во времетраење од три години, во периодот од 2022 до 2024 година.

Регулаторната комисија за енергетика го утврдува опсегот во кој можат да се движат тарифите за водната услуга, додека пак на предлог на давателите на водните услуги, крајните тарифи по категории на корисници ги одобрува Советот на општината на чие подрачје се дава водната услуга.

Тарифите коишто ги применуваа давателите на водната услуга прочистување на отпадни води за давателите на водната услуга во подрачја со под 10.000 еквивалент жители во 2022 и 2023 година, се прикажани во Табела 7.7:

Табела 7.7 Тарифи за прочистување на отпадни води за 2022 и 2023 година на подрачја со под 10.000 еквивалент жители (ден/м³)

Ред. бр.	Давател на водни услуга прочистување на отпадни води на подрачја со под 10.000 еквивалент жители	домаќинства			останати		
		2022 година	2023 година	2023/2022 (%)	2022 година	2023 година	2023/2022 (%)
1	ЈКП Облешево Чешиново - Облешево	2,56	2,60	1,6%	2,56	2,60	1,6%
2	ЈП Плачковица - Карбинци	9,13	9,04	-1,0%	9,13	9,04	-1,0%
3	ЈП Водовод и канализација - Македонски Брод	13,00	14,00	7,7%	25,00	27,00	8,0%
4	ЈПКД Комуналец Полин - Дојран	5,12	5,12	0,0%	5,12	5,12	0,0%
5	ЈП Пелагонија - Кривогаштани	8,00	8,00	0,0%	8,00	8,00	0,0%
6	ЈКП Скопска Црна Гора - Чучер Сандево	10,90	10,90	0,0%	25,07	25,07	0,0%

Од податоците во Табелата 7.7 може да се заклучи дека кај два од шест даватели на водната услуга прочистување на отпадни води во 2023 година има зголемување на тарифата за домаќинства и останати корисници во однос на 2022 година, само кај еден од нив има намалување, а кај останатите три даватели нема промена на тарифата за двете категории на корисници.

Единственото намалување на тарифата за прочистување на отпадни води за двете категории се бележи кај ЈП Плачковица Карбинци, и тоа за -1%.

Најголемо зголемување на тарифата за прочистување на отпадни води за двете категории се бележи во подрачјето каде што услугата се врши од страна на ЈП Водовод и канализација Македонски Брод, и тоа за 7,7% за домаќинствата, додека кај категоријата останати, тарифата се зголемува за 8%.

Од податоците во табелата може да се забележува дека најниската тарифа за домаќинства и останати ја применува ЈКП Облешево Чешиново Облешево од Источен регион со 2,60 ден/м³, додека највисоката тарифа ја применува ЈП Водовод и Канализација Македонски Брод од Југозападен регион со 14,00 ден/м³ за домаќинства и 27,00 ден/м³ за останати корисници.

7.5 ГЛАВНИ ИНДИКАТОРИ ЗА УСПЕШНОСТ И ЦЕЛИ КОИ ТРЕБА ДА ГИ ИСПОЛНИ ДАВАТЕЛОТ НА ВОДНАТА УСЛУГА

Врз основа на член 22 од Методологијата за определување на тарифите за водна услуга („Службен весник на Република Македонија“ бр.63/17) давателите на водни услуги до Регулаторната комисија за енергетика доставуваат пополнета листа на главни индикатори за успешност и листа на индикатори за успешност, со цел да се изврши нивна проценка и да се утврди нивната усогласеност со целите кои треба да ги исполнат давателите на водни услуги. Регулаторната комисија за енергетика по завршувањето на првиот регулиран период, на предлог на давателите на водните услуги ги одобри целите кои треба да ги исполни давателот на водната услуга а кои произлегуваат од главните индикатори за успешноста за секоја водна услуга поединечно. Врз основа на одобрените цели за постигнување и согласно со добиените податоци од годишните извештаи на давателите на водните услуги за 2023 година се опфатени неколку индикатори на успешноста преку кои се прибираат податоци околу перформансите на давателите на водните услуги.

7.5.1 ПОКРИЕНОСТ СО ВОДНАТА УСЛУГА

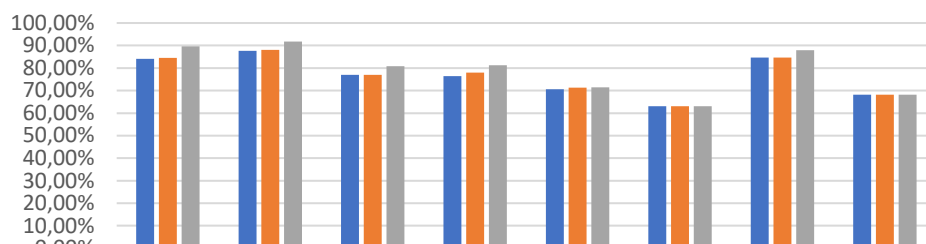
Индикаторот за покриеност со водна услуга прикажува процент на населението кое има пристап до услуги за вода (со директен сервисен приклучок). Податоците во продолжение се дадени врз основа на водните услуги кои ги даваат и врз основа на регионалната распределба соодветно за секоја услуга и за секој регион поединечно.

7.5.1.1 ПОКРИЕНОСТ СО ВОДНАТА УСЛУГА ЗА ВОДОСНАБДУВАЊЕ

Процентот на покриеност со водната услуга водоснабдување во 2023 година бележи зголемување во Вардарскиот, Југозападниот, Југоисточниот, Североисточниот, Источниот, Пелагонискиот и Полошкиот Регион во споредба со 2022 година. Во Скопскиот Регион процентот на покриеност со водната услуга водоснабдување во 2023 година во споредба со 2022 година останува иста.

На следниот графикон е даден приказ на процент на покриеност со водната услуга водоснабдување во 2023 година во споредба со 2021 и 2022 година.

Покриеност со водоснабдување

	Вардарски Регион	Источен Регион	Југозападни Регион	Југоисточни Регион	Пелагониски Регион	Полошки Регион	Североисточен Регион	Скопски Регион
■ 2021 % на покриеност со водната услуга (просечна вредност)	84,13%	87,67%	77,00%	76,46%	70,67%	63,00%	84,60%	68,25%
■ 2022 % на покриеност со водната услуга (просечна вредност)	84,50%	88,08%	77,00%	77,93%	71,33%	63,00%	84,60%	68,25%
■ 2023 % на покриеност со водната услуга (просечна вредност)	89,58%	91,83%	80,89%	81,27%	71,42%	63,13%	87,94%	68,25%

■ 2021 % на покриеност со водната услуга (просечна вредност)

■ 2022 % на покриеност со водната услуга (просечна вредност)

■ 2023 % на покриеност со водната услуга (просечна вредност)

Графикон 7.5.1 Процент на покриеност со водната услуга водоснабдување

7.5.1.2 ПОКРИЕНОСТ СО ВОДНАТА УСЛУГА ЗА СОБИРАЊЕ И ОДВЕДУВАЊЕ НА УРБАНИ ОТПАДНИ ВОДИ

Процентот на покриеност со водната услуга за собирање и одведување на урбани отпадни води во 2023 година бележи зголемување во Вардарскиот, Југоисточниот, Југозападниот, Североисточниот, Полошкиот и Скопски регион во споредба со 2022 година, додека во Источниот и Пелагонискиот регион бележи благо намалување во споредба со 2022 година.

На следниот графикон е даден приказ на процент на покриеност со водната услуга водоснабдување во 2023 година во споредба со 2021 и 2022 година.

Покриеност со собирање и одведување на урбани отпадни води

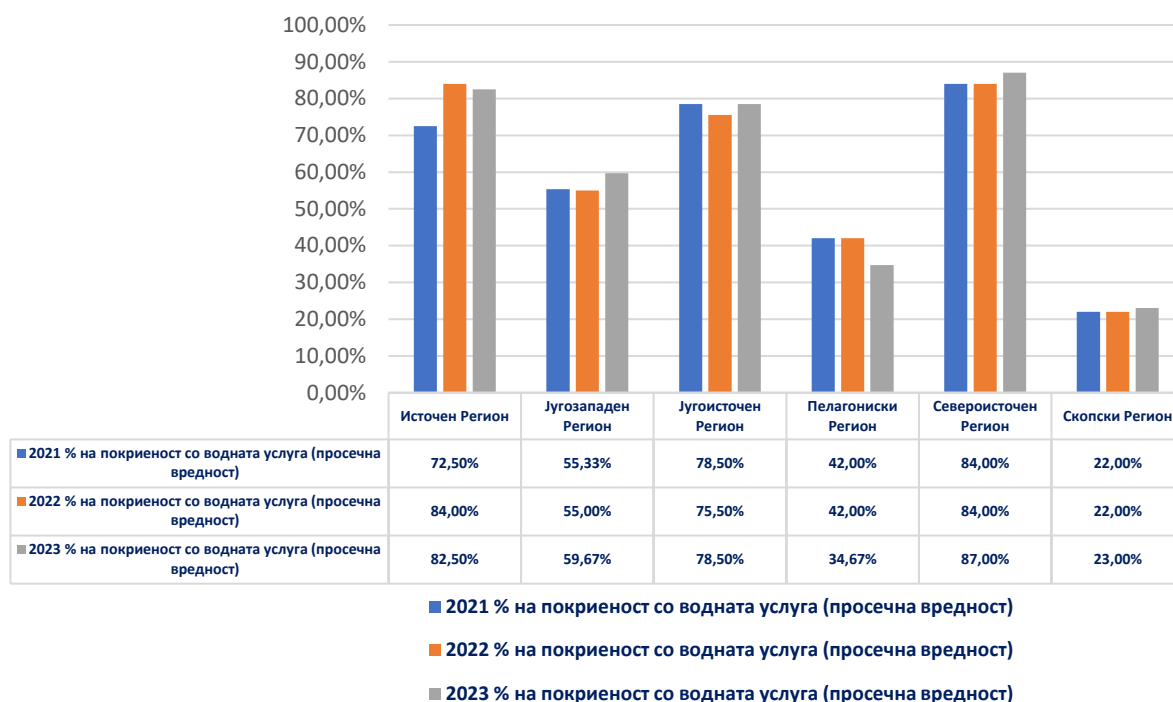
Графикон 7.5.2 Процент на покриеност со водната услуга собирање и одведување на отпадни води

7.5.1.3 ПОКРИЕНОСТ СО ВОДНАТА УСЛУГА ЗА ПРОЧИСТУВАЊЕ НА ОТПАДНИ ВОДИ

Процентот на покриеност со водната услуга прочистување на отпадни води во 2022 година бележи зголемување во Југозападниот, Југоисточниот, Североисточниот и Скопскиот регион во споредба со 2022 година, додека во Источниот и Пелагонискиот регион бележи намалување во споредба со 2022 година.

На следниот графикон е даден приказ на процентот на покриеност со водната услуга прочистување на отпадни води во 2023 година во споредба со 2021 и 2022 година.

Покриеност со прочистување на отпадни води

Графикон 7.5.3 Процент на покриеност со водната услуга прочистување на отпадни води

7.5.2 НЕПРИХОДУВАНА ВОДА (%)

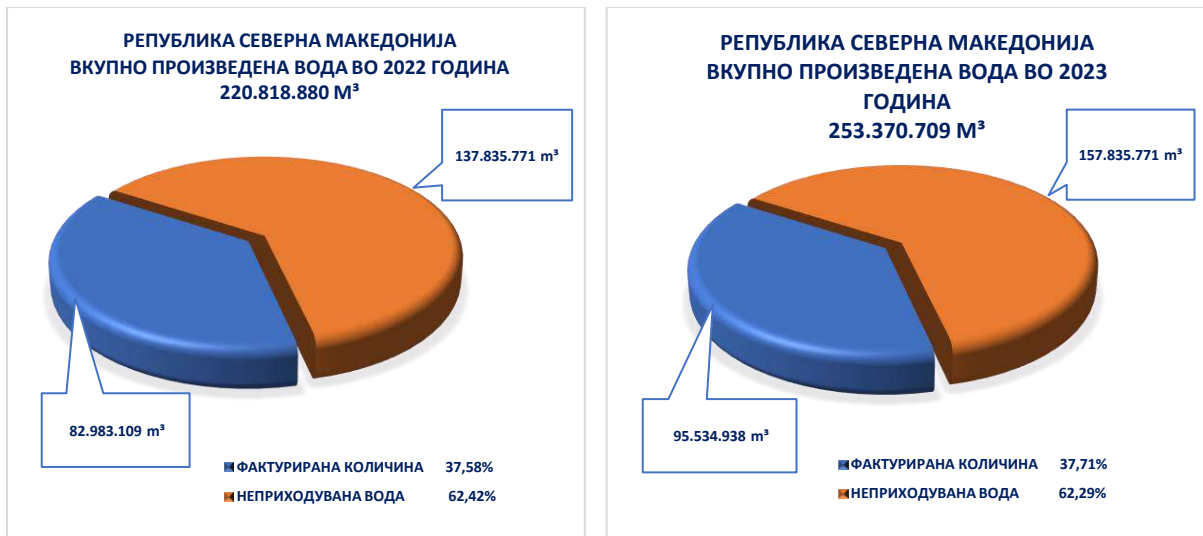
Неприходуваната вода станува сè поважна во аспект на заштита на природните ресурси, а претпријатијата се соочуваат со големи загуби на водата. Овој проблем директно влијае врз капацитетот на давателите на водните услуги за финансирање на нови услуги, спроведување на соодветно одржување, како и инвестирање во нови технологии.

Процентот на неприходувана вода во 2023 година се движи помеѓу 7% и 87%, во зависност од давателот на водната услуга. Во согласност со последните достапни податоци, процентот на неприходувана вода во 2023 година на ниво на Република Северна Македонија изнесува 62,29%.

Во споредба со претходната година, количината на вода на влез во системите за водоснабдување бележи зголемување за 14,74%, додека процентот на фактурирана вода е намален за 15,12% во споредба со претходната година.

Нивото на неприходувана вода кај давателите на водни услуги за 2023 година врз основа на последните достапни податоци, во однос на 2022 година е намалено за 0,13% и ја прикажува реалната состојба на неприходувана вода во државата врз основа на досегашните добиени извештаи од претпријатијата.

На Графиконот 7.5.4 дадена е споредба на нивото на фактурирана вода и неприходувана вода во 2023 година во однос на 2022 година.

Графикон 7.5.4 Споредба на фактурирана вода и неприходувана вода во 2023 година во однос на 2022 година

7.5.2.1 НЕПРИХОДУВАНА ВОДА ПО РЕГИОНИ

ВАРДАРСКИ РЕГИОН

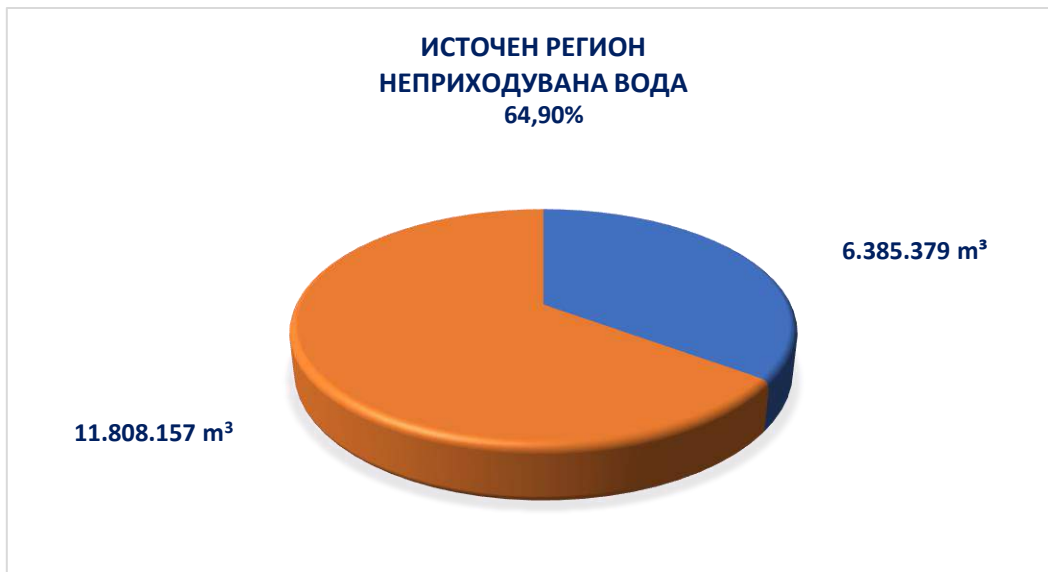
Врз основа на податоците со кои располага Регулаторната комисија за енергетика, на Графиконот 7.5.5 е даден преглед на нивото на фактурирана вода и неприходувана вода за 2023 година во Вардарскиот регион.

Графикон 7.5.5 Споредба на фактурирана вода и неприходувана вода во Вардарскиот регион

ИСТОЧЕН РЕГИОН

Врз основа на податоците со кои располага Регулаторната комисија за енергетика, на Графиконот 7.5.6 е даден преглед на нивото на фактурирана вода и неприходувана вода за 2023 година во Источниот регион.

Графикон 7.5.6 Споредба на фактурирана вода и неприходувана вода во Источниот регион

ЈУГОЗАПАДЕН РЕГИОН

Врз основа на податоците со кои располага Регулаторната комисија за енергетика, на Графиконот 7.5.7 е даден преглед на нивото на фактурирана вода и неприходувана вода за 2023 година во Југозападниот регион.

Графикон 7.5.7 Споредба на фактурирана вода и неприходувана вода во Југозападниот регион

ЈУГОИСТОЧЕН РЕГИОН

Врз основа на податоците со кои располага Регулаторната комисија за енергетика, на Графиконот 7.5.8 е даден преглед на нивото на фактурирана вода и неприходувана вода за 2023 година во Југоисточниот регион.

Графикон 7.5.8 Споредба на фактурирана вода и неприходувана вода во Југоисточниот регион

ПЕЛАГОНИСКИ РЕГИОН

Врз основа на податоците со кои располага Регулаторната комисија за енергетика, на Графиконот 7.5.9 е даден преглед на нивото на фактурирана вода и неприходувана вода за 2023 година во Пелагонискиот регион.

Графикон 7.5.9 Споредба на фактурирана вода и неприходувана вода во Пелагонискиот регион

ПОЛОШКИ РЕГИОН

Врз основа на податоците со кои располага Регулаторната комисија за енергетика, на Графиконот 7.5.10 е даден преглед на нивото на фактурирана вода и неприходувана вода за 2023 година во Полошкиот регион.

Графикон 7.5.10 Споредба на фактурирана вода и неприходувана вода во Полошкиот регион

СЕВЕРОИСТОЧЕН РЕГИОН

Врз основа на податоците со кои располага Регулаторната комисија за енергетика, на Графиконот 7.5.11 е даден преглед на нивото на фактурирана вода и неприходувана вода за 2023 година во Североисточниот регион.

Графикон 7.5.11 Споредба на фактурирана вода и неприходувана вода во Североисточниот регион

СКОПСКИ РЕГИОН

Врз основа на податоците со кои располагаме, на Графиконот 7.5.12 е даден преглед на нивото на фактурирана вода и неприходувана вода за 2023 година во Скопскиот регион.

Графикон 7.5.12 Споредба на фактурирана вода и неприходувана вода во Скопскиот регион

7.5.3 ПОТРОШУВАЧКА НА ВОДА (m³/домаќинство/месец)

Просечната потрошувачка на вода за домаќинствата и во 2023 година останува еден од клучните параметри во работата на давателите на водни услуги и истата се движи просечно помеѓу 6,14 и 23,42 m³/домаќинство/месец, во зависност од давателот на водната услуга.

Во согласност со последните достапни податоци, просечната потрошувачка на вода во 2023 година на ниво на Република Северна Македонија изнесува 12,25 m³/домаќинство/месец.

На Графиконот 7.5.13 е даден преглед на просечната потрошувачка на вода за 2023 година во Република Северна Македонија.

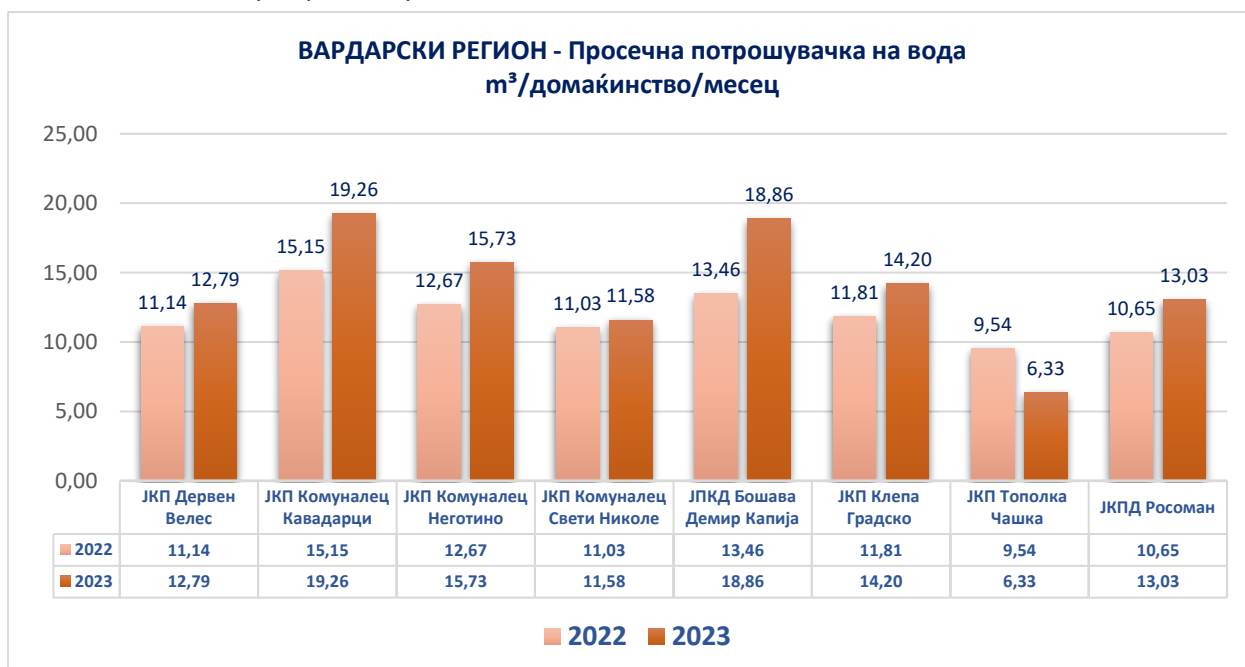

Графикон 7.5.13 Преглед на просечна потрошувачка на вода во Република Северна Македонија m³/домаќинство/месец

7.5.3.1 ПОТРОШУВАЧКА НА ВОДА ПО РЕГИОНИ

ВАРДАРСКИ РЕГИОН

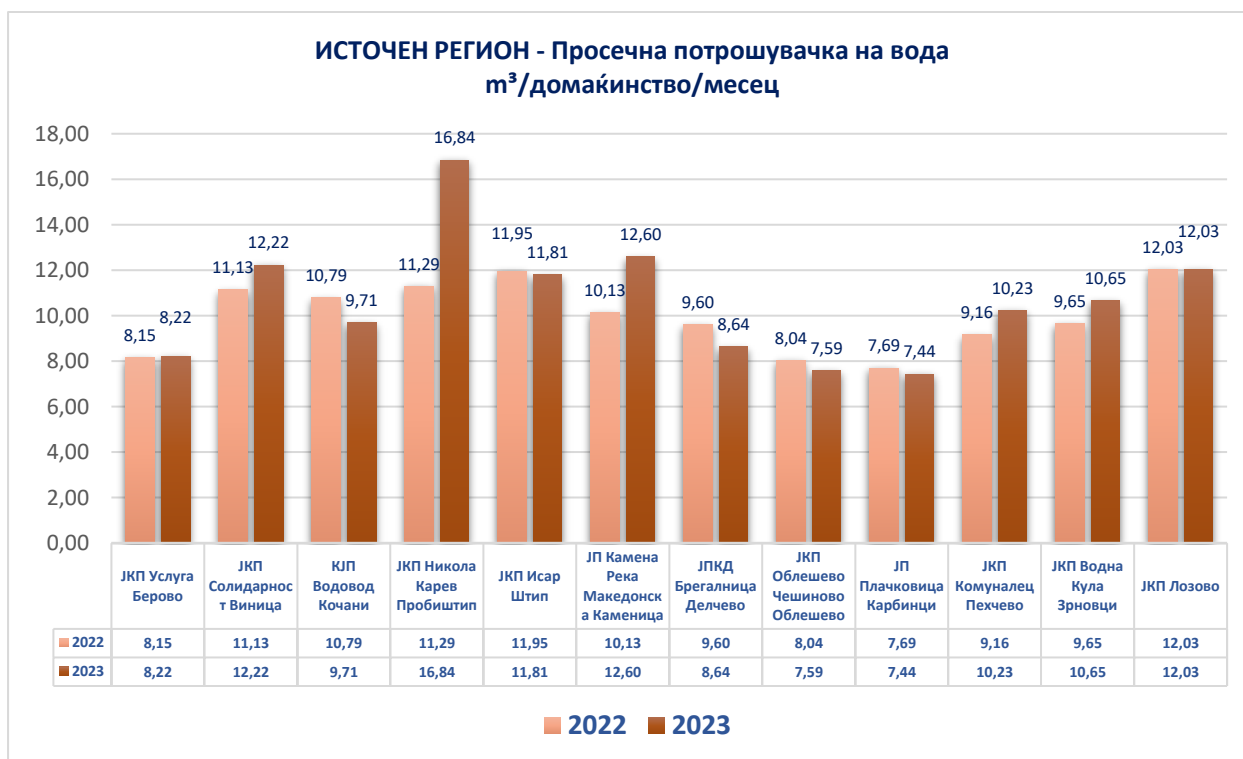
На Графиконот 7.5.14 е даден преглед на просечната потрошувачка на вода за 2023 година во Вардарскиот регион.

Графикон 7.5.14 Преглед на просечна потрошувачка на вода во Вардарскиот регион

ИСТОЧЕН РЕГИОН

На Графиконот 7.5.15 е даден преглед на просечната потрошувачка на вода за 2022 година во Источниот регион.

Графикон 7.5.15 Преглед на просечна потрошувачка на вода во Источниот регион

ЈУГОЗАПАДЕН РЕГИОН

На Графиконот 7.5.16 е даден преглед на просечната потрошувачка на вода за 2023 година во Југозападниот регион.

Графикон 7.5.16 преглед на просечна потрошувачка на вода во Југозападниот регион

ЈУГОИСТОЧЕН РЕГИОН

На Графиконот 7.5.17 е даден преглед на просечната потрошувачка на вода за 2023 година во Југоисточниот регион.

Графикон 7.5.17 Преглед на просечна потрошувачка на вода во Југоисточниот регион

ПЕЛАГОНИСКИ РЕГИОН

На Графиконот 7.5.18 е даден преглед на просечната потрошувачка на вода за 2023 година во Пелагонискиот регион.

Графикон 7.5.18 Преглед на просечна потрошувачка на вода во Пелагонискиот регион

ПОЛОШКИ РЕГИОН

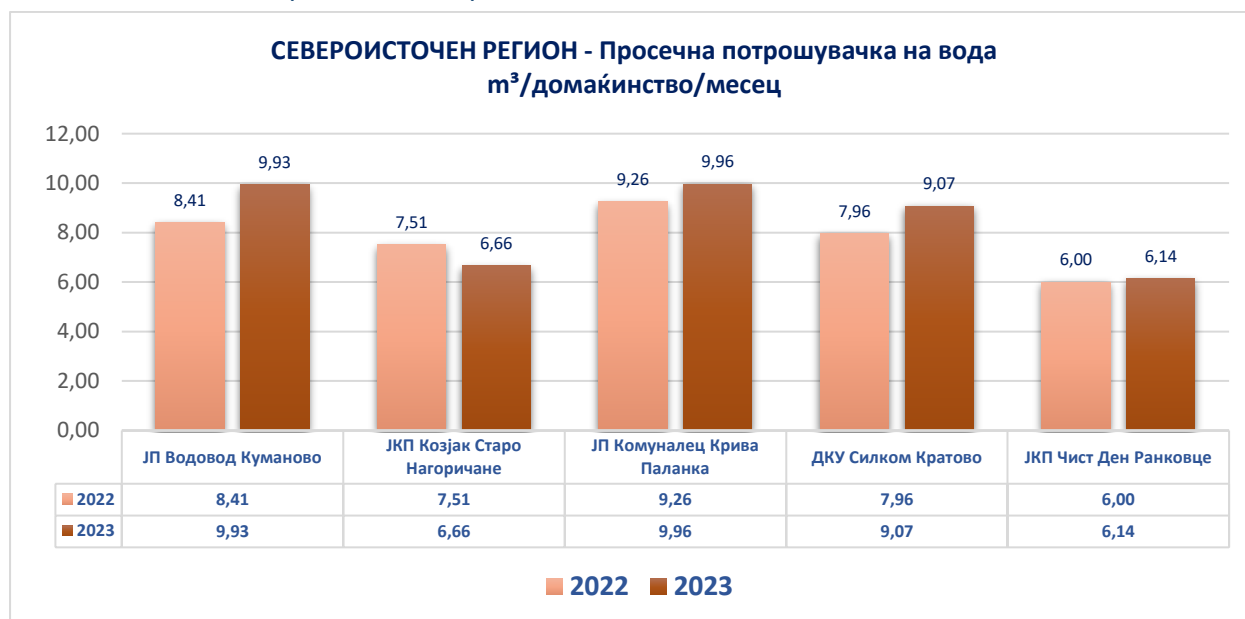
На Графиконот 7.5.19 е даден преглед на просечната потрошувачка на вода за 2023 година во Полошкиот регион.

Графикон 7.5.19 Преглед на просечна потрошувачка на вода во Полошкиот регион

СЕВЕРОИСТОЧЕН РЕГИОН

На Графиконот 7.5.20 е даден преглед на просечната потрошувачка на вода за 2023 година во Североисточниот регион.

Графикон 7.5.20 Преглед на просечна потрошувачка на вода во Североисточниот регион

СКОПСКИ РЕГИОН

На Графиконот 7.5.21 е даден преглед на просечната потрошувачка на вода за 2023 година во Скопскиот регион.

Графикон 7.5.21 преглед на просечна потрошувачка на вода во Скопскиот регион

7.5.4 ЕФИКАСНОСТ НА НАПЛАТАТА (%)

Преку индикаторот за ефикасност на наплатата се прикажува колкав е процентот на наплата за одредена водна услуга кај давателите на водите услуги во текот на 2023 година. Податоците во продолжение се дадени врз основа на водните услуги кои ги даваат и врз основа на регионалната распределба соодветно за секоја услуга и за секој регион поединечно.

7.5.4.1 ЕФИКАСНОСТ НА НАПЛАТАТА ЗА ВОДОСНАБДУВАЊЕ

Ефикасноста на наплатата за водната услуга водоснабдување во 2023 година бележи зголемување во Вардарскиот, Источниот, Југоисточниот, Пелагонискиот, Полошкиот, Североисточниот и Скопскиот регион, единствен регион во кој се бележи намалување на ефикасноста на наплатата во споредба со 2022 година е Југозападниот регион.

На следниот графикон е даден приказ на ефикасност на наплатата за водната услуга водоснабдување во 2023 година во споредба со 2021 и 2022 година.

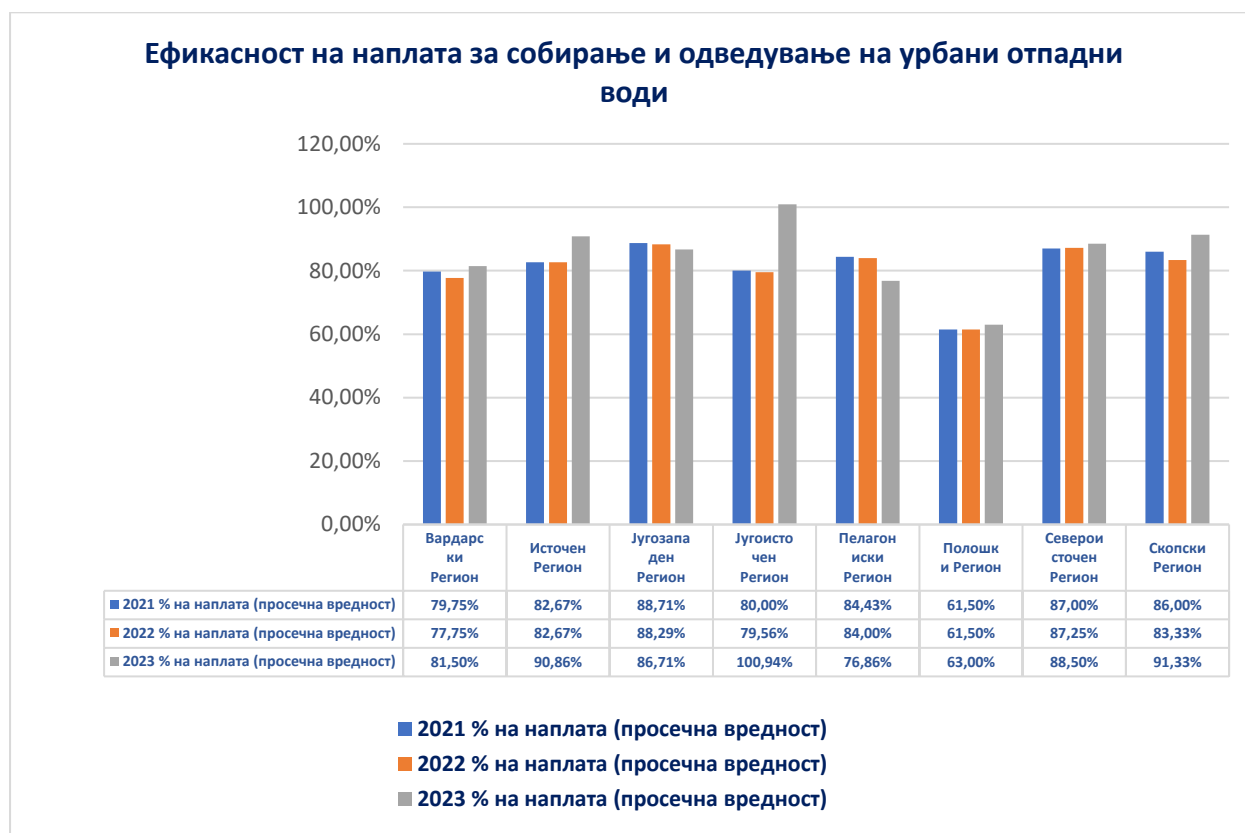

Графикон 7.5.22 Ефикасност на наплата на водната услуга водоснабдување

7.5.4.2 ЕФИКАСНОСТ НА НАПЛАТАТА ЗА СОБИРАЊЕ И ОДВЕДУВАЊЕ НА УРБАНИ ОТПАДНИ ВОДИ

Ефикасноста на наплатата за водната услуга собирање и одведување на урбани отпадни води во 2023 година бележи зголемување во Вардарскиот, Југоисточниот, Полошкиот, Североисточниот, Источниот и Скопскиот регион, додека во Југозападниот и Пелагонискиот регион бележи намалување во споредба со 2022 година.

На следниот графикон е даден приказ на ефикасност на наплатата за водната услуга собирање и одведување на урбани отпадни води во 2023 година во споредба со 2021 и 2022 година.

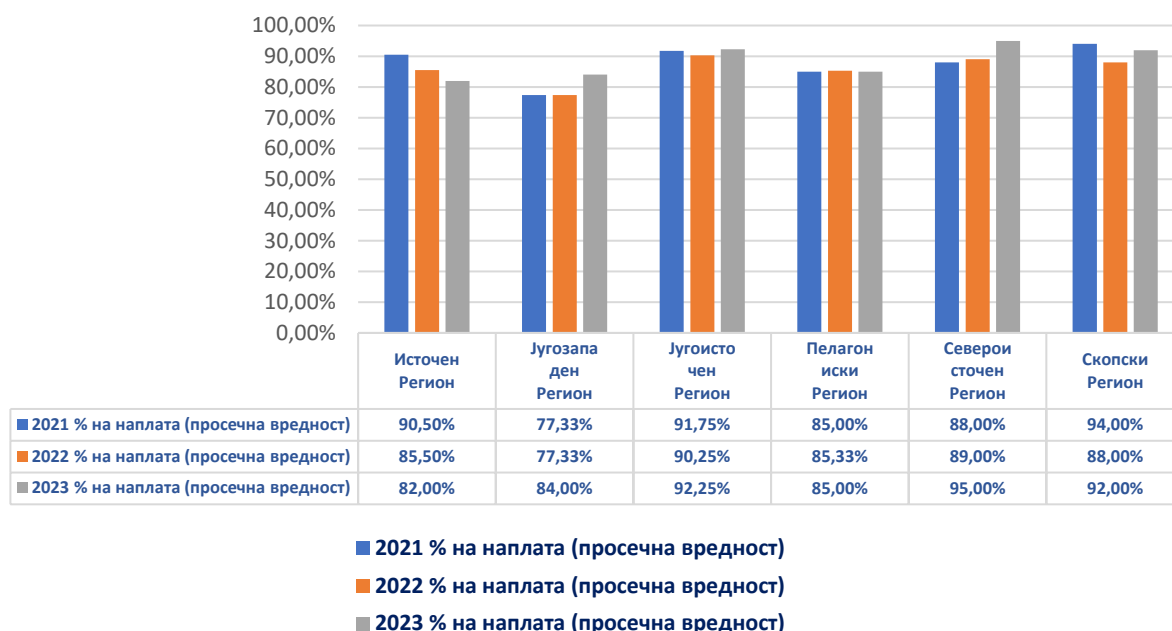
Графикон 7.5.23 Ефикасност на наплата на водната услуга собирање и одведување на отпадни води

7.5.4.3 ЕФИКАСНОСТ НА НАПЛАТАТА ЗА ПРОЧИСТУВАЊЕ НА ОТПАДНИ ВОДИ

Ефикасноста на наплатата за водната услуга прочистување на отпадни води во 2023 година бележи зголемување во Југозападниот, Југоисточниот, Скопскиот Североисточниот регион, додека во Источниот и Пелагонискиот регион бележи намалување во споредба со 2022 година.

На следниот графикон е даден приказ на ефикасност на наплатата за водната услуга прочистување на отпадни води во 2023 година во споредба со 2021 и 2022 година.

Ефикасност на наплата за прочистување на отпадни води

Графикон 7.5.24 Ефикасност на наплата на водната услуга прочистување на отпадни води

7.5.5 БРОЈ НА ВРАБОТЕНИ (број/1000 приклучоци)

Преку индикаторот за бројот на вработени се прикажува бројот на вработени кои придонесуваат за одредена водна услуга во 1000 приклучоци.

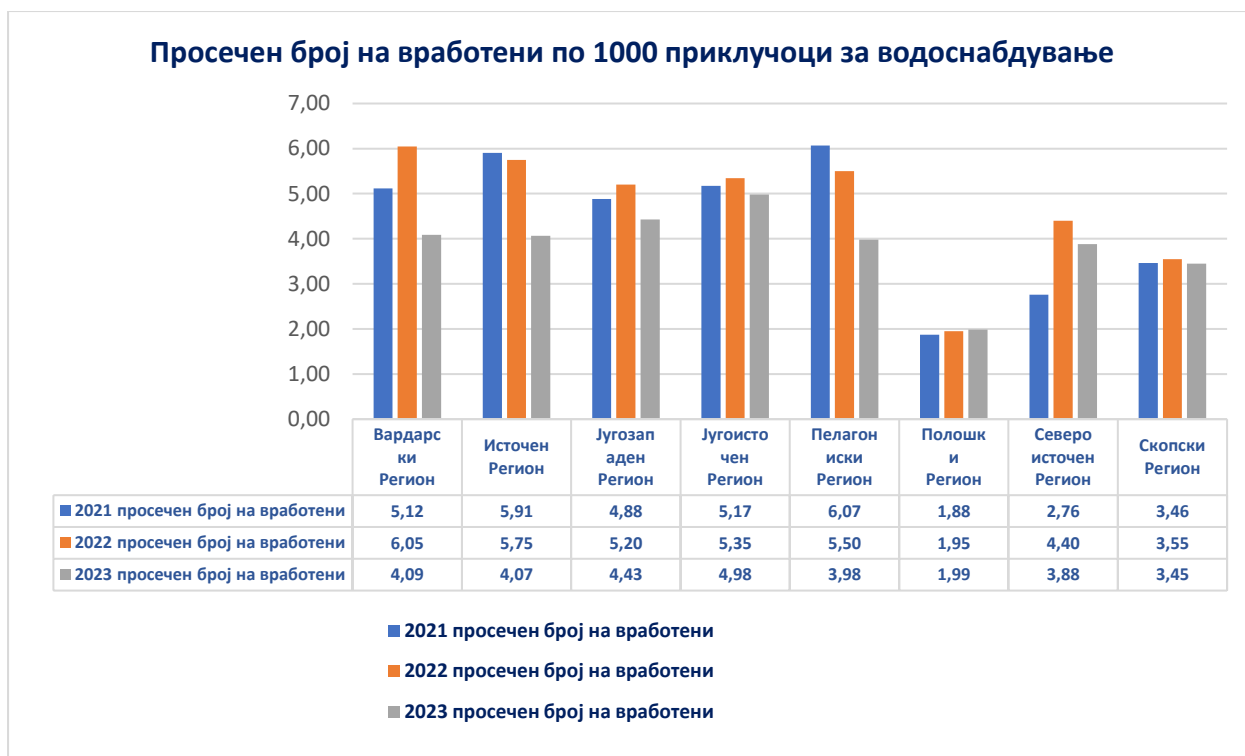
Во согласност со податоците кои ги добиваме преку платформата на водните услуги во продолжение е дадена анализа на индикаторот на успешноста кој го покажува бројот на вработените по 1000 приклучоци. Овие податоци се дел од годишните извештаи кои давателите на водните услуги ги поднесуваат во согласност со Законот за утврдување на цени на водните услуги.

Податоците во продолжение се дадени за три години (2021, 2022 и 2023 година) по водна услуга и по регионална распределба, соодветно за секоја услуга и за секој регион поединечно.

7.5.5.1 БРОЈ НА ВРАБОТЕНИ ЗА ВОДОСНАБДУВАЊЕ

Бројот на вработени за водната услуга водоснабдување во 2023 година бележи зголемување кај Полошкиот регион во споредба со постигнатите резултати од 2022 година. Кај другите региони се забележува намалување на бројот на вработени/1000 приклучоци во однос на 2022 година.

На следниот графикон е даден приказ на бројот на вработени по 1000 приклучоци за водната услуга водоснабдување во 2023 година во споредба со 2021 и 2022 година.

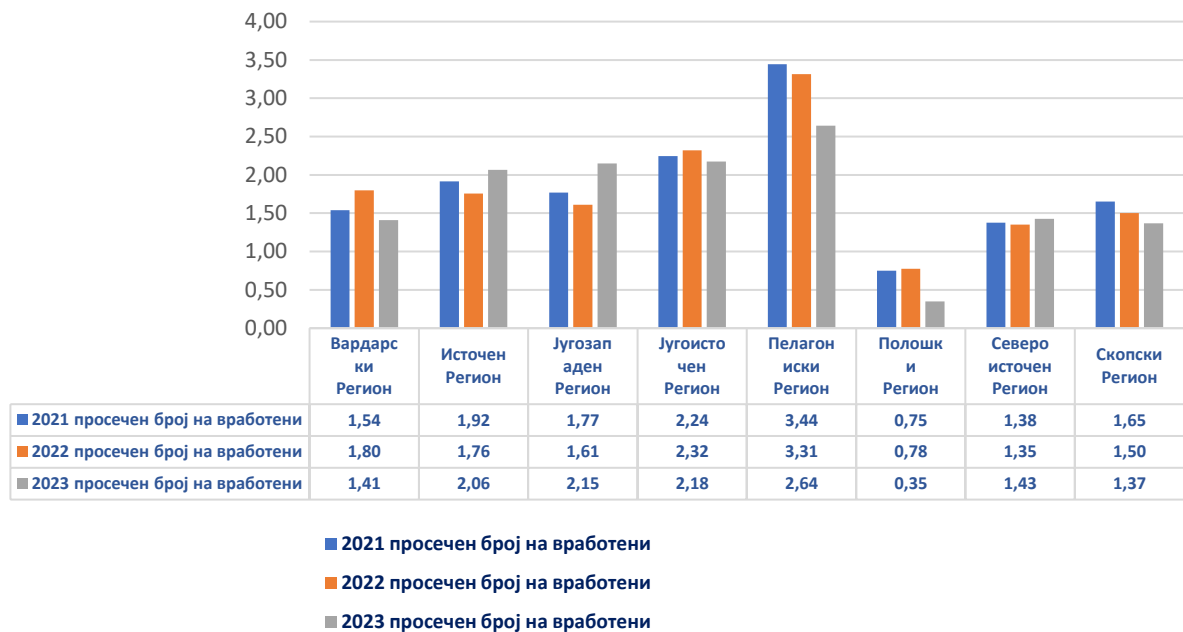
Графикон 7.5.25 Број на вработени/1000 приклучоци за водната услуга водоснабдување

7.5.5.2 БРОЈ НА ВРАБОТЕНИ ЗА ОДВЕДУВАЊЕ НА ОТПАДНИ ВОДИ

Бројот на вработени за водната услуга одведување на отпадни води во 2023 година бележи намалување кај Вардарскиот, Југоисточниот, Пелагонискиот, Полошкиот и Скопскиот регион во споредба со постигнатите резултати од 2022 година, додека во Источниот, Југозападниот и Североисточниот регион се забележува зголемување во однос на 2022 година.

На следниот графикон е даден приказ на бројот на вработени по 1000 приклучоци за водната услуга одведување на отпадни води во 2023 година во споредба со 2021 и 2022 година.

Просечен број на вработени по 1000 приклучоци за собирање и одведување на урбани отпадни води

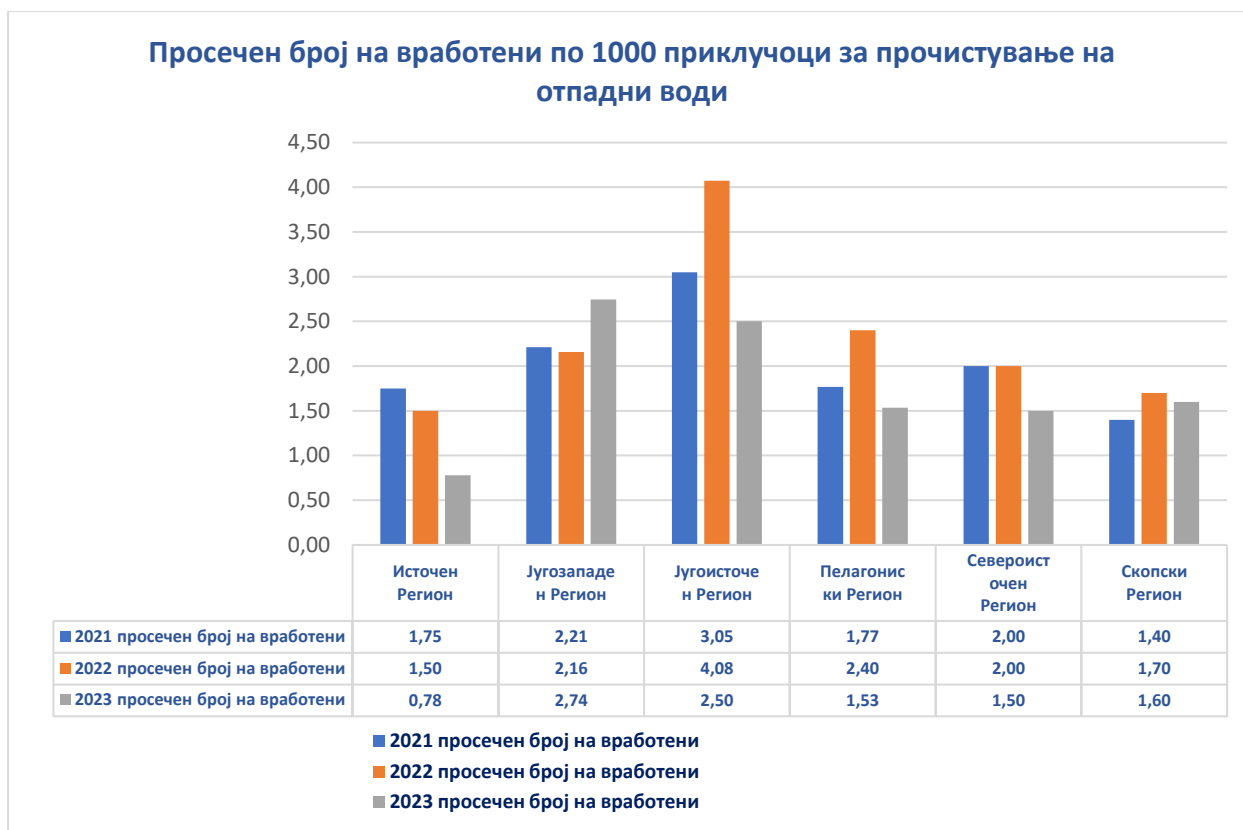

Графикон 7.5.26 Број на вработени/1000 приклучоци за водната услуга собирање и одведување на урбани отпадни води

7.5.5.3 БРОЈ НА ВРАБОТЕНИ ЗА ПРОЧИСТУВАЊЕ НА ОТПАДНИ ВОДИ

Бројот на вработени за водната услуга прочистување на отпадни води во 2023 година бележи намалување во споредба со постигнатите резултати од 2022 година, освен за Југозападниот, кој во споредба со 2022 година бележи зголемување на бројот на вработени/1000 приклучоци.

На следниот графикон е даден приказ на бројот на вработени по 1000 приклучоци за водната услуга прочистување на отпадни води во 2023 година во споредба со 2021 и 2022 година.

Графикон 7.5.27 Број на вработени/1000 приклучоци за водната услуга прочистување на отпадни води

7.5.6 ПОКРИВАЊЕ НА ТРОШОЦИТЕ %

Преку индикаторот покривање на трошоците се прикажува колкав е процентот на трошоците за одредената водна услуга кои давателите на водната услуга ги покриваат преку тарифите кои ги наплаќаат. Во продолжение се дадени податоци за секоја водна услуга поединечно, кои се темелат врз основа на регионалната распределба соодветно за секоја услуга и за секој регион поединечно.

7.5.6.1 ПОКРИВАЊЕ НА ТРОШОЦИТЕ ЗА ВОДОСНАБДУВАЊЕ

Во согласност со податоците со кои располага Регулаторната комисија за енергетика, покривањето на трошоците за водната услуга водоснабдување во 2023 година во сите региони е во пониско ниво во споредба со 2022 година.

На графиконот е даден приказ на покривање на трошоците за водната услуга водоснабдување во 2023 година во споредба со 2021 и 2022 година.

Графикон 7.5.28 Процент на покривање на трошоците за водната услуга водоснабдување

7.5.6.2 ПОКРИВАЊЕ НА ТРОШОЦИТЕ ЗА СОБИРАЊЕ И ОДВЕДУВАЊЕ НА УРБАНИ ОТПАДНИ ВОДИ

Согласно податоците со кои располага Регулаторната комисија за енергетика, покривањето на трошоците за водната услуга собирање и одведување на урбани отпадни води во 2023 година освен во Скопскиот регион во сите други региони е на пониско ниво во споредба со 2021 и 2022 година.

На графиконот е даден приказ на покривање на трошоците за водната услуга собирање и одведување на урбани отпадни води во 2023 година во споредба со 2021 и 2022 година.

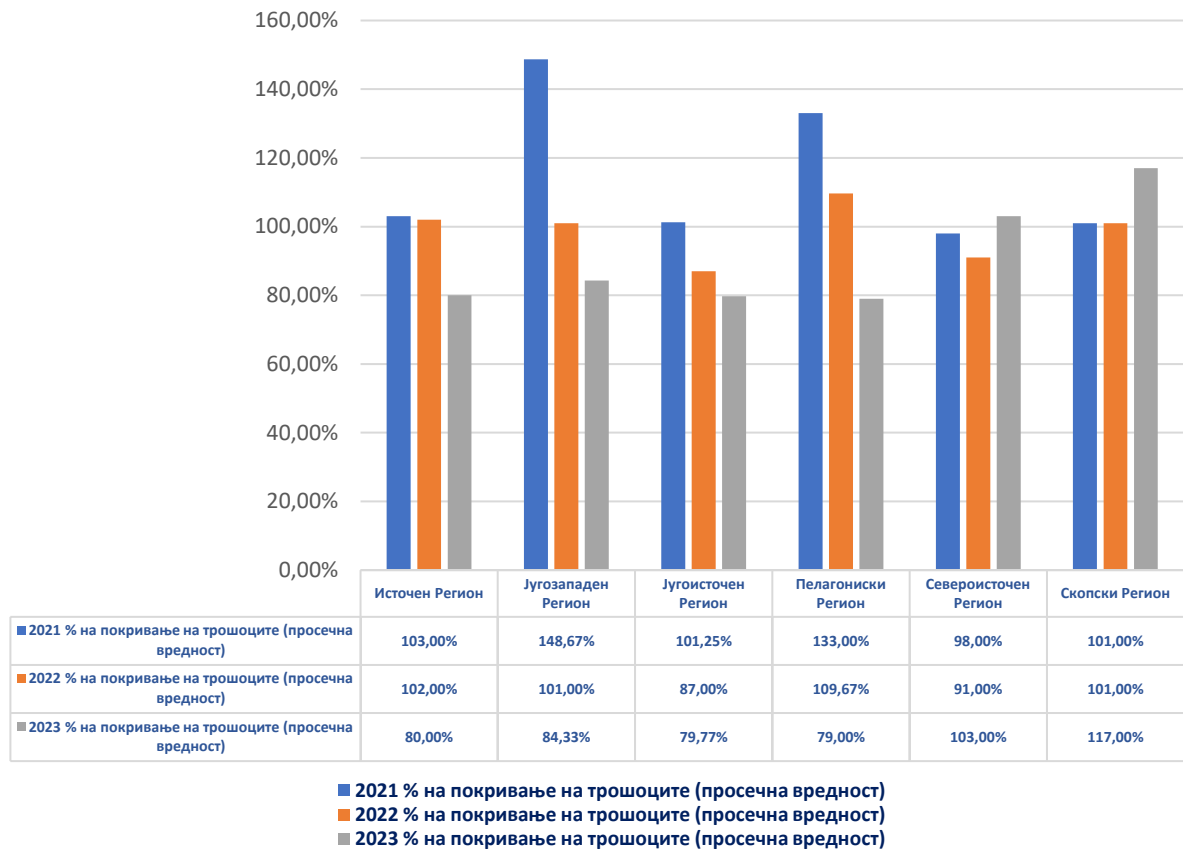
Графикон 7.5.29 Процент на покривање на трошоците за водната услуга собирање и одведување на отпадни води

7.5.6.3 ПОКРИВАЊЕ НА ТРОШОЦИТЕ ЗА ПРОЧИСТУВАЊЕ НА ОТПАДНИ ВОДИ

Согласно податоците со кои располага Регулаторната комисија за енергетика, покривањето на трошоците за водната услуга прочистување на отпадни води во 2023 година освен во Североисточниот и Скопскиот регион во сите други региони е на пониско ниво во споредба со 2021 и 2022 година.

На графиконот подолу е даден приказ на покривање на трошоците за водната услуга прочистување на отпадни води во 2023 година во споредба со 2021 и 2022 година.

Покривање на трошоците за прочистување на отпадни води

Графикон 7.5.30 Процент на покривање на трошоците за водната услуга прочистување на отпадни води

ПРАВНИ РАБОТИ

2023 година

VIII. ПРАВНИ РАБОТИ

Регулаторната комисија за енергетика ги врши работите од својата надлежност во согласност со одредбите од Законот за енергетика*, Законот за утврдување на цени на водни услуги, како и одредбите од Законот за енергетска ефикасност*.

При спроведувањето на компетенциите утврдени во претходно цитираните закони, Регулаторната комисија за енергетика како самостојно непрофитно регулаторно тело, во постапките за заштитата на правата на потрошувачите, како и во постапките за утврдување на цени и тарифи за регулирани енергетски дејности, методологии, тарифни системи, сертификација, правила за регулирање на пазарите на енергенсите, правила за приговори и за разрешување на спорови, одобрување на актите донесени од вршителите на енергетски дејности и давателите на водни услуги, обезбедување на пристап до информации и отчетност и транспарентност во работењето, ги применува и одредбите од Законот за општа управна постапка, Законот за заштита на потрошувачите, Законот за заштита на укажувачи, Законот за слободен пристап на информации од јавен карактер, како и сите други позитивни прописи на Република Северна Македонија кои се однесуваат на работата на државните органи.

Во текот на 2023 година, Регулаторната комисија за енергетика, согласно со овластувањата утврдени во Законот за енергетика* и Законот за енергетска ефикасност*:

- Донесе шест општи акти, четири правни акти, шест акти од областа на електричната енергија, пет од областа на природниот гас, два од областа на топлинската енергија и два од областа на нафтените деривати и
- Одобри 19 правни акти на вршители на енергетска дејност, од кои 14 акти се од областа на електричната енергија и пет од областа на природниот гас.

Во текот на 2023 година, Регулаторната комисија за енергетика издаде 504 лиценци за вршење на енергетски дејности, од кои 483 се за вршење на енергетска дејност од областа на електричната енергија, 19 од областа на природниот гас, една од областа на топлинската енергија и една од областа на нафтените деривати.

Од вкупно 380 постапки за одлучување по приговори поведени пред Регулаторната комисија за енергетика во 2023 година, 114 беа усвоени, 185 одбиени, отфрлени или запрени, а за 81 приговори постапката продолжи во 2023 година.

Од вкупно 278 постапки за постапување по претставки пред Регулаторната комисија за енергетика, по 236 беше постапено, а за 42 претставки постапката продолжи во 2024 година.

До Регулаторната комисија за енергетика во текот на 2023 година беа доставени 14 барања за слободен пристап до информации од јавен карактер, од кои 4 беа барања за информација со која Регулаторната комисија за енергетика не располага и истите беа препратени до имателите на информациите.

8.1 ПРАВНИ АКТИ

Регулаторната комисија за енергетика во текот на 2023 година пристапи кон измени и дополнувања во одредени акти во сите области на енергетиката со што недореченостите и нејаснотиите, воочени при практичната примена на актите, се

надминати и соодветно се разработени. Регулаторната комисија за енергетика во текот на 2023 година продолжи со одобрување на текстови на подзаконските акти на вршителите на енергетски дејности пренос и дистрибуција, кои произлегуваат од Законот за енергетика*.

Во текот на 2023 година, Регулаторната комисија за енергетика донесе четири правни и шест општи акти со коишто се уредува работењето на Регулаторната комисија за енергетика, шест акти од областа на електричната енергија, пет акти од областа на природниот гас, два акти од областа на топлинската енергија и два акти од областа на нафтените деривати.

Исто така, во текот на 2023 година, Регулаторната комисија за енергетика одобри 14 акти што беа изготвени од операторите за пренос и дистрибуција на електрична енергија, пет акти што беа изготвени од операторите за дистрибуција на природен гас.

На Графикон 8.1 е прикажан преглед на правните акти донесени или одобрени од Регулаторната комисија за енергетика во текот на 2023 година.

Графикон 8.1 Преглед на правни акти донесени или одобрени од Регулаторната комисија за енергетика во текот на 2023 година

8.1.1 ОПШТИ АКТИ

Регулаторната комисија за енергетика во текот на 2023 година ги донесе следните општи акти:

1. **Одлука за изменување и дополнување на Статутот на Регулаторна комисија за енергетика и водни услуги на Република Северна Македонија**, донесена на 30 јануари 2023 година;
2. **Упатство за реализирање на обврската за објавување на внатрешни информации**, донесено на 25 мај 2023 година;
3. **Правилник за изменување и дополнување на Правилникот за внатрешна организација на Регулаторната комисија за енергетика и водни услуги на Република Северна Македонија**, донесен на 23 ноември 2023 година;
4. **Правилник за изменување и дополнување на Правилникот за систематизација на работни места во Регулаторната комисија за енергетика и водни услуги на Република Северна Македонија**, донесен на 23 ноември 2023 година;
5. **Годишен план за вршење на надзор за 2024 година**, донесен на 27 јули 2023 година;
6. **План за работа за 2024 година**, донесен на 25 декември 2023 година.

Со цел усогласување со обврските кои произлегоа од Законот за изменување и дополнување на Законот за енергетика* („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.236/22), донесен во ноември 2022 година, Регулаторната комисија за енергетика во текот на 2023 година ги донесе следните правни акти:

1. **Правила за постапување по приговори и за разрешување на спорови** („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.132/23) ;
2. **Правила за постапување по приговори и за разрешување на спорови** („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.255/23) ;
3. **Правилник за начинот и постапката за следење на функционирање на пазарите на енергија*** („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.98/23) ;
4. **Правилник за вршење на надзор** (Службен весник на Република Северна Македонија бр.164/23).

8.1.2 АКТИ ОД ОБЛАСТА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

Регулаторната комисија за енергетика во текот на 2023 година ги донесе следните акти од областа на електричната енергија:

1. **Правила за определување на надоместок на штета причинета на производителите и потрошувачите на електрична енергија**, донесени на 26 јуни 2023 година („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.140/23);
2. **Тарифен систем за продажба на електрична енергија на потрошувачите кои ги снабдува универзалниот снабдувач и снабдувачот во краен случај**, донесен на

13 јули 2023 година („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.155/23);

3. **Правила за изменување на Правилата за определување на надоместок на штета причинета на производителите и потрошувачите на електрична енергија**, донесени на 31 јули 2023 година („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 169/23);
4. **Правилник за начин и услови за определување на регулиран максимален приход и регулирани просечни тарифи за пренос на електрична енергија, организирање и управување со пазарот на електрична енергија и дистрибуција на електрична енергија**, донесен на 17 ноември 2023 година („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.247/23);
5. **Тарифен систем за продажба на електрична енергија на потрошувачите кои ги снабдува универзалниот снабдувач и снабдувачот во краен случај**, донесен на 17 ноември 2023 година („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.246/23);
6. **Тарифен систем за изменување и дополнување на Тарифниот систем за дистрибуција на електрична енергија на потрошувачите приклучени на електродистрибутивниот систем на Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје**, донесен на 18 декември 2023 година („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.270/23).

Регулаторната комисија за енергетика во текот на 2023 година ги одобри следните акти од областа на електричната енергија:

1. **Годишен извештај за спроведување на Програмата за усогласеност на Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје**, одобрени на 5 јануари 2023 година;
2. **Извештај за спроведување на Програмата за усогласеност на службеникот на АД МЕПСО за 2022 година**, одобрен на 20 февруари 2023 година;
3. **Правила за работа на организиран пазар на електрична енергија**, одобрени на 6 април 2023 година („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.78/23);
4. **План за одржување на електродистрибутивниот систем за 2023 година на Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје**, одобрен на 10 април 2023 година („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 83/23);
5. **План за развој на електропреносниот систем за период 2023-2032 година на Операторот на електропреносниот систем на Република Северна Македонија, АД МЕПСО**, одобрен на 10 април 2023 година („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 83/23);
6. **Одлука за износот на надоместоците за учество на организираниот пазар на електрична енергија**, одобрена на 11 април 2024;
7. **План за развој на електродистрибутивниот систем за период 2023-2032 година, на Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје**, одобрен на 11 мај 2023 година („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 104/23);
8. **Правила за изменување на Правилата за балансирање на електроенергетскиот систем**, одобрени на 15 мај 2023 година („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 114/23);

9. **Годишен извештај за спроведување на Програмата за усогласеност на Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје за 2022 година**, одобрен на 19 октомври 2023 година;
10. **Аукциски правила за доделување на прекугранични преносни капацитети на граница Република Северна Македонија - Република Србија за 2024 година и Аукциски правила за доделување на прекугранични преносни капацитети на граница Република Северна Македонија - Република Бугарија за 2024 година** одобрени на 17 ноември 2023 година;
11. **Правила за дополнување на Правилата за набавка на електрична енергија за покривање на загуби во електродистрибутивната мрежа**, одобрени на 27 ноември 2023 година („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 250/23);
12. **План за развој на електродистрибутивниот систем за период од 2024 до 2028 година на Акционерското друштво за производство на електрична енергија ЕЛЕКТРАНИ НА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА, во државна сопственост, Скопје - Подружница ЕНЕРГЕТИКА**, одобрен на 7 декември 2023 година („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 261/23);
13. **План за намалување на загубите на електрична енергија во електродистрибутивниот систем на Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје за период 2024-2026 година**, одобрен на 20 декември 2023 година („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 274/23);
14. **Правила за изменување на Правилата за балансирање на електроенергетскиот систем на АД МЕПСО Скопје**, одобрени на 22 декември 2023 година („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 284/23).

8.1.3 АКТИ ОД ОБЛАСТА ПРИРОДЕН ГАС

Регулаторната комисија за енергетика во текот на 2023 година ги донесе следните акти од областа на природниот гас:

1. **Правила за изменување и дополнување на Правилата за балансирање на системот за пренос на природен гас**, донесени на 30 јануари 2023 година („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 22/23);
2. **Одлука за изменување и дополнување на договорните услови утврдени во договорот за пренос на природен гас**, донесена на 30 јануари 2023 година („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 22/23);
3. **Правилник за определување на регулиран максимален приход и регулирани просечни тарифи за пренос на природен гас**, организирање и управување со пазарот на природен гас и дистрибуција на природен гас, донесен на 6 ноември 2023 година („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.234/23);
4. **Тарифен систем за изменување на Тарифниот систем за пренос на природен гас и пазар на природен гас**, донесен на 18 декември 2023 година („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 270/23);
5. **Тарифен систем за изменување на Тарифниот систем за дистрибуција на природен гас**, донесен на 18 декември 2023 година („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 270/23).

Регулаторната комисија за енергетика во текот на 2023 година ги одобри следните акти од областа на природен гас:

1. **Програма за усогласеност на НОМАГАС АД Скопје во однос на обврските кои произлегуваат од сопственичкото раздвојување, одобрена на 9 октомври 2023 година;**
2. **Мрежни правила за дистрибуција на природен гас на Дирекцијата за технолошки индустриски развојни зони, одобрени на 2 мај 2023 година („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 100/23);**
3. **План за одржување на дистрибутивната мрежа на Дирекцијата за технолошки индустриски развојни зони, одобрени на 2 мај 2023 година;**
4. **План за развој на системот за дистрибуција на природен гас за период од 2023 до 2027 година на Дирекцијата за технолошки индустриски развојни зони, одобрени на 2 мај 2023 година;**
5. **Правила за набавка на природен гас и системски услуги за покривање на загубите во дистрибутивната мрежа во ТИРЗ „ Скопје1“ и ТИРЗ Скопје 2“ на Дирекцијата за технолошки индустриски развојни зони, одобрени на 2 мај 2023 година.**

8.1.4 АКТИ ОД ОБЛАСТА ТОПЛИНСКА ЕНЕРГИЈА

Регулаторната комисија за енергетика во текот на 2023 година ги донесе следните акти од областа на топлинската енергија:

1. **Правилник за регулирање на цени за топлинска енергија и системски услуги, донесен на 24 октомври 2023 година („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 225/23);**
2. **Тарифен систем за изменување на тарифен систем за продажба на топлинска енергија, донесен на 27 октомври 2023 година („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 226/23).**

8.1.5 АКТИ ОД ОБЛАСТА НАФТЕНИ ДЕРИВАТИ

Регулаторната комисија за енергетика, во текот на 2023 година, ги донесе следните акти од областа на нафтените деривати:

1. **Одлука за изменување на Одлуката за определување на ескалираната густина ρ_e и деескалираната густина ρ_d , на секој нафтен дериват и гориво за транспорт, висина на надоместокот P за премија, транспортните трошоци T до склад во Република Северна Македонија и висината на надоместокот D за трошоци за работење преку склад и трговска маржа со вклучени транспортни трошоци од склад до бензински станици и крајни потрошувачи, донесена на 20 април 2023 година („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.85/23);**
2. **Одлука за определување на ескалираната густина ρ_e и деескалираната густина ρ_d , на секој нафтен дериват и гориво за транспорт, висина на надоместокот P за премија, транспортните трошоци T до склад во Република Северна Македонија и висината на надоместокот D за трошоци за работење**

преку склад и трговска маржа со вклучени транспортни трошоци од склад до бензински станици и крајни потрошувачи, донесена на 27 октомври 2023 година година („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.226/23).

8.2 ЛИЦЕНЦИ

Лиценците издадени од Регулаторната комисија за енергетика, распределени по поедини области, и активни на 31 декември 2023 година, се прикажани на Графикон 8.2.

Графикон 8.2 Активни лиценци по области, на 31 декември 2023 година

Во согласност со Законот за енергетика* и Правилникот за лиценци, Регулаторната комисија за енергетика врши издавање, менување, продолжување, пренесување, суспендирање, одземање или престанување на важење на лиценците за вршење на енергетски дејности, привремените лиценци и лиценците за пробна работа, како и на решенијата за упис во регистарот на странски трговци и снабдувачи на електрична енергија и природен гас.

8.2.1 ЛИЦЕНЦИ ОД ОБЛАСТА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

Во текот на 2023 година Регулаторната комисија за енергетика донесе:

- 11 одлуки за издавање на лиценци за трговија со електрична енергија;
- 3 одлуки за продолжување на лиценца за трговија со електрична енергија;
- 7 одлуки за менување на лиценци за трговија со електрична енергија;
- 2 одлуки за престанок на лиценци за трговија со електрична енергија;
- 6 одлуки за издавање на лиценци за снабдување со електрична енергија;
- 2 одлуки за продолжување на лиценца за снабдување со електрична енергија;

- 6 одлуки за менување на лиценци за снабдување со електрична енергија;
- 1 одлука за престанок на лиценца за снабдување со електрична енергија;
- 402 одлуки за издавање на лиценци за производство на електрична енергија;
- 54 одлуки за менување на лиценци за производство на електрична енергија;
- 1 одлука за пренос на лиценца за производство на електрична енергија;
- 122 одлуки за издавање на привремени лиценци за производство на електрична енергија;
- 59 одлуки за издавање на лиценци за пробна работа за производство на електрична енергија;
- 28 одлуки за продолжување на важењето на лиценци за пробна работа за производство на електрична енергија;
- 2 одлуки за престанок на лиценци за производство на електрична енергија.

Регулаторната комисија за енергетика, во периодот од 2004 година до 31 декември 2023 година, има издадено вкупно 1280 лиценци од областа електрична енергија, од кои на крајот од 2023 година 1051 лиценци се активни (Табела 8.1).

Табела 8.1 Активни лиценци од областа електрична енергија, по дејности, на 31 декември 2023 година

енергетска дејност	број на активни лиценци
пренос на електрична енергија	1
организирање и управување со пазарот на електрична енергија	1
дистрибуција на електрична енергија	2
производство на електрична енергија	915
снабдување со електрична енергија	58
трговија со електрична енергија	74
вкупно	1.051

8.2.2 ЛИЦЕНЦИ ОД ОБЛАСТА ПРИРОДЕН ГАС

Во текот на 2023 година Регулаторната комисија за енергетика донесе:

- 6 одлуки за издавање на лиценци за трговија со природен гас;
- 3 одлуки за менување на лиценци за трговија со природен гас;
- 1 одлука за продолжување на лиценца за трговија со природен гас;
- 12 одлуки за издавање на лиценца за снабдување со природен гас;
- 4 одлуки за менување на лиценци за снабдување со природен гас;
- 1 одлука за престанок на лиценца за управување со системот за пренос на природен гас и
- 1 одлука за менување на лиценца за пренос на природен гас.

Регулаторната комисија за енергетика, во периодот од 2004 година до 31 декември 2023 година, има издадено вкупно 77 лиценци од областа природен гас, од кои на крајот од 2023 година 60 се активни (Табела 8.2).

Табела 8.2 Активни лиценци од областа природен гас, по дејности, на 31 декември 2023 година

енергетска дејност	број на активни лиценци
пренос на природен гас	1
организирање и управување со пазарот на природен гас	/
дистрибуција на природен гас	3
снабдување со природен гас	28
трговија со природен гас	28
вкупно	60

8.2.3 ЛИЦЕНЦИ ОД ОБЛАСТА ТОПЛИНСКА ЕНЕРГИЈА

Во текот на 2023 година Регулаторната комисија за енергетика донесе:

- 1 одлука за издавање на лиценца за регулирано производство на топлинска енергија;
- 1 одлука за менување на лиценца за регулирано производство на топлинска енергија;
- 2 одлуки за менување на лиценци за дистрибуција на топлинска енергија.

Регулаторната комисија за енергетика, во периодот од 2004 година до 31 декември 2023 година има издадено вкупно 21 лиценца од областа топлинска енергија, од кои на крајот од 2023 година 7 се активни (Табела 8.3).

Табела 8.3 Активни лиценци од областа топлинска енергија, по дејности, на 31 декември 2023 година

енергетска дејност	број на активни лиценци
дистрибуција на топлинска енергија	2
снабдување со топлинска енергија	2
производство на топлинска енергија	1
регулирано производство на топлинска енергија	2
вкупно	7

8.2.4 ЛИЦЕНЦИ ОД ОБЛАСТА НАФТЕНИ ДЕРИВАТИ

Во текот на 2023 година Регулаторната комисија за енергетика донесе:

- 1 одлука за престанок на лиценца за транспорт на сурова нафта или нафтени деривати преку нафтоводи, односно продуктоводи;

- 1 одлука за издавање на лиценци за транспорт на нафтени деривати преку продуктовод;
- 10 одлуки за менување на лиценци за трговија на големо со сурова нафта, нафтени деривати, биогорива и горива за транспорт;
- 8 одлуки за почнување на постапка за одземање на лиценци за трговија на големо со сурова нафта, нафтени деривати, биогорива и горива за транспорт;
- 6 одлуки за одземање на лиценци за трговија на големо со сурова нафта, нафтени деривати, биогорива и горива за транспорт и
- 3 одлуки за запирање на постапка за одземање на лиценца за трговија на големо со сурова нафта, нафтени деривати, биогорива и горива за транспорт.

Регулаторната комисија за енергетика, во периодот од 2004 година до 31 декември 2023 година, има издадено вкупно 69 лиценци од областа сурова нафта и нафтени деривати, од кои на крајот од 2023 година се активни 24 лиценци (Табела 8.4).

Табела 8.4 Активни лиценци од областа нафтени деривати, по дејности, на 31 декември 2023 година

енергетска дејност	број на активни лиценци
преработка на сурова нафта и производство на нафтени деривати	1
производство на горива наменети за транспорт со намешување на нафтени деривати и биогорива	2
транспорт на нафтени деривати преку продуктовод	1
трговија на големо со сурова нафта, нафтени деривати, биогорива и горива за транспорт	20
вкупно	24

8.3 ЗАШТИТА НА ПОТРОШУВАЧИ

Во своето работење и спроведувањето на надлежностите, Регулаторната комисија за енергетика има насочено посебен акцент кон заштитата на правата на потрошувачите, што се врши преку следење на состојбите и функционирањето на пазарите за енергија и постојана контрола на можната злоупотреба на доминантната позиција на пазарите на енергија, со цел потрошувачите да имаат придобивки од ефикасното и конкурентно функционирање на пазарите на енергија. Сите активности што се спроведуваат за заштита на правата на потрошувачите се засновани на начелата на транспарентност, недискриминација и објективност.

Мерките за спроведување на заштитата на правата на потрошувачите соодветно се разработени во правилата за снабдување со одделни видови на енергија, при што особено се уредени прашањата за постапување со категоријата на ранливи потрошувачи, постапката на заштита на правата на потрошувачите преку поднесување приговор до вршителите на енергетски дејности за услугата што ја даваат, како и

обврските за информирање на потрошувачите за сите аспекти поврзани со услугата и одржливоста на квалитетот на услугите што ги даваат вршителите на енергетските дејности.

Во случаи на нарушување на правата на потрошувачите, во рамките на Правилата за постапување по приговори и разрешување на спорови, воведени се механизми со кои потрошувачите можат да поведат постапка за заштита на нивните права, којашто во прв степен се одвива пред органите на соодветниот вршител на енергетската дејност, и во втор степен, доколку потрошувачот е незадоволен од исходот на постапката во прв степен, се обраќа до Комисија за постапување по приговори формирана од Регулаторната комисија за енергетика.

Во 2023 година, отпочна имплементацијата на Регулативата (ЕУ) 1227/2011 на Европскиот парламент и на Советот на ЕУ за интегритет и транспарентност на пазарите на големо на енергија (CELEX 32011R1227) од 25 октомври 2011 година (понатаму: REMIT регулатива), која беше транспонирана како во Законот за енергетика* така и во два правилници донесени од страна на Регулаторната комисија за енергетика. Спроведувањето на истата е во насока на зголемување на интегритетот и транспарентноста на пазарите на електрична енергија и природен гас на големо.

Покрај со претходно наведените инструменти и механизми, потрошувачите можат да ги заштитат своите права и со процедурите што се утврдени во Законот за постапување по претставки и предлози, Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер, како и во Законот за заштита на укажувачи. Имено, со одредбите на цитираните закони, квалитетот и обемот на заштитата на правото се прошируваат во делот на обврските на Регулаторната комисија за енергетика за отчетност во работењето преку овозможување на пристап до сите информации со кои располага Регулаторната комисија за енергетика, како и доставување на пријави за сомневање или сознание дека е извршено, се извршува или е веројатно дека ќе се изврши казниво или друго незаконито или недозволиво постапување со кое се повредува или загрозува јавниот интерес.

8.3.1 ПРИГОВОРИ ДО СНАБДУВАЧИ СО ТОПЛИНСКА ЕНЕРГИЈА

Видовите на приговори што се поднесуваат до снабдувачите со топлинска енергија се прикажани во Табелата 8.5. Врз основа на податоците и информациите добиени од снабдувачите со топлинска енергија, во Табелата 8.6 се прикажани приговорите поднесени до снабдувачите со топлинска енергија по група на потрошувачи (домаќинства, образование и останати потрошувачи) и по вид на приговори, со податоци колку приговори се примени, колку од нив се одобрени, а колку одбиени, како и просечното време на одговор по број на работни денови.

Табела 8.5 Видови на приговори од областа топлинска енергија

Вид на приговор	Опис
А	Приклучување на објекти (одложување, пречки, друго)
Б	Приклучување на потрошувачи (одложување, пречки, друго)

Вид на приговор	Опис
В	Мерење (отчитување на мерните уреди, функционирање на мерните уреди, друго)
Г	Континуитет во снабдувањето
Д	Недоставена фактура, висина на фактура, начин на пресметка, висина на долг, пресметана камата, тужби, промена на потрошувач, промена на начин на плаќање, плаќање на рати, спогодби, двојно платени сметки и сл.
Ѓ	Пример на квадратура, инсталирана/ангажирана моќност, проверка на статус исклучен/вклучен, испуштање вода, промена на дијаграм на ниво на мерно место, пример на доградби, начин на пресметка и распределба на енергија на мерно место, барање за приклучување и исклучување и сл.
Е	Квалитет на греење (пониска температура кај потрошувачот од пропишаната и сл.)
Ж	Друго

Табела 8.6 Приговори поднесени до снабдувачите со топлинска енергија во 2023 година

Група потрошувачи	Приговори	А	Б	В	Г	Д	Ѓ	Е	Ж	вкупно
Домаќинства	примени	7	11	0	5	158	65	58	8	312
Образование	примени	0	0	0	0	1	1	0	0	2
Останати потрошувачи	примени	28	0	2	0	29	23	4	9	95
Домаќинства	одобрени	0	1	0	0	17	4	0	1	23
Образование	одобрени	0	0	0	0	0	0	0	0	0
останати потрошувачи	одобрени	0	0	0	0	2	0	0	1	3
Домаќинства	одбиени	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Образование	одбиени	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Останати потрошувачи	одбиени	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Домаќинства	време на одговор (работни денови)	52	112	0	20	172	132	46	59	593
Образование	време на одговор (работни денови)	0	0	0	0	15	7	0	0	22
Останати потрошувачи	време на одговор (работни денови)	67	0	6	0	157	103	17	38	388

Од податоците во Табелата 8.6 може да се утврди дека во 2023 година се поднесени вкупно 409 приговори од сите три групи потрошувачи, при што 312 приговори (76,3%) се поднесени од групата потрошувачи домаќинства, 2 приговори (0,5%) се поднесени од групата потрошувачи образование и 95 приговори (23,2%) се поднесени од групата потрошувачи останати потрошувачи. Во споредба со 2022 година, евидентно е намалување на бројот на вкупно поднесени приговори за 31%.

Исто така, видливо е дека 46% од вкупно поднесените приговори се однесуваат на приговори од групата Д односно за недоставена фактура, висина на фактура, начин на пресметка, висина на долг, пресметана камата, тужби, промена на потрошувач, промена на начин на плаќање, плаќање на рати, спогодби и двојно платени сметки како и сл., додека 21,8% од вкупно поднесените приговори се однесуваат на приговори од групата Ѓ, односно за премер на квадратура, инсталирана/ангажирана моќност, проверка на статус исклучен/вклучен, испуштање вода, промена на дијаграм на ниво на мерно место, премер на доградби, начин на пресметка и распределба на енергија на мерно место, барање за приклучување и исклучување и сл.

Ваквата распределба на приговорите е со тренд на намалување во однос на 2022 година, кога 55,31% од вкупно поднесените приговори се однесувале на приговори од групата Д, а 32,04% од вкупно поднесените приговори се однесуваат на приговори од групата Ѓ.

8.3.2 ПРИГОВОРИ ДО СНАБДУВАЧИ СО ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

Врз основа на податоци и информации, добиени од универзалниот снабдувач со електрична енергија, домаќинствата во текот на 2023 година поднесувале приговори и тоа единствено од типот А, односно за прашања поврзани со договори и продажба (нелојални комерцијални услови/промена во комерцијалните услови, недостаток на информации, потврда на договор, право на повлекување од договор, плаќање, влошување на услови за договор, минимален период за остварување договор, друго), како што е прикажано во Табела 8.7.

Табела 8.7 Број на приговори од домаќинства поднесени до универзалниот снабдувач со електрична енергија, во текот на 2023 година

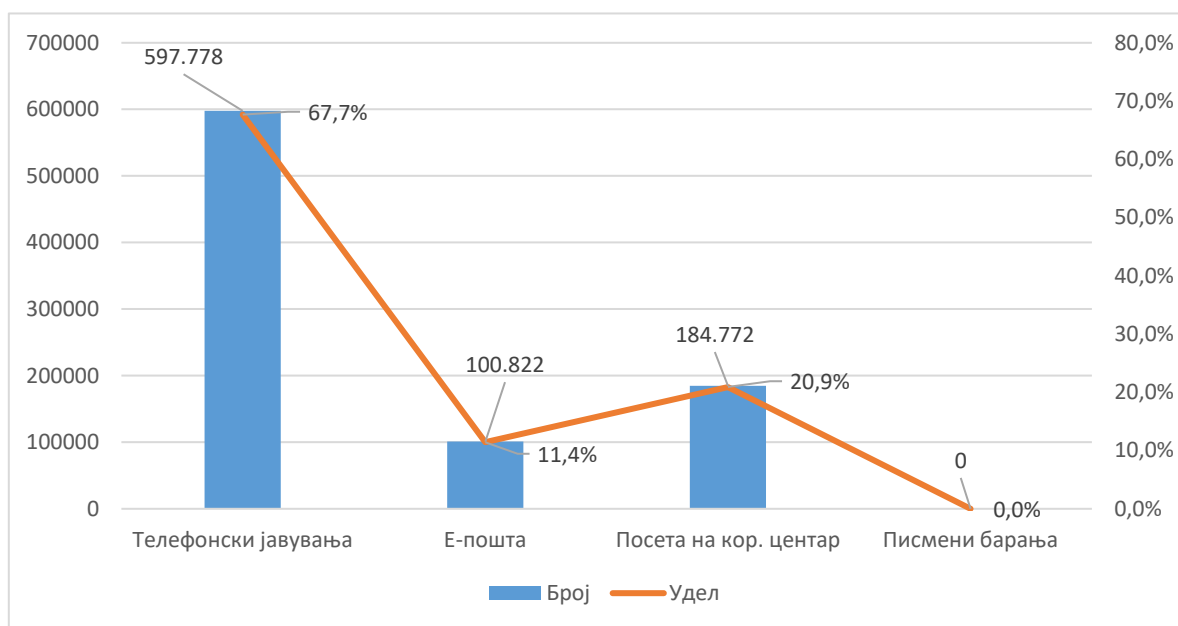
Група потрошувачи	Приговори	Прашања поврзани со договори и продажба
Домаќинства	примени	6.344
	одобрени	2.207
	одбиени	4.137
	време на одговор (работни денови)	24

Во споредба со 2022 година, евидентно е намалување на бројот на поднесени приговори од домаќинства и тоа за 33% .

Од предвидените три групи на потрошувачи (големи потрошувачи, мали потрошувачи и домаќинства), комуникација со универзалниот снабдувач во текот на 2023 година остварила само групата домаќинства, во обем прикажан во Табела 8.8.

Табела 8.8 Комуникација на потрошувачите со универзалниот снабдувач со електрична енергија остварена во 2023 година

Група потрошувачи	Приговори	Прашања поврзани со договори и продажба
домаќинства	Телефонски јавувања	597.778
	Е-пошта	100.822
	Посета на кор. центар	184.772
	Писмени барања	0
	Вкупно	883.372

Графикон 8.3 Структура на комуникациските канали на потрошувачите со универзалниот снабдувач со електрична енергија, во текот на 2023 година

Од Графиконот 8.3 може да се забележи дека доминантен начин на комуникација на потрошувачите со универзалниот снабдувач со електрична енергија е преку телефонски јавувања (67,7%), по што следуваат директни посети на корисничките центри (20,9%) и комуникација остварена преку е-пошта (11,4%).

8.3.3 ПРИКЛУЧУВАЊА И ИСКЛУЧУВАЊА ОД ЕЛЕКТРОДИСТРИБУТИВНИОТ СИСТЕМ

Во Табелите 8.9, 8.10 и 8.11 се дадени податоци добиени од операторот на електродистрибутивниот систем Електродистрибуција ДООЕЛ Скопје, за активностите

во врска со приклучувањата на електродистрибутивниот систем и исклучувањата од тој систем на потрошувачите и производителите во текот на 2023 година.

Табела 8.9 Активности на операторот на електродистрибутивниот систем во врска со барањата од потрошувачите за приклучувања на електродистрибутивниот систем во 2023 година

Активност	Потрошувачи					
	Вкупно	35 kV	10 kV	0.4 kV	Домаќинства	Останати
барања за приклучок	8.940	2	59	8.879	0	0
одобрени барања	7.060	0	52	7.008	0	0
реализирани приклучоци	10.911	0	36	10.875	6.235	4.640
просечно време (денови)	75,8	0	204,9	75,4	53,9	104,4

Табела 8.10 Активности на операторот на електродистрибутивниот систем во врска со приклучувањата на производителите во 2023 година

Активност	Производители			
	Вкупно	35 kV	10 kV	0.4 kV
барања за приклучок	617	24	327	266
одобрени барања	415	15	219	181
реализирани приклучоци	194	0	90	104
просечно време (денови)	173,7	0	234,4	121,1

Табела 8.11 Активности на операторот на електродистрибутивниот систем во врска со приклучувањата на потрошувачи-производители во 2023 година

Активност	Потрошувачи-производители
	Вкупно
барања за приклучок	586
одобрени барања	425
реализирани приклучоци	416
просечно време (денови)	29.0

Табела 8.12 Преглед на исклучени потрошувачи по мерни места и однос со просечен број на приклучоци во периодот од 2021 до 2023 година

	2021	2022	2023
Исклучени - неплатени сметки	74.234	71.839	79.354
Просечен број на приклучоци	885.280	899.303	913.564
Удел на исклучени потрошувачи	8,39%	7,99%	8,69%

Од податоците прикажани во Табелата 8.12 може да се забележи дека во периодот од 2021 до 2023 година уделот на исклучените потрошувачи поради неплатени сметки, според мерни места, во однос на просечниот број на приклучоци во 2023 година, е поголем за 0,3% во однос на 2021 година, односно 0,7% во однос на 2022 година.

8.3.4 ПРИГОВОРИ И СПОРОВИ

Постапките за одлучување по приговори и спорови се водат согласно со **Правилата за постапување по приговори и за разрешување на спорови.**

Во текот на 2023 година не е поведена ниту една постапка за разрешување на спор.

Постапката за одлучување по приговори се води во Комисијата за водење на постапка за одлучување по приговори од областа електрична енергија и во Комисијата за водење на постапка за одлучување по приговори од областа топлинска енергија во рамките на Регулаторна комисија за енергетика.

Во текот на 2023 година пред Регулаторната комисија за енергетика беа поведени вкупно 380 постапки за одлучување по приговори, од кои 70 беа поведени од правни лица, а 310 од физички лица (Табела 8.12). За овие постапки, Комисијата за водење на постапка за одлучување по приговори од областа електрична енергија одржа 48 седници, а Комисијата за водење на постапка за одлучување по приговори од областа топлинска енергија одржа 7 седници.

Табела 8.12 Споредба на поведени постапки за одлучување по приговори во 2021, 2022 и 2023 година

	2021	2022	2023	2023/2021 %	2023/2022 %
Електрична енергија	240	244	345	35,9	34,3
Топлинска енергија	32	31	35	8,96	12,12
Природен гас	-	-	-	-	-
Нафта и Нафтени деривати	-	-	-	-	-
Вкупно	272	275	380	33,13	32,06

Од Табелата 8.12 може да се забележи дека во 2023 година е зголемен бројот на поведени постапки за одлучување по приговори од областа на електричната енергија за 32,06% споредено со 2022 година, додека во однос на 2021 година овој број е зголемен за 33,13%.

Донесените одлуки по однос на поведените постапки за одлучување по приговори во 2023 година се прикажани во Табелата 8.13.

Табела 8.13 Донесени одлуки по однос на поведени постапки за одлучување по приговори во 2023 година

	Усвоени	Запрени	Одбиени	Отфрлени	Постапката продолжува во 2024 година
Електрична енергија	102	22	142	4	75
Топлинска енергија	12	/	15	2	6

Споредба на донесените одлуки по однос на поведените постапки за одлучување по приговори во 2021, 2022 и 2023 година е прикажана во Табела 8.14.

Табела 8.14 Споредба на донесени одлуки по однос на поведени постапки за одлучување по приговори во 2021, 2022 и 2023 година

	2021	2022	2023
<u>Усвоени</u>	110	90	102
<u>Запрени</u>	6	14	22
<u>Одбиени</u>	136	129	142
<u>Отфрлени</u>	12	7	4
<u>Постапката продолжува во наредната година</u>	8	35	81
<u>Вкупно</u>	272	275	380

8.3.5 ПРЕТСТАВКИ

Во текот на 2023 година до Регулаторната комисија за енергетика, во согласност со Законот за постапување по претставки и предлози, беа поднесени 278 претставки од правни и физички лица, од кои 166 за прашања од областа електрична енергија и 112 за прашања од областа топлинска енергија (Табели 8.15 и 8.16).

Од вкупно 278 постапки за постапување по претставки пред Регулаторната комисија за енергетика, по 236 беше постапено, а за 42 претставки постапката продолжи во 2024 година.

Табела 8.15 Поднесени претставки до Регулаторната комисија за енергетика за прашања од областа на електрична енергија во 2023 година

Електрична енергија	Правни лица	Физички лица	Други	Вкупно
Поднесени	17	140	9	166
Постапено	12	100	7	119
Во тек	5	35	2	42
Препратени на надлежност	-	-	-	-
Постапено на друг начин	-	5	-	5

Табела 8.16 Поднесени претставки до Регулаторната комисија за енергетика за прашања од областа на топлинска енергија во 2023 година

Топлинска енергија	Правни лица	Физички лица	Други	Вкупно
Поднесени	3	96	13	112
Постапено	3	95	13	111
Во тек	-	-	-	-
Препратени на надлежност	-	-	-	-
Постапено на друг начин	-	1	-	1

Бројот на поднесени претставки од областа на електричната енергија во споредба со минатата година е помал за 16%, додека од областа на топлинската енергија бележи пораст. Деталните информации се прикажани во Табелата 8.17.

Табела 8.17 Споредба на поднесени претставки во 2021, 2022 и 2023 година

	2021	2022	2023	2023/21 (%)	2023/22 (%)
Електрична енергија	141	198	166	17,7%	-16%
Топлинска енергија * ³	1	56	122	12,10%	117,85%
Природен гас	-	-	-	-	-
Нафта и нафтени деривати	-	-	-	-	-
Водни услуги	-	-	-	-	-
Вкупно	142	254	278	95,77%	9,4%

8.3.6 ПОТСЕТНИК ЗА ПОТРОШУВАЧИ

Во насока на заштита на потрошувачите на електрична енергија, Правилата за снабдување со електрична енергија пред склучувањето на договорот за снабдување предвидуваат, секој снабдувач навремено да му обезбеди на потрошувачот примерок

³ * Вредноста на процентите за претставките од областа на топлинска енергија се големи поради тоа што во 2022 година се започна со нивно евидентирање согласно Законот за постапување по предлози и претставки

од потсетникот за потрошувачите, којшто содржи практични информации за правата на потрошувачите презентирани на јасен и недвосмислен начин, којшто нема да предизвикува забуна кај потрошувачот и нема да го доведе во заблуда при изборот да склучи или да го раскине или продолжи постојниот договор за снабдување.

Формата и содржината на потсетникот за потрошувачите ги одобрува Регулаторната комисија за енергетика.

Во текот на 2023 година Регулаторната комисија за енергетика донесе две решенија за одобрување на формата и содржината на потсетник за потрошувачи и тоа за снабдувачите ТРЕЛИНГ ДОО Скопје и РЕЊУВАБАЛ ЕНЕРѢИ СУПЛАЈ РЕС ДОО Скопје, а една постапка беше во тек, која заврши во јануари 2024 година со донесување на решение за одобрување на формата и содржината на потсетникот за потрошувачи на снабдувачот СОЛЕ 24 ДООЕЛ Скопје.

8.4 СУДСКИ ПОСТАПКИ

8.4.1 УПРАВНИ СПОРОВИ

Од тужбите за поведување на управен спор пред Управен суд поднесени пред 2023 година против одлуките на Регулаторната комисија за енергетика, за 25 управни спорови постапките продолжија и во 2023 година. За 4 тужбите беа отфрлени или одбиени како неосновани, за 5 тужбите беа усвоени, за 2 постапките беа запрени, додека за 13 управни спорови постапките продолжија и во 2023 година.

Во текот на 2023 година беа поведени 13 управни спорови против одлуките донесени од Регулаторната комисија за енергетика, 2 тужби беа одбиени, 2 тужби отфрлени, 5 одлуки беа поништени, а за останатите 4 постапките продолжија и во 2023 година (Табела 8.18).

Табела 8.18 Преглед на управни спорови поведени против одлуките донесени од Регулаторната комисија за енергетика пред и во 2023 година

	поведени пред 2023	поведени во 2023	решени во 2023		постапката продолжува во 2023	
			од пред 2023	од 2023	од пред 2023	од 2023
Управни спорови	25	13	11	9	13	4
			Вкупно 20		Вкупно 17	

8.4.2 ДРУГИ СУДСКИ ПОСТАПКИ

Во текот на 2023 година, интензивно се преземаа дејствија за доброволна наплата на побарувањата по фактури од 2023 година. Должниците се контактираа телефонски, им се доставуваа опомени, и овие активности резултираа со значајно зголемување на наплатата. Поточно, од изготвени и доставени 505 фактури за наплата на побарувања од 2023 година, за преостанатите 29 неплатени фактури конатактирани се компаниите со цел да го подмират долгот кон Регулаторната комисија за енергетика пред да се почне постапка за присилна наплата.

Во 2023 година Регулаторната комисија за енергетика нема поднесено ниедно барање за поведување на прекршочна постапка пред надлежните органи. Од барањата

за поведување на прекршочна постапка поднесени во изминатите години, во тек е постапка само по едно барање.

Во 2023 година против Регулаторната комисија за енергетика не беа поведени постапки од областа на работните спорови. Од страна на членови на Регулаторната комисија за енергетика, на кои предвремено им престана мандатот, се води еден спор за кој постапката е сè уште во тек.

Во текот на 2023 година продолжува постапката против Регулаторната комисија за енергетика за три постапки за исплата на неисплатени надоместоци на членови на комисија за жалби од областа на енергетиката.

8.5 ИНФОРМАЦИИ ОД ЈАВЕН КАРАКТЕР

Регулаторната комисија за енергетика, како имател на информации, го спроведува Законот за пристап до информации од јавен карактер, што започна да се применува од 29 ноември 2019 година.

Во насока на спроведувањето на обврските што произлегуваат од овој закон, Регулаторната комисија за енергетика има назначено службени лица за посредување при остварување на правото за слободен пристап до информации од јавен карактер кои што ги има Регулаторната комисија за енергетика.

Прегледот на преземените активности е следниот:

- Во 2023 година примени се вкупно 14 барања за слободен пристап до информации од јавен карактер од кои четири беа барања за информација со која Регулаторната комисија за енергетика не располага и истите беа препратени до имателите на информациите;
- Регулаторната комисија за енергетика позитивно има одговорено на 10 барања за слободен пристап до информации од јавен карактер;
- Регулаторната комисија за енергетика нема одбиени, отфрлени ниту неодговорени барања за слободен пристап до информации од јавен карактер во 2023 година;
- Регулаторната комисија за енергетика има една преиначена првостепена одлука по постапување на Агенцијата за заштита на правото за слободен пристап до информации од јавен карактер.

8.6 СПРОВЕДУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ЗАШТИТА НА УКАЖУВАЧИ

Во согласност со одредбите на Законот за заштита на укажувачи, Регулаторната комисија за енергетика има определено службено лице од редот на вработените во стручните служби, кое ја спроведува постапката по доставена пријава на укажувач по заштитено внатрешно пријавување, или по заштитено надворешно пријавување. Пријавите се однесуваат на сомневање или сознание дека е извршено, се извршува или е веројатно дека ќе се изврши казниво или друго незаконито или недозволиво постапување со кое се повредува или загрозува јавниот интерес.

Во 2023 година до Регулаторната комисија за енергетика не е доставена ниту една внатрешна и ниту една надворешна пријава за незаконито или недозволиво постапување.

8.7 НАДЗОР НАД НОСИТЕЛИ НА ЛИЦЕНЦИ

Во текот на 2023 година се реализираше **Планот за контрола на носители на лиценци за 2023 година**, кој Регулаторната комисија за енергетика го донесе на 26 декември 2022 година како обврска која произлегува од член 30-а од Правилникот за лиценци.

Контролата се изврши на вкупно 16 носители на лиценци од следните области: електрична енергија, сурова нафта, нафтени деривати, биогорива и горива за транспорт и природен гас и тоа:

- 8 носители на лиценци од областа на електричната енергија, од кои 4 се носители на лиценца за снабдување со електрична енергија, 1 е носител на лиценца за трговија со електрична енергија и 3 се носители на привремена лиценца за производство на електрична енергија,
- 4 носители на лиценци за трговија на големо со сурова нафта, нафтени деривати, биогорива и горива за транспорт,
- 4 носители на лиценци од областа на природниот гас од кои 3 се носители на лиценца за дистрибуција и снабдување со природен гас и 1 е носител на лиценца за трговија со природен гас.

Контролата се изврши преку одржување состаноци и прибирање на релевантна документација, за дел од носителите и преку увид на лице место, додека за носителите на привремена лиценца за производство на електрична енергија преку прибирање на информации по писмен пат.

Регулаторната комисија за енергетика на 25 декември 2023 година го донесе **Планот за контрола на носители на лиценци за 2024 година**, согласно кој во 2024 година се планира да се изврши контрола на вкупно 15 носители на лиценци, од кои 6 се од областа на електрична енергија, 3 се од областа на сурова нафта, нафтени деривати и горива за транспорт, 5 се од областа на природен гас и 1 е од областа на топлинската енергија.

Регулаторната комисија за енергетика на 27 јули 2023 година го донесе **Правилникот за вршење на надзор** („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.164/23) со кој подетално се уреди подготовката и спроведување на надзорот кој го врши Регулаторната комисија за енергетика во однос на исполнување на одделни обврски од страна на вршителите на енергетски дејности. Донесувањето на истиот, освен како обврска која произлезе од донесувањето на Законот за изменување и дополнување на Законот за енергетика* („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.236/22) е условено и од транспонирањето на Регулативата за (ЕУ) 1227/2011 на Европскиот парламент и на Советот на ЕУ за интегритет и транспарентност на пазарите на големо на енергија. Истиот отпочна да се применува од 1 јануари 2024 година.

8.8 ТРАНСПАРЕНТНОСТ И ИНТЕГРИТЕТ НА ПАЗАРИТЕ НА ЕНЕРГИЈА НА ГОЛЕМО

Со Законот за изменување и дополнување на Законот за енергетика* („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.236/22), во националното законодавство беше транспонирана Регулативата (ЕУ) 1227/2011 на Европскиот парламент и на Советот на ЕУ за интегритет и транспарентност на пазарите на големо на енергија (CELEX 32011R1227) од 25 октомври 2011 година.

Целта на REMIT регулативата е зголемување на интегритетот и транспарентноста на пазарите на електрична енергија и природен гас на големо, заради унапредување на конкуренцијата на овие пазари од една страна и довербата и користа на крајните потрошувачи, од друга страна. За постигнување на ваквата цел, REMIT утврдува: забрана за тргување засновано на внатрешни информации, забрана на манипулација на пазарите на енергетски производи на големо, вклучувајќи и обид за манипулација, обврска за објавување на внатрешни информации од страна на учесниците на пазарите на енергија на големо со енергетски производи на големо, обврска за евидентирање (регистрација) на учесниците на пазарите на енергија на големо во евиденција (регистар) чие воспоставување е обврска на регулаторното тело од областа на енергетика, обврски за лица кои во рамките на вршењето на својата дејност посредуваат во договарање на трансакции со енергетски производи на пазарите на големо, итн.

Регулаторната комисија на 27 април 2023 година донесе нов Правилник за начинот и постапката за следење на функционирање на пазарите на енергија („Службен весник на РСМ“ бр. 98/23), кој влезе во сила на 10 мај 2023 година, со што започна имплементацијата на REMIT регулативата во нашата земја.

Дополнително, на 25 мај 2023 година Регулаторната комисија за енергетика донесе Упатство за реализирање на обврската за објавување на внатрешни информации, со цел правилна примена и исполнување на обврската за објавување на внатрешни информации од страна на учесниците на пазарот на енергија на големо, како обврска која произлегува од член 41 од Правилникот и истото е базирано на Упатството на Агенцијата за соработка со енергетските регулатори (ACER) за примена на REMIT регулативата.

Согласно горенаведените прописи, учесниците на пазарот на големо од членот 25-а став (4) од Законот за енергетика* имаат обврска да достават барање за евидентирање во Регистарот до Регулаторната комисија за енергетика пред да отпочнат со трансакции или давање на било каков налог за тргување со енергетски производи на пазарот на големо. Исклучок од обврската за доставување на барање за запишување во евиденцијата е предвиден за учесниците на пазарот - производители на електрична енергија од обновливи извори на енергија, кај кои најголемата инсталирана моќност на некоја од производните постројки е помала од 5 MW или вкупната инсталирана моќност на сите постројки на производителот е помала од 10 MW.

Регулаторната комисија за енергетика по електронски пат преку посебно креирана е-маил адреса за оваа цел: remit@erc.org.mk, ги известува сите учесници на пазарот на големо кои воедно се и носители на лиценца за енергетска дејност, за влегувањето во сила на правилникот и за нивните обврски да се регистрираат во Националниот регистар на учесници на пазарот на енергија на големо (понатаму: REMIT регистар) и им достави образец на пријава со инструкции за пополнување. Врз основа

на доставените пријави, Регулаторната комисија за енергетика го воспостави РЕМИТ регистарот и објави на својата веб страна на следниот линк: <https://erc.org.mk/page.aspx?id=491>. Истиот редовно се ажурира и во моментот во него се регистрирани 58 учесници на пазарот на енергија на големо.

Исто така, Регулаторната комисија за енергетика на својата веб страна во делот Мониторинг креираше посебен дел за РЕМИТ, на кој е достапна релевантната национална правна рамка (правилник и упатство), Процедуралниот акт и Упатството за РЕМИТ на ЕСРВ, релевантните обрасци, често поставувани прашања за РЕМИТ и националниот РЕМИТ регистар.

МЕЃУНАРОДНИ АКТИВНОСТИ

2023 година

IX. МЕЃУНАРОДНИ АКТИВНОСТИ

Регулаторната комисија за енергетика имаше успешна година на меѓународен план, преку активно учество во работата на постојните меѓународни асоцијации и нивните работни тела од областа на енергетика и водните услуги.

Во 2023 година, Регулаторната комисија за енергетика, активно работеше на исполнување на обврските во рамки на Договорот за основање на енергетската заедницата, преку усогласување на регулаторната рамка, учество во работни групи и размена на искуствата и најдобри практики. Претседателот на Регулаторната комисија за енергетика Марко Бислимоски претседаваше со Одборот на регулатори на Енергетската заедница (Energy Community Regulatory Board – ECRB), и по завршувањето на вториот мандат продолжи со извршување на оваа должност и ќе ја врши оваа должност се до изборот на нов претседавач.

Регулаторната комисија за енергетика во 2023 година активно учествуваше во активностите на Регионалната асоцијација на енергетските регулатори (Energy Regulators Regional Association - ERRA), како дел од Претседателството на ERRA, во работните групи, како и на стручни обуки и конференции од областа на енергетиката.

Асоцијацијата на европските регулатори за вода (European Water Regulators – WAREG) во која Регулаторната комисија за енергетика е полноправен член, во текот на 2023 година одржа голем број на активности со активно учество на претставници на комисијата. Воедно, Регулаторната комисија за енергетика беше и домаќин на состанок во Скопје во рамки на Програмата за размена на знаења (KEP) на WAREG.

Во јули 2023 година Регулаторната комисија за енергетика стана полноправен член на Асоцијацијата на медитеранските регулатори за енергетика (Mediterranean Energy Regulators - MEDREG).

Регулаторната комисија за енергетика, како основач на Балканско училиште за енергетика (Balkan Energy School - BES), учествуваше во работата како во делот за воспоставување на оваа организација, така и во делот на работни состаноци поврзани со теми од областа на енергетиката.

9.1 ОДБОР НА РЕГУЛАТОРИ НА ЕНЕРГЕТСКАТА ЗАЕДНИЦА (ECRB)

Енергетската заедница е формирана со Договорот за основање на енергетска заедница, што е потпишан на 25 октомври 2005 година од страна на Европската комисија и земјите на Југоисточна Европа (Албанија, Бугарија, Босна и Херцеговина, Романија, Србија, Хрватска, Црна Гора, Косово и Северна Македонија). По потпишувањето на Договорот за основање на енергетската заедница, истиот беше ратификуван од страна на земјите потписнички и стапи на сила на 1 јули 2006 година, со што се формираше Енергетската заедница. Во Енергетската заедница учествуваат:

- девет земји потписнички, како договорни страни (Албанија, Босна и Херцеговина, Грузија, Косово, Северна Македонија, Молдавија, Србија, Украина и Црна Гора);
- земјите членки на Европската Унија; како учесници и
- три земји како набљудувачи (Ерменија, Норвешка и Турција).

Функционирањето на Енергетската заедница се остварува преку следните институции:

- Министерски совет;
- Постојана група на високи претставници;
- Одбор на регулатори на Енергетската заедница;
- Форуми за електрична енергија, природен гас, нафта и социјални прашања; и
- Секретаријат на Енергетската заедница.

Одборот на регулатори на Енергетската заедница (Energy Community Regulatory Board - ECRB) е координативна институција на националните регулатори на Енергетската заедница за развој на хармонизирани регулаторни правила, составена од претставници на регулаторните тела на земјите потписнички, како договорни страни. Со Одборот на регулатори на енергетската заедница претседава претседателот на Регулаторната комисија за енергетика, Марко Бислимоски. Претседателот Бислимоски во декември 2023 година беше реизбран за претседател на Одборот на регулатори на Енергетската заедница за дополнителни шест месеци, откако не беше постигнат консензус за избор на нов претседател на ова тело. Претседателот Марко Бислимоски е на чело на Одборот на регулатори на Енергетска заедница во два последователни мандата односно вкупно четири години започнувајќи од 2019 година.

Регулаторната комисија за енергетика, како полноправен член, дава значаен придонес во организацијата и начинот на функционирање на регионалниот и европскиот пазар на електрична енергија и природен гас преку активно учество во работата на ECRB и работните групи на ECRB за електрична енергија (ECRB EWG), природен гас (ECRB GWG), потрошувачи и пазари на мало (ECRB CRM WG) и во работната група за имплементација на регулативата за транспарентност и интегритет на пазарите на енергија (ECRB REMIT WG).

Работните групи на ECRB подготвија и финализираа 18 извештаи во 2023 година.

Во работната група за електрична енергија (ECRB EWG) во текот на 2023 година на три состанока се работеше на следните теми и прашања:

- интегрирање на пазарите на електрична енергија на големо преку воведување на регулаторни мерки за поддршка на спојување на пазарите ден однапред;
- имплементација на Пакетот за интеграција на пазарите на електрична енергија;
- интеграција, балансирање на обновливи извори на енергија и флексибилност;
- статусот на балансирање на отстапувањата и развој на пазарите во текот на денот;
- мониторинг на пазарите на електрична енергија во согласност со индикаторите на ACER;
- транспарентност на пазарите на електрична енергија на големо;
- влијанието на енергетската криза и научени лекции;
- методологиите за пресметка на тарифи за пренос и дистрибуција на електрична енергија.

Во работната група за потрошувачи и пазари на мало (ECRB CRM WG) во текот на 2023 година се работеше на следните клучни теми:

- мониторинг на пазарите на мало на електрична енергија и природен гас во рамки на Енергетската заедница за 2022 година, изработен врз основа на информациите обезбедени од регулаторните органи на договорните страни и набљудувачите - Ерменија и Турција;
- заштита на потрошувачите: Од 2018 година, CRM WG организира годишни заеднички работилници со CEER и MEDREG на кои се разговара за тековните регулаторни активности поврзани со заштитата на потрошувачите и за споделување на најдобрите практики. Во 2023 година, домаќин на трилатералната работилница беше MEDREG, а дискусиите се фокусираа на дизајнот на пазарот на електрична енергија, искористувањето на обновливите извори на енергија, одговорот на побарувачката и енергетските заедници, како и за обезбедување квалитетна услуга за потрошувачите;
- зајакнување и заштита на потрошувачите: CRM WG го анализираше статусот на имплементацијата на новата директива за електрична енергија, која донесе голем број нови и ажурирани одредби поврзани со заштитата на потрошувачите.

Во работната група за природен гас (ECRB GWG) во 2023 година се работеше на следните теми:

- мониторинг на пазарот на големо - Извештај за развојот на пазарите на големо со гас кај договорните страни;
- анализа на Извештајот за мониторинг на пазарот на ACER за аспектите на пазарот на големо со природен гас кај договорните страни;
- имплементација на мрежните правила – Извештај за методологии на референтни цени и Извештај за застојот на точките за интерконекција;
- емисии на метан - Извештај за регулаторниот третман на трошоците поврзани со емисиите на метан.

Во рамките на работната група за природен гас се организираше 18-ти Гас форум, каде што главни теми беа:

- безбедност на снабдувањето со енергија, а особено снабдувањето со природен гас по руската агресија во Украина;
- изгледи за зимската подготвеност за ЕУ и договорните страни;
- имплементација на Регулативата за складирањето во Енергетската заедница;
- безбедност во снабдувањето во ЕУ – состојбата со складирањето и заедничко купување гас – искуство од Енергетската заедница и ЕУ;
- пазари на водород и декарбонизиран гас пакет;
- нови TEN-E во Енергетската Заедница;
- улогата на гасната индустрија во ублажување на емисиите од метанот;
- студија на случај: можности за развој биометан, синтетички гасови и водород во Украина;
- пазари на гас и мрежна регулација во енергетиката кај Договорните страни на заедницата;
- предизвици од декарбонизација на секторот за гас;

- складирање гас во Украина – студија на случај;
- презентација на Извештајот на SEEGAS за регионалните преносни правци.

Претставници на Регулаторната комисија за енергетика во текот на 2023 година учествуваа и на други настани, состаноци и обуки во организација на Енергетската заедница, меѓу кои и на Атинскиот форум за електрична енергија.

9.2 РЕГИОНАЛНА АСОЦИЈАЦИЈА НА ЕНЕРГЕТСКИТЕ РЕГУЛАТОРИ (ERRA)

Регионалната асоцијација на енергетските регулатори (Energy Regulators Regional Association - ERRA) е стручна асоцијација на регулаторни тела, чија цел е унапредување на соработката, размена на искуствата и зајакнување на капацитетите на регулаторните тела. Регулаторната комисија за енергетика е полноправен член на оваа асоцијација од 2004 година.

Претседателството на ERRA одржа бројни состаноци во 2023 година на кои се дискутираше и одлучуваше на теми поврзани со работата на асоцијацијата, како и на актуелни теми од енергетиката и регулацијата. Членот на Регулаторната комисија за енергетика, Андријана Нелкова-Чучук, како член на претседателството на ERRA, учествуваше во работата на ова највисоко тело на асоцијацијата на енергетски регулатори.

Во 2023 година во фокусот на мисијата на ERRA беше енергетската транзиција, што резултираше со промени кои се рефлектираа во внатрешната техничка работа, преку формирање на Работната група за енергетска транзиција (ETTF), која се состои од регулаторни експерти од различни членки на ERRA, а потоа и формирање на Комитет за енергетска транзиција (ET COM), кој настана со спојување на Работната група за енергетска транзиција (ETTF) и веќе постојниот комитет за обновлива енергија (RE COM).

Друг значаен проект од 2023 година беше организирањето на 20-тата годишна конференција одржана во Будимпешта, со која ERRA го прослави јубилејот, кој исто така го обележа и приклучувањето на RAEWW Грција во асоцијацијата.

Регулаторната комисија за енергетика учествуваше и на Генералното собрание и на состанокот на Комитетот на претседатели, а претставници на Регулаторната комисија за енергетика во текот на 2023 година активно учествуваа во работните тела, како и на следните настани во организација на ERRA:

- Комитет за пазари на електрична енергија и економска регулација:
 - дерегулација на пазарите на електрична енергија и временски рокови;
 - регулаторни аспекти на енергетски заедници, сопствена потрошувачка и електромобилност;
 - регулација на цените на електрична енергија при енергетска транзиција;
 - предизвици, придобивки и најдобри практики за спојувањето на пазарите на електрична енергија;
 - регулаторни прашања поврзани со регулирање на цените на потрошувачите - производители;

- флексибилност на крајните потрошувачи и управување со потрошувачката, регулаторни прашања поврзани со поттикнувачки механизми и исплата на учесниците во управување со потрошувачката;
- можности за инвестирање во развојот на мрежите.

Во текот на 2023 година се одржаа два виртуелни состаноци на овој комитет и тоа на 23 февруари и 1 јуни и два состаноци со физичко присуство на 28 април и 11 октомври.

- Комитет за пазари на природен гас и економска регулација:
 - регулаторни аспекти на паметното мерење во секторот за гас (студија на случај);
 - анализа за механизмите за распределба на капацитет и процедури за управување со застојот на избраните точки за интерконекција на гас во земјите-членки на ERRA;
 - анализа на пресметките за надоместок за пристап до системот за пренос на природен гас;
 - истражувачки труд за сертификација на Оператор на системот за пренос на природен гас и регулаторен речник за природен гас;
 - пристап на трети страни до складишта со природен гас: од страна на оператори за складирање, корисници на складишта и сите други;
 - статус на земјите членки во однос на водородот и биогаз, технички барања за преземање водород во системот за пренос, итн;
 - сертификати за потекло за водород и биогаз;
 - регулаторни практики во однос на пренамена на системите за пренос на водород, реинвестирање и отпишување на основни средства;
 - законодавство, механизми и искуство во обезбедувањето сигурно снабдување со природен гас кај земјите-членки;
 - дизајн на тарифи и нивна алокација по категорија на потрошувачи.

Во текот на 2023 година се одржаа четири состаноци на овој комитет, од кои три виртуелни на 25 јануари, 29 февруари и 19 јуни и еден со физичко присуство на 11 октомври.

- Комитет за обновлива енергија:
 - предизвици за стабилноста на електроенергетскиот систем во процесот на интеграција на обновливите извори на енергија;
 - гаранции за потекло за електрична енергија, гас, греење/ладење;
 - потрошувачи – производители;
 - Е-мобилност;
 - водород: европска стратегија и напредок;
 - поттикнување на мали приватни проекти за обновливи извори на енергија и јавна поддршка за обновливи извори на локално ниво;
 - шеми за поддршка: детален преглед на постојните мерки.

Во текот на 2023 година се одржаа два виртуелни состаноци на овој комитет и тоа на 9 февруари и 22 јуни и два состаноци со физичко присуство на 27 април во Варшава и 11 октомври во Будимпешта.

- Работна група за заштита на потрошувачи:
 - разгледување на претставки и жалби како мерка за заштита на потрошувачите;

- спорови на потрошувачите во време на енергетска криза;
- можни алатки за ублажување на ефектите од енергетската криза преку активно вклучување на потрошувачите;
- правила за склучување на договори на пазарот на мало и ценовната нестабилност на енергијата;
- договори за динамични цена;
- новини на енергетските пазари (потрошувачи - производители, енергетски заедници, трговија и споделување на енергија).

Во текот на 2023 година се одржаа три состаноци на оваа работна група и тоа на: 24 јануари (виртуелен), 12 јуни (виртуелен) и 9 ноември во Виена.

9.3 ЕВРОПСКИ РЕГУЛАТОРИ ЗА ВОДА (WAREG)

Регулаторната комисија за енергетика во текот на 2023 година, како полноправен член, учествуваше во работата на Асоцијацијата на европските регулатори за вода (European Water Regulators – WAREG).

Асоцијацијата на европските регулатори започна со активности во април 2014 година. По одржаните средби и координативни состаноци помеѓу регулаторните тела иницијатори на оваа платформа, во декември 2017 година WAREG се регистрира и доби својство на правен субјект со седиште во Милано, Италија, како асоцијација за соработка на независните регулатори за вода во Европа.

Асоцијацијата, чија мисија е соработката помеѓу регулаторните тела за вода во Европа, има за цел хармонизација на разликите во националните рамки за регулација и идентификување на потребата од заеднички напори за решавање на заедничките предизвици, како и воспоставување на стабилна основа за регулирање на водните услуги во Европа.

Преку Асоцијацијата на европските регулатори за вода, регулаторните тела коишто се членки и набљудувачи на истата, имаат потреба од реализација на следните цели:

- размена на заеднички практики, информации, заеднички анализи и споредби на постојните модели за определување на перформансите на водоводните претпријатија;
- организирање на специјализирани обуки, техничка помош и размена на искуства;
- промовирање на најдобрите практики и стабилна регулација на секторот за вода на европско ниво; и
- промовирање на активностите за соработка со цел анализа на одржливоста на услугите, можноста за соодветни инвестиции во инфраструктурата, стандарди за квалитет на услугите и заштита на потрошувачите.

Регулаторната комисија за енергетика како полноправен член, во текот на 2023 година учествуваше на три состаноци организирани од Асоцијацијата на европските регулатори за вода и тоа:

- 27. Генерално собрание на WAREG (Лисабон, Португалија);
- 28. Генерално собрание на WAREG (Приштина, Косово); и

- 29. Генерално собрание на WAREG (Будва, Црна Гора).

- Работна група за индикатори на успешноста (WG KPIs)

Во рамките на Асоцијацијата на европските регулатори за вода функционира и работната група за индикатори на успешноста која како цел го има идентификувањето на регулаторните практики и модели преку кои се дефинираат клучните индикатори на успешноста користени од страна на членовите на WAREG. Целта на функционирањето на оваа работна група е вршење на споредбени анализи на индикаторите за успешност на работењето на давателите на водни услуги и усогласување на регулаторните цели и практики. Притоа, како резултат на активната соработка и размена на информации и податоци кон крајот на 2023 година на ниво на WAREG беше изготвен и Извештај со информации за регулаторните практики и модели преку кои се дефинираат клучните индикатори на успешноста. Во истиот се опфатени информации и податоци околу употребата на индикаторите за успешност во процесот на регулација на водните услуги и во Република Северна Македонија.

Преку периодични состаноци, внатрешни дискусии за најдобрите практики и студии на разни случаи, земјите членки ги оценуваат областите каде што се потребни подобрувања и нови пристапи. Користејќи ја оваа можност, се собира искуство од членовите и се создава можност за формирање на сеопфатна и ажурирана база на податоци како основа на информации за перформансите на водниот сектор во Европа.

Претставници на Регулаторната комисија за енергетика во текот на 2023 година учествуваа во неколку виртуелни состаноци во рамките на оваа работна група и со тоа дадоа свој придонес во градењето на базата на податоци на Европскиот воден сектор.

- Програма за размена на знаења (KEP) проект

На 20 септември 2022 година, Комитетот на ЦЕИ преку Програма за размена на знаења (KEP) одобри кофинансирање на проектот „Проценка на ефективноста и достапноста на методологиите за утврдување на тарифи за покривање на трошоците за вода за пиење и отпадни води во Западен Балкан“ која беше организирана во соработка со Асоцијацијата на европски регулатори за вода WAREG.

Во периодот март 2023 година - февруари 2024 година, преку проектот KEP беа пренесени знаења и искуства на високи претставници на националните регулатори за вода на Албанија, Црна Гора и Северна Македонија, со цел зголемување на ефикасноста на нивните надлежности за утврдување тарифи и поддржување на нивните соодветни национални стратегии во имплементирање на правото на ЕУ за вода, со фокус на европските директиви за вода за пиење и третман на урбани отпадни води.

Во рамките на проектот и согласно предвидената динамика на активности беа организирани следните работни состаноци, во кои претставници на Регулаторната комисија за енергетика дадоа придонес преку нивно активно учество:

- Воведен состанок (Брисел, Белгија);
- Прв работен состанок (Будва, Црна Гора);
- Втор работен состанок (Скопје, Северна Македонија); и
- Последен заклучен состанок (Брисел, Белгија).

9.4 АГЕНЦИЈА ЗА СОРАБОТКА НА ЕНЕРГЕТСКИТЕ РЕГУЛАТОРИ (ACER)

Регулаторната комисија за енергетика од 2022 година е набљудувач во Работната група за електрична енергија на Агенцијата за соработка на енергетските регулатори (Agency for the Cooperation of Energy Regulators - ACER).

Во текот на 2023 година се одржаа осум состаноци на Работната група за електрична енергија на коишто претставник од Регулаторната комисија за енергетика учествуваше по електронски пат. На состаноците се дискутираше за повеќе теми, од кои како најважни се издвои прашања за сигурност во снабдувањето, понатамошна интеграција на пазарите на електрична енергија, развој на пазарот за балансирање и учество на платформите за набавка на капацитет, интеграција на обновливите извори на енергија, координирано доделување на прекугранични преносни капацитети и друго.

9.5 СОВЕТ НА ЕВРОПСКИТЕ РЕГУЛАТОРИ ЗА ЕНЕРГЕТИКА (CEER)

Регулаторната комисија за енергетика учествува како набљудувач во работата на Советот на европските регулатори за енергетика (Council of European Energy Regulators - CEER) со седиште во Брисел, Белгија.

Советот на европските регулатори за енергетика е основан во 2000 година со седиште во Брисел, Белгија, како асоцијација за соработка на независните регулатори за енергетика во Европа. Во CEER учествуваат 39 регулаторни тела, од кои 30 со статус на членки (Австрија, Белгија, Бугарија, Хрватска, Кипар, Чешка, Данска, Естонија, Финска, Франција, Германија, Грција, Унгарија, Исланд, Ирска, Италија, Латвија, Литванија, Луксембург, Малта, Холандија, Норвешка, Полска, Португалија, Романија, Словенија, Словачка, Шпанија, Шведска и Велика Британија), додека 9 земји (Албанија, Босна и Херцеговина, Грузија, Косово, Молдавија, Црна Гора, Северна Македонија, Србија и Швајцарија) имаат статус на набљудувач.

Советот на европските регулатори за енергетика се состои од Генерално собрание, Одбор на директори, шест главни работни групи и повеќе други тематски подгрупи. Со учеството во оваа асоцијација, Регулаторната комисија за енергетика се стекнува со значајно искуство за практична имплементација на Третиот пакет на законодавството за внатрешен пазар на енергија и предизвиците со кои се сретнуваат земјите членки на Европската Унија во создавањето на единствен, конкурентен, ефикасен и одржлив внатрешен пазар на енергија во Европската Унија, како и со новите пакети на европско законодавство.

Во текот на 2023 година Регулаторната комисија за енергетика учествуваше со свој придонес во подготовка на Извештајот за загуби за електрична енергија, Извештајот на CEER за регулаторна рамка за регулација, како и Извештајот на CEER за обновливи извори на енергија со и без механизми за поддршка.

9.6 АСОЦИЈАЦИЈА НА МЕДИТЕРАНСКИ РЕГУЛАТОРИ ЗА ЕНЕРГЕТИКА (MEDREG)

Регулаторната комисија за енергетика стана полноправен член на Асоцијацијата на медитеранските регулатори за енергетика (Mediterranean Energy Regulators - MEDREG). На 35-тото генерално собрание на MEDREG кое се одржа на 15 јуни 2023

година во Родос, Грција, беше донесена одлука за влез на Регулаторната комисија за енергетика во меѓународната енергетска асоцијација.

MEDREG обединува 28 енергетски регулатори од 23 земји, опфаќајќи ја Европската унија (ЕУ), Балканот и регионот МЕНА: Албанија, Алжир, Босна и Херцеговина, Хрватска, Кипар, Египет, Франција, Грција, Израел, Италија, Јордан, Либан, Либија, Малта, Црна Гора, Мароко, Северна Македонија, Палестинската управа, Португалија, Словенија, Шпанија, Тунис и Турција.

Во рамките на MEDREG функционира генерално собрание и пет работни групи (Работна група за гас, Работна група за обновливи извори на енергија, Работна група за потрошувачи, Работна група за електрична енергија и Институционална работна група) во рамки на кои започнувајќи од 2024 година, Регулаторната комисија за енергетика има свои претставници.

Претседателот на Регулаторната комисија за енергетика учествуваше на 36-тото Генерално собрание на MEDREG, кое се одржа на 5 декември 2024 година во Валета, Малта.

9.7 ЕВРОПСКИ ИНТЕГРАЦИИ

Регулаторната комисија за енергетика со својата работа значајно придонесува во исполнувањето на преземените обврски во процесот на пристапување на Република Северна Македонија кон Европската Унија.

Регулаторната комисија за енергетика учествуваше со свои презентации на билатералниот состанок помеѓу Република Северна Македонија и Европската комисија којшто се одржа во Брисел на 14-15 септември 2023 година.

Во согласност со Одлуката за формирање на работни групи за подготовка на Националната програма за усвојување на правото на Европската Унија и подготовка на преговарачките позиции за преговори за членство во Европската унија (НПАА), Регулаторната комисија за енергетика учествува во работната група за поглавје 3.15 Енергетика и го подготвува делот за подрачјето 3.15.2 Внатрешен пазар на енергија.

Регулаторната комисија за енергетика изработуваше квартални и полугодишни извештаи за преземените активности во внатрешниот пазар на енергија и обновливи извори на енергија, и истите ги доставуваше до Секретаријатот за европски прашања, за потребите на редовно известување до Европската комисија, како и за потребите на Извештајот за напредокот за 2023 година на државата во подготовките за членство во Европската Унија.

9.8 БАЛКАНСКИ СОВЕТОДАВЕН ФОРУМ (BAF)

Регулаторната комисија за енергетика, заедно со регулаторните тела од Грција (RAEWW), Бугарија (EWRC), Србија (AERS) и Црна Гора (REGAGEN), во септември 2018 година, во Солун, Република Грција, го потпиша Договорот за основање на Постојан советодавен форум на регулаторните тела од балканските земји (BAF).

Целта на основањето на BAF е да овозможи поблиска соработка, размена на искуства и знаења, како и можно градење заеднички ставови и позиции на членките за

различни регулаторни прашања во доменот на електричната енергија, природниот гас и водните услуги.

9.9 ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА ПРОЕКТИ И УЧЕСТВО НА ДРУГИ НАСТАНИ

VIII Светски форум за енергетска регулација (VIII WORLD FORUM ON ENERGY REGULATION)

Светскиот форум за енергетска регулација (WFER) е водечка меѓународна конференција од областа на регулација на енергетскиот сектор и се одржува на секои три години. WFER обединува клучни играчи во енергетската индустрија, носители на одлуки на високо ниво, академици и регулатори од целиот свет вклучени во стратешки енергетски дискусии за различни регулаторни прашања.

Форумот се одржува во рамките на Меѓународната конфедерација на енергетски регулатори (ICER) во која членуваат 14 регионални и национални организации со повеќе од 200 регулаторни тела од целиот свет и претставува доброволна рамка за соработка меѓу енергетските регулатори, која има за цел да помогне во подобрувањето на дизајнот и спроведувањето на јавните политики во енергетскиот сектор преку размена на информации и најдобри практики.

Домаќин на VIII Светски форум за енергетска регулација кој во 2023 година се одржа во Лима, Перу, беше Osinergmin, регулаторот за инвестиции во енергетика и рударство на Перу.

На покана на NARUC, претседателот на Регулаторната комисија за енергетика, Марко Бислимоски беше панелист на тема „Поврзување и интеграција во насока на поддржување на регионалните енергетски пазари“ на која се разговараше за зајакнување на регулаторните мерки и проекти за развој на регионалните енергетски пазари.

Членот на Регулаторната комисија за енергетика, Андријана Нелкова-Чучук и член на претседателството на ERRA, ја претставуваше ERRA на 59-тиот состанок на Управувачкиот комитет на ICER, на состанокот на асоцијациите од пазарите во развој, членки на ERRA и беше панелист на тема „Динамиката на меѓу зависноста на водната и енергетската регулација“ на која се разговараше за искуствата и предизвиците на мулти секторските регулатори во насока на креирање на соодветни регулаторни рамки за секој сектор одделно и воспоставување на конзистентна економска регулација.

Соработка со NARUC (Асоцијацијата на регулаторите на САД - National Association of Regulatory Utility Commissioners)

Соработката со NARUC во текот на 2023 година успешно продолжи и во рамки на проектот за сајбер-безбедност во енергетските системи, при што претставници на Регулаторната комисија за енергетика учествуваа на бројни онлајн работилници во рамки на овој проект. Во јуни 2023 година Регулаторна комисија за енергетика ги донесе првите Правила за сајбер безбедност во секторот за електрична енергија. Со овие Правила за сајбер безбедност се пропишаа обврските за обезбедување сајбер безбедност, како и техничките и организациските услови кои енергетските компании во секторот за електрична енергија треба да ги спроведуваат и исполнуваат.

Во 2023 година се спроведе дел од проектот Спојување на пазарите на електрична енергија помеѓу Албанија, Косово, Северна Македонија и Грција за што во ноември 2023 година се потпиша Меморандум за разбирање за поврзување на пазарите ден однапред во Југоисточна Европа помеѓу регулаторните тела, операторите на електропреносните системи и берзите на електрична енергија на Грција, Северна Македонија, Албанија и Косово.

Со Меморандумот за разбирање се формираше Група за имплементација составена од регулаторните тела, како и работна група исто така составена од регулаторните тела. Претставници на Регулаторната комисија за енергетика учествуваат во работата на овие две групи.

Во 2023 година продолжи со спроведување регионалниот проект на НАРУК за изработка на проценка за регионална адекватност на ресурсите каде што главни носители се операторите на електропреносните системи од регионот. Исто така продолжија активностите со одговор на потрошувачката (demand side response) преку организирање на виртуелни презентации.

Во 2023 година продолжи со имплементација проектот за напредување на жени лидери во енергетиката преку менторската програма, каде што помеѓу менторите регулатори од Соединетите Американски Држави, ментор беше и членот на Регулаторната комисија за енергетика, Андријана Нелкова-Чучук. Исто така, во Скопје од 23-27 јануари 2023 година се одржа и обука со цел жените како лидери да изградат сеопфатен сет на вештини кои ќе придонесат за севкупната лидерска способност на жената, како и зајакнување на нивното залагање за сопствен напредок во кариерата.

Претставници на Регулаторна комисија за енергетика присуствуваа и на обуките за несвесна пристрасност, кои беа организирани со цел да се даде фокус на стратегиите за препознавање, надминување и ублажување на несвесната пристрасност на работното место, како и промовирање на поинклузивна и рамноправна работна средина.

Балканско училиште за енергетика (Balkan Energy School - BES)

Балканското училиште за енергетика (Balkan Energy School - BES) е непрофитна асоцијација основана во 2022 година со седиште во Милано во ARERA, италијанската регулаторна комисија за енергетика, мрежи и животна средина. Целта на ова здружение е да промовира дебата и размена на знаења од областа на енергетиката со посебен осврт на развојот на пазарот, неговото регулирање и интеграција, земајќи ги предвид и новите параметри за одржливост. Членови на BES се регулаторните тела на Албанија, Босна и Херцеговина, Грција, Италија, Црна Гора и Северна Македонија, додека регулаторното тело од Србија сеуште има статус на набљудувач.

Во рамки на BES беа спроведени семинари во март, мај, септември и ноември 2023 година. Овие семинари беа предвидени со Програмата за работа на Балканската енергетска школа за 2023 година и во неа беше утврден нивниот опфат. Семинарите се структурирани околу две главни теми: новиот пакет за електрична енергија и новиот дизајн на пазарот на Европската унија и Енергетската заедница. Овие теми беа разработени преку серија семинари кои покриваат различни поттеми како што се имплементацијата на регулативите CASM и FCA, балансирање на електрична енергија и формирање на цени на пазарите на гас и електрична енергија.

Првиот BES семинар беше организиран во Тирана на 30 март 2023 година. Семинарот беше посветен на споделување на искуствата од работењето на албанската берза за електрична енергија, ALPEX, и ризиците поврзани со „go-live“ на берзата.

Вториот BES семинар беше организиран онлајн на 29-30 мај 2023 година и беше посветен на дискусија за тековниот дизајн на балансирањето на електричната енергија, неговата споредба и интеракциите со пазарите за ден-однапред и во текот на денот. Семинарот беше организиран како дел од проектот КЕП насловен „Поддршка на албанското регулаторно тело за подобрување на ефикасноста на пазарот на електрична енергија на големо“.

На 19 јули 2023 година онлајн беше одржано второ собрание на BES. Како точки на разгледување и одлучување беа Правилата за внатрешна организација и буџетот на BES. Воедно, во текот на овој состанок беа дискутирани сите тековни и наредни проекти, како и агендата на наредниот, односно третиот BES семинар.

Третиот BES семинар беше организиран како дел од Меѓународниот саем во Солун на 13-14 септември 2023 година. Слично како и претходните семинари, овој настан беше спроведен во рамките на проектот КЕП насловен „Поддршка на албанското регулаторно тело за подобрување на ефикасноста на пазарот на електрична енергија на големо.“ Примарниот фокус на овој семинар беше имплементацијата на релевантните одредби од регулативата на FCA и други сродни прашања.

На 9 и 13 октомври 2023 година беше одржан онлајн состанок со BES, при што беа разгледани Финансиските правила на BES.

Четвртиот BES семинар се одржа во Рим на 30 ноември 2023 година. Семинарот опфати низа клучни теми поврзани со пазарното спојување и енергетската интеграција.

На 13 декември 2023 година се одржа третото собрание на BES на кое се одлучуваше за Финансиските правила, Работната програма за 2024 година, како и буџетот на BES за 2024 година.

ФИНАНСИСКО РАБОТЕЊЕ

2023 година

X. ФИНАНСИСКО РАБОТЕЊЕ

Согласно член 35, став 1, од Законот за енергетика, Регулаторната комисија за енергетика се финансира од сопствени извори на средства обезбедени преку:

- наплата на надоместок за издавање на лиценци за вршење на енергетски дејности, односно за упис во регистарот на странски трговци и снабдувачи со електрична енергија и природен гас коишто можат да вршат дејност во Република Северна Македонија;
- надоместоци од постапката за утврдување на тарифи за водни услуги, односно регулаторна тарифа за водни услуги;
- наплата на годишен надоместок од носителите на лиценци за вршење енергетски дејности и странските друштва коишто вршат енергетска дејност во Република Северна Македонија и
- посебен годишен надоместок утврден како процент на зафаќање од годишниот приход на давателите на водни услуги, остварен од давањето на водните услуги.

Надоместокот од вкупниот годишен приход од носителите на лиценци за вршење на енергетска дејност и од годишниот приход на давателите на водни услуги, остварен од давањето на водните услуги, изнесува 0,0453%, што е во согласност со Одлуката број бр.08-3251/1 од 14 јуни 2023 година донесена од Собранието на Република Северна Македонија („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 126/23).

10.1 ФИНАНСИСКИ РЕЗУЛТАТИ ОД РАБОТЕЊЕТО

Регулаторната комисија за енергетика ја води сметководствената евиденција во согласност со Законот за сметководството за непрофитните организации, Правилникот за сметководството на непрофитните организации, Правилникот за сметковниот план и билансите на непрофитните организации и Правилникот за содржината на одделни сметки во сметководствен план на непрофитните организации.

Признавањето на приходите и расходите на непрофитните организации се спроведува според сметководствено начело на модифицирано настанување на деловните промени, односно трансакции.

Сметководственото начело на модифицирано настанување на деловните промени, односно трансакции, значи дека приходите се признаваат во пресметковниот период во којшто настанале според критериумот на мерливост и расположливост. Приходите се мерливи кога можат да се искажат вредносно. Приходите се расположливи кога се остварени во пресметковниот период или во рок од 30 дена по истекот на пресметковниот период, под услов приходите да се однесуваат на пресметковниот период и да служат за покритие на обврските од тој пресметковен период.

Сметководственото начело на модифицирано настанување на деловните промени, односно трансакции, значи расходите да се признаваат во пресметковниот период во којшто настанале или во рок од 30 дена по истекот на пресметковниот период, под услов обврската за плаќање да настанала во тој пресметковен период.

10.1.1 ПРИХОДИ

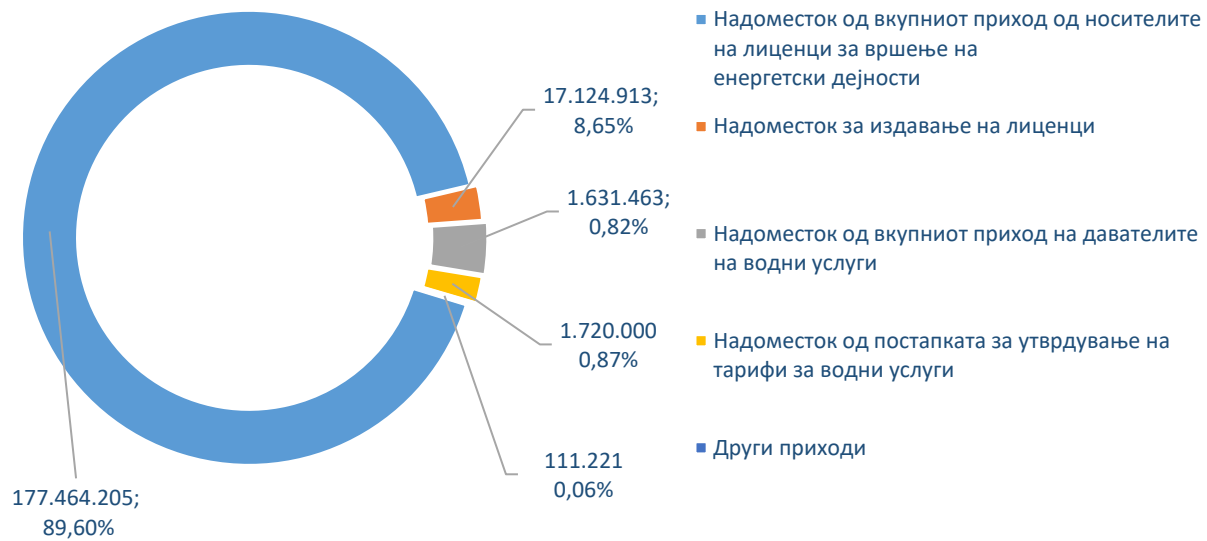
Вкупните наплатени приходи на Регулаторната комисија за енергетика за периодот 01. 01.2023– 31.12.2023 година изнесуваат 198.051.802 денари (Табела 10.1), при што:

- 177.464.205 денари или 89,60% од вкупните приходи се од наплатениот надоместок на носителите на лиценци што вршат енергетски дејности,
- 1.631.463 денари или 0,82% од вкупните приходи се од наплатениот надоместок на давателите на водни услуги,
- 17.124.913 денари или 8,65% се наплатени приходи од издавање на лиценци,
- 1.720.000 денари или 0,87% се наплатени приходи од постапката за утврдување на тарифи за водни услуги и
- 111.221 денари или 0,06% се наплатени приходи по други основи (по основ на камата од редовно работење, по судски одлуки, курсни разлики и сл.)

Табела 10.1 Преглед на остварени приходи од работењето на Регулаторната комисија за енергетика за 2023 година

Р.бр	ПРИХОДИ	2023 Година	
		Наплатено (Денари)	Процент на учество во вкупните приходи (%)
I.	Вкупни приходи од работењето (I.1. + I.2.)	198.051.802	100,00
I.1.	Приходи од наплатен надоместок на носителите на лиценци кои вршат енергетски дејности, надоместок за издавање лиценци, надоместок кој го плаќаат давателите на водни услуги и надоместок од постапката за утврдување на тарифи на водни услуги (I.1.1 + I.1.2 + I.1.3 + I.1.4)	197.940.581	99,94
I.1.1	Надоместок од вкупниот приход од носителите на лиценци за вршење на енергетски дејности	177.464.205	89,60
I.1.2	Надоместок за издавање на лиценци	17.124.913	8,65
I.1.3	Надоместок на даватели на водни услуги	1.631.463	0,82
I.1.4	Надоместок од постапката за утврдување на тарифи за водни услуги	1.720.000	0,87
I.2	Други приходи (камата од редовно работење, по судски одлуки, курсни разлики и др.)	111.221	0,06

На Графиконот 10.1 прикажана е структурата на остварените приходи во 2023 година.

Графикон 10.1 Структура на остварени приходи во 2023 година

Во согласност со Законот за енергетика* и Правилникот за сметковниот план и билансите на непрофитните организации, вишокот на приходи се пренесува во наредната година.

10.1.2 РАСХОДИ

За остварување на надлежностите од Законот за енергетика* и Законот за утврдување на цени на водните услуги, Регулаторната комисија за енергетика во 2023 година има реализирано расходи во износ од 88.330.151 денари. Реализираните расходи се за 14,43% помали од планираните (Табела 10.2), поради начинот на работење, објективното и рационално управување со расположливите средства како резултат на ефикасно и ефективно работење на Регулаторната комисија за енергетика.

Табела 10.2 Преглед на планирани и остварени расходи од работењето на Регулаторната комисија за енергетика за 2023 година

Р.бр	РАСХОДИ	2023 Година		
		Одобрено со планот (денари)	Реализирано (денари)	Остварено/планирано (%)
I.1	МАТЕРИЈАЛНИ РАСХОДИ, УСЛУГИ И АМОРТИЗАЦИЈА.	21.086.100	16.261.145	77,12
1.	Потрошени материјали	916.700	628.677	68,58
2.	Трошоци за енергија	3.487.500	1.667.202	47,81
3.	Други услуги и инвестиционо	6.952.900	5.847.998	84,11
4.	Превоз-транспортни услуги	5.550.000	4.820.481	86,86
5.	Трошоци за репрезентација	2.260.000	2.259.801	99,99
6.	Наемнини	409.000	408.865	99,97

Р.бр	РАСХОДИ	2023 Година		
		Одобрено со планот (денари)	Реализирано (денари)	Остварено/ планирано (%)
7.	Други материјални расходи	1.510.000	628.121	41,60
I.2	ДРУГИ РАСХОДИ	12.916.500	10.761.620	83,32
8.	Провизија за платен промет	130.000	127.959	98,43
9.	Трошоци за осигурување	600.000	262.484	43,75
10.	Дневници за службени патување во земја и странство	4.590.100	4.503.789	98,12
11.	Надоместок за трошоци на работници и граѓани	2.380.000	2.362.272	99,26
12.	Членарини	1.310.000	732.501	55,92
13.	Интелектуални и други услуги (негативни курсни разлики)	3.906.400	2.772.615	70,98
14.	Други непредвидени расходи	0	0	0,00
I.3	КАПИТАЛНИ И ДРУГИ СРЕДСТВА	2.850.000	2.178.435	76,44
15.	Средства за градежни материјали	0	0	0,00
16.	Средства за АОП опрема, софтвер и софтверски лиценци	2.250.000	2.178.435	96,82
17.	Набавка на моторни возила	0	0	0,00
18.	Набавка на мебел	400.000	0	0,00
19.	Набавка на останата опрема	200.000	0	0,00
I.4	ПЛАТИ И НАДОМЕСТОЦИ НА ПЛАТИ	66.367.260	59.128.951	89,09
II.	ВКУПНИ РАСХОДИ (I.1+ I.2+ I.3+ I.4)	103.219.860	88.330.151	85,57

Намената за која се искористени средствата по соодветни категории на трошоци е следна:

- потрошени материјали се однесува на потрошени канцелариски материјали, средства за чистење и одржување, останати потрошни материјали и потрошени средства за набавка на ситен инвентар и авто гуми;
- трошоци за енергија се однесува на потрошените средства за електрична енергија и гориво;
- други услуги се однесува на потрошените средства: за инвестициско одржување на основните и транспортните средства, огласување, фотокопирање, печатење, комунална хигиена, за одржување софтвер (адаптивно одржување на веб-страница), архивско и книговодствено работење и објава на акти во „Службен весник“ слично;

- превозни-транспортни услуги се однесува на потрошените средства за телефонски услуги, поштенски услуги, интернет услуги и претплата на Platts,
- трошоци за репрезентација;
- трошоци за наемнини се однесува на направени трошоци по основ на закуп за користење на изнајмена опрема;
- други материјални расходи се однесува за следните трошоци: за стручна литература, семинари, за регистрација на возилата, соработка со регионални тела и сл.;
- трошоци за осигурување се однесува на трошоци направени за осигурување на административната зграда, основните и транспортните средства, патничкото осигурување за вработените, колективно осигурување на вработени и животното осигурување;
- дневници за службено патување во земјата и странство се однесува на направените трошоци за дневници за службено патување во земјата и странство, за превоз, ноќевање, паркинг-патарини, и слично;
- трошоци за вработени се однесува на трошоците направени за исплата на регрес за вработените, отпремнина за одење во пензија, јубилејна награда и други надоместоци согласно со Колективниот договор на Регулаторната комисија за енергетика;
- трошоци за членарини се однесува на направени трошоци за членарини во ERRR, CEER, WAREG и MAKO CIGRE;
- трошоци за интелектуални и други услуги се однесува на направени трошоци за адвокатски, нотарски услуги, авторски хонорари, договори за дело, консултантски услуги, како и други интелектуални услуги;
- други расходи се однесува на трошоците направени по основ на курсни разлики, задолжителен систематски преглед на вработени и слично;
- капитални и други средства се однесува на трошоците за набавка на опрема за автоматска обработка на податоци, канцелариски мебел, лиценци и останата опрема неопходна за работењето на Регулаторната комисија за енергетика и
- трошоци плати и надоместоци на плати се однесува на трошоци направени за плати и надоместоци на плати за вработените во Регулаторната комисија за енергетика.

Во Прилозите 12.6 и 12.7 се дадени Билансот на приходите и расходите за периодот 01.01.2023 - 31. 12.2023 година и Билансот на состојба од 31.12.2023 година.

АКТИВНОСТИ ВО 2024 ГОДИНА

XI. АКТИВНОСТИ ВО 2024 ГОДИНА

Во 2024 година Регулаторната комисија за енергетика продолжува во полн капацитет и со користење на новите ИТ-алатки професионално да ги исполнува своите законски надлежности, да работи на унапредување на регулаторната рамка од аспект на транспарентност, еднаквост и недискриминација на учесниците на пазарите на енергија, што ќе придонесе и за унапредување на услугите и понудите кон крајните корисници, односно потрошувачите.

Регулаторната комисија за енергетика, во делот на електричната енергија во 2024 година, ќе продолжи да ги следи состојбите на пазарот на електрична енергија во Република Северна Македонија, пред сè во поглед на транспарентно работење на учесниците на пазарот на електрична енергија, заштита на потрошувачите од аспект на остварување на нивните права при снабдувањето со електрична енергија и квалитетна и континуирана испорака на електрична енергија преку електропреносната и електродистрибутивните мрежи, а особено:

- ќе го следи функционирањето на електроенергетскиот систем од аспект на сигурност во снабдувањето, односно неговата можност да обезбеди рамнотежа помеѓу снабдувањето и потребите од електрична енергија;
- ќе работи на издавање, менување, продолжување на лиценци за вршење на енергетски дејности од електрична енергија, пред сè за производство на електрична енергија, трговија и снабдување со електрична енергија;
- ќе донесува одлуки за регулиран максимален приход и тарифи за регулираните енергетските дејности;
- во доменот на регулаторните прашања ќе се работи на можно спојување на ден однапред на пазарите на електрична енергија со соседните земји членки на Европската Унија и другите соседни земји;
- ќе ја следи примената на подзаконските акти и доколку е потребно ќе се предлагаат соодветни измени;
- ќе спроведува постапки за одобрување на акти на операторите на соодветните системи коишто произлегуваат од Законот за енергетика*;
- по влегувањето во сила на најавениот нов Закон за енергетика, во текот на 2024 година ќе се работи и на донесување на соодветната подзаконска регулатива.

Главниот фокус во областа на природниот гас во текот на 2024 година се очекува да биде финализирање на постапката за сертификација на операторот за пренос на природен гас, спроведување на тендерот за секундарна гасификација на Република Северна Македонија, донесување на одлуки за регулиран максимален приход и тарифи за регулираните енергетските дејности, спроведување на постапки за одобрување на акти на операторите на соодветните системи коишто произлегуваат од Законот за енергетика*, следење на примената на подзаконските акти и доколку е потребно ќе се предлагаат соодветни измени, како и подготвување на соодветната подзаконска регулатива по влегувањето во сила на новиот Закон за енергетика*.

Во областа на топлинската енергија во текот на 2024 година, Регулаторната комисија за енергетика:

- ќе продолжи активно да го следи пазарот на топлинска енергија со цел заштита на потрошувачите заради квалитетно и навремено снабдување со топлинска енергија;
- ќе донесува одлуки за регулиран максимален приход и тарифи за регулираните енергетските дејности;
- ќе го следи исполнувањето на обврските кои произлегуваат од издадените лиценци од областа на топлинската енергија;
- ќе ја следи примената на подзаконските акти и доколку е потребно ќе се предлагаат соодветни измени;
- спроведување на постапки за одобрување на акти на операторите на соодветните системи коишто произлегуваат од Законот за енергетика;
- ќе ја подготвува соодветната подзаконска регулатива по влегувањето во сила на новиот Закон за енергетика*;
- ќе постапува по претставки, приговори и разрешување на спорови од областа на топлинска енергија.

Во областа на суровата нафта, нафтените деривати и горивата за транспорт во текот на 2024 година, Регулаторната комисија за енергетика:

- ќе продолжи активно да го следи пазарот со нафта и нафтени деривати, од аспект на сигурност во снабдувањето, односно неговата можност да обезбеди рамнотежа помеѓу снабдувањето и потребите од нафтени деривати и горива за транспорт;
- ќе донесува одлуки за највисоки малопродажни цени на нафтени деривати;
- ќе работи на постапките на издавање, менување, продолжување на лиценци за вршење на енергетски дејности од областа на суровата нафта, нафтените деривати и горивата за транспорт;
- ќе го следи исполнувањето на обврските кои произлегуваат од издадените лиценци од областа на суровата нафта, нафтените деривати и горивата за транспорт,
- ќе ја подготвува соодветната подзаконска регулатива по влегувањето во сила на новиот Закон за енергетика*.

Регулаторната комисија за енергетика ќе продолжи со спроведувањето на активностите кои се извршуваат во согласност со Законот за утврдување на цените на водните услуги. Клучните активности во 2024 година ќе бидат во насока на следење на примената на цените за водни услуги и усогласеноста на примената на тарифите за водни услуги со спроведувањето на бизнис-плановите на давателите на водни услуги донесени за третиот регулиран период 2024-2026 година за давателите на водни услуги на подрачја поголеми од 10.000 еквивалент жители, како и за вториот регулиран период 2022-2024 година за давателите на водни услуги на подрачја помали од 10.000 еквивалент жители. Исто така, во согласност со одредбите од Законот за утврдување на цените на водните услуги во текот на 2024 година ќе почнат постапките за утврдување на тарифи за водни услуги за третиот регулиран период 2025-2027 година за давателите на водни услуги на подрачја помали од 10.000 еквивалент жители.

Во 2024 година Регулаторната комисија за енергетика ќе продолжи активно да ги спроведува сите законски надлежности со насока на:

- овозможување конкурентни, стабилни и одржливи пазари на енергија во Република Северна Македонија и нивно вклучување во регионалните и

меѓународните пазари на енергија во соработка со институциите на Енергетската заедница, а особено со Одборот на регулатори на Енергетската заедница и регулаторните тела на другите договорни страни и учесници во Енергетската заедница;

- отстранување на ограничувањата во трговијата со електрична енергија и природен гас, вклучително и соодветни прекугранични преносни капацитети за покривање на побарувачката и олеснување на тековите на електрична енергија и природен гас во Енергетската заедница;
- развој на сигурни, доверливи и конкурентни енергетски системи ориентирани кон потрошувачите, со што е можно помал трошок;
- оптимизирање на употребата на електричната енергија и природниот гас од страна на друштвата за електрична енергија, природен гас и топлинска енергија заради унапредување на енергетската ефикасност преку обезбедување на услуги за управување со енергијата, воведување на напредни системи за мерење, како и паметни мрежи;
- олеснување на пристапот за нови учесници на пазарите на енергија и за енергија произведена од обновливи извори на енергија;
- соодветни краткорочни и долгорочни олеснувања на операторите и на корисниците на системите за пренос и дистрибуција заради зголемување на ефикасноста на системите и забрзување на интеграцијата на пазарите;
- заштита на потрошувачите и унапредување на ефективната конкуренција, со цел потрошувачите да имаат корист од ефикасното и конкурентното функционирање на пазарите на енергија во државата;
- вршење на надзор над исполнетоста на условите, правата и обврските на вршителите на регулирани енергетски дејности кои се утврдени со Законот за енергетика* и подзаконските акти донесени врз основа на овој закон;
- достигнување на високи стандарди во исполнување на обврската на јавната и/или универзалната услуга во снабдувањето со електрична енергија, природен гас и топлинска енергија и придонесување при заштитата на ранливите потрошувачи;
- мониторинг над работењето и исполнувањето на законските обврски на вршителите на енергетски дејности според рокови и динамика утврдени во Законот за енергетика* и подзаконските акти донесени врз основа на овој закон;
- континуирана изработка на правилници, одлуки, заклучоци, упатства и други општи и посебни правни акти кои ги донесува Регулаторната комисија за енергетика;
- континуирано одржување на главни и подготвителни седници, официјални средби и настани;
- управување со човечките ресурси, донесување на годишен план за вработување и извештај на реализација на истиот, план за генерички обуки и извештај од реализација на истиот;
- изработка на план за јавни набавки и следење на неговата реализација;
- следење на финансискиот план за тековната година и изготвување на периодични извештаи за реализацијата на истиот;
- подготвување на фактури за надоместокот согласно член 35 од законот за енергетика;

- спроведување на постапки за доброволна и присилна наплата на ненаплатени побарувања;
- изготвување и донесување на предлог финансиски план во согласност со одредбите од член 35 од Законот за енергетика*;
- реализација на барањата на информациите од јавен карактер согласно Законот за слободен пристап на информации од јавен карактер и
- водење на сметководствена евиденција.

Во областа на информатичка технологија во 2024 година се планираат следните активности:

- поврзување на дел од информатичките системи во Регулаторната комисија за енергетика со Националната платформа за интероперабилност и Националниот Портал за е-услуги, со цел услугите кои ги нудиме да бидат достапни за друштвата и граѓаните;
- во делот за cyber безбедност ќе работи на имплементација на Правилата за cyber безбедност во секторот за електрична енергија;
- во делот на анализа на податоци за движењата на пазарите на енергија ќе се отпочне со подготовка на dashboard модели со алатката Microsoft Power BI - водечка алатка во оваа област, со цел поефикасна презентација и достапност на анализите на податоци и клучните индикатори до раководството и вработените во процесите на донесување одлуки. Microsoft Power BI алатката ќе се интегрира со веќе постојните алатки и бази на податоци во Регулаторната комисија за енергетика;
- продолжување на сертификацијата во согласност со стандардот ИСО 9001:2015;
- имплементација и сертификација на ISO 27001 стандард; и
- сертификација на системите во Регулаторната комисија за енергетика согласно стандардот ИСО 27001 - имплементирање, одржување и управување со безбедност на информации.

ХИИ. ПРИЛОЗИ

Прилог 12.1 Производство на електрична енергија од домашни производители од 2013 до 2023 година

Година	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
GWh	5.676,4	4.982,3	5.271,5	5.302,7	5.229,0	5.287,5	5.655,5	5.128,3	5.284,8	5.634,23	6.552,59
АД ЕСМ (поранешно АД ЕЛЕМ)	5.113,0	4.535,0	4.741,8	4.299,9	4.080,1	4.114,3	4.283,7	3.642,8	3.273,60	3.754,98	4.054,59
Производство на ТЕЦ	3.742,6	3.506,4	3.092,7	2.699,1	3.145,1	2.613,0	3.293,8	2.509,8	2.078,30	2.621,64	2.685,81
ТЕ Битола	3.572,6	3.316,8	2.986,2	2.672,3	3.076,1	2.545,3	3.200,9	2.415,1	1.864,40	2.354,20	2.511,07
ТЕ Осломеј	170,0	189,6	106,5	26,8	69,0	67,7	92,9	94,7	213,90	267,44	174,74
Производство на ХЕЦ	1.362,5	958,2	1.528,3	1.490,1	816,1	1.391,1	879,5	965,3	1.078,60	985,17	1.216,26
ХЕЦ Маврово	287,0	398,0	438,9	553,2	393,3	433,5	418,0	386,7	423,50	368,23	496,20
ХЕЦ Шпиље	393,3	190,3	303,7	353,2	157,5	366,7	172,6	204,6	257,90	223,67	254,31
ХЕЦ Тиквеш	211,0	116,1	312,8	145,2	63,1	138,1	67,5	98,6	90,50	101,50	112,41
ХЕЦ Глобочица	247,6	136,2	225,5	232,6	96,9	229,3	112,7	137,7	160,50	145,97	154,95
ХЕЦ Козјак	184,0	80,4	171,6	142,8	71,0	156,7	73,1	95,8	97,90	98,80	135,44
ХЕЦ Света Петка	39,6	37,2	75,8	63,1	34,3	66,8	35,5	41,9	48,20	47,00	62,95
ВЕЦ Богданци	0,0	70,4	120,8	109,5	110,5	97,3	101,8	116,9	103,30	107,66	111,60
ТЕ-ТО Подруж. Енергетика	7,9	0,0	0,0	1,2	8,4	12,9	8,6	8,00	0,00	0,28	0,00
КОГЕЛ Север	4,3	1,2	0,7	3,7	7,0	0,0	0,0	42,8	13,90	40,23	40,92
ТЕЦ Неготино	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	27,00	412,00	346,24
ТЕ-ТО АД	340,8	189,8	177,8	550,1	794,7	716,6	987,0	1.067,8	1.503,20	926,81	1.307,00
МХЕ	209,6	241,9	308,4	389,3	271,8	379,2	304,0	322,05	375,00	412,22	431,74
ФЕЦ	8,7	14,3	22,6	23,7	23,9	23,3	25,6	37,3	52,00	76,84	298,01
ТЕ на биогаз	0,0	0,0	20,2	36,0	51,6	54,1	55,1	57,3	54,00	51,38	62,14
ВЕЦ										0,00	52,87

Прилог 12.2 Повластени тарифи утврдени во Уредбата за мерките за поддршка на производството на електрична енергија од обновливи извори на енергија и пропишаната вкупна инсталирана моќност на електроцентралите за кои се доделуваат повластени тарифи со Одлуката за вкупната инсталирана моќност на повластените производители на електрична енергија

Вид на електроцентрала	Горна граница на инсталираната моќност на електроцентралата	Износ на повластена тарифа	Период на користење на повластена тарифа	Пропишана вкупна инсталирана моќност
Хидроелектроцентрала	10 MW	за месечно количество на испорачана електрична енергија по блокови: I блок: 12,00 €€/kWh (≤ 85.000 kWh) II блок: 8,00 €€/kWh (> 85.000 и ≤ 170.000 kWh) III блок: 6,00 €€/kWh (> 170.000 и ≤ 350.000 kWh) IV блок: 5,00 €€/kWh (> 350.000 и ≤ 700.000 kWh) V блок: 4,50 €€/kWh (> 700.000 kWh)	20 години	
Ветерна електроцентрала	50 MW	8,9 €€/kWh	20 години	160 MW
Термоелектроцентрала на биомаса	≤ 3 MW (до 30.06.2021) ≤ 1 MW (од 1.07.2021)	18 €€/kWh	15 години	10 MW
Термоелектроцентрала на биогаз	≤ 3 MW (до 30.06.2021) ≤ 1 MW (од 1.07.2021)	18 €€/kWh	15 години	20 MW

Прилог 12.3 Исплатени средства за произведената електрична енергија од повластени производители во 2023 година (денари без ДДВ)

	<i>Повластени производители</i>	<i>Инсталирана моќност (kW)</i>	<i>Произведена електрична енергија во 2023 година (kWh)</i>	<i>Вкупно (денари без ДДВ)</i>
1	МХЕ ОХРИД 1	117	214.980	1.588.332
2	МХЕ ОХРИД 2	320	1.127.632	7.713.445
3	МХЕ ОХРИД 3	229	766.800	5.415.649
4	МХЕ ДАБНИШТЕ	32	122.199	902.576
5	ХИДРОЕНЕРГО ПРОЕКТ БИТОЛА	400	1.581.380	10.298.933
6	МХЕ КРКЉАНСКА РЕКА	384	795.068	5.472.260
7	МХЕ СЛАТИНО	560	1.545.082	9.191.526
8	МХЕ БРБУШНИЦА	576	1.864.730	10.917.295
9	МХЕ КРАНСКА РЕКА	584	2.233.948	12.025.155
10	МХЕ КРИВА РЕКА 2	584	1.971.924	11.280.000
11	МХЕ БРАЈЧИНО 1	704	2.829.511	14.425.889
12	МХЕ КАМЕНИЧКА РЕКА	1.200	4.630.942	21.124.317
13	МХЕ ЉУБАНСКА	234	838.456	5.646.697
14	МХЕ ПЕСОЧАН реф бр. 393	990	4.385.940	19.897.919
15	МХЕ СЕЛЕЧКА РЕКА	1.720	5.311.351	22.320.936
16	МХЕ ЗЕЛЕН ГРАД	130	284.509	2.101.736
17	МХЕ БРЕСТЈАНСКА	666	2.728.424	13.870.447
18	МХЕЦ МИНИ ТУРИЈА	160	647.313	4.780.621
19	МХЕЦ 350 ГРАДЕЧКА	920	2.624.100	13.690.505
20	МХЕ ТРЕСОНЧЕ реф.бр 11	1.980	6.198.846	26.094.731
21	МХЕ ПЕСОЧАН реф бр. 392	1.125	5.005.119	21.826.085
22	МХЕ ГОЛЕМАЧА - реф.бр. 259	423	2.022.286	11.786.869
23	МХЕ МАЛА РЕКА - реф.бр. 258	270	981.288	6.572.575
24	МХЕ ДОБРЕНЕОЦ	480	3.300.265	17.213.148
25	МХЕ БИСТРИЦА-97	2.640	5.692.686	22.866.422
26	МХЕ БИСТРИЦА-98	3.200	7.814.346	29.664.048
27	МХЕ БРАЈЧИНО-2	1.472,5	4.781.964	20.821.698
28	МХЕ ГАЛИЧКА РЕКА 3	1.282,5	2.651.652	13.342.011
29	ХЕЦ 372 ЕШТЕРЕЦ реф.бр. 372	376	779.349	5.252.593
30	МХЕ БИСТРИЦА 99	3.280	8.250.858	30.822.172
31	МХЕЦ ЕКСПЛОТАЦИОНЕН МИНИМУМ	320	945.333	6.742.384
32	МХЕЦ БРЗА ВОДА 3	720	1.322.182	7.555.504
33	МХЕЦ БРЗА ВОДА 2	960	1.824.784	10.075.298
34	МХЕЦ БРЗА ВОДА 1	960	1.374.070	7.640.850
35	МХЕ ПАТИШКА РЕКА	712,5	2.564.242	13.483.216
36	МХЕ ГОЛЕМО ИЛИНО	464	1.737.058	10.244.646
37	МХЕ БАЧИШКА РЕКА 2	1.170	5.127.591	22.336.710
38	МХЕ КУШНИЦА	247,5	1.041.058	6.816.193

39	МХЕЦ КАМЕНА РЕКА 125	2.400	4.241.484	18.789.985
40	ХЕЦ 236 КОЊАРКА	1.000	3.230.052	15.841.582
41	МХЕ КРИВА РЕКА 1	540	2.124.510	12.034.062
42	МХЕ КРИВА РЕКА И ТОРАНИЦА	990	3.726.060	18.008.515
43	МХЕЦ БОШАВА 1	2.800	5.564.276	23.213.918
44	МХЕЦ БОШАВА 2	2.800	5.582.844	23.069.969
45	МХЕЦ БОШАВА 3	1.920	351.476	1.824.069
46	МХЕЦ БОШАВА 4	1.920	0	0
47	МХЕЦ БОШАВА 5	1.440	1.898.186	10.020.664
48	МХЕЦ КАЖАНИ реф.бр. 208	1.064	4.041.132	18.203.832
49	МХЕЦ ВЕЈАЧКА РЕКА реф.бр. 93	1.306,4	1.927.532	10.472.945
50	МХЕ ЈАБЛАНИЦА реф.бр. 399	3.280	9.933.769	36.858.943
51	МХЕЦ ЕШТЕРИЧКА реф.бр. 373	567	475.251	3.397.381
52	МХЕЦ КЛЕПАЛСКА реф. бр. 322	252	808.223	5.568.595
53	МХЕЦ КЛЕПАЛСКА реф. бр. 321	172	481.136	3.549.461
54	МХЕ БАЊАНИ реф. бр. 116	132	352.822	2.607.362
55	МХЕЦ Коњарка реф. бр. 235	1.000	3.659.334	17.983.022
56	МХЕЦ БРЕГАЛНИЦА реф.бр. 329	684	1.992.456	11.040.639
57	МХЕЦ ДУПНИЦА	990	2.332.266	12.375.006
58	МХЕЦ БЕЛИЧКА реф.бр. 52	765	1.343.958	8.312.060
59	МХЕЦ БРЕГАЛНИЦА реф. бр. 325	351	2.333.057	12.780.317
60	МХЕЦ ЉУТАЧКА реф. бр. 326	918	772.876	5.412.043
61	МХЕЦ БАЧИШКА РЕКА 1 реф.бр.27	1.440	6.675.790	26.984.945
62	МХЕЦ ШЕМНИЦА	800	3.196.738	15.503.434
63	МХЕЦ БОШАВИЦА	981	1.775.080	10.430.704
64	МХЕЦ Бањанска реф. бр. 115	293	870.877	5.782.220
65	МХЕЦ МАВРОВО 1- БЕЛИЧИЦА	80	201.806	1.491.190
66	МХЕЦ МАВРОВО 2- КАКАЧ	124	166.420	1.229.510
67	МХЕ ВРАНОВСКА реф. бр.312	792	2.953.144	14.060.140
68	МХЕЦ ТИКВЕШ 2	2.240	10.265.112	35.065.759
69	МХЕ РЕЧИЦА И ГРМЕШНИЦА бр.378	720	2.389.593	12.924.606
70	МХЕЦ КОНСКА РЕФ. БР. 184	990	2.527.066	12.447.199
71	МХЕ ПАДАЛИШКА РЕФ. БР. 14	480	1.167.256	7.376.362
72	МХЕ Габровска Река со реф.бр. 103	1.800	6.637.046	26.601.867
73	МХЕЦ Орданска река со реф. бр. 105	360	1.189.031	7.739.111
74	МХЕЦ Орданска река со реф. бр. 106	306	1.060.930	6.911.907
75	ХЕЦ Филтерница	408	1.851.322	10.438.885
76	ХЕЦ Довлеџик	472	694.848	4.453.645
77	МХЕ ТОПОЛКИ 317	1.997,5	6.537.080	25.746.125
78	МХЕЦ КОВАЧКА со реф. бр. 21	504	1.097.124	7.234.258
79	МХЕЦ КОВАЧКА со реф. бр. 22	504	1.416.654	8.850.838
80	МХЕЦ КОВАЧКА со реф. бр. 23	990	2.844.976	14.584.529
81	МХЕ ТОПОЛКИ 316	2.880	9.340.100	33.204.573
82	МХЕЦ КРАПСКА со реф. Бр.45	693	1.055.471	6.505.586
83	МХЕ ТОПОЛКА 315	2.160	6.764.724	26.495.565
84	МХЕЦ ЖАБА со реф. бр. 254	230	886.237	5.796.446

85	МХЕЦ ОСТРИЛСКА со.реф. Бр. 253	432	753.465	4.764.429
86	МХЕЦ ГРАДИШТЕ	672	2.731.070	15.088.967
87	МХЕЦ ЕХЛОЕЦ	799	3.479.987	16.462.188
88	МХЕЦ ВИРОВО	459	1.828.289	10.846.914
89	МХЕЦ 123 Крива Река	1.872	2.129.442	10.301.638
	I. Вкупно мали ХЕЦ	86.362,90	241.578.644,00	1.140.509.301
90	СИЕТО	10,20	12.997	367.991
91	ГЕО-ЛИНК	49,72	52.543	1.228.920
92	МАВИС	250,00	344.155	8.685.214
93	АЛФА ИНЖИНИРИНГ	49,73	58.984	1.670.090
94	ИНТЕГРАЛ	49,90	39.975	738.185
95	МЕГА СОЛАР	996,70	1.401.062	35.358.087
96	ФОТОН БОСИЛОВО	11,50	7.181	203.307
97	ТЕКОМА	777,00	956.346	15.304.994
98	ГЕО СОЛАР 1	49,92	67.819	1.252.363
99	ЕВР 92 КОЧАНИ	49,765	61.436	1.134.418
100	ЕНСОЛ	299,88	397.554	6.362.602
101	ЧЕЛСИ СОЛАР 1	49,92	56.000	1.034.235
102	ЧЕЛСИ СОЛАР 2	49,92	68.283	1.260.791
103	КАРАЦИНЕЦ 1	49,68	62.447	1.153.122
104	ТОРПЕДО СОЛАР ГТ	993,6	1.447.058	23.157.981
105	СОЛАР ИНВЕСТ 1	41,76	54.592	1.008.068
106	ЛАГОВО	999,12	1.622.258	25.961.206
107	ЕНЕРГО ВЕВЧАНИ	400	449.147	7.188.184
108	АБ СОЛАР 1	439,575	546.184	8.740.932
109	АБ СОЛАР 2	705	893.628	14.301.426
110	ХРИСТ СОЛАР	49,44	41.172	760.301
111	СОКОЛАРЦИ - ХЕИ	49,92	58.146	1.073.657
112	ФВЦ ФОТОСОЛАРИС МИТ	49,68	50.889	939.709
113	СКОЛАРЦИ-ЕЛПРОМТРЕЈД	49,92	61.465	1.134.986
114	ГЕО СОЛАР 2	54,72	69.004	509.706
115	ГЕО СОЛАР 3	54,72	69.521	513.520
116	СВЕМЕК	299,25	264.711	4.235.936
117	ТОП СОЛАР	49,98	56.990	1.052.371
118	ТОТАЛ СОЛАР	49,98	58.549	1.081.161
119	СОЛАРСАНС КМ1	49,68	52.775	389.813
120	СОЛАРСАНС КМ2	49,68	51.098	377.395
121	АГРОСТРИСОВЦИ	39,96	39.177	723.476
122	ФВЦ БЕЛ КАМЕН	9,8	9.151	169.006
123	КАРАЦИНЕЦ 2	49,68	62.914	1.161.743
124	ФЕЦ ДУБРОВО	949,9	1.189.726	19.039.763
125	ЕВР 92 КОЧАНИ 1	49,5	1.790	13.252
126	ЕВР 92 КОЧАНИ 2	49,5	1.350	9.995
127	МОРАНЕ	49,68	34.944	645.256
128	ЕСИ СОЛАР	999,22	1.375.812	10.162.104
129	ЕУРО СОЛАР	999,22	1.368.321	10.106.743

130	СОНЧЕВ ПАРК КАДИНО-2	33,5	44.858	828.202
131	ДА-МА	49,75	69.348	512.214
132	ДА-МА 2	49,75	71.549	528.472
133	ДА-МА 3	49,75	71.810	530.402
134	КИРА	49,75	71.627	529.043
135	КИРА-2	49,75	72.061	532.255
136	АРЕСЕ 1	49,75	71.184	525.776
137	ДН СОЛАР	49,75	70.185	518.402
138	ГЕНЧЕВ	49,75	65.729	485.477
139	ФИЛТЕКО СОЛАР	49,75	69.498	513.317
140	МВ СОЛАР ДОНЧЕВИ	49,75	63.837	471.500
141	МВ	99,5	86.501	638.898
142	ФВЕЦ 45 KW	45	62.862	1.160.838
143	ФВЕЦ ПРЕМИУМ СОЛАР	49,68	66.391	653.834
144	ПЕТРОВ СОЛАР	49,68	75.125	554.880
145	РАЛЕВ СОЛАР	49,68	74.409	549.588
146	ВЕВЧАНИ-2	49,75	65.872	648.767
147	ДЕ-КА ЕНЕРГИЈА	49,75	71.225	526.082
148	КАЛОЈАНИ ГП 1.1	49,64	64.250	474.592
149	КАЛОЈАНИ ГП 1.2	49,64	65.298	482.331
150	КАЛОЈАНИ ГП 1.3	49,64	66.241	489.305
151	КАЛОЈАНИ ГП 1.4	49,64	66.701	492.700
152	КАЛОЈАНИ ГП 1.5	49,64	65.637	484.839
153	КАЛОЈАНИ ГП 1.6	49,64	65.290	482.276
154	КАЛОЈАНИ ГП 1.7	49,64	64.298	474.949
155	КАЛОЈАНИ ГП 1.8	49,64	64.026	472.940
156	ЛАЗАРО	49,75	71.605	528.887
157	ЈАКО СОЛАР	49,75	68.603	506.706
158	ЕНЕРГО-СДЛ ЕХ1	49,75	59.132	436.765
159	ЕНЕРГО-СДЛ ЕХ2	49,75	62.134	458.944
160	ЕНЕРГО-СДЛ	49,75	58.987	435.706
161	ЕНЕРГОПОВЕР-Н Е1	49,75	62.995	465.259
162	ЕНЕРГОПОВЕР-Н Е2	49,75	64.226	474.359
163	ЕНЕРГОПОВЕР-Н	49,75	56.843	419.822
164	МАЛ-ИНЖЕНЕРИНГ	45,25	59.937	590.287
165	ДИНО ДИНАМИКС	44	38.374	377.961
166	ФОЦКО	49,5	63.500	625.383
167	МЕТАЛОСОЛАР	49,92	66.567	655.559
168	ФЕЦ ФОТОВОЛТ БЕЛЧИШТА	47,25	62.252	613.124
169	НИНЕ СОЛАР	107,1	143.157	1.057.385
170	ТАН СОЛАР	49,92	43.139	424.828
	II. Вкупно фотоволтаичен с-ем	12.438,42	16.264.417	232.844.863
171	ПАРК НА ВЕТЕРНИ ЕЛЕКТРАНИ БОГДАНЦИ	36.800	104.124.350	570.578.844
172	БИНЕРГИЈА	600	0	0
173	ВАРДАР БИО ПРОЦЕС 2	999	2.988.820	31.324.745

174	ВАРДАР БИО ПРОЦЕС 3	999	2.927.226	30.947.952
175	ВАРДАР БИО ПРОЦЕС 1	999	668.040	7.394.334
	Вкупно повластени п-ли (I+II)	139.199	368.551.497	2.013.600.039

Прилог 12.4 Висина на тарифи за пресметковни елементи за дистрибуција на електрична енергија на Електродистрибуција

Година	Категорија на приклучок	Моќност (ден/kW)	Активна ЕЕ (ден./kWh)	Реактивна ЕЕ (ден./kVar)
2018	MV1	74,86	0,2298	0,0098
	MV2	151,8	0,2865	0,0325
	LV1.2	217,98	0,3452	0,0559
	LV1.1		1,1162	*
	LV2		1,8864	*
2019	MV1	82,32	0,2199	0,0177
	MV2	155,41	0,3045	0,0515
	LV1.2	246,19	0,3811	0,0821
	LV1.1		1,2137	*
	LV2		1,9808	*
2020	MV1	103,04	0,0388	0,0155
	MV2	197,24	0,11	0,044
	LV1.2	296,48	0,1789	0,0716
	LV1.1		1,1199	*
	LV2		1,7982	*
7.2021	MV1	109,79	0,3170	0,0166
	MV2	209,71	0,3933	0,0472
	LV1.2	321,32	0,4654	0,076
	LV1.1		1,5766	*
	LV2		2,0521	*
12.2021	MV1	145,03	0,3983	0,0230
	MV2	299,99	0,5108	0,0680
	LV1.2	453,63	0,6269	0,1144
	LV1.1		2,2607	*
	LV2		2,8232	*
7.2022	MV1	165,84	0,4144	0,0295
	MV2	331,43	0,5502	0,0838
	LV1.2	537,61	0,6774	0,1347
	LV1.1		2,4907	*
	LV2		3,3742	*
12.2022	MV1	154,04	0,3796	0,0273
	MV2	309,11	0,5090	0,0791
	LV1.2	502,84	0,6279	0,1267
	LV1.1		2,3144	*
	LV2		2,6795	*
	MV1	165,17	0,0751	0,0300

6.2023	MV2	332,92	0,2125	0,0850
	LV1.2	541,20	0,3391	0,1356
	LV1.1		2,2065	*
	LV2		2,3648	*
12.2023	MV1	185,78	0,0858	0,0343
	MV2	375,85	0,2415	0,0966
	LV1.2	619,28	0,3837	0,1535
	LV1.1		3,0451	*
	LV2		2,0096	*

Прилог 12.5 Висина на тарифи за пресметковни елементи за дистрибуција на електрична енергија на АД ЕСМ Скопје

Година	Категорија на приклучок	Моќност (ден/kW)	Активна ЕЕ (ден./kWh)	Реактивна ЕЕ (ден/kWh)
2018	Висок напон	19,0951	0,2115	0,0846
	Среден напон	88,746	0,2468	0,0987
	Низок напон	*	1,2918	0,5167
2019	Висок напон	16,0202	0,1798	0,0719
	Среден напон	79,5747	0,2029	0,0812
	Низок напон	*	1,1385	0,4554
2020	Висок напон	13,619	0,0096	0,0038
	Среден напон	72,3781	0,0344	0,0138
	Низок напон	*	0,9267	0,3707
6.2021	Висок напон	17,4753	0,223	0,0892
	Среден напон	69,4945	0,2938	0,1175
	Низок напон	*	0,1489	0,4596
12.2021	Висок напон	34,1304	0,3251	0,1300
	Среден напон	86,1496	0,3958	0,1583
	Низок напон	*	1,2510	0,5004
6.2022	Висок напон	31,6108	0,3303	0,1321
	Среден напон	83,6300	0,4010	0,1604
	Низок напон	*	1,2562	0,5025
12.2022	Висок напон	27,8692	0,3043	0,1218
	Среден напон	74,31	0,3788	0,1516
	Низок напон	*	1,2292	0,4918
6.2023	Висок напон	13,7936	0,0264	0,0106
	Среден напон	64,3155	0,1054	0,0422
	Низок напон	*	1,0167	0,4067
01.2024	Висок напон	17,0683	0,0327	0,0131
	Среден напон	79,8879	0,1324	0,0530
	Низок напон	*	1,2617	0,5047

Прилог 12.6 Висина на тарифи за пресметковни елементи за пренос на електрична енергија

Тарифи за пресметковни елементи	2018	2019	2020	6.2021	12.2021	6.2022	12.2022	6.2023	12.2023
Врвна активна моќност	3,1964	2,794	9,5589	14,7051	19,8515	17,3319	15,1430	12,4553	13,6690
Активна ЕЕ	0,1994	0,1704	0,1757	0,2458	0,3015	0,3067	0,2801	0,2324	0,2656
Реактивна ЕЕ	0,0798	0,0682	0,0703	0,0983	0,1206	0,1227	0,1121	0,0930	0,1063

Прилог 12.7 Биланс на приходи и расходи на РКЕ во 2023 година

Ознака за АОП	Опис	Претходна година	Бруто за тековна година	Исправка на вредноста за тековна година	Нето за тековна година
201	-- Расходи 1. МАТЕРИЈАЛНИ РАСХОДИ, УСЛУГИ И АМОРТИЗАЦИЈА (202 до 210)	14.706.689,00			16.261.145,00
202	-- Потрошени материјали	398.933,00			628.677,00
203	-- Потрошена енергија	2.440.696,00			1.667.202,00
204	-- Други услуги	4.651.176,00			5.847.998,00
205	-- Провозни и транспортни услуги	4.992.710,00			4.820.481,00
206	-- Издатоци за реклама, пропаганда и репрезентација	1.377.096,00			2.259.801,00
209	-- Намени	252.385,00			408.865,00
210	-- Други материјални расходи	593.693,00			628.121,00
211	-- ДРУГИ РАСХОДИ (212 до 221)	8.520.394,00			10.761.620,00
212	-- Провизија за платен промет	78.573,00			127.959,00
214	-- Премии за осигурување	313.459,00			262.484,00
215	-- Дневници за службено патување	2.811.548,00			4.503.789,00
216	-- Надоместоци на трошоците на работниците и граѓаните	1.506.067,00			2.362.272,00
217	-- Негативни курсни разлики	24.692,00			22.211,00
218	-- Членарини	625.348,00			732.501,00
219	-- Други расходи	3.160.707,00			2.790.404,00
222	-- КАПИТАЛНИ И ДРУГИ СРЕДСТВА (223+224+225)	2.130.334,00			2.178.435,00
224	-- Средства за опрема	823.052,00			930.300,00
225	-- Други капитални средства	1.316.282,00			1.248.135,00
230	-- ПЛАТИ И НАДОМЕСТИ НА ПЛАТИ(231+232)	55.064.106,00			59.128.951,00
231	-- а) Вкалкулирани плати	36.125.991,00			38.740.464,00
232	-- б) Вкалкулирани надомести	18.938.115,00			20.388.487,00
235	-- ВКУПНО РАСХОДИ (201+211+222+226+230+233+234)	80.430.523,00			88.330.151,00
236	-- Остварен вишок на приходи-добивка пред оданочување(250 минус 235) ако 250>235	136.368.676,00			246.090.327,00
238	-- Остварен нето вишок-добивка (236-237)	136.368.676,00			246.090.327,00
239	-- Вкупно (235+236) или (235+237) ако 237 е поголемо од 235-252	216.799.199,00			334.420.478,00
243	-- Приходи од камати и позитивни курсни разлики	1.640.949,00			111.221,00
246	-- Собствени приходи	119.100.897,00			107.949.581,00
247	-- Други приходи	58.404,00			
248	-- Пренесен дел од вишокот на приходите од претходната година	95.998.949,00			136.368.676,00
250	-- ВКУПНО ПРИХОДИ 240+243+244+245+246+247+248+249	216.799.199,00			334.420.478,00
252	-- ВКУПНО (250+251)=239	216.799.199,00			334.420.478,00
438	-- Број на работници	41,00			40,00

Прилог 12.8 Биланс на состојба на РКЕ за 2023 година

Ознака за АОП	Опис	Претходна година	Бруто за тековна година	Исправка на вредноста за тековна година	Нето за тековна година
1	-- АКТИВА ПОСТОЈАНИ СРЕДСТВА (002+003+008+009)	172.951.190,00	219.166.497,00	46.811.632,00	170.354.865,00
2	-- НЕМАТЕРИЈАЛНИ СРЕДСТВА	3.287.535,00	25.770.318,00	24.498.898,00	1.271.620,00
3	-- МАТЕРИЈАЛНИ СРЕДСТВА (004 до 007)	6.800.189,00	193.395.979,00	24.312.734,00	169.083.245,00
5	-- Граѓени објекти		164.027.335,00	273.379,00	163.753.956,00
6	-- Опрема	3.457.644,00	14.971.140,00	11.950.412,00	3.020.728,00
7	-- Други материјални средства	3.342.545,00	14.397.504,00	12.088.943,00	2.308.561,00
8	-- МАТЕРИЈАЛНИ И НЕМАТЕРИЈАЛНИ ВЛОЖУВАЊА ВО ПОДГОТОВКА	163.863.472,00			
10	-- ПАРИЧНИ СРЕДСТВА, КРАТКОРОЧНИ ПОБАРУВАЊА И АКТИВНИ ПРЕСМЕТКОВНИ СМЕТКИ (011+018+019+020+021+022+023+024)	151.947.726,00	265.228.070,00		265.228.070,00
11	-- ПАРИЧНИ СРЕДСТВА (012 до 017)	135.015.655,00	246.995.478,00		246.995.478,00
12	-- Жиро сметка	134.579.856,00	245.625.451,00		245.625.451,00
13	-- Благајна	99.913,00	88.591,00		88.591,00
14	-- Девизна сметка	335.886,00	1.281.436,00		1.281.436,00
19	-- КУПУВАНИ	16.633.841,00	17.988.129,00		17.988.129,00
22	-- ДРУГИ КРАТКОРОЧНИ ПОБАРУВАЊА	181.290,00	244.463,00		244.463,00
24	-- АКТИВНИ ВРЕМЕНСКИ РАЗГРАНИЧУВАЊА (025+026+027)	116.940,00	0,00		0,00
27	-- Други активни временски ограничувања	116.940,00	0,00		0,00
28	-- МАТЕРИЈАЛИ, РЕЗЕРВНИ ДЕЛОВИ, СИТЕН ИНВЕНТАР, ПРОИЗВОДСТВО, ПРОИЗВОДИ И СТОКИ (029 до 034)		1.262.340,00	1.262.340,00	
31	-- Ситен инвентар		1.262.340,00	1.262.340,00	
42	-- ВКУПНА АКТИВА (001+010+028+035+038+041)	324.898.922,00	485.656.967,00	50.073.972,00	435.582.935,00
44	-- ПАСИВА - ИЗВОРИ НА ДЕЛОВНИ СРЕДСТВА	170.220.322,00			167.460.401,00
45	-- Деловен фонд	170.220.322,00			167.460.401,00
46	-- РЕВАЛОРИЗАЦИОНА РЕЗЕРВА	2.730.874,00			2.894.464,00
51	-- IV. КРАТКОРОЧНИ ОБВРСКИ И ПАСИВНИ ПРЕСМЕТКОВНИ СМЕТКИ (052 ДО 061)	955.572,00			1.132.385,00
53	-- б) Добавувачи	955.572,00			1.123.975,00
56	-- Други краткорочни обврски				8.410,00
62	-- V. ПАСИВНИ ВРЕМЕНСКИ РАЗГРАНИЧУВАЊА (063 до 065)	150.992.154,00			264.095.685,00
64	-- Дал од вишокот на приквидите пренесен во наредната година	136.368.676,00			246.090.327,00
65	-- Други пасивни временски разграничувања	14.623.478,00			18.005.358,00
69	-- ВКУПНА ПАСИВА (044+046+047+051+052+056+057+058)	324.898.922,00			435.582.935,00

Правила за користење

Податоците презентирани во Годишниот извештај за 2023 година се добиени преку информатичкиот систем mm-central за следење на функционирањето на пазарите на енергија, како и од други извештаи кои се доставуваат до Регулаторната комисија за енергетика, водни услуги и услуги за управување со комунален отпад на Република Северна Македонија.

Презентираните податоци во овој Извештај можат слободно да се користат од која било заинтересирана страна со целосно наведување на изворот: *Годишен извештај за работењето на Регулаторната комисија за енергетика, водни услуги и услуги за управување со комунален отпад на Република Северна Македонија во 2023 година.*

© PKE 2024